

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI

18.YY'A AİT DİNÎ MUHTEVALI BİR CÖNK

Yüksek Lisans Tezi

Duygu Kayalık Şahin

İstanbul 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI

18.YY'A AİT DİNÎ MUHTEVALI BİR CÖNK

Yüksek Lisans Tezi

Duygu Kayalık Şahin

Danışman:

PROF. DR. MUSTAFA İSMET UZUN

İstanbul 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI Anabilim Dalı TÜRK-İSLAM EDEBİYATI Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi DUYGU KAYALIK'ın 18. YY'A AIT DİNİ MUHTEVALI BİR CÖNK adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 03.09.2015 tarih ve 2015-34/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 14.09.2015

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. MUSTAFA İSMET UZUN	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MELİHA YILDIRAN SARIKAYA	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. NURİ ÖZCAN	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR.....	IX
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	IX
GİRİŞ	1
1.CÖNK TERİMİ.....	2
1.1. SÖZLÜK, ANSİKLOPEDI VE DİĞER KAYNAKLARDA “CÖNK” KELİMESİNİN ANLAMI.....	2
1.2. “CÖNK” TERİMİNİN MENŞEİ	9
1.3. CÖNKLERİN ÖZELLİKLERİ.....	10
1.4. CÖNKLERİN ÖNEMİ	12
2.CÖNKLER ÜZERİNE BİBLİYOGRAFYA ÇALIŞMASI.....	14
2.1. BİBLİYOGRAFYANIN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YÖNTEM. 15	
2.2. BİBLİYOGRAFYA.....	15
2.2.1. Kitaplar.....	15
2.2.2. Tezler.....	16
2.2.3. Makaleler / Bildiriler.....	18

I. BÖLÜM

1. CÖNKÜN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	32
2. CÖNKTE YER ALAN ŞİİRLERİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	36
3. CÖNKTE YER ALAN DİĞER MANZUM METİNLER.....	80
3.1. Nazmu'l-Leâlî	80
3.2. İlm-i Hâl Risâlesi.....	81
3.3. Subhatu'l- Uşşâk	82
3.4. Tercüme-i Kasîde-i Fe'tlubnî Tecidnî	84

3.5. Geyik Hikâyesi.....	85
3.6. Hazâ Şerh-i Hilye-i Resûl ‘Aleyhi’s-selâm	85
4. CÖNKTE YER ALAN MENSUR METİNLER	85
4.1. Kavâ’id-i İmlâ	85
4.2. Risâle-i Nakşîbendî.....	86
4.3. Hikâye-i Şâh-merân.....	86
4.4. Hutbeler, Mev’izeler, Salât-ı Şerîfler, Dualar.....	86
4.5. Hastalıklar ve Tedavileri.....	86
5. METNİ KURARKEN İZLENİLEN YÖNTEM.....	86

II. BÖLÜM

“06 MİL YZ CÖNK 59” NUMARALI CÖNKÜN METNİ.....	90
İlâhî.....	91
Medh-i Ka’betu’llah.....	93
Güfte-i Sultân Süleymân	95
İlâhî-yi Niyâzî	96
İlâhî-yi Şemsî Kıddise Sırrihû.....	98
Eşrefoğlu.....	99
Müfred	101
İlâhî.....	101
İlâhî.....	104
Hüdâyî	105
İlâhî.....	107
İlahî-yi Nürî	108
İlâhî-yi Gedâyî	109
İlâhî.....	110
İlâhî.....	113
İlâhî.....	115
İlahî-yi Muhyî Kıddise Sırrihû.....	117

Sultānu'1 ‘ Ārifīn Şeyhī Efendi Hāzretleriniñ nazīreleridür	118
Niyāzī	118
Sa‘īd	119
Sa‘īd	120
İlāhī.....	121
İlāhi-yi Şükūfī	124
İlāhī.....	126
İlāhī.....	129
İlāhī.....	131
İlāhī.....	135
İlāhī.....	137
İlāhī.....	139
İlāhī.....	142
‘ Abdī	143
Rūşenī	143
Hüdāyī	146
Müfred	148
Rūşenī	148
‘ Abdī	151
Hüdāyī	152
İlāhī.....	155
Şemsī	156
İlāhī.....	159
İlāhī.....	161
Medhī'n-Nebī Şallallahu ‘ Aleyhi ve Sellem	163
Medhī'n-Nebī Şallallahu ‘ Aleyhi's-selām	170
İlāhī-yi Yūnus	173
Münācāt	175
İlāhī.....	185
Müfred	187

Medh.....	189
Na‘t-ı Nebî Şallallahu ‘Aleyhi ve Sellem	200
Hazihi’l- Manzūme... İshāk Efendi	208
Kaşidetü’n-Ĥazrete’n-Nebî ‘Aleyhi Ve’s-selām	300
Kitāb-ı Subhātü’l-‘Uşşāk Li’l-Laṭifî Raḥimehullah.....	307
Hazā Risāle-i Nakşibendî	347
Kaşide	351
Kaside	352
Mavāl.....	353
Kaşide	353
Ġayr.....	354
Mavāl.....	354
Mavāl.....	355
Mavāl.....	355
Mavāl.....	355
Mavāl.....	356
Ġayr.....	356
Mesele-i Işķāt-ı devir budur.....	357
Ĥuṭbe-i Muṭlak.....	358
Hazā Şerḥ-i Ĥilye-i Resūl ‘Aleyhi’s-selām.....	360
Ĥikāye-i Şāh-merān.....	363
Medḥ-i Ramazān-ı Şerif	369
İlāhî-yi Terāvîḥ	371
Ĥummā emrāz için	374
Māyāsıl İçin	374
Melhem-i Cālinūs.....	376
İlahî-yi Medḥ	382
Şalāvāt-ı Şerife.....	383
Şalāvāt-ı Şerife.....	384
Ĥuṭbe-i Muṭlak.....	384

Mev' ıza.....	385
Ḥuṭbe-i ' İyd-i Fitr	386
Ḥuṭbe-i Ḳurbān	388
Mev' ıza.....	388
Kemāl Ümmī.....	389
Medḥi'n-Nebī.....	391
İlāhī.....	395
İlāhī.....	396
İlāhī.....	402
Müfred	402
Ḥuṭbe-i Meḥmed Birgivi	402
SONUÇ.....	407
KAYNAKÇA	410
EKLER	418-422

ÖNSÖZ

Cönkler, çoğunlukla şairi bilinen şiirlerle birlikte türkü, mani, destan, fikra, hikaye, dua, hutbe gibi yazanı belli olmayan manzum ve mensur ürünlerin yer aldığı, büyü ve gizli ilimlerle ilgili notlar, ilaç tarifleri, cönk sahibini ilgilendiren doğum-ölüm tarihleri, günlük hayatı kolaylaştıran bilgiler, dinî kaide ve öğütler gibi çeşitli ürünlerin bulunduğu not defterleridir.

Muhtevalarında barındırdıkları ürünler sebebiyle edebiyat tarihinde büyük bir boşluğu dolduran cönkler, saklı kalmış çeşitli bilgi ve metinleri edebiyatımıza kazandıran en önemli kaynaklardan biridir. Manzum ve mensur metinlerin mukayeseli şekilde oluşturulmasında bir nüsha olarak edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına yardımcı olan cönkler, manzum ve mensur metinlerin tek nüshası, tarihi olay ve olguların tek tanığı şeklinde asıl kaynak görevi de üstlenmektedirler.

“Kırk ambar” olarak da adlandırılabilen cönkler hakkında yapılacak çalışmalar, klâsik edebiyatımıza, halk edebiyatımıza ve edebiyat tarihimize önemli derecede katkılar sağlayacaktır. Bu sebeple Millî Kütüphane’de bulunan bir cönkü çalışmamıza konu seçtik. Amacımız, öncelikle bir eseri daha gün yüzüne çıkarmak ve bu sayede klâsik edebiyatımıza ait farklı şiir ve şairlerin bilinip tanınmasını sağlamaktır. Bunun yanı sıra diğer amaçlarımız ise, İslâm telif anlayışının bir yansıması olarak muhtevada yer alan manzum-mensur dinî eserleri ortaya çıkarmak, halk edebiyatı sözlü anlatım ürünlerini edebiyat sahasına kazandırmak ve günlük hayattan izlerin kayıtlarını satır aralarında takip ederek tarihe ışık tutmaktır.

Çalışmamızın giriş kısmında “cönk” terimi hakkında detaylı bilgi vererek cönkler üzerine bir bibliyografya hazırladık. I. Bölümde Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’ndaki “06 Mil Yz Cönk 59” numarada kayıtlı cönkü tanıtan bilgiler verdik. Cönkte ismi geçen şairlerin kısaca hayatları hakkındaki bilgileri, bu şairlere ait şiir sayılarını, şiirlerin hangi nazım şekilleriyle yazıldığını, şiirlerde kullanılan vezinleri, şiirlerin rediflerini tablolar hâlinde gösterdik. Cönkte yer alan diğer manzum ve mensur metinler hakkındaki bilgileri de yine bu bölümde kısaca aktardık. Daha sonra, cönkün metnini oluştururken kullandığımız yöntemleri örnekler vererek belirttik.

II. bölümde ise cönkte yer alan metinleri transkripsiyonlu olarak aktardık. Bu metinleri, yayımlanmış veya üzerinde ilmî çalışma yapılmış divanlarla, tezlerle ve makalelerle karşılaştırdık ve ortaya çıkan farklılıkları dipnotlarda belirttik. Böylece daha sağlam bir metin elde etmeye çalıştık.

Bu çalışmamın meydana gelmesinde maddî ve manevî desteğini hep yanımda hissettiğim, hudutsuz hoşgörü ile kendi yolumu inşa etmemde bana öncülük eden tezi hazırlamam esnasında karşılaştığım müşküllerin hallinde her zaman yakın alâka ve yardımlarını gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Mustafa İsmet Uzun'a samimi şükranlarımı arz ediyorum. Yüksek lisans dersleri esnasında ufkumu açan ve beni bilgilendirerek motive edip çalışmaya sevk eden çok değerli hocalarım Prof. Dr. Hasan Aksoy'a, Yrd. Doç. Dr. Meliha Yıldırım Sarıkaya'ya ve Yrd. Doç. Dr. Ahmed Karataş'a müteşekkirim.

Araştırmalarım esnasında bana güzel bir çalışma ortamı sunan İSAM'a ve personeline, araştırma bursu ile tezimi destekleyen Atatürk Kültür Merkezi'ne ve çalışmalarım süresince yardımlarını benden esirgemeyen meslektaşlarım Erdal Seyis ve Ekrem Sakar'a çok teşekkür ediyorum.

Ve son olarak, varlıkları ve yakın ilgileri benim için büyük bir lütuf olan aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Duygu Kayalık Şahin

İstanbul 2015

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
a.g.md.	Adı geçen madde
Akt.	Aktaran
bkz.	Bakınız
C.	Cönk
D.	Divan
d.	Doğumu
haz.	Hazırlayan
M.	Makale
Mad.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
S.	Sayı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.	Tez
TDK	Türk Dil Kurumu
v.	Vefatı
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vr.	Varak
vs.	Vesâire
yy.	Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ, ا	a, ā	ش	ş
أ, ا	a, e	ص	ş
ء	‘	ض	z, d
ب	b	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	s	غ	ğ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k, g, ñ
خ	h	گ, گٹ	ng
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o, ö, u, ū, ü)
ژ	j	ه	h (a,e)
س	s	ی	y (ı, i, î, ā)

GİRİŞ

“CÖNK” TERİMİ

1. CÖNK TERİMİ

1.1. SÖZLÜK, ANSİKLOPEDİ VE DİĞER KAYNAKLARDA “CÖNK” KELİMESİNİN ANLAMI

15. yy’dan itibaren Türkçede kullanılmaya başlanan¹, cönk terimi, *Türkçe Sözlük*’te “Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter, sığırdili”² şeklinde tarif edilmektedir.

Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü’nde cönk, “Saz şairlerinin en beğenilen şiirlerinin toplandığı defter”³ şeklinde tarif edilmektedir.

Edebiyat Sözlüğü’nde, cönk, “Eskiden, saz ozanlarının şiirlerini topladığı, kimi zaman başka saz ozanlarının şiirlerine de yer verdiği, eni boyuna göre uzun olan ve uzunlamasına açılan, deri kaplı şiir defteri”⁴ şeklinde tarif edilmektedir.

Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Kitabı’nda cönk, “Halk edebiyatı ürünlerinin yazıldığı defterler”⁵ şeklinde tarif edilmektedir.

Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü’nde cönk, “Başta halk şairlerinin şiirleri olmak üzere, çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve uzunlamasına açılan, sırtı dar ensiz, deri kaplı defterler”⁶ şeklinde tarif edilmektedir.

Türk Ansiklopedisi’nde cönk, “İçinde saz şairlerinin şiirleri bulunan uzunlamasına açılan defter”⁷ şeklinde tarif edilmektedir.

Yukarıda adı geçen kaynaklarda defter olarak tanımlanan cönk, bu anlamının dışında başka anlamlara da gelmektedir. Kaynaklarda cönkün birden

¹ M. Şakir Ülkütaşır, “Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri”, *Türk Kültürü*, S.60, Ankara 1967, s.906.

² *Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara, 2011, s. 471-472.

³ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1983, s.151.

⁴ Ali Püsküllüoğlu, *Edebiyat Sözlüğü*, Özgür Yayınları, İstanbul 1996, s. 34.

⁵ Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul 2010, s. 237.

⁶ Doğan Kaya, *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 188.

⁷ *Türk ansiklopedisi*, C. 11, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1963, s. 212.

çok anlama geldiği ifade edilir. *Ötüken Türkçe Sözlük*'te, "Büyük yelkenli gemi. Halk şairlerinin şiirlerinin toplandığı, uzunlamasına açılan el yazması, dana derisi kaplı şiir defteri; dana dili; sığır dili; köşe; şakacı, gülen yüzlü"⁸ şeklinde cönke birden çok anlam kazandırılmıştır.

Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü'nde cönk, "İçinde halk şairlerine ait eserlerin, türkü, mani, destan, fıkra, hikaye, dua, hutbe gibi yazanı belli olmayan anonim manzum ve mensur ürünlerin yer aldığı, aşağıdan yukarı doğru açılan, çoğu meşin kaplı/ ciltli el yazması defter/mecmua"⁹ şeklinde, hem defter hem mecmua olarak tanımlanmıştır.

Tarama Sözlüğü'nde cönk, "Uzunluğuna açılır yazma şiir mecmuası"¹⁰ şeklinde tarif edilmektedir.

Türk Lugatı'nda cönk, "Halk şairlerinin şiirlerini muhtevî mecmua ve kitap" şeklinde tanımlanmıştır.¹¹

İslam Ansiklopedisi'nde cönk, "Genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin toplandığı anonim mahiyette bir mecmua türüdür"¹² şeklinde tarif edilmektedir.

Kubbealtı Lugatı'nda cönk, "Boyu eninden uzun olup uzunlamasına açılan yazma halk şiiri mecmuası"¹³ şeklinde tanımlanmış olup tırnak içinde "dibi düz yelkenli gemi" ifadesi de yer almaktadır.

Lugat-i Çağatâyî ve Türkî-i Osmânî'de cönk, "Gemi, seffine, mecmua" şeklinde tanımlandıktan sonra, sözcüğün edebiyat terimi olarak mecmua anlamına geldiği belirtilmiştir.¹⁴

⁸ Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.

⁹ Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 87.

¹⁰ *Tarama Sözlüğü II (C-D)*, TTK Basımevi, Ankara 1965, s.777.

¹¹ Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk lugatı : Türk dillerinin iştikaki ve edebi lugatları*. Maârif Vekâleti, C.2, Ankara 1927, s. 347.

¹² Orhan Şaik Gökyay, "Cönk", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1993, s.73.

¹³ *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Lugatı, İstanbul 2005, s. 501.

¹⁴ Şeyh Süleyman Efendi, *Lugat-i Çağatâyî ve Türkî-i Osmânî*, Türk Dilleri Araştırmaları, İstanbul 2003, s.142

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde "Çoğunlukla Âşık Edebiyatı, Halk edebiyatı ve halkiyat ürünlerini ihtiva eden; uzunlamasına açılan, ensiz, uzun yazma mecmualara verilen ad"¹⁵ şeklinde tarif edildikten sonra yazma mecmua olarak tanımlama yapmasını şu sözlerle gerekçelendirilmektedir. "Esasen, cönklerin ve muhteva yönünden bunlarla benzeşen fakat biçim yönünden bilinen kitaplar gibi olan yazmaların genel adı mecmûadır. (...) Kütüphanelerdeki yazmalar arasında cönkler, esas itibariyle birer mecmua olarak değerlendirildikleri için mecmûa-i eş'ar adıyla fişlenmekte, gerek görülürse fişin bir köşesine "cönkür" notu konulmaktadır.¹⁶ Sözlükte, "Ansiklopedik kaynakların hemen hepsinde cönk kelimesinin gemi anlamına geldiği kayıtlıdır" bilgisi verildikten sonra cönklerin neden gemilere benzetilmiş olarak adlandırılmış olabileceği hususunda bilgi verir: "Uzak doğu ülkelerinde kullanılan gemilerle, uzunlamasına açılan bir mecmua olan cönkler arasında şekil bakımından bir benzerlik kurulmuş olabilir. Sayfalarında âşıklara ait şiirler (seyrek olarak da Divan şairlerinin şiirlerine rastlanır.), dualar, büyücülükle ilgili notlar, ilaç tarifeleri, cönk sahibini ilgilendiren doğum-ölüm tarihleri, alacak verecek hesapları, anonim türkü, mani ve ilahiler, halk hikayeleri ve daha bir çok konuyla ilgili ürünler bulunan cönkler, içlerinde pek çok şeyi barındıran bu gemilere benzetilerek adlandırılmış olmalıdır.¹⁷

Örnekleriyle Türkçe Sözlük'te cönk, "Seçilmiş halk şiiri örneklerini içine alan, uzunlamasına açılan, deri kaplı, el yazması şiir defteri (dergisi)" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁸

Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü'nde de, "Genellikle halk şairlerinin şiirlerinin derlendiği el yazması dergi."¹⁹ Şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁵ Sabri Koz, "Cönk", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.2, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977, s. 83-84-85.

Benzer bir ifadenin hemen hemen aynısını Büyük Türkçe Sözlükte de görmekteyiz. Sözlükte, "Çoğunlukla aşık edebiyatı, halk edebiyatı ve halkiyat verimlerini ihtiva eden; uzunlamasına açılan yazma mecmuası"(Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara 1986, s.174) şeklinde tarif edildikten sonra halk arasında ince olmasından dolayı 'sığır dili' olarak da anıldığından söz edilmiştir.

¹⁶ Sabri Koz, *a.g.md.*, s.83

¹⁷ Sabri Koz, *a.g.md.*, s.83.

¹⁸ *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, MEB, Ankara 1996, s. 467.

Yine benzer şekilde *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*'nde cönk, “Saz şairlerinin manzumeleri kaydedilmiş dergi. Bu dergi, uzunluğuna açılan birtakım kâğıtlardan meydana getirilirdi.”²⁰ Şeklinde ifade edilmiştir.

Türk Edebiyatı Ansiklopedisi'nde ise cönke yukarıdaki anlamlardan daha farklı bir anlam verilmiştir: “Genellikle folklor ve halk edebiyatı ürünlerinin yer aldığı sırtı dar, eni geniş, uzunlamasına açılan yazma kitap türünün adı”. Aynı kaynakta, cönkün gemi anlamı için, “Çinlilerin conk, İngilizlerin Junk dedikleri bir gemi türünün adıyla ilgili olduğu ileri sürülür” şeklinde yorumda bulunulduktan sonra biçimi nedeniyle halk arasında “sığır dili, dana dili cöngü” de denildiğinden bahsedilmiştir. Yine şimdiye kadar olan isimlendirmelerden farklı olarak cönkün, aydınlarca “sefine-kârî” adıyla anıldığını söylenmiştir.²¹

Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü'nde, “Yaygın olarak bilinen iki anlamı vardır: 1. Daha çok Çin, Japon, Hint denizlerinde kullanılan altı düz, güçlükle manevra yapabilen büyük teknelere verilen isimdir. Bambu kamışlarıyla desteklenmiş, birden beşe kadar dikdörtgen biçiminde, yelkenleri olan, bu tekneleri Çinliler, ‘conk’; İngilizler, ‘junk’ diye adlandırmaktadırlar. 2. İçinde saz şairlerinin şiirlerinin bulunduğu, başka nüshası bulunmayan defterlere cönk adı verilmektedir”²² şeklinde ifade edilmiştir. Yukarıda adı geçen Ötüken Türkçe Sözlüğün ifadelerinde de olduğu gibi bu sözlükte de, cönk sözcüğünün, halk arasında, ‘neşe, sevinç, şenlik; neşeli, sevinçli, şenlikli; şakacı, güler yüzlü kimse; köşe; varlık, zenginlik, servet’ anlamları ile de kullanıldığı belirtilmiştir.

Orhan Şaik Gökyay’ın, yabancı dildeki sözlüklerden aktardıklarına göre cönk, Çin denizlerinde yelkenli gemiler için kullanılan genel bir addır. Dibi düz ve dört köşe olup pruvası, çıkıntılı başı-bodoslaması ve kış tarafı(pupası), dümeni muallaktadır. Dört köşe yelkeni bir seren üzerine gerilmiş ve bu serenin üçte biri

¹⁹ Mustafa Uslu, *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Yağmur Yayınları, İstanbul 2007, s. 61.

²⁰ Mustafa Nihat Özön, *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1954, s. 52.

²¹ Atilla Özkırmı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1984, s. 301.

²² *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, C.1, AKMB, Ankara 2001, s. 567-568.

ya da dörtte biri uzunluğunda asılıdır. Böylece eğri olarak sarmaktadır.²³ Diğer bir sözlükte “Çin’de kullanılan bir gemi, bir çin gemisi”²⁴ şeklinde geçtiğini belirten Gökyay, bu sözlükte cönkün bir resmi bulunduğunu belirtir. Gökyay, *Burhân-ı Katı*’ çevirisinde “büyük kalyon ve gemi”; *Steingass’da* ise “büyük bir gemi” karşılığı bulunduğunu söyler.

Aka Seyyid Muhammed Ali’nin *Ferheng-i Nizam*’ında cönk, “kitap veya bir defter ki onda türlü konular, özellikle, türlü şairlerden şiirler yazılıdır. Türkçede bu söz büyük gemi; fakirlerin kullandığı satrançlı çul ve kilim; kocaman nesne anlamındadır” şeklinde ifade edilmiştir.

Celalüddün Gaffârî’nin *Ferheng-i Gaffârî*’sinde cönk için verdiği karşılıklar şunlardır: “sefine”, “keşköl”; “içinde birbiriyle ilgisi olan nesnelere bulunan mecmua”; “içinde belgelerin ve yazıların ve başka türlü türlü güzel şeylerin bulunduğu mecmua”; “türlü nazım, nesir parçalarından meydana gelmiş bir kitap ki bunlardan hiçbirinin birbiriyle ilgisi yoktur. Gerçek anlamda türlü meyve ve sebzelerden meydana gelmiş olan yiyecekler.”

Hasan Âmid, *Ferheng-i Âmidî*’sinde cönk kelimesi “İçinde türlü türlü şiirler ve konular yazılı bulunan büyük defter” şeklinde ifade ettikten sonra “keşti” ve “sefine” anlamları bulunduğunu eklemiştir.

Muhammed Muîn, *Ferheng-i Farsî*’sinde cönk için, sırasıyla “keşti”; “cihaz-ı büzürg”, “sefine” anlamlarını vermektedir. Devamında “bir defter ki onun içinde şiirler, matâlib (arzular, dilekler, meseleler) ve başkalarını yazarlar” dedikten sonra sefine için “mecnûa-i nazm u nesr”, “cönk”, karşılığını vermektedir.

²³ Akt, Orhan Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, İstanbul 1984, s. 107-149; *The Shorter Oxford English Dictionart*, I, 1047; *Webster’s unabridged Dictionary*, 1886, s.731.; *Burhân-ı Katı*’, Cönk, s.208 ve Çöng, s.225.; *Persian-English Dictionary*, üçüncü baskı, London, 1947, s.400. ; *Ferheng-i Nizam*, II, 408. ; *Ferheng-i Gaffârî*, Tahran, 1336, II, 615. ; *Ferheng-i Amîdî*, s.362. ; *Ferheng-i Farsî*, Tahran, I 1342. *Ferheng-i Cedîd Farsî be-Farsî*, Tahran, 1345, s.475. ; *Vullers’in Lexicon Persico- Latinum*, 1864, II, 303.; *Dictionnaires Supplement aux Dictionnaires Arabes*, Beyrouth 1968, I, 659 v.d.;

Ferîdûnkâr'ın “Ferheng-i Cedîd Farsî be-Farsî”sinde cönk, “jong, seffine, keştî” karşılıklarını veriyor, sonra da içinde türlü konular ve şiirler bulunan defter” şeklinde ifade edilmektedir.

Vullers'in *Lexicon Persico- Latinum* (adındaki Farsça-Latince sözlüğünde, cöngün, daha belirli bir tarifini verilmesi bakımından ayrı bir önem taşıdığını vurgulayan Gökyay şu şekilde aktarmaktadır: “Gelenekte, kesimi uzunlamasına ve açılışı uzunluğuna olan deftere derler. Uzunluğu bakımından gemiye benzer. Ad koyma âleminde, nesnenin adı onun benzetildiği şeyin adı olmuştur.

Cönk ile eş-anlamli olarak kullanılan seffine için R. Dozy'den alıntı yapan Gökyay şöyle aktarmaktadır: “Eni boyundan uzun olan defter; şarki mecmuası, güzel yazı yazma yolunda olan kimselerin, hattatların meşk için örnek olarak kullandıkları yazılarından meydana getirilmiş olan yazı albümü (murakka’); bu kelime koleksiyon, mecmua, toplama anlamlarında kullanılır.

Eski kütüphanelerimizde veya şahısların ellerinde baba yâdigârı, çoğu zaman anonim, el yazması birtakım kitapların olduğunu söyleyen Şükrü Elçin, bu kitapların şekil bakımından birer defterden başka bir şey olmadığını, bunların alttan yukarıya, uzunlamasına açılanlarına “cönk”, sağdan sola, soldan sağa, bugünkü eserlerde olduğu gibi tertip edilenlerine “mecnûa” adı verildiğini belirtmektedir.²⁵

Müjgan Cunbur, cönk için “Bilindiği üzere sırtı dar, eni geniş, uzunlamasına açılan bir kitap türüdür”²⁶ tanımını yaptıktan sonra “günümüzün bloknotlarına benzer ve çoğunlukla yazma halindedir”²⁷ şeklinde tarif eder.

Şakir Ülkütaşır'a göre “Bugünkü anlamıyla cönk, “türkü, mani, destan, koşma, atasözü, fıkra, hikâye, nefes, mersiye, ilâhi, dua, hutbe v.s. gibi millî, dinî (tasavvufî) şiir ve mensûreleri ihtiva eden el yazması dergi (mecnua)”dır.²⁸ Orta Asya ve gerek Anadolu Türkleri arasında Arapça ve Farsçanın revaçta olduğu

²⁵ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Akçağ Yayınevi, Ankara 2001, s.11.

²⁶ Müjgân Cunbur, “Folklor Araştırmalarında Cönklerin yeri”, *I. Uluslararası Türk Folkloru Semineri Bildirileri*, Ankara 1974, s. 69.

²⁷ Müjgân Cunbur, *a.g.b.*, s.69.

²⁸ M. Şakir Ülkütaşır, “Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri”, *Türk Kültürü*, Sayı 60, Ankara 1967, s. 906.

devirlerde cönk kelimesi, yerini daha ziyade Arapça “sefine-gemi” adına terk ettiğini belirten Ülkütaşır, “İşte bundan sonradır ki, cönk kelimesi yerine, gerek doğrudan doğruya şiirleri, gerek lirlerle birlikte kısa hâl tercümelerini ihtiva eden yazma dergilerin hep “Sefine-i şuarâ(ya da Sefine’t-üş-şuarâ), Sefine-i bülega, Sefine nefâis, Sefine-i rüesâ” olarak adlandırıldıklarına tesadüf ediyoruz. Maamafih, buna karşı cönk kelimesi, halk arasında günümüze kadar, özel anlamını tamamen muhafaza etmiştir.”²⁹ demektedir.

Saim Sakaoğlu'nun Mahmud Mes'ud Koman'dan aktardığına göre, “Cönk; türkü, mani, destan, koşma, şiir, bozlak, hikâye, atalar sözü, darb-ı mesel, ferman, buyrultu, duâ, hutbe, nefes, mersiye gibi millî, dinî, tasavvufî, felsefî, aşkî, manzûm ve gayr-i manzûm eserlerin eski zamanlarda toplanıp yazılmış olduğu mecmualara denir ki bunlar tûlânı açılır defter şeklindedir.”³⁰

Hikmet Dizdaroğlu, cönk terimiyle yakından ilgili yukarıda verdiğimiz terimlerden başka, “Saz şairlerinin ürünlerinin toplandığı cönklere, yazmalara, defterlere supara da denir”³¹ diye yazmaktadır. Hayrettin İvgin'in³² aktardığına göre, Bu yazı üzerine çeşitli araştırmacılar³³ yazılar yazmış, fakat bu kelimensin cönk yerine kullanıldığının henüz tespiti yapılamamıştır.

Sonuç olarak cönk kelimesinin, terim olarak kazanmış olduğu anlam çerçevesini belirleyebilmek amacıyla araştırdığımız sözlük, ansiklopedi ve çalışmalarda cönk için, “büyük yelkenli gemi”, “deri kaplı defter”, “şiir mecmuası”, “defter”, “el yazması defter”, “el yazması mecmua”, “dergi”, “şiir defteri”, “büyük tekne”, “el yazması dergi”, “halk şiiri mecmuası”, “yazma mecmua”, “sığır dili”, “dana dili”, “yazma kitap”, “sefine-kâr”, “bir çin gemisi”, “büyük kalyon”, “kitap”, “fakirlerin kullandığı satrançlı çul ve kilim”, “şakacı”,

²⁹ M. Şakir Ülkütaşır, *a.g.m.*, s. 906.

³⁰ Saim Sakaoğlu, “Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ,5- 6 Mayıs1986), s. 219; Mahmud Mes'ud (Koman), “Cönk” *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*,1(3), 15 Nisan 1928, s.3-4.

³¹ Hikmet Dizdaroğlu, “Türk Saz Şiirinin Sorunları”, *Köz Dergisi*, C.1, S.3, 1980, s. 2-18

³² Hayrettin İvgin, “Millî folklor Araştırma Dairesi'ndeki Cönkler ve Bunlar Arasında Doğu Anadolu ile Fırat Havzası Cönkleri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ,5-6 Mayıs1986), s. 234.

³³ Bu yazarlar için bkz. Hayrettin İvgin, *a.g.m.*, s.234.

“gülen yüzlü”, “köşe”, “neşe”, “sevinç”, “şenlik”, “neşeli”, “sevinçli”, “şenlikli”, “varlık”, “zenginlik”, “servet”, “kocaman nesne”, “sefine”, “keşköl”, “mecmua”, “keşfi”, “büyük defter”, “cihâz-ı büzürg”, “beyaz defter”, “uzun defter”, “şarkı mecmuası”, “murakka’ ” şeklinde adlandırmalar bulunmaktadır.

Tüm bu adlandırmalardan yola çıkarak cönk için, “Sosyal hayattan izlerin kaydının tutulduğu, günlük yaşantıda bireylerin işlerini kolaylaştıracak nitelikteki bilgilerin not edildiği, dinî kaidelerin satır aralarına kondukları, hastalıkların tedavisi için gerekli olan eczâların yazıldığı, sahibinin gönlü ve hisleri doğrultusunda manzum ve mensur her türden edebi ürünlerin aktarıldığı bu sebeple hem edebî, hem kültürel hem de folklorik not defterleridir” tanımını yapabiliriz.

1.2. “CÖNK” TERİMİNİN MENŞEİ

“Cönk” teriminin menşei hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu görüşleri, araştırmacılar tarafından ortaya konan bilgiler ışığında 3’e ayırabiliriz. Bu görüşlerden ilkinde göre “cönk” kelimesi “Cava” ve “Malaya” dillerinden (Malezya dilinden); ikincide görüşe göre Türkçeden ve üçüncü görüşe göre Hintçeden gelmektedir.

“Cönk” teriminin Ali Püsküllüoğlu³⁴, Malezya yerli dilinden; Mehmet Doğan³⁵, Cava dilinden; Orhan Şaik Gökyay³⁶, Cava ve Malaya dillerinden geldiğini ifade etmişlerdir. Gökyay, Cava ve Malaya dillerinde, djong(Conk) şeklinde geçen “cönk” kelimesini, bu dillerden alınarak İspanya ve Portekiz dillerine “junco”, İtalyanca’ya “giunco”, Fransızca’ya “jonque” ve İngilizce’ye de “junk” olarak geçtiğini belirtir.³⁷

Ferheng-i Nizam’ında, “cönk” kelimesinin Türkçe olduğunu söyleyen Aka Seyyid Muhammed Ali³⁸ gibi Mahmud Mes’ud Koman da, Türkçe bir kelime olan

³⁴ Ali Püsküllüoğlu, *Edebiyat Sözlüğü*, Özgür Yayınları, İstanbul 1996, s. 34.

³⁵ Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara 1986, s.174

³⁶ Orhan Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, İstanbul, 1984, s. 107-149.

³⁷ Orhan Şaik Gökyay, *a.g.m.*, s. 107-149.

³⁸ Akt, Orhan Şaik Gökyay, *a.g.m.*, s. 107-149.; (Ferheng-i Nizam II, 408)

cönkün, Türklerden Çinlilere, onlardan Japonlara ve onlardan da Hindliler ve Avrupalılara geçtiğini belirtir.³⁹ Koman'ın bu görüşünü benimseyen Şakir Ülkütaşır, Koman'ın görüşlerine birebir benzeyen görüşlerini “Cönk, Türklerden Çinlilere, bunlardan Japonlara, oradan Hintlilere sonradan da Avrupa dillerine geçtiği ifade edilen bir sözdür”⁴⁰ şeklinde ifade eder. Ülkütaşır, Velet Çelebi İZbudak'tan yaptığı alıntıda, “cönk” kelimesinin, Türkçe'de “tertipleme, derleme; cümleme” anlamlarına gelen cönmek, cünlemek” fiillerinden bir isim olduğunu ileri sürenler” olduğunu belirtir.⁴¹

Hasan Âmid, “*Ferheng-i Âmidî*”sinde ve Ferîdûnkâr, “*Ferheng-i Cedîd Farsî be-Farsî*”sinde cönk kelimesinin Hintçeden alınmış olduğunu ifade etmişlerdir.⁴²

1.3. CÖNKLERİN ÖZELLİKLERİ

Doğan Kaya, cönklerin genel özellikler hakkında, maddeler halinde, şu bilgileri vermiştir:⁴³

1. Genellikle “Besmele” ile başlanılır.
2. Belli bir ebadı yoktur ve her cönkün ebadı farklıdır. Sözcüğü; 5 X 10, 15 X 23 cm. boyutunda olabilirler.
3. Birden fazla kişi tarafından yazılmış olabilir.
4. Yaprak sayıları ise 10 ilâ 300 arasında değişir.

³⁹ Akt. Saim Sakaoglu, “Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ,5- 6 Mayıs1986), s. 219; Mahmud Mes'ud (Koman), “Cönk” *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*,1(3), 15 Nisan 1928, s.3-4.

⁴⁰ M. Şakir Ülkütaşır, “Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri”, *Türk Kültürü*, Sayı 60, Ankara 1967, s.906.

⁴¹ Akt. M. Şakir Ülkütaşır, a.g.m., s. 906.

⁴² Akt, Orhan Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, İstanbul, 1984, s. 107-149; Hasan Amîd, “*Ferheng-i Amîdî Tahran*, I (1342),II (1346) (s.I,203); Ferîdûnkâr, “*Ferheng-i Cedîd Farsî be-Farsî Tahran*, 1345, s.475)

⁴³ Doğan Kaya, *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s.188-190.

5. oğunda sayfa rakamı yoktur.
6. Aralarında koparılmış sayfalara yahut cönkü okuyanlarca boş kısımlarına yazılmış özel notlara rastlanılır.
7. Önceki yüzyıllara ait cönklerin kâğıtları daha temiz ve iyi terbiye edilmiştir. Sonraki yüzyıllarda tutulmuş cönklerin kâğıtları ise kirli, kalın ve kaba filigranlıdır. XIX. ve XX. yüzyıla ait cönklerin kâğıtları ise, pembe, krem, sarı, turuncu, mavi, mor renkte olup aharlıdır. Önceki yıllara ait cönklerde ise aharlı kâğıda sahip cönklerle pek rastlanılmaz. Genellikle “Alikurna” yahut “Abadî” adı verilen kâğıt kullanılır.
8. Cönklerde, halk şiirinin dışında divan şairlerinin şiirleri, ilaç tarifleri, gelecek ve nazarla ilgili bilgiler, bilmece ve çözümleri, yemek tarifleri, kişilerin doğum ölüm tarihleri, alacak-verecek hesapları, halk hikâyeleri, Karagöz metinleri, rüya tabirleri, hutbeler, mev'izeler, dualar ve salâvatlar, seyirname, fal, büyü, tılsım ve muskalar, ay tutulması, büyük yangınlar ve sel felaketleri, vefkler, mektuplar, tarihi olayları açıklayan kayıt ve tarihler, tekerlemeler görülür. Bu bakımdan cönkler, içinde her türlü mal bulunan gemilere benzetilmiştir.
9. Şiirler, yazan kişinin bilgi eksikliğinden, unutkanlığından yahut özel tavrından dolayı kimi zaman ölçsüz olabilmektedir.
10. Şiirlerin çoğunun sonunda temmet yazılıdır. Başlarına da çoğu zaman türkü, ilâhî, koşma, şarkı, gazel gibi şiirin türünü belirten başlık yazılır. Ancak bilgisizlikten kaynaklanan yanlış isimlendirmeler de görülür.
11. Genellikle şairin adının geçtiği kelimenin üstü çizilidir.
12. Bazılarında parçanın altında henüz ne anlama geldiği bilinmeyen (kâf ve yâ) ibaresi vardır.
13. Çoğunlukla siyah, kahverengi çeşitli tonlarda ve nadiren kırmızı deriyle kaplıdır. Hatta cilt kapağı deri olmayanları dahi vardır ki bunlar genellikle köylerde tutulmuştur.

14. Genellikle tezhipsizdir, ancak bazılarında eğri büğrü cetvel ve satır çizgileri, kaba nakışlar, görülmektedir. Az da olsa bazı cönklerde halk tarzı resim,şekil ve motifler görülür.

15. Büyük şehirlerde yazılmış olan cönklerdeki yazıların çoğu okunaklı ve güzel hat ile yazılmıştır. Anadolu köylerde tutulan cönklerin yazı ve imlâsı bozuktur. Cönklerin imlâsı hususu başlı başına incelenmesi gereken konudur ve imlâ özellikleri onlarca madde altında toplanabilir. Ancak dikkat çekici olanlar şöyle sıralanabilir:

*Ağız özellikleri etkisiyle ünsüzlerin yer değiştirilerek yazıldığı görülür.

Örnek: kalbimiz yerine kablimiz gibi...

*Asıl harf yerine başka harfler kullanılmıştır. Örnek: gurur yerine kurur, gurbet yerine kurbet, sorgu yerine sorku, gürbüz yerine gülbüz, nefis yerine nevs gibi... gibi...

*Asıl imlâda (dal, re) ve (zel) vs gibi harfler kendisinden sonra gelen harflerle bitştirilmezken, cönklerde bitştirildiği görülür.

*Tamlamalarda ilk kelimedden sonra fazladan (ye) harfi yazılmıştır.

*Kimi zaman kelimenin bünyesindeki harfler yazılmamıştır. Örnek: doğruluk yerine toruluk gibi...

*Bazı kelimeler konuşulduğu gibi yazılmıştır. Örnek: ark yerine hark, rahat yerine ırahat, rağbet yerine ırağbet gibi..."

1.4. CÖNKLERİN ÖNEMİ

Cönkler, edebî ve kültürel birçok malzemeyi bizleri sunmaktadır. Bu sebeple hem kültür hem de edebiyat sahasında çalışan araştırmacılar için başlıca başvuru kaynaklarındandır. Tezkirelerde yer alan fakat günümüzde şiirlerine ulaşamadığımız birçok şairin tanınmasında ve cönklerde o şaire ait şiirlerin derlenerek gün yüzüne çıkarılmasında etkin rol oynayan cönkler, tenkitli yayın çalışmalarında da metinlerin doğru oluşturulabilmelerinde yararlanılan kaynaklar

arasında yer alırlar. Yazılı kültürün yanı sıra, sözlü kültürün depoları mahiyetinde olan cönkler, doğal afetleri, hastalık ve tedavilerini, ilaçları, günlük yaşantı ve olayları, takvimle ilgili bilgileri, çeşitli zamanlarda, çeşitli olaylar için okunacak duaları, falları, sihirleri, sözlü anlatım metinlerini, gelenek-görenek çerçevesinde yer alan uygulamaları içermeleri bakımından tarihe ışık tutan hazinelerdir.

Cönkler için “Türk kültürünün sağlam kilometre taşları, kırk ambar kitapları”⁴⁴ ifadelerini kullanan Şükrü Elçin, “Cönkler, halk kültürünün; mecmualar, klasik kültürümüzün mahsulleridir. Cönklerde saz ve tekke şiirimizle folklorumuzu; mecmualarda ise Arap- Fars dili ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının manzum, mensur, edebi, dini, tarihi, tasavvufi eserlerinden seçmeleri buluruz.” diyerek cönklerin mecmualardan ayrı olarak önemini vurgulamıştır.⁴⁵

Saim Sakaoğlu cönklerin önemini şu şekilde ifade etmektedir: “Halk bilimi, halka ait bütün kültürel unsurları inceleyen bilim dalı ise bu alanda en büyük kaynaklardan birisi de cönklerdir. Çünkü cönkler, başta halk edebiyatına ait ürünler olmakla birlikte sözlü folklor ürünlerini içinde ihtiva eden önemli kaynaklardır. Cönkler özellikle halk edebiyatının bir kolu olan Âşık edebiyatına ait şiirleri içermektedir. Bu şiirlerin gün ışığına çıkarılması ile nice şairlerimizi ilk defa tanıyabileceğimiz gibi, bildiğimiz pek çok şairimizin de yeni yeni şiirlerini günışığına çıkarmış olacağız. Bu yolla, ayrıca eksik şiirlerin tamamlanması, son haneleri bulunamadığı için kime ait olduğu bilinmeyen şiirlerin gerçek sahiplerinin ortaya konulması gibi problemler de çözülmüş olacaktır.”⁴⁶ Sakaoğlu bir başka çalışmasında da cönklerin önemini etkileyici şu sözlerle vurgulamıştır: “Cönkler, Türk kültürünün tapusudur; bize ait olan kültürün atalarımız tarafından adımıza tescil edilmiş belgeleridir. Pek çok bilinmeyeni oradan öğreniriz, yanlış bilineni onun yardımıyla düzeltiriz, eksik bilineni onunla tamamlarız.”⁴⁷

⁴⁴ Şükrü Elçin, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 9.

⁴⁵ Şükrü Elçin, a.g.e., s. 5.

⁴⁶ Saim Sakaoğlu, “Türk Saz Şiiri”, *Türk Dili Dergisi*, (Halk Şiiri Özel Sayısı), 1989, s.445-450.

⁴⁷ Akt. Saim Sakaoğlu, “Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ,5- 6 Mayıs1986), s. 220.

Mustafa Aça'ya göre, "Türk kültürü araştırmalarının yazılı kaynakları arasında oldukça önemli bir yere sahip olan cönkler, içerdikleri ürünler itibari ile oldukça değerli eserlerdir. Özellikle sözlü edebiyata dair unsurları yüzlerce yıl bünyelerinde korumaları ve bugünün araştırmacılarına geçmişi araştırma konusunda paha biçilmez bilgiler vermeleri, cönkleri vazgeçilmez birer kaynak haline getirmektedir."⁴⁸

Muhtevası yönüyle son derece önemli eserler olarak görülen cönklerin, Mehmet Gürbüz'e göre "çok geniş ölçekli malzemeyle sözlü kültürümüzün önemli yapıtaşlarından biri"⁴⁹ olmasının yanında "Derleme yöntemiyle meydana getirilmiş olan bu eserlerin kuşaktan kuşağa el değiştirerek oluşum sürecinin devam ettiği düşünöldüğünde, cönklerin aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı"⁵⁰ olduğunu ifade eder.

2. CÖNKLER ÜZERİNE BİBLİYOGRAFYA ÇALIşMASI

Cönkler üzerine yaptığımız araştırmalarda şimdiye kadar kapsamlı bir bibliyografya çalışmasına rastlamadık. Tezimizin çıkış noktasından itibaren bir bibliyografya oluşturup ondan hareketle devam etmeyi uygun gördük. Bu sebeple bir bibliyografya oluşturarak elde ettiğimiz verileri, bizden sonra cönkler üzerine bilimsel faaliyette bulunacak araştırmacıların istifadesine sunduk. Her bir bölüm yazar ismine göre alfabetik dizilmiştir.

⁴⁸ Mustafa Aça, "Balıkesir'de Bulunan Bir Cönk ve İçinde Yer Alan Fal-i Nebât Örneği", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 59, 2011, s. 313-324.

⁴⁹ Mehmet Gürbüz, "Sözlü Kültür Belleğinde Bir Divan şairinin İzleri: Cönklerde Nâbî", *Millî Folklor*, S.95, 2012, s.55

⁵⁰ Mehmet Gürbüz, a.g.m., s.55.

2.1. BİBLİYOGRAFYANIN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YÖNTEM

Bibliyografyada verilen çalışmaları, doğrudan cönkler hakkında yapılmış çalışmalar (transkripsiyon-tanıtım-inceleme), cönklerin önemi/işlevi üzerine yapılmış çalışmalar ve cönklerin katkısıyla şair ve şiirleri hakkında yapılmış yayınlar oluşturmaktadır. Künyeler; kitaplar, tezler, makaleler/bildiriler başlıklarıyla belirtilmiştir. Tezler kısmında, yüksek lisans ve doktora tezleri verilmiştir. Gerek tezlerde, gerekse diğer yayınlarda çalışmanın ismine (implâsına) müdahale edilmemiştir.

2.2. BİBLİYOGRAFYA

2.2.1. Kitaplar

1. Alparslan, Yaşar ve Serdar Yakar, *Muhtelif Cönklerde Maraş Halk Şairlerine Ait Şiirler*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.
2. Altınok, Baki Yaşa, *Pehlivanlı Türkmen Aşireti Cönkleri*, Ahi Kitap, 2008.
3. Atalay, Besim, *Cönk*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.
4. Belviranlı, Ali Kemal, *Cönk İlahiler ve Mevlid*, Nedve Yayınları, Konya 1978.
5. Efe, Sadık, *Battal Gazi Destanı (Cönk)*, Özkale Matbaacılık, Çorum 2006.
6. Gökyay, Orhan Şaik, *Cönkler Üzerine*, Erenler Matbaası, İstanbul 1984.
7. Köktürk, Şahin, *Cönklerden Bir Cönk Amasya Cönkü*, Yazı Yayınevi, Samsun 2007.
8. Kul Cebrail, *Cönk - Koşulsuz Sonsuz Sevgilere*, İkinci Adam Yayınları, 2015.

9. Özdemir, Ahmet, *Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz*, Veli Yayınları, İstanbul 1993.
10. Uğuz, Hidayet, *Cönk*, Devir Yayınları, İstanbul 2009.
11. Ünlü, Mahir, *Türkçede İnciler İncelikler: Cönk gibi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2004.
12. Yıldırım, Dursun, *Elyazması Bir Kitap Türü: Cönk / Cöng: Kayıp Saraybosna Cöngü bağlamında*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.

2.2.2. Tezler

1. Akça, Yaşar, *Ziya Bey Kütüphanesi Kaynaklı Cönkler Üzerine Bir İnceleme (6732, 6733, 6734 ve 6735 Numaralı Cönkler)*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2010.
2. Bakay, Solmaz, *Sivas ve Hafık Kaynaklı Cönkler Üzerinde Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2000.
3. Bal Sönmez, Sevgi, *İstanbul Kaynaklı Cönkler Üzerine Bir Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2002.
4. Baygül, Nuran, *Tokat ve Diviriği Kaynaklı Cönkler*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1999.
5. Bolat, Zekeriya, *Niğde - Bor Kaynaklı Cönkler Üzerinde Tetkik (176 - 177 No'lu Cönk)*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2006.
6. Bütüner, Şahin, *Ziya Bey Kütüphanesindeki 6707, 6722 ve 6769 Nolu Cönkler Üzerine İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010.

7. ongar, Emine, *Sivas Kaynaklı Cönkler zerinde Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1999.
8. Demircan, Mehmet Necati, *Sivas Kaynaklı Cönkler zerinde Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1997.
9. Dokuz, Fedayi, *Niğde -Bor Kaynaklı Cönkler zerinde Tetkik (178 - 179 No'lu Cönk)*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2006.
10. Dğenci, Serkan, *Ziya Bey Kütüphanesindeki 6740 No'lu Cönk zerine Bir İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2012.
11. Güzel, Cavit, *Ziyabey Kütüphanesi Kaynaklı Cönkler zerine Bir İnceleme (6771,6774,6776,6777 Numaralı Cönkler)*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2010.
12. Menteş, Deniz, *Kütahya Vahid Paşa Kütüphanesindeki Yazma Bir Cönk-Mecmua*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2002.
13. Mesci, Uğur, *Ziya Bey Kütüphanesindeki 6706 No'lu Cönk zerine İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010.
14. zkan, Aliye, *Bir "Cönk" (İnceleme-Metin-İndeks Asıl metin)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1995.
15. Öztosun, Sevgi, *Cönkler zerinde Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2001.

16. Türkyılmaz, Murat, *Sivas-Yıldızeli, Sivas-Suşehri, Kayseri, Adana Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2002.
17. Yeşilmurat Şalcı, Yeşim, *Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 6720 Nolu Cönk Üzerine İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2011.
18. Yıldızdağ, Gülay, *Ziya Bey Kütüphanesindeki 6709, 6712 ve 6767 No'lu Cönkler Üzerine Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010.
19. Yuvacı, Zuhale, *Divriği/Aydoğan Köyü Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2005.

2.2.3. Makaleler / Bildiriler

1. Aça, Mustafa, “Balıkesir’de Bulunan Bir Cönk ve İçinde Yer Alan Fal-i Nebat Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.59, 2011, s. 313-324.
2. Ağakerimkızı, (Paşayeva Aida), “Azerbaycan’da Bulunan Cönklerde Selçuklu Şahlarının Şiirleri (Bakü-Elyazmalar Enstitüsünün Kaynakları Esasında)”, *II. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Bilim ve Düşünce Sempozyumu* (20-22 Ekim 2011) Konya 2012, s. 435-446.
3. Akyoloğlu, İsmail Hakkı, “Bolu İli ve Çevresinde İlahi Söyleme Geleneği ve Eski Anadolu Türkçesi Devrine Ait Cönklerde Yer Alan İlahiler”, *Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu* (2-4 Mayıs 1986) Bolu 1987, s.104-108.
4. Alptekin, A. Berat, “Fırat Havzası ve Doğu Anadolu’da Yazılmış Cönkler”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu*, Elazığ 1987, s. 227-232.

5. Aslanoğlu, İbrahim, “Sivas'taki Cönk ve Mecmualarda Yunus”, *Uluslararası Yunus Emre, Nasrettin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri*, (10-12 Haziran 1977), Ankara, 1977, s. 32-36.
6. Aslanoğlu, İbrahim, “Cönklerden Derlemeler. Züldan Muhammed”, *Sivas Folkloru*, C. IV, S. 39, 1976, s. 14-15.
7. Aslanoğlu, İbrahim, “Cönklerden Derlemeler. İzzeti”, *Sivas Folkloru*, C.IV, S. 40, 1976, s. 20-21.
8. Attilâ, Osman, “Yunus Emre ve Taptuk Emre'nin Afyon'daki Mezarları ve Kaybolan Cönkler”, *Uluslararası Yunus Emre, Nasrettin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri*, (10-12 Haziran 1977), Ankara 1977, s. 108-121.
9. Aşkun, Vehbi Cem, “Yazma, Cönk ve Sığır Dili”, *Sivas Fokloru*, C. III, S. 33, 1975.
10. Ayan, Gönül, “Bazı Cönklerde Yunus Emre”, *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, (7-10 Ekim 1991), Ankara 1995, s. 495-502.
11. Deniz, Rasim, “Şişman-Zade Mustafa Yazıcı Cönkü”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.9, 1996, s.159-172.
12. _____, “Şişman-Zade Mustafa Yazıcı Cönkü”, *Erciyes Yöresi Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya Sempozyumu*, (3-5 Mayıs 1990), Kayseri,1991, s. 39-46.
13. _____, “Şa’ban Efendi Cöngünde Bağdad Şehri ile ilgili Bazı Notlar”,
http://sbedergi.erciyes.edu.tr/sayi_4/%C5%9Ea%20ban%20efendi%20C%3%B6ng%C3%BCnde%20Ba%C4%9Fdad%20%C5%9Eehri%20%C4%B0le%20%C4%B0lgili%20Baz%C4%B1%20Notlar%20=%20R%C3%A2sim%20DEN%C4%B0Z.pdf (son erişim tarihi: 18/08/2015)

14. Dizdaroğlu, Hikmet, “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üstüne: Cönklerde Güvenilirlik Derecesi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. XVII, S. 341, 1977, s. 8183-8185.
15. Dizdaroğlu, Hikmet, “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üstüne: Cönklerde Güvenilirlik Derecesi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. XVII, S. 343, 1978, s. 8231-8234.
16. Dizdaroğlu, Hikmet. “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üstüne: Cönklerin Güvenilirlik Derecesi I”. *Türk Folklor Araştırmaları* 341 (Aralık 1977): 8183-8184.
17. ————. “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üstüne: Cönklerin Güvenilirlik Derecesi II”. *Türk Folklor Araştırmaları* 342 (Ocak 1978): 8213-8214.
18. ————. “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üstüne: Cönklerin Güvenilirlik Derecesi III”. *Türk Folklor Araştırmaları* 343 (Őubat 1978): 8231-8234
19. Doğan, İsmail, “Kırımçak Türkçesiyle İbrani Yazılı Bir Cönk”, *Milli Folklor*, C.7, S.50, 2001, s. 40-45.
20. Doğan, Ramazan, “Niyazî-i Mısırî'nin Makedonya Üsküp Millî Kütüphanesi'ndeki Cönklerde Yer Alan Şiirlerine Dair”, *Osmanlı İlim, Düşünce ve Sanat Dünyasında Balkanlar Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı* (07-09 Mayıs 2014), 2014, s. 625-641.
21. Dulkadir, Hilmi Mut'ta Bulunan Cönklerden BektaŐi Şairleri 8, *İçel Kültürü*, 5. cilt, S.16, 1991, s. 14-16.
22. Dulkadir, Hilmi Mut'ta Bulunan Cönklerden BektaŐi Şairleri 9, *İçel Kültürü*, 5. cilt, S.17, 1991, s. 25-26.
23. Dulkadir, Hilmi Mut'ta Bulunan Cönklerden BektaŐi Şairleri 6, *İçel Kültürü*, 5. cilt, S.14, 1991, s. 16-17.

24. Duran, Hamiye, “Alevilik-Bektaşılık Muhtevalı Bir Cönk”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 61, 2012, s. 77-108.
25. Elçin, Şükrü, “Cezayir Şairlerine Dair Cönk”, *I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (15-20.10.1973)*, İstanbul, 1979, s.322-324.
26. Elçin, Şükrü, “Cönkler ve Mecmualar Üzerine”, *Türk Yurdu*, C.1, S.8, (278), 1959, s.22.
27. Erdal, Tuğçe, “Sözlü Kültür ve Yazılı Kültür Bağlamında Cönk ve Mecmualarda Fuzûlî Mahlaslı Şiirler”, *Millî Folklor*, S. 102, 2014, s.17-28.
28. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.11, Çorum 1939, s.24-27.
29. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.14, Çorum 1939, s.27-32.
30. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.15, Çorum 1939, s.22-28.
31. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.16, Çorum 1939, s.20-24.
32. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.17, Çorum 1939, s.26-28.
33. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.19, Çorum 1940, s.17-19.
34. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.20, Çorum 1940, s.25-27.
35. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.21, Çorum 1940, s.21-24.
36. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.22, Çorum 1940, s.22-24.

37. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.23, Çorum 1940, s.25-29.
38. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.24, Çorum 1939, s.18-20.
39. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.25, Çorum 1940, s.18-20.
40. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.26, Çorum 1940, s.23-24.
41. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.27, Çorum 1940, s.18-21.
42. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.29, Çorum 1941, s.28-31.
43. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.31, Çorum 1941, s.26-27.
44. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.32, Çorum 1941, s.30-32.
45. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.33, Çorum 1942, s.22-23.
46. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.34-35, Çorum 1942, s.34-36.
47. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.31, Çorum 1942, s.26-27.
48. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.38, Çorum 1943, s.24-26.
49. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.39, Çorum 1943, s.11-14.

50. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.40, Çorum 1943, s.10-16.
51. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.41, Çorum 1943, s.21-27.
52. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.42, Çorum 1943, s.20-26.
53. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.43, Çorum 1943, s.14-21.
54. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.44, Çorum 1944, s.24-30.
55. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.45, Çorum 1944, s.20-27.
56. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.46, Çorum 1944, s.20-31.
57. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.47, Çorum 1944, s.25-32.
58. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.48, Çorum 1944, s.25-31.
59. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.49-50, Çorum 1944, s.26-32.
60. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.51, Çorum 1944, s.17-22.
61. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.52, Çorum 1945, s.20-24.
62. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.53, Çorum 1945, s.17-24.

63. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.54, Çorum 1945, s.26-31.
64. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler,” *Çorumlu*, S.55, Çorum 1945, s.17-23.
65. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.57, Çorum 1946, s.12-21.
66. Ertekin, Eşref, “ Cönklerden Derlemeler ”, *Çorumlu*, S.58, Çorum 1946, s.8-17.
67. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.59, Çorum 1946, s.17-24.
68. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.60, Çorum 1946, s.25-32.
69. Ertekin, Eşref, “Cönklerden Derlemeler”, *Çorumlu*, S.61, Çorum 1946, s.25-32.
70. Gökşen, Cengiz, “Sivas Kaynaklı Cönklerde Derviş Ali'nin Şiirleri”, *Osmanlılar Döneminde Sivas: Sempozyum Bildirileri* (21-25 Mayıs 2007), C. II, s. 273-290.
71. Gökyay, Orhan Şaik, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 1984, s. 107-173.
72. Görkem, İsmail, “Adana Mıntakası Maarif Mecmuası'nda Yayımlanan Cönklerle İlgili Yazılar”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.VII, S.1-2, 1995, s.73-78.
73. Gözler. H. Fethi, “Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz”, *Karınca*, C.59, S. 682, 1993, s. 62-65.
74. Gürbüz, Mehmet, “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı”, *Turkish Studies = Türkoloji Araştırmaları* , C.VIII, S.1, 2013, s.2907-2909.

75. Gürbüz, Mehmet, “Sözlü Kültür Belleğinde Bir Divan Şairinin İzleri: Cönklerde Nâbi”, *Millî Folklor*, Yıl 24, S. 95, 2012, s. 54-62.
76. İvgin, Hayrettin, “Milli Folklor Araştırma Dairesi'ndeki Cönkler ve Bunlar Arasında Doğu Anadolu ile Fırat Havzası Cönkleri”, *Türk Kültürü*, C. XXIV, S.283, 1986, s. 60-62.
77. Karadağ, Metin, “XVII. Yüzyıla Ait Bir Cönkteki Halk Edebiyatı Ürünleri ve Bunların Karşılaştırması”, *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım armağanı*, 1998.
78. Karaörs, M. Metin, “Kayseri'de Bulunan Bir Cönk'ün Tanıtılması”, *Erciyes Yöresi Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya Sempozyumu* (3-5 Mayıs 1990 Kayseri), 1991, s. 31-38.
79. Kaya, Doğan, “Cönklerden Gün Işığına: Abdal Mahlaslı Halk Şairleri”, *Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri: Sempozyum Bildirileri*, Ankara, 2002, s. 247-272.
80. Kaya, Doğan, “Cönklerin Önemi ve Sivas Kaynaklı Cönkler”, *Müjgan Üçer'e Armağan*, 2011, s. 453-461.
81. Kaya, Doğan, “İstanbul Semtlerini Konu Edinen Maniler Cönkü”, *7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Türk ve Dünya Kültürlerinde İstanbul*, 2012, s. 867-882.
82. Kaya, Doğan, “Kahramanmaraş Kaynaklı Bir Cönk ve Özellikleri”, *Uluslararası Osmanlı Döneminde Maraş Sempozyumu* (4-6 Ekim 2012), C. II, Kahramanmaraş, 2013, s.207-216.
83. Kaya, Doğan, “Sivas Kaynaklı Cönklerde Şah Hatayı”, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conklerde_sah_hatayi.pdf (son erişim tarihi 30/07/2015)
84. Kaya, Doğan, “Sivas Kaynaklı Cönklerde Kızıldeli”, *Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi*, (23-28 Ekim 2001), Ankara 2002, s. 511-526.

85. Kaya, Doğan, “Sivas Kaynaklı Cönklerde Sarı Saltuk”, *II. Uluslararası Romanya’da Türk Kültürünün İzleri Sempozyumu - Bildiriler-*, s. 223-233.
86. Kaya, Doğan, “Sivas Kaynaklı Cönklerde Yer Alan Şairler ve Şiirleri”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.1, 1995, s.43-70.
87. Kaya, Doğan, “Sivas Kaynaklı Cönklerdeki Maniler”, *Altıncı Şehir Sivas*, S.2, 2001, s. 34-38.
88. Kaya, Doğan, “Cönklerden Gün Işığına: Karacaoğlan”, *Erciyes*, S. 295, 2002, s. 25-26.
89. Kaya, Doğan, “Cönklerden Gün Işığına: Abdal Mahlaslı Halk Şairleri”, *Türk Dili Edebiyatı Makaleleri*, C.2, 2003, s. 121-144.
90. Kaya, Tâhâ Tuna, “Sivas Kaynaklı Bir Cönk ve Yedi Şair”, *Millî Folklor*, S. 62, 2004, s.100-104.
91. Kemikli, Bilal, “Hâşimî Kitaplığında Türkçe Bir Cönk”, *Millî Folklor*, C. 6, S.48, 2000, s.27-37.
92. Kendi. İ. Aczi, “Eski Cönkler ve Aşıklar Karacaoğlan”, *Konya*, S. 46, 1942, s. 46-65.
93. Koz, M. Sabri, “Cönk ve Mecmua Yapraklarında Aşık Aramak”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, 2012, s.157-200.
94. Koz, M. Sabri, “17. Yüzyıldan Kalma Bir Cönk ve Bilinmeyen Bir Aşık: Şevki”, *VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri (7-9 Mayıs 1997)*, Eskişehir, 2001, s. 235-248.
95. Kurşunluoğlu, Mehmet Kemal, “Balaban'ın Yeni Resimleri: Cönklerden Cenklere”, *Sanat Çevresi*, S.66, 1984, s.34-35.
96. Kut, Günay, “Bir Cönk Üzerine”. *Yazmalar Arasında – Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları I*. İstanbul: Simurg Yayınları, 2005, s. 315-334

97. Musalı, Namiq, “Azerbaycan Cönklerinde Necati Şiirleri”, *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu* (15-17 Nisan 2009) Kocaeli 2009, s. 149-158.
98. Nasrattınoğlu, İrfan Ünver, “Sofya'da Bulunan Bir Cönkte Yer Alan Şair Dertli ve Bolu'lu Diğer Üç Ozan”, *Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu* (2-4 Mayıs 1986, Bolu, 1987, s. 54-59.
99. Noyan, Bedri, “Ayaşlı Abdi Efendi Cönk’ü ve Zeycani’nin Şiirleri”. *I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri* (7-9 Mayıs 1983), Eskişehir 1987, s.213-226.
100. Oransay, Gültekin, “Dr. Nur'un Opera Cönkleri Alanında Çalışmaları”, *Bağlama*, S.2, 1965, s. 9-13.
101. Özdemir, Ahmet, “Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz: Öksüz Dede”, *Yeni Defne*, C. XII, S. 128-129, 1992, s. 14-20.
102. Özdemir, Ahmet, “Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz: Kaygusuz Abdal”, *Çağrı Kültür Sanat Bilim Dergisi*, C.36, S. 392, 1992, s. 21-23.
103. Özen, Kutlu, “Dertli'nin Cönklerde Geçen Şiirlerindeki Mısra ve Kelime Değişiklikleri”, *Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu* (2-4 Mayıs 1986), Bolu 1987, s. 68-71.
104. Özen, Kutlu, “Sivas ve Tokat Kaynaklı Cönklerde Geçen Alp-Erenler/Derviş-Gaziler”, *VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri* (7-9 Mayıs 1997), Eskişehir, 2001, s.283-294.
105. Öztelli, Cahit, “Cönklerden Derlemeler: 1”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. IX, 1965, s. 186-188.
106. Paçacıoğlu, Burhan, “Bir Cönk İncelemesi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.2, 1996, s. 187-207.
107. Pamukciyan, Kevork, “Ermeni Harfli Türkçe Elyazma Eski Bir Cönk: II”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 1985, s. 275-309.

108. Pamukciyan, Kevork, “Türkçe Şiirler İhtiva Eden Ermenice ve Ermeni Harfli Türkçe Yazma Cönkler ve Kompilasyonlar I”, *Halk Kültürü*, 1984, s. 107-108.
109. Sakaoğlu, Saim, “Cönkler Arasında 1”, *Türk Folkloru*, C. V, S.58, 1984, s. 6-8.
110. Sakaoğlu, Saim, “Cönkler Arasında 2”, *Türk Folkloru*, C. VI, S.61, 1984, s. 24-26.
111. Sakaoğlu, Saim, “Cönklerden Derlemeler”, *Sivas Folkloru*, C. VI, S.63,1978, s. 10-11.
112. Sakaoğlu, Saim, “Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu*, Elazığ, 1987, s. 219-226.
113. Salcı, Vahit Lütfi, “Cönk Yuvaları”, *Damla*, S.30, 1946, s. 4-5.
114. Saraivanova, Irina, “Bulgaristan Topraklarında Türk Kültürünün İzleri: Bulgaristan’da Cönklerdeki Türküler Üzerine”, 6. *Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri* (21-26 Kasım 2005), Ankara, C.II, 2009, s. 903-910.
115. Taşlıova, M. Mete, “Elektronik Cönk Kavramı ve Türk Halkbilimi’nin Değeri Bilinmeyen Kaynakları”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, S.5, 2006, s. 89-112.
116. Tatçı, Mustafa ve Filiz Hançerlioğlu, “Aşık Ömer’in Eski Bir Cönkteki Şiirleri”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, C. XXVI, S.2, 1988, s. 266-267.
117. Togan, Zeki Velidi, “Topkapı Sarayındaki Dört Cönk”, *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, C. I, S. 1-4, 1953, s. 73-89.
118. Turan, F. Ahsen, “Türabi Ocağında ve Haydar Tombak’tan Alınan Cönkler Üzerine Birkaç Söz”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, C. IX, S. 27, 2003, s. 107-120.

119. Türkmen, Fikret, “Yazılı Kaynaklardaki (Cönklerdeki) Bektaşî Şairlerinin Şiirlerinde Görülen Yeni Şekiller”, *I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri* (22-24 Ekim 1998), Ankara 1999, s. 339-356.
120. Türkyılmaz, Murat, “Sivas Kaynaklı Bir Cönk ve Âşık Ömer Şiirleri”, *Folklor/Edebiyat*, C.X, S. 37, 2004, s. 291-298.
121. Türkyılmaz, Murat, “19. Yüzyıldan Günümüze Sivas Kaynaklı Bir Cönk”, *Osmanlılar Döneminde Sivas: Sempozyum Bildirileri* (21-25 Mayıs 2007), C.II, s.315-320.
122. Uraz, Murat, “Cönkler ve Sefineler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. XVII, S. 337, 1977, s.
123. Ülkütaşır, M. Şakir, “Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönk'lerin Önemi”, *Çağrı*, C. IX, S.89, 1965, s.6-8.
124. Ülkütaşır, M. Şakir, “Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönk'lerin Değeri”, *Türk Kültürü*, C.V, S.60, 1967, s. 25-27.
125. Yalçıntaş, Nevzat Bolu İli ve Çevresinde İlahi Söyleme Geleneği ve Eski Anadolu Türkçesi Devrine Ait Cönklerde Yer Alan İlahiler, *Türkiye İktisat Gazetesi*, S.1762, 1987, s.5, 7.
126. Yardımcı, Mehmet, “Cönklerden Gün Işığına”, *Milli Folklor*, C.1, S. 3, 1989, s. 25-26.
127. Yardımcı, Mehmet, “Halk Şiirinde Şairlere Maledilişlerin ve Tabşırma Benzerliklerinin Yarattığı Karışıklıklarla Cönklerden Kaynaklanan Yanılgılar”, *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, 1987, s.264-272.
128. Yavuz, Orhan, “Türk Edebiyatında Cönkler, Hususiyetleri ve Dili”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.54,1988, s.117-131.
129. Yıldız, Mehmed Ali ve Ayşegül Baldan, “Ankara Milli Kütüphanede Bulunan 78 Numaralı Cönk Üzerine”, *Mavi Atlas GŞÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Bahar 2014, S. 2, s. 89-100.

130. Yılmaz, Yakup, “ [H.] 1285 Tarihli Bir Cönk”, *Turkish Studies = Türkoloji Araştırmaları*, C.VI, S.4, 2011, s. 887-925.
131. Qiū Yihào, “Jung (Zūng) “cönk” Gemi Üzerine 13.-15. Yüzyıllardaki Batı Yazmalarında Görülen “Jung” Terimi Üzerine, (Çev. : Zemire GULCALI), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* S.19, 2012, s. 135-147.

Yukarıdaki verilere göre “cönk” ile ilgili 12 adet kitap, 19 adet tez ve 131 adet makale yazılmıştır.

I. BÖLÜM

MİLLÎ KÜTÜPHANE YAZMALAR KOLEKSİYONU'NDAKİ
"06 MİL YZ CÖNK 59" NUMARADA KAYITLI CÖNKÜN TANITIMI

1. CÖNKÜN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Üzerinde çalıştığımız cönk, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda "06 Mil Yz Cönk 59" numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır. 1^a'da Ali Esen Koçak'tan satın alındığı belirtilen cönk, "210x90 mm" ebatlarında olup çoğu cönkte olduğu gibi aşağıdan yukarı açılmaktadır. Dış kapakları hariç 107 varaktan oluşan eserin sayfalarındaki satır sayıları farklılık göstermektedir. Manzum ve mensur metinler, cönkte karışık bir şekilde bulunmaktadır.

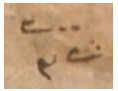
Cönkte, okunaklı metinler bulunmakla birlikte okunması zor, hattı ve imlası bozuk, mürekkebi dağılmış metinlere de rastlanılmaktadır. Muhtevada yer alan metinlerin bazıları harekeli bazıları ise harekesizdir. Harekeli metinlerin de imlâsında bazı aksaklık ve yanlışlıklar görülmektedir.

Cönkte nesih, bozuk nesih, bozuk nesih kırması, bozuk divanî kırması gibi bir çok yazı türü bulunması cönkün bir çok kalemden çıktığının ispatıdır.

Cönkün ilk 50 varağı genel olarak düzenli bir şekilde yazılmış iken diğer varakların sayfa düzeninin oldukça bozuk ve dağınık olduğunu söyleyebiliriz. Hatta vr. 68^a'dan sonra sayfalar karışık bir şekilde düzenlenmiştir. Öyle ki, vr. 68^a'nın yarısında biten manzumedan sonra aynı sayfanın diğer yarısına ters bir şekilde başka bir manzumenin sonu yazılmıştır ve cönk, buradan itibaren tersten yazılmaya devam edilmiştir. Fakat, nadiren düz bir şekilde de metinler yazılmıştır.

Satın alındığı sırada, kayıt altına alınırken sayfa numaraları eklendiği anlaşılan cönkte, mevcut numaralandırmada herhangi bir atlama görülmemiş olmasına rağmen vr. 68^a'dan sonra metinlerin başı, sonu ve ortası farklı farklı varaklarda bulunmaktadır.

Cönkün kırmızıya çalan kahverengi bir deri kapağı bulunmaktadır. Kapak oldukça eskimiş olup derisinde çatlaklar oluşmuş, uçlarından kıvrılmış,

kenarlardaki deri yüzey hırpalanarak soyulmuştur. Eserin ön kapağında harfleri bulunmaktadır. Bu harflerin ne olduğu hususunda bir bilgiye vasıl olamadık. Cönkün son sayfasının yan kapağında, mürekkebin dağılmasından dolayı okunmayan bazı ifadeler bulunmaktadır.

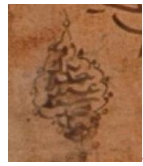
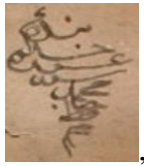

Sayfalar çoğunlukla sarı saman rengindedir. Mavi, turuncu, güneş sarısı ve beyaza yakın açık sarı renk sayfalar da vardır. Cönke dijital ortamdan ulaştığımız için görünüşe göre aharsız bir kâğıda satır çizgisi olmadan yazılmıştır diyebiliriz. Yazılar, siyah mürekkeple yazılmış olup bazı metinlerin başlıkları kırmızı(sürh) renktedir.

Cönkte yer alan manzum metinlerin mısraları, bazı sayfalarda alt alta yazılırken bazı sayfalarda yan yana yazılmıştır. Bazı varaklarda, manzumelerin sayfaya sığmayan beyit veya mısraları sayfa kenarlarına aşağıdan yukarı veya yukarıdan aşağıya yerleştirilmiştir. Bazı sayfalarda cönkü derleyenlerden birisi, sayfalardaki boşlukları vr. 58^b'de de olduğu gibi düzensiz bir şekilde kullanmıştır. Ancak, metinlerin birbirine karışmasını engellemek için ya sayfayı kalemiyle birkaç bölüme ayırmış ya da metinleri çerçeve içerisine almıştır.

Cönk, “velehu” ifadesinden sonra Yunus Emre'nin “aşkın elinden”redifli şiirinden 2 beyitle başlamıştır. Bir eser, “bu da onun” anlamına gelen “velehu” ifadesiyle başlamayacağı için cönkün baştan eksik olduğunu söyleyebiliriz.

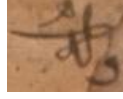
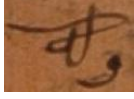
Arapça bir hutbeyle “...ve yeḫūlū Mūsā ‘Aleyhi’s-selām yā Rabbi inni lā es’elūke’l-yevme aḥī Hārūn bel es’elūke’l-yevme...” sözleriyle biten cönkün, anlamsal olarak yarıda kesilmiş olduğundan sondan da eksik olduğunu söyleyebiliriz.

Cönkte çok az sayıda boş sayfa bulunmaktadır. Ayrıca, bazı sayfaların hırpalandığını ve bu sebeple de bazılarının yarısının koptuğunu görmekteyiz. Cönkte yer alan boşlukların düzeni gözetilmeden bu boşluklar müstensih tarafından ters-düz bakılmaksızın doldurulmuştur.

Cönkte, genellikle şiirlerin sonunda bulunan, , , , gibi çeşitli şekillerde bulunan, mühür olduğunu

düşündüğümüz fakat tam olarak okunamayan ifadeler bulunmaktadır. Bunların cönkteki sayısı toplamda 73'tür.

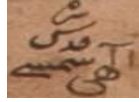
Cönkte, aynı şaire ait şiirlerin başlangıcında ve ya, bir sayfaya sığmayıp diğer sayfada devam eden şiirlerin, diğer sayfadaki başlangıcında “velehu”

ibaresi kullanılmıştır.

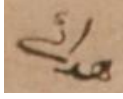
Cönkte, şiirlerin başlığında bazı şairlerin isimlerinden sonra “kudise

sırrihû”

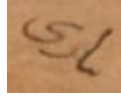

ibaresi eklenmiştir. Bu şairlerin mutasavvıf olduğu

söylenbilir. Şiirlerin başlangıcında yer alan şair isimlerinin neredeyse tamamı

şeklinde harekesizdir.

“Niyâzi” örneğinde olduğu gibi şairin

isminde yer alan noktalı olması gereken harflerin noktaları bulunmamaktadır.

Cönkteki şiirlerin bitişlerinde genellikle “mim”

harfi

kullanılmıştır. Yine biten şiir ya da beyti diğerlerinden ayırmak için “temmet ve

“mim”

birlikte kullanılırken sadece “temmet” de kullanılmıştır.

Şiirlerin nakarat ve rediflerinde sık sık “eyzan”

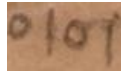

sözcüğü yer

almaktadır.

Şiirlerin başlıklarında genellikle ya türü ya şairin ismi ya da her ikisi bulunmaktadır. Bazı şiirlerin başlangıcında ise hiçbir şey bulunmamakta birlikte bir önceki şiirden çizgiyle ayrılmaktadır.

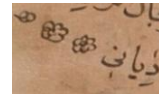
Sadece vr. 12^ada “5151”

sayısının ne olduğu anlaşılamamıştır.

Mısralar yahut kelimeler arasına, daha çok Mushaf yazımında ayetlerin sonunda

yer aldığını bildiğimiz “Mushaf gülü” denilen çiçeğe benzer şekiller

yerleştirilmiştir.

Cönk 107 varak, 214 sayfadır. Cönkte, 43 şaire ait 93 şiir, 11 tane mahlas beyti olmayan şiir ve 4 tane de Arapça şiir olmak üzere toplamda 108 şiir bulunmaktadır. Mahlası belli olan şiirlerden biri kimliğini tespit edemediğimiz “Hafız” mahlaslı bir şaire ait Farsça şiirdir.

Şiirin başlangıcında şairin ismini verip mahlas beyiti bulunmayan şiir sayısı 5’dir. Şiirlerde herhangi bir başlık veya mahlas beyti bulunmayan şiir sayısı 14’tür. Şiirde herhangi bir başlık bulunmayıp mahlas beyiti bulunan şiir sayısı 34’tür.Şiirin başlangıcında ve sonunda mahlası belli olmayan şiirlerden sahiplerini belirleyebildiğimiz şiir sayısı 4’tür.

Cönkte 34 tane “ilahi” başlıklı şiir, 3 tane “medhi’n-Nebi” başlıklı şiir, 1 tane “medh-i Ka’betullah” başlıklı şiir, 1 tane “nazire” başlıklı şiir, 1 tane “güfte-i Sultan Süleyman” başlıklı şiir, 1 tane “medh” başlıklı şiir, 1 tane “münâcât” başlıklı şiir, 1 tane “na’t-ı Nebi” başlıklı şiir, 1 tane “medh-i Ramazan-ı Şerif” başlıklı şiir bulunmaktadır. Ayrıca, 5 tane” müfred yer almaktadır.

Cönkte şiirlerin dışında, “Nazmu’l-Leâlî”, “İlm-i Hâl Risâlesi”, “Subhatu’l- Uşşâk”, “Tercüme-i Kasîde-i Fe’tlubnî Tecidnî”, “Geyik Hikâyesi”, “Hazâ Şerh-i Hilye-i Resûl ‘Aleyhi’s-selâm” başlıklı manzum metinler, “Kavâ’id-i İmlâ”, “Risâle-i Nakşîbendî”, “Hikâye-i Şâh-merân”, “Hutbeler, Mev’izeler, Salât-ı Şerifler, Duâlar” ve “Hastalıkların tedavilerine dair reçeteler” gibi mensur metinler bulunmaktadır.

Cönkün ne zaman yazıldığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak, cönkte yer alan şairlerin 13. ve 18.yy arasında yaşamış olduklarından ve 18.yy’dan sonrasına ait bir metnin cönkte bulunmamasından yola çıkarak cönkün 18.yy’da derlenmiş olduğunu düşünebiliriz.

Cönkün müstensihi hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Muhtevasında yer alan yazı karakterlerinden hareketle birden çok kişi tarafından yazıldığı âşikârdır. Cönkte yer alan mühür dışında başka bir kimlik belirtici kayıt bulunmamaktadır. Bu mühürlere yola çıkarak derleyicilerden birisinin “Seyyid Mehmed Hafız” olduğunu söyleyebiliriz.

2. CÖNKTE YER ALAN ŞİİRLERİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Cönkte yer alan şiirlerin “75” tanesi aruz ölçüsüyle yazılırken “29” tanesi hece ölçüsüyle yazılmıştır. Cönkte yer alan 4 adet Arapça kaside tam olarak okunamadığı için bu sınıflandırmanın dışında tutulmuştur.

Kullanılan Aruz Vezni Kalıpları	Sayısı
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	28
mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	20
müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	5
mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	5
mefâ'ilün mefâ'ilün	5
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	4
müstef'ilün müstef'ilün	4
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1

mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâilâtün	1
mef'ûlü mefâ'ilün	1
mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün	1
Toplam Sayı	75

Kullanılan Hece Vezni	Sayısı
8'li Hece Ölçüsü	12
11'li Hece Ölçüsü	7
7' li Hece Ölçüsü	3
10'lu Hece Ölçüsü	2
5'li Hece Ölçüsü	2

16'lı Hece Ölçüsü	1
14'lü Hece Ölçüsü	1
12'li Hece Ölçüsü	1
Toplam Sayı	29

Tablolara göre, cönkte yer alan şiirlerin 28'inde “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün”, 20'sinde “mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün”, 12'sinde “8'li Hece Ölçüsü” ve 7 kez “11'li Hece Ölçüsü” kullanıldığı görülür. Bu verilere göre cönkte en çok bu dört kalıp kullanılmıştır diyebiliriz.

Cönkte yer alan şiirlerin türü/şekli, nazım birimi, bent veya beyit sayısı, vezni ve redifi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Şiir No	Şiirin Bulunduğu Varak No	Şairin Mahlası	Şiirin Nazım Türü/Şekli	Şiirin Nazım Birimi	Şiirin Bent veya Beyit Sayısı	Şiirin Vezni	Şiirin Redifi
1.	1a	Yūnus	İlâhî	Dörtlük	2	Hece Ölçüsü	'İşkın elinden

2.	1a-1b	Eşrefoğlu	İlâhî	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	Oda yanar
3.	1b-2a- 2b-3a	Halîlî	Methiye	Dörtlük	9	Aruz Ölçüsü	sana
4.	3a-3b	Muhibbî	Gazel	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	gibi
5.	3b-4a- 4b	Niyâzî	İlâhî	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	-in kandedir
6.	4b-5a	Şemsî	İlâhî	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	olmadan
7.	5a- 5b	Eşrefoğl u	Gazel	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	gizlidür

8.	6a-6b	Şemsī	ilâhî	Beyit	10	Aruz Ölçüsü	-ler seni ister
9.	7a	Niyâzī	ilâhî	Beyit	4	Aruz Ölçüsü	-â
10.	7b-8a	Şeyh- zâde	ilâhî	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	Hizmet eyle bir mürşidi kamile
11.	8b-9a	Hüdâyī	ilâhî	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	eglenmez
12.	9b- 10a	Eşref-i Şânî	ilâhî	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	-e gelmişlerde niz
13.	10a - 10b	Nûrī	ilâhî	Dörtlük	4	Aruz Ölçüsü	Kerem it kullara ya Hayyü ya Kayyüm
14.	10b-	Gedâyī	ilâhî	Dörtlük	6		Kerem kıl bağışla benim

	11a-11b					Aruz Ölçüsü	suçumu yar geç günahımdayın
15.	11b-12a	‘Aşık Yūnus	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz Ölçüsü	Hasan ile Hüseyindir
16.	12b-13a-13b	Miskin Yūnus	İlâhî	Dörtlük	8	Aruz Ölçüsü	-anı
17.	13b-14a-14b	Niyāzî	İlâhî	Beyit	11	Aruz Ölçüsü	Lutf eyle açıvir yolum
18.	14b	Muhyî	İlâhî	Dörtlük	3	Hece Ölçüsü	-umuz
19.	15a	Şeyhî	Gazel	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	Sırrın söyleriz
20.	15b	Niyāzî	Gazel	Beyit	5	Aruz	-1 ‘ışka es-salâ

						Ölçüsü	
21.	16a	Sa'îd	Gazel	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-ayım el- amân Allah
22.	16b	Sa'îd	Gazel	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	-1 sensin
23.	16b- 17a	Eşrefoğlu Rûmî	İlâhî	Beyit	4	Aruz Ölçüsü	idem
24.	17a- 17b- 18a	Eşrefoğlu Rûmî	İlâhî	Beyit	10	Aruz Ölçüsü	idem
25.	18a	Şükûfî	İlâhî	Dörtlük	5	Hece Ölçüsü	Göster bize cemalini
26.	18b-	Hüdayî	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz	Yürü bûlbûl kadîmi

	19a					Ölçüsü	aşiyana
27.	19a- 19b	Yūnus	İlâhî	Beyit	6	Hece Ölçüsü	-eyin
28.	19b- 20a	Eşrefoğlu Rūmî	İlâhî	Beyit	5	Hece Ölçüsü	'Abdü'l- kâdiri
29.	20a- 20b	?	İlâhî	Dörtlük	4	Hece Ölçüsü	Gelin pirlər deyin ya hu
30.	20b- 21a- 21b	Niyâzî	İlâhî	Dörtlük	14	Hece Ölçüsü	Çağırırım dost dost
31.	21b- 22a	Nūrî	İlâhî	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	Bu meydan özge meydandır
32.	23a	Hüdâyî	İlâhî	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	Rabbim meded Mevlam meded

33.	23b	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz Ölçüsü	Kul neylesun ya Rabbenâ
34.	24a- 24b	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	10	Aruz Ölçüsü	iderler hû- ile
35.	24b	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	3	Hece Ölçüsü	Bana Allahım gerek
36.	25a	‘Abdī	Gazel	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	Ola
37.	25a- 25b	Rüşenī	Gazel	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-a
38.	25b	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz Ölçüsü	Gel Allaha gel Allaha
							Gel Allaha gel Allaha

39.	26a	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz Ölçüsü	
40.	26b	Rüşenî	Münâcat	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-1
41.	26b- 27a	Firâkî	Gazel	Beyit	5	?	-dan
42.	27a	‘Âbidî	Gazel	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	ola
43.	27b	‘Abdî	Gazel	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	ider
44.	28a	Hüdāyī	İlâhî	Dörtlük	7	Hece Ölçüsü	Gel Allaha gel Allaha
							Gel hû diyelim yâ

45.	28b	Hüdâyî	îlâhî	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	hû
46.	28b- 29a	Şemsi	îlâhî	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-a gel
47.	29b	Şemsi	Gazel	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	eyle
48.	30a	Şemsi	Gazel	Beyit	8	Aruz Ölçüsü	-sın
49.	30b	Şemsi	îlâhî	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-y1
50.	31a- 31b	Dervîş Yûnus	îlâhî	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	Yâ hû dirler bir meclise uğradım
	31b-	Dervîş					Ehlen ve sehlen

51.	32a	Yūnus	İlâhî	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	merhaba
52.	32a- 32b- 33a	Yahūdî	Na't	Bent	4	Aruz Ölçüsü	Hudâ
53.	33a- 33b- 34a	Süleymā n	Na't	Beyit	11	??	-dur
54.	34a	Yūnus Emre	İlâhî	Beyit	5	Hece Ölçüsü	Arzu kılırsun
55.	34b	Nüzulî	Na't	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	Geldim yâ Resûlallah meded
56.	34b- 35a	Cemālî	Na't	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	---
57.	35a-	Zākiri	İlâhî	Dörtlük	4	Hece	Gel zikr idelüm Allahı

	35b					Ölçüsü	Bürhanı
58.	35b-36a	‘Aşık Yûnus	İlâhî	Dörtlük	7	Aruz Ölçüsü	Yardım eyle kıyâmetde
59.	36a-36b	Nâtî	Münâcât	Beyit	9	Aruz Ölçüsü	---
60.	36b-37a	?	?	Beyit	11	Aruz Ölçüsü	Cennetü'l- me'vâ
61.	37b-38a	Hâfız	Gazel	Beyit	8	Aruz Ölçüsü	-1 depretmez
62.	38a-38b	Halîl	Ramazan iye	Beyit	9	Aruz Ölçüsü	Şehru's- sıyâm
63.	39a	Naḥîfî	Na't	Beyit	2	Aruz Ölçüsü	Yâ Resûlullah

64.	39a- 39b	Niyāzī	Na't	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	---
65.	39b- 40a	Yazıcıoğlu 1	Muham mediye' den	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	----
66.	40a- 40b	Zākiri	Münâcât	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	Esirge kapuna geldim didin yâ Rabbi Gaffaram
67.	41b	'Aşık Yūnus	İlâhî	Dörtlük	4	Aruz Ölçüsü	Yalvar kul Halıka yalvar
68.	42a- 42b	Hāşimī	Müsed- des	Bent	5	Aruz Ölçüsü	-dan
69.	43a- 43b	Rūşenī	Na't	Beyit	9	Aruz Ölçüsü	---

70.	43b- 44a- 44b- 45a	Veysī	Kaside	Beyit	17	Aruz Ölçüsü	---
71.	45a- 45b	Nūrī	Gazel	Beyit	7	Aruz Ölçüsü	-1 'ışka es- sala
72.	45b	Nūrī	İlâhî	Dörtlük	5	Aruz/ hece Ölçüsü	Gönül sensüz karar-itmez
73.	46a	Vehbī	İlâhî	Dörtlük	5	Aruz/ hece Ölçüsü	Ehlen ve sehlen merhâba
74.	46a- 46b	Vehbī	Ramazan iye	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	-1
							--

75.	46b-47a	Fiğānī	Gazel	Beyit	6	Aruz Ölçüsü	
76.	47a-47b	Hāfız	Na't	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	-1
77.	48a	?	?	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	Lidû li'l- mevt vebnû li'l-harab
78.	48a-48b-49a	Kâtib	Na't/ Tahmis	Bent	5	Aruz Ölçüsü	-dur bu
79.	49a-49b-50a	Yūnus	Gazel	Beyit	9	Aruz Ölçüsü	İtmiş-iken
80.	50a	‘Āşık Himmet	İlâhî	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	‘Aşkın elinden elinden
							Haberin var

81.	50b	Eşref	İlâhî	Dörtlük	5	??	mı?
82.	56b	?	Semai	Dörtlük	5	Hece Ölçüsü	Gönül bir dem çeker bin hu
83.	65b	?	Gazel	Dörtlük	5	Aruz Ölçüsü	---
84.	65b- 66a	Erzurum lu İbrahim Hakkı	Mârifet nâme' den	Beyit	51	Aruz Ölçüsü	---
85.	68a- 68b- 69a- 69b	Yazıcıoğl ı	Muham mediye' den	Beyit	28	Aruz Ölçüsü	---
86.	85b	Arapça	?	?	?	Aruz Ölçüsü	?
							?

87.	85b	Arapça	?	?	?	Aruz Ölçüsü	
88.	85a	Arapça	?	?	?	Aruz Ölçüsü	?
89.	84b	Arapça	?	?	?	Aruz Ölçüsü	?
90.	90a- 86b	Şadıķı	Ramazan iye	Beyit	14	Aruz Ölçüsü	Elvedâ'
91.	90b- 91a	?	İlâhî	Dörtlük	5	?	Allahın birliğine tekbir idelim
92.	92b- 93a- 93b	Dervîş Yûnus	Koşma	Dörtlük	6	Hece Ölçüsü	Ötme bûlbûl ötme bağrım delindi
93.	93a	?	Gazel	Beyit	2	Aruz	ayrılık

						Ölçüsü	
94.	93b	Zâhid	Koşma	Dörtlük	2	Hece Ölçüsü	Şübhen mi var
95.	94a	?	Koşma	Dörtlük	4	Hece Ölçüsü	-ar durmayup
96.	94a	?	Koşma	Dörtlük	2	Hece Ölçüsü	-lar hu çeker
97.	95a- 94b	Yazıoğlu	Muham mediye' den	Beyit	10	Aruz Ölçüsü	--
98.	95b- 95a	Mîr-zâde	İlâhî	Dörtlük	4	Aruz Ölçüsü	--
	100b-	Kemâl					Eyledi

99.	100a	Ümmî	Gazel	Beyit	11	Aruz Ölçüsü	
100.	101a- 100b	Süleymā n	Na't	Beyit	11	Aruz Ölçüsü	-dur
101.	101b	?	Münâcât	Beyit	8	Aruz Ölçüsü	---
102.	102a	Fethî	Münâcât	Dörtlük	2	Hece Ölçüsü	---
103.	102a- 102b	Nürî	İlâhî	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	-miyem bilmem
104.	102b- 103a	Hüdâyî	İlâhî	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	iden
105.	103a- 103b	‘Âşık Yûnus	İlâhî	Dörtlük	5	Hece Ölçüsü	Yâ Resûlallah

106.	103b	Yūnus	İlâhî	Beyit	5	Aruz Ölçüsü	-dan içeri
107.	104a- 104b	‘Āşık Yūnus	İlâhî	Beyit	6	Hece Ölçüsü	-dan
108.	104b	?	İlâhî	Beyit	1	?	dervişleri

Şiirlerin muhtevasında genel olarak, Allah sevgisi, Allah’ın varlığını ve birliğini anlatan şiirlerin yanında Peygamber sevgisinin yer aldığı şiirler de öne çıkmaktadır. Şiirlerde tasavvufî unsurlar, ayetler, hadisler, dinî akaid ve kaideler ve peygamber kıssalarından ve telmihler bulunmaktadır.

Cönkte yer alan şair ve şiirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Sıra No	Şairin Mahlası	Şairin Yaşadığı Yüzyıl	Şaire Ait Şiirlerin Numaraları	Şaire Ait Şiirlerin Varak Numaraları	Şaire Ait Toplam Şiir Sayısı
1.	‘Abdî	?	36, 43	25a, 27b	2

2.	‘Abîdî	16.yy	42	27a	1
3.	‘Âşık Himmet	17.yy	80	50a	1
4.	Cemâlî	?	56	34b-35a	1
5.	Erzurumlu İbrahim Hakkı	18.yy	84	65b-66a	1
6.	Eşref	?	81	50b	1
7.	Eşref-i Sâni	17.yy	12	9b-10a	1
8.	Eşrefođlu Eşrefođlu Rūmî	15.yy	2, 7,23,24, 28	1a-1b,5a-5b, 16b- 17a, 17b-18a, 19b- 20a	5

9.	Fethî	17.yy	103	102a	1
10.	Figânî	16.yy	75	46b-47a	1
11.	Firâkî	?	41	26b-27a	1
12.	Gedâyî	?	14	10b-11a-11b,	2
13.	Ĥâfız	?	61	37b-38a	1
14.	Ĥâfız	?	76	47a-47b	1
15.	Ĥâlîl	?	62	38b	1
16.	Ĥâlîlî	16.yy	3	1b-2a-2b-3a,	1

17.	Hâşimî	?	68	42a-42b	1
18.	Hüdâyî	17.yy	11, 26, 32, 33, 34, 35, 38, 39,44, 45, 104	8b-9a, 18b-19a, 24a-24b, 24b, 25b, 26a, 28a, 28b, 102b-103a	9
19.	Kâtib	18.yy	78	48a-48b-49a	1
20.	Kemâl Ümmî	15.yy	99	100a	1
21.	Mîr-zâde	?	98	95b-95a	1
22.	Muhibbî	16.yy	4	3a-3b	1
23.	Muhyî	17.yy	18	14b	1

24.	Naḥîfî	18.yy	63	39a	1
25.	Nâtî	?	59	36a-36b,	1
26.	Niyâzî	17.yy	5, 9, 17, 20, 30, 64	3b-4a-4b, 7a,13b- 14a-14b, 15b, 20b-21a-21b, 39a- 39b,	6
27.	Nûrî	17.yy	13, 31, 71, 72	10a-10b, 21b- 22a,45a-45b,45b, 102a-102b	5
28.	Nüzûlî	18.yy	55	34b	1
29.	Rûşenî	15.yy	37, 40, 69	25a-25b, 26b, 43a- 43b	3
30.	Sa'îd	?	21,22	16a, 16b	2

31.	Sādıķı̄	?	90	90a-86b	1
32.	Süleymān	?	53, 100	33a-33b-34a, 101a-100b	2
33.	Şemsī	16.yy	6,8, 46, 47, 48, 49	4b-5a, 6a-6b, 28b- 29a, 29b, 30a, 30b	6
34.	Şeyhī̄	?	19	15a	1
35.	Şeyh-zāde	?	10	7b-8a	1
36.	Şükūfī̄	?	25	18a	1
37.	Vehbī	?	73, 74	46a, 46b	2
38.	Veysī	17.yy	70	43b-44a-44b-45a	1

39.	Yahûdî	17.yy	52	32a-32b-33a	1
40.	Yazıcıoğlı	15.yy	65, 85, 97	39b-40a, 68a-68b- 69a-69b, 95a-94b	3
41.	Yūnus Yūnus Emre ⁶ Aşık YūnusMiskin Yūnus	14.yy	1, 15, 16,27,50, 51, 54, 58, 67, 79, 92, 105, 106, 107	1a,11b-12a,12b- 13a-13b, 19a-19b, 31b-32a,34a, 41b, 49a-49b-50a, 92b- 93a-93b,103a- 103b, 104a-104,	11
42.	Zahîd	?	94	93b	1
43.	Zākiri	17.yy	57, 66	35a-35b, 40a-40b	2

Tabloda görüldüğü üzere 10 şair 17. yy'da, 5 şair 16. yy'da, 4 şair 15. yy'da, 4 şair 18. yy'da ve 1 şair de 14. yy'da yaşamıştır. 19 şairin hayatları hakkında bir bilgiye ulaşamadığımız için tabloda ilgili yerlere soru işareti (?) koyduk.

Yukarıdaki tabloya göre cönkte 11 şiirle Yunûs Emre'nin, 9 şiirle Hüdâyî'nin şiirlerinin bulunduğu görülmektedir.

Cönkte yer alan şairlerin hayatları hakkında bilgileri aşağıda kısaca aktarmaya çalıştık.⁵¹

1. ‘Abdî

Kaynaklarda, “‘Abdî” mahlasını kullanan 38 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte “‘Abdî” mahlasıyla yer alan şiirlere rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirlerin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

2. ‘Âbidî (d.? - ö.1525)

‘Âbidî hakkında bilgiler oldukça kısıtlıdır. Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi’nde kendisinden “Nâzım, ahlâkçı” olarak bahsedilen ‘Âbidî’nin 1525 tarihinde vefat ettiği ve Ravzatu’l- İslâm (1511/12)⁵² adlı görgü ve islâmî ahlâk kurallarını anlatan bir manzum eseri olduğu belirtilmiştir.⁵³ Müellifle ilgili kısıtlı çaptaki bilgileri yine kendisinden aldığı belirten Hakan Dağ, ‘Âbidî’nin eserini Demirhisar’da yazdığını, muhtemelen bu bilgiye dayanarak, nüshasının bulunduğu çeşitli kütüphanelerdeki kataloglara Demirhisarlı ‘Âbidî olarak kaydedildiğini vurgulayarak şöyle devam eder: “*Yine eserin telif tarihinden hareketle pek*

⁵¹ Cönkte yer alan şairlerin hayatları hakkında bilgi vermek için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara 1988; Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi İlgili Maddeler; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, C. I-II, İstanbul, 1945, Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İlgili maddeler; *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İlgili Maddeler; <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/>

⁵² Bu eser hakkında bir tez yapılmıştır. Bkz. Hakan Dağ, *‘Âbidî Ravzatu’l-İslâm (Giriş- İnceleme-Metin- Sözlük- Tıpkıbasım)*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2002.

⁵³ *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, C.1, Ankara 2002, s.89.

çok katalogda müellifin 1511'de sağ olduğuna işaret edilmektedir. Eserin dibace bölümünde ‘Âbidî, eseri yazmaya başladığında yaşının altmışa yaklaştığını söylemektedir: “ Yakın olmuşıdı sittine yaşum/ Aşkardı dâ yimâ derdile yaşum (3a.24)” Buradan çok güvenilir olmamakla birlikte müellifin doğum tarihi 1451 olarak çıkmaktadır.⁵⁴

3. ‘Âşık Himmet (d.? - ö. 1683-84)

Bolu'ya bağlı Gice köyünde doğan Himmet Efendi⁵⁵, eğitim hayatına Bolu'da başlamış, daha sonra İstanbul'a gelerek eğitimine burada devam etmiştir. Zeyrekzâde Yûnus Efendi'den icazet alan Himmet Efendi müderrislik görevinde bulunduktan sonra, Bayramiye şeyhlerinden Tesbihcizade Şeyh Hüsameddin Efendi'ye intisap etmiştir. Halvetiye tarikatına da intisabı olduğu kaynaklarda kayıtlıdır.⁵⁶ Bayramiyye tarikatı adabını Bolulu Ahmed Efendi'den, Halvetiyye'ninkini de Bezcizade Mehmed Muhyiddin Efendi'den öğrendikten sonra şeyhlik yapan Himmet Efendi, 1095/1683 tarihinde vefat etmiştir. Kabri, Üsküdar Divitçiler'deki Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi Dergâhı'ndadır.

Aruz ve hece ölçüsü ile şiirler yazan Himmet'in bazı şiirleri bestelenmiştir. Bestelenen şiirleri arasında Mevlevî ayinlerinde okunanlar bulunmaktadır.⁵⁷

4. Cemâlî

⁵⁴ Hakan Dağ, ‘Âbidî Ravzâtü'l-İslâm (Giriş- İnceleme- Metin- Sözlük- Tıpkıbasım), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2002, s.4.

⁵⁵ ‘Âşık Himmet hakkında tez yapılmıştır. Bkz. Meliha Tapsız, *Bolulu Himmet Divan, Manzum Tarikatname, Adab-ı Hurde-i Tarikat*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1995.

⁵⁶ Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Basımevi(Tıpkı Basım), Ankara 2000, c.1, s.189.

⁵⁷ Avni Erdem, *Musikişinas Divan şairleri*, Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı Yayınları, Ankara 1999, s. 217-218.

Kaynaklarda, “Cemâli” mahlasını kullanan 20 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte “Cemâli” mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

5. Erzurumlu İbrahim Hakkı (d.1703 – ö. 1780)

Erzurumlu İbrahim Hakkı, Ma‘rifetnâme adlı eserinde verdiği bilgilere göre, 2 Muharrem 1115/18 Mayıs 1703 tarihinde Erzurum’un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğmuştur. İlk dinî eğitimini babası Derviş Osman’dan aldıktan sonra Erzurum’a geldikten sonra, önemli âlimlerden hem âlet ilmi olan Arapça ve Farsça’yı hem de diğer İslami bilimleri okuyarak tahsilini tamamlamıştır. I. Mahmud’un iltifatına mazhar olan İbrahim Hakkı’ya müderrislik payesi verildi ve ders okutması şartıyla Erzurum’daki Abdurrahman Gazi Dede Tekkesi’nin zaviyedarlığı tevcih edildi.⁵⁸ Cemâziyelâhir 1194/22 Haziran 1780 tarihinde Tillo’da vefat etti.⁵⁸

İbrahim Hakkı, tasavvuf, itikad, eğitim, tecvid, sözlük, tabiat felsefesi gibi bir çok konuda eser yazdı. Eserlerinden bazıları şunlardır: Dîvân (İlâhi-nâme), Ma‘rifetnâme, ‘İrfâniye, İnsâniye, Mecnû‘atu’l-Me‘ânî.

6. Eşref

Kaynaklarda, “Eşref” mahlasını kullanan 7 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte “Eşref” mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

⁵⁸ Mustafa Çağrıcı, “İbrahim Hakkı, Erzurumlu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 21. İstanbul 2000, s. 306.

7. Eşref-i Şânî (d.? - ö.1697-68)

Şeyh Lütfullah Efendi'nin oğlu olan Eşref-i Sâni'nin Asıl adı Mehmed'dir. Altmış üç yaşında vefat ettiği bilgisi dikkate alındığında 1635'li yıllarda İznik'te doğmuş olmalıdır.⁵⁹ Eşrefoğlu Rûmî'nin neslindedir. XVII. asır mutasavvıf şairlerinden Eşref-i Sâni'nin hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. 1697 yılında Mudurnu'da vefat etmiştir. Mudurnu'da Abdurrahim Tırsi Hazretleri'nin türbesinin yanında yatmaktadır. Hem zahir, hem bâtin ilimlerinde ulaşılmaz bir ilme sahip olduğu söylenmektedir.

Şiirlerinde Eşref-i Sâni ve Sâni Eşref mahlaslarının kullanan şairin Yadigâr-ı Şemsî'de mükemmel bir divanı olduğu bilgisi kayıtlıdır. Yapılan kütüphane ve katalog taramalarında bu esere rastlanmamıştır.

8. Eşrefoğlu Rûmî (d.1353 - ö.1469)

Eşrefoğlu Abdullah-ı Rûmî, İbnü'l-Eşref, Eşrefzâde, Abdullah-ı İznikî, Abdullah-ı Rûmî, Rûmî ve İznikî gibi mahlas ve isimlerle bilinen Eşrefoğlu Rûmî'nin asıl adı Abdullah'tır. İznik'te dünyaya gelen Eşrefoğlu'nun doğum tarihi ile ilgili olarak kaynaklarda verilen farklı tarihlerden en doğrusunun 754/1353 olduğu söylenebilir. Eğitimine İznik'te başlayan Eşrefoğlu Rûmî, Bursa'da devam eder. Daha sonra Eşrefoğlu'nun, on bir sene Hacı Bayram-ı Veli'nin hizmetinde bulunarak dergâhın imamlığını yaptığı bilinir. Eşrefoğlu, Hacı Bayram-ı Veli'nin kızı Hayrunnisa Hanım ile evlendikten sonra İznik kasabasına yerleşir.

Eşrefoğlu'nun hayatı hakkında bilgiler genellikle menkıbeler çerçevesinde ele alınmıştır. Eşrefoğlu, H. 874 / M. 1469 tarihinde vefat etmiştir. Eserleri: Divan, Müzzeki'n-Nüfus, Tarikatname, Delailü'n-Nübüvve, Fütüvvetname, İbretname, Mazeretname, Elestname,

⁵⁹ Ramazan Ekinci, *Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî*. Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

Nasihatname, Hayretname, Münacatname, Esrar'üt- Talibin ve Tacname'dir.

9. Fethî (d.? – ö.1694-96)

İstanbul'da doğduğu bilinen Fethî'nin asıl adı Abdülkerim'dir. Doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bolbolcu-zâde (Bülbülcü-zâde) ismiyle anılır. İslâmî ilimlere yönelmiş, Şeyhü'l-islam Koca Yahyâ Efendi'den ders almış daha sonra Halvetiyye'den Abdü'l-ehad Nûrî'ye intisâb etmiştir. Abdü'l-ehad Nûrî'nin hâlifeliğini yapmış aynı zamanlarda selâtin camilerinde sonra da Ayasofya Camii'nde kürsü seyhliği yapmıştır. 1106(1694) yılında vefat etmiştir. Tasavvuf mûsikîsinde siirleri çok ragbet görmüştür. Tezkirelerde divanı olduğuna dâir bir kayıt bulunmazken, Bursalı Mehmet Tâhir mürettep divanı olduğunu yazmıştır.⁶⁰

10. Figânî (d.? - ö.1531-32)

Asıl adı Ramazan olan şairin hangi tarihte doğduğu kesin olmamakla birlikte 29 yaşında öldüğü bilindiğine göre 16. yüzyıl başlarında doğduğu söylenebilir. İbrahim Paşa'nın Budin'den getirttiği heykelleri İstanbul'da diktirmesi üzerine yazmış olduğu Farsça "Bu cihana iki İbrahim geldi, biri putları kırdı, biri dikti" anlamındaki Farsça beyti sebebiyle H. 938 (1531/32)'de önce dövülmek ve işkence edilmek, nihayetinde asılmak suretiyle öldürüldü. Sekiz kaside, 107 gazel ve iki tahmisten oluşan küçük bir Türkçe Divanı vardır. Figânî'nin bu eseri yayımlanmıştır.⁶¹

⁶⁰ Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Basımevi(Tıpkı Basım), c.1, Ankara 2000, s.140.

⁶¹ Abdülkadir Karahan, "*Kanunî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi*", Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1966.

11. Firākî

Kaynaklarda, “Firākî” mahlasını kullanan 7 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Firākî mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

12. Gedâyî

Kaynaklarda, “Gedâyî” mahlasını kullanan 8 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Gedâyî mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

13. Hâfız

Kaynaklarda, “Hâfız” mahlasını kullanan 32 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Hâfız mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

14. Hâfız

Kaynaklarda, “Hâfız” mahlasını kullanan 32 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Hâfız mahlasıyla yer alan Farsça şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu Farsça şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

15. Halîl

Kaynaklarda, “Halîl” mahlasını kullanan 16 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Halîl mahlasıyla yer alan şiire

rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

16. Halîlî (d.? - ö.1589-90)

16. yüzyıl mutasavvıf şairlerinden olan Halîlî Maraşlı'dır. Şiirlerinin çoğunda "Halîlî" birkaçında ise "Halîl" mahlasını kullanan şairin doğum yeri ve doğum tarihi bilinmemektedir. Şair, mutasavvıf olması sebebiyle bazı eserleriyle türbesinde "Şeyh Halîl" olarak da anılmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa 1121/1'de kayıtlı bir mecmuada Halîlî Efendi'nin vefatına düşürülmüş iki tarih mevcuttur. Ebcedle düşülen ve altına rakamla açık olarak yazılan bu tarihlere göre, Halîlî-i Mar'aşî, 998/1589-90 tarihinde vefat etmiştir. Türbesi Konya Musalla Mezarlığı'ndadır. Halîlî-i Mar'aşî'nin eserleri şunlardır: 1. Dîvânçe-i Halîlî-i Mar'aşî 2. Etvâr-ı Seb'a 3. Ravzatü'l-Îmân 4. Risâle-i Ahlâk I-II, 5. Lübbü'n- Nasâyih. Halîlî, bütün şiirlerini aruz vezniyle yazmıştır. Eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.⁶²

17. Hâşimî

Kaynaklarda, "Hâşimî" mahlasını kullanan 6 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Hâşimî mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi şaire ait olduğunu belirlemek mümkün olmamıştır.

18. Hüdâî (d.1541 - ö.1628)

⁶² Bkz. Lütfi Alıcı, "Tezkirelere Göre Kahraman Maraşlı Divan Şairleri", *KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kahramanmaraş 2005; Harun Kırkıl, *Halîl Hayatı Eserleri ve Ravzatü'l-Îmân İsimli Eserinin Metin Tetkiki*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

Asıl adı Mahmûd olan Hüdâyî, 1541 yılında Şereflikoçhisar'da doğmuştur. Halvetiyye tarikatının bir alt sınıfına dâhil olan Bayramiyye tarikatının devamı niteliğindeki Celvetîliğin kurucusu kabul edilir. Doğru yola, Hak yoluna girmiş manasına gelen Hüdâyî mahlası, kendisine şeyhi Hz. Üftâde tarafından verilmiştir. İsmi başındaki “Aziz” kelimesi ise, halk tarafından ona duyulan saygının bir ifadesidir. İlköğrenimini Şereflikoçhisar'da başlayan Hüdâyî, tahsiline İstanbul'da devam etmiştir. Azîz Mahmûd Hüdâyî, Ekim 1628'de vefat etmiştir. Üsküdar'da bulunan türbesinde medfûndur.⁶³

İlahi tarzındaki şiirlerinde hece ve aruz vezinlerini kullanarak, İbnü'l-Arabî'nin sistemleştirdiği vahdet-i vücud felsefesine bağlı kalmıştır. İlahilerinin bir kısmını bizzat kendisi bestelemiştir. Kurmuş olduğu Celvetîyye Tarikatı âyinlerinin icrasında da musikiye büyük önem veren Azîz Mahmûd Hüdâyî, aynı zamanda usta bir musiki-şinâstır.⁶⁴ Eserlerinden bazıları şunlardır; Divan-ı İlahiyyat, Mi'râciyye, Tarikâtname, Mektubât, Câmiu'l-fezâil ve Kâmiu'r-rezâil, Merâtibü's-sülûk, Keşfü'l-gınâ an vechi's-semâ, Habbetü'l-mahabbe, Vâkiât'tır.

19. Kâtibi

Asıl adı Muhammed olan şairin, iyi bir medrese tahsili gördüğü, Kâdirî tarikatına mensup ve çok dindar olduğu rivayet edilmektedir.⁶⁵

20. Kemâl Ümmî (d.1375-76? - ö.1475-76)

Asıl adı İsmâ'îl olan şairin, bir şiirindeki “yüz yaşadım”⁶⁶ ifadesine dayanarak, 880/1475-76 yılında öldüğü ve 780/1378-79 tarihinden önce -

⁶³ H. Kamil Yılmaz, “Aziz Mahmud Hüdâyî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 4. Ankara 1991, s. 338-340.

⁶⁴ H. Kamil Yılmaz, a.g.md., s.338-340.

⁶⁵ Bedri Alpay, *Şanlıurfa Şairleri*, (Edisyon: Adil Saraç), Dal Yayınları, 1986, s. 119-120.

⁶⁶ Ramazan Sarıççek, *Kemâl Ümmî Hayatı, Sanatı ve Divanı (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1997, s. 679.

bir iddiaya göre- 777/1375-76 yılında⁶⁷ doğduğu düşünülmektedir. Menakıbını yazan müridi Âşık Ahmed, Kemâl Ümmî'nin Oğuz boyundan olup Horasan'dan geldiğini, Bolu çevresindeki Aladağ ve Bozarmut civarında yaşadığını, burada Bolu halkını irşada çalıştığını belirtmektedir.⁶⁸ Bazen “Kemâl Ümmî” bazen de “Ümmî Kemâl” mahlasını kullanan şairin, ümmîliği ise muhtemelen Hz. Peygamber'e duyduğu saygıdan kaynaklanmaktadır. Kemâl Ümmî'nin bilinen eserleri şunlardır: Dîvân, Kırk Armağan, Hikâye-i Hazîre-i Kuds, Risâle-i Vefât, Risâle-i İmân, Ahlâk Risâlesi,

21. Mîr-zâde

Kaynaklarda, Mîr-zâde mahlaslı bir şaire rastlanılmamıştır.

22. Muhibbî (d. 1494 - ö.1566)

6 Kasım 1494'de Trabzon'da doğan Yavuz Sultan Selim'in oğlu Kanunî Sultan Süleyman, “Muhibbî” mahlâsıyla şiirler yazmıştır. Büyük şair, büyük padişah Kanunî, şairler sultanı Bakî gibi dönemin önde gelen şairleriyle karşılıklı şiir sohbetlerinde bulunur, beğendiği şiirlere nazireler yazardı. Padişah şairlerin ve diğer divan şairlerinin en çok şiir yazarları içerisinde ilk sırayı verebileceğimiz Kanunî Sultan Süleyman'ın 3000 civarında şiiri bulunmaktadır.⁶⁹

Muhibbî'nin Türkçe Dîvân'ı Coşkun Ak tarafından Doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Muhibbî'nin Türkçe Dîvân'ı 1987'de, Farsça Dîvân'ı da tercümesiyle birlikte 1995'de basılmıştır.⁷⁰

⁶⁷ Hayati Yavuzer, *Kemal Ümmi Divanı*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1997, s. 16-17.

⁶⁸ İsmail Ünver, “Kemal Ümmî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 25. Ankara 2002, s. 229-230.

⁶⁹ Mustafa Kara, “Muhibbî”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, Dergah Yayınları, İstanbul 1982, s.427.

⁷⁰ Coşkun Ak, *Muhibbî Dîvânı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

23. Muhyî (d.? – ö.1611)

Kaynaklarda doğum tarihi hakkında bilgi bulunmayan Mehmed Muhyiddin Efendi Konya'da doğmuştur. Kaynakların neredeyse tamamında Mehmed Muhyiddin Efendi'ye Bezcizâde lakabı ile yer verilmiştir. Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi Mehmed Ağa Zâviyesi'nde şeyhlik yapmakta iken, 1611 ayında vefât etmiş ve yaptırdığı tekkenin yanındaki türbeye defnedilmiştir.

Divanı⁷¹ dışında çeşitli mecmualarda şiirlerinin bulunduğu da bilinmektedir.⁷² Bezcizâde Mehmed Muhyî Efendi zamanının tanınmış dinî musiki bestekârlarındandır. Cönkte yer alan ilahisi, Onun bayatî makamında ve düyek usulünde bestelenmiştir ve çeşitli tarikatlerde icra edilen âyinler arasında cumhur ilâhisi olarak okunmuştur.⁷³

24. Nahîfî (d.1665-1666 – ö.1738)

Asıl adı Süleyman olan Nahîfî, 1665-66 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Bir taraftan hattatlık yaparken öte yandan memuriyet hizmetinde bulundu. Çeşitli devlet görevlerinde bulundu. 1738'de

⁷¹ Bkz. Hafsa Mutlu, *Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi ve Divanı*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

⁷² Bkz. Şerafettin Ural, *XIX. Yüzyıla Ait Bir Yazmada Dinî Mûsikî Güfteleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993, s. 74; Fatih Öznur, "XIX. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Dinî Mûsikî Güfteleri", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 42, 108; Cem Murat Derya Dişçi, *XIX. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Dinî Mûsikî Güfteleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001, s.77; M. Emin Soydaş, *XVIII. Yüzyıla Ait Bir Elyazması Mecmuada Dinî Mûsikî Güfteleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001, s. 119; Şengül Sağman, *Müstakimzâde'nin "Mecmûa-i İlâhiyyât" Adlı Güfte Mecmuası*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001, s. 255-256.

⁷³ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, I, s.27; Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikîşinası Divan Şairleri*, s. 283; Abdülbaki Gölpınarlı, *Melâmilik ve Melâmiler*, s. 130; Şengül Sağman, *Müstakimzâde'nin "Mecmûa-i İlâhiyyât Adlı Güfte Mecmuası*, s. 335.

İstanbul'da vefat etti. Eserleri şunlardır: Dîvân, Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf, Mevlidü'n-Nebî, Hicretü'n-Nebi (Hicret-nâme), Hilyetü'l-Envâr, Risâle-i Hızriyye, Nasîhatü'l-vüzerâ, Ravzatü's-safâ fî Sîreti'l-Mustafâ, Sefâret-nâme, Miracü'n-Nebî, Zuhrü'l-Âhire, Kasîde-i Bürde Şerhi, Tahmis-i Kasîde-i Bürde, Tercüme-i Kaside-i Münferice, Enfüsü'l-âfâk, Mev'izatü'n-Nüfûs, Mübahase-i Kaza vü Kader, Âdâb-ı Tarikat ve Kavaid-i Hakikat, Risale-i Kalemiyye, Münşe'ât-ı Nahîfî, Mesnevi-i Nush ve'l-hikem, Tahmis-i Kaside-i Mudariyye, Tahmis-i Bânet Süâd gibi eserleri mevcuttur.⁷⁴

25. Na' tî

Kaynaklarda, "Na' tî" mahlasını kullanan 10 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Na' tî mahlasıyla yer alan şiirlere rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirlerin hangi Nâtî mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

26. Niyâzî-i Mısırî (d.1618 - ö.1694)

1618 yılında Malatya'da dünyaya gelen Niyâzî-i Mısırî'nin asıl adı Muhammed/ Mehmed'dir. Niyâzî-i Mısırî, çeşitli yerlere giderek kendini yetiştirmeye ve ilim tahsil etmeye çalışmıştır. Mısır'da bulunduğu zaman gördüğü bir rüyanın etkisiyle 1643'te Mısır'dan ayrılarak Arabistan ve Anadolu'nun değişik yörelerini gezen şair 1646'da İstanbul'a gelir. Artık bundan sonra Mısırî lakabıyla Niyâzî-i Mısırî adıyla anılmaya başlanacaktır. 1655'te kendisine şeyhi Ümmî Sinân tarafından hilafet verilir. Hayatında birçok defa sürgün edilen Mısırî, 1693'te tekrar Limni'ye sürgün edilmiş ve 2 ay sonra da vefat etmiştir.⁷⁵

⁷⁴ Mustafa Uzun, "Nahîfî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.32. İstanbul 2006, s. 297-299.

⁷⁵ Mustafa Kara, Niyâzî-i Mısırî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2006, s.305

Eserlerinden bazıları şunlardır: Divan, Risâletü't-Tevhîd, Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ, Sure-i Yusuf Tefsiri, Es'ele ve Ecvebe-i Mutasıvafâne, Şerh-i Nutk-u Yunus, Ta'hirnâme, Risâle-i Haseneyn, Divan-ı İlahiyyât, Mektûbât, Risâle-i Hızriyye, Fâtîha Tefsiri, Risâle-i Hilye-i Hazret-i Hüseyin, Sure-i Nur Tefsiri, Risâle-i Belgrat, Risâle-i Vahdet-i Vücut.⁷⁶

27. Nüzûlî (d.? – ö. 1744)

Asıl adı Mustafa olan Nüzulî Denizli'de doğmuştur. Kenan Erdoğan, “Manisalı Bir Şâir: Mustafa Nüzûli Efendi ve Taziyetnâmesi” başlıklı makalesinde doğum tarihinin olmadığını, 1119/1707'de birinci divanını tertip ettiğine göre 17. yüzyılın ikinci yarısı veya son çeyreğinde doğduğunun tahmin edilebileceğini ifade etmiştir.⁷⁷ 1744'te ise Kula'da vefat etmiştir. Banuçiçek Kırzioğlu Nüzulî'nin Kula'da yaşayıp öldüğü için Kulavî olarak tanındığını belirtmiştir (2006: 672). Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde ise XVIII. yüzyıl tekke şiirinin ikinci derecede şairlerinden olduğu belirtilen Nüzulî'nin “Divan-ı Mustafa Nüzûlî Kulavî” (1915) adlı divanının basıldığı ifade edilmiştir.⁷⁸

28. Nürî, Abdülahad (d.1595 - ö.1651)

Abdülahad Nurî, 1595 yılında Sivas'ta doğmuştur. Abdülahad Nurî, Sivas'ta başladığı tahsiline İstanbul'da devam etmiştir. Bir taraftan zahirî ilimleri tahsil ederken diğer taraftan batınî ilimleri Halvetî şeyhi dayısı Abdülmecid Sivasî'den öğrenir. Abdülahad Nurî, büyük amcası Şemseddin Sivasî'nin Sivas'ta kurmuş olduğu Halvetî tarikatının Şemsiyye kolunu dayısı Abdülmecid Sivasî ile birlikte İstanbul ve çevresinde de yaymıştır. Şemsiyye şubesine bağlı tekkeler daha sonraları

⁷⁶ Mustafa Kara, a.g.md, Ankara 2006, s.305

⁷⁷ Kenan Erdoğan, “Manisalı Bir Şâir: Mustafa Nüzûli Efendi ve Taziyetnâmesi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 13, Erzurum 1999, s. 203-215.

⁷⁸ “Nüzulî Mustafa”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 7, Dergah Yayınları, İstanbul 1990, s. 96.

Abdülahad Nuri'ye nisbetle Sivasiyye adı ile adı ile anılmıştır. Abdülahad Nuri, 1651 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

Eserlerinden bazıları şunlardır: Terceme-i Te'dübü'l-Mütemerridîn, Risâletün fî-Deverâni's-Sûfiyye, Er-Risâletü's-Semâ'iyetü'l-Mülzimetü li'l-Münkirîn, Mir'âtü'l-Vücûd ve Mirkâtü'ş-Şühûd, Riyâzü'l-Ezkâr ve Hiyâzü'l-Esrâr, Hikmetü't-Te'âruz fî-Sûreti't-Tenâkuz, Risâletün fî-Tayyi'l-Mekân, Kasmü'l-Mübtedi'în bi-Sinâni's-Sünne, Te'dübü'l-Mütemerridîn, El-'Adlü ve'l-İksât beyne't-Tefrîti ve'l-İfrât.⁷⁹

29. Rûşenî, Dede Ömer (d. 1407? - ö.1487)

Asıl adı Ömer, lakabı Dede, künyesi Ali ibn binti Umur Bey'dir. Rûşenî'nin doğum tarihi H. 820 (M. 1417) olarak verilirse de Mustafa Uzun bu tarihi on yıl kadar geriye götürülmesi gerektiği kanaatindedir.⁸⁰ Bursa'da tahsilini tamamladıktan sonra, dönemin meşhur mutasavvıflarından Halvetiyye tarikatının pir-i sânisini kabul edilen Seyyid Yahyâ Şirvânî'nin yanında seyr ü sülukünü tamamlayan Rûşenî, şeyhi tarafından Anadolu'yu irşada tayin edilmiştir. Rûşenî, Seyyid Şirvanî'nin vefatı üzerine onun yerine geçmiş, böylece Halvetiliğin iki ana kolundan biri olan Rûşeniyye teşekkül etmiştir. H. 892/M. 1487'de Tebriz'de vefat eden Dede Ömer Rûşenî tekkesinin haziresindeki türbeye defnedilmiştir.

Eserleri şunlardır: Divan, Çobannâme, Miskinliknâme, Neynâme, Kalemnâme. Dinî tasavvufî nitelikli eserlerinin tamamı mesnevi olarak kaleme alınmış olan Rûşenî'nin tüm eserleri manzumdur.

30. Sa'îd

⁷⁹ Hüseyin Akkaya, *Abdülahad Nûri ve Divanı, İnceleme ve Tenkitli Metin*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, s. 73-79.

⁸⁰ Mustafa Uzun, "Dede Ömer Rûşenî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.9. İstanbul 1994, s. 81-83.

Kaynaklarda, “Sa’îd” mahlasını kullanan 38 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Sa’îd mahlasıyla yer alan şiirlere rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirlerin hangi Sa’îd mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

31. Sâdıķı

Kaynaklarda, “Sâdıķı” mahlasını kullanan 8 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Sâdıķı mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirlerin hangi Sâdıķı mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

32. Süleymân

Kaynaklarda, “Süleyman” mahlasını kullanan 14 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Süleyman mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi Süleyman mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

33. Şemsî, Şemseddîn Sivasî (d. 1520-ö.1597)

1520 yılında Tokat’ın Zile kasabasında doğan Şemseddîn Sivasî’nin asıl adı Ahmet, lakabı Şemseddin, şiirde kullandığı mahlası Şemsî’dir. İlköğrenimine Zile’de başladıktan sonra, Tokat’ta devam etti. Daha sonra İstanbul’a giderek tahsilinin tamamladı. Şemseddin Sivasî, katıldığı Haçova Zaferi’nden sonra İstanbul’da biraz istirahat edip Sivas’a döndü. Kısa bir müddet sonra 1006/1597’de orada vefat etti.

Şemseddin Sivasî, önemli bir şeyh olup Halvetî tarikati içerisinde Şemsiyye kolunun kurucusudur. Eserlerinden bazıları şunlardır: Dîvân, Süleymâniyye, İbret-nümâ, Mevlid, Gülşen-âbâd, Heşt-Bihişt, Mir’âtü'l-Ahlâk, Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam, İrşâdü'l-Avâm, Umdetü'l-Huccâc, Terceme-i Kasîde-i Bürde, Menâkıb-ı Çehâr-yâr-i Güzîn, Menâzilü'l-

Ârifin, Umdetü'l-Edîb fi't-Ta'allümi ve't-Te'dîb, Emr-i İlâhî ve Hücet-i İlâhî.

34. Şeyhî

Kaynaklarda, “Şeyhî” mahlasını kullanan 14 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Şeyhî mahlasıyla yer alan şiire rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiirin hangi Şeyhî mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

35. Şeyh-zâde

Kaynaklarda, Şeyhzâde mahlaslı bir şaire rastlanılmamıştır.

36. Şükûfî

Şükûfî hakkında eldeki bilgiler son derece sınırlıdır. Şair hakkında sadece Âşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-Şu'arâ'sı ile 16. yüzyılın ortalarında yazılan ve tezkire niteliği taşıyan bir şiir mecmuasında az da olsa bazı bilgiler yer almaktadır. Bu kaynaklara göre Bursa'da doğan Şükûfî, Hoca Bacak-zâde sanıyla şöhret bulmuştur. İlim tahsilinde bulunarak danışment olan şair, akranları ve danışmentler arasında seçkin bir yere sahiptir.⁸¹

37. Vehbî

Kaynaklarda, “Vehbî” mahlasını kullanan 23 şair bulunmaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkte Vehbî mahlasıyla yer alan

⁸¹ Filiz Kılıç, Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ-İnceleme-Metin*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010, s.1434; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Koleksiyonu 479, vr. 42a-b.

şiiirlere rastlayamadık ve bu sebeple, cönkte yer alan bu şiiirlerin hangi Vehbî mahlaslı şaire ait olduğunu belirleyemedik.

38. Veysî (d.1561 - ö.1628)

1561 yılında Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçmektedir. Alaşehir'de başladığı eğitimini, İstanbul'da Salih Molla Efendi (ö.996/1588)'nin yanında tamamladı. Çeşitli devlet görevlerinde bulunan Veysî, Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde vefat etti. Eserlerinden bazıları şunlardır: Dürretü't-tâc fî-sîreti sâhibi'l-mi'râc, Hâb-nâme, Münşe'ât, Fütûh-ı Mısır, Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe 'alâ-i'tirâzâtî'l-Cevherî, Düstûru'l-amel fî-mübâhâtî'l-ibâdât, Dîvân, Hicviyye.

39. Yâhüdî, Hâkî Mehmed Çelebi (d.? - ö.1667-68)

İstanbul Yahudi'lerinden olan Hâkî, kendi lisanı üzere öğrenim gördükten sonra Türkçe, Arapça ve Farsça'yı öğrendi, ilm-i aruz tahsil etti. Zamanındaki şair ve âlimlerin meclislerinde bulunarak bilgisini artırıp devrinin önde gelen bilgin ve şairleri arasına girdi. Hâkî, Nureddin-i Şirvanî adında bir zatla "İslam dini" mevzuunda konuşurken, Nureddin'in gösterdiği kesin ve inandırıcı deliller karşısında Müslüman olmayı kabul etmiş ve Mehmed ismini almıştır. 1667-68 yılında vefat eden Mehmed Hâkî şiiirlerinde bazen de Yahudi mahlasını kullanmıştır. Mehmed Hâkî, Müslümanlığı kabul ettikten sonra Hz. Peygambere de bir naat yazdı. Rızâ, şiiirlerini "tâze-gû" yani yeni bir söyleyişe sahip şekilde nitelendirir.⁸²

40. Yazıcıoğlu, Mehmed Efendi (d.? - ö.1451)

Asıl adı Mehmed olan Yazıcıoğlu'nun, kaynaklarda doğum yeri ve tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Evliyâ Çelebi tekkesinin

⁸² Gencay Zavotçu, *Rıza Tezkiresi. (İncelenme-Metin)*, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2009.

ulu bir âsitâne olduğunu, Bayramiye tarikatından pek çok fukaraya ev sahipliği yaptığını bildirdiği Yazıcıoğlu Mehmed Efendi'nin vefat tarihinin 855/1451 olduğunu kaydetmiştir.⁸³ Yazıcıoğlu Mehmed Efendi'ye ait Arapça ve Türkçe manzum-mensur eserler şunlardır: Megâribü'z-Zamân, Şerh-i Füsûsü'l-Hikem, Muhammediyye.

41. Yunus Emre (d.1240-1241 - ö.1320-1321)

Tatçı'ya göre Yunus Emre'nin tarihî kişiliği menkabeler içinde kaybolup gitmiştir. Kaynaklar Ondan bahsederken daima rivayetleri aktarmaktadır. Bu sebeple Yunus'un hakiki kimliğini araştırırken menkabelerden hareket etmek zarurî olmaktadır.⁸⁴Tarihe mal olmuş her kişi gibi Yunus Emre hakkında da onun yaşadığı zaman dilimi ve mekân olarak değişik görüşler ileri sürülmüştür. Mesela; onbeşinci yüzyıl tarihçisi Âşıkpaşazâde Yunus Emre'nin Sultan Orhan (1326-1362) ya da onun oğlu Birinci Murat (1362-1389); On altıncı yüzyıl bilginlerinden Taşköprü-zâde (öl.1561) Yıldırım Bayezid (1389-1402) zamanlarında yaşadığını bildirmektedirler. Bazı hal tercümesi yazan kaynaklar da 1425 ve 1439 tarihlerini ölüm yılı olarak kabul etmişlerdir. Batılı tarihçilerden Kanuni devrine kadar getirmiş olanlar da vardır. Risâletü'n-Nüşhiyye'deki bir beyte bakarak E.J.W. Gibb ile Fuat Köprülü, on üçüncü yüzyılın ikinci yarısı ile on dördüncü yüzyılın ilk yıllarında yaşadığını ileri sürmüşlerdir.⁸⁵Yunus Emre için doğum tarihi vermek gerekirse bu tarihin 1237-1240 yılları arasında olması gerektiği görüşü hakimdir. Ölümü için ise 1320-1321 tarihleri kayıt düşülmektedir.⁸⁶ Divanı ve Risâletü'n-Nüşhiyye adlı eseri vardır.

⁸³ Evliyâ Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, C. 10, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul 1970.

⁸⁴ Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Külliyyatı (Tahlil)*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2005, s.9.

⁸⁵ Şehabeddin Tekindağ, "Yunus Emre Hakkında Araştırma", *Belleten*, S. 117, Ocak 1966.

⁸⁶ Mehmet Doğramacı, *Bizim Yunus- Yunus Emre Hayatı ve Divanı*, Kitsan Yayınları, İstanbul, s. 15.

42. Zahîd

Kaynaklarda, Zahîd mahlaslı bir şaire rastlanılmamıştır.

43. Zâkirî (d.? – ö. 1622)

Zâkirî Hasan Efendi, 16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış mutasavvıf ve aynı zamanda da bestekâr bir şairdir. Şeyhinin hizmetinde sülûkunu tamamlayan Zakirî, ardından tekkenin zakirbaşılığına getirilmiştir. Nûreddin-zâde Dergahı'nda uzun yıllar zakirbaşılık görevini yürüten Zakirî, Sultan I. Mustafa döneminde Kazancılar Camisi'nin hatipliğine getirilmiştir. İlahileri ile tanınan Zakirî, kendi şiirleri dışında başka şairlerin şiirlerini de bestelemiştir.⁸⁷ 1622'de İstanbul'da vefat etmiştir.⁸⁸

3. CÖNKTE YER ALAN DİĞER MANZUM METİNLER

3.1. Nazmu'l-Le'âli

Cönkün 51^b-58^b varakları arasında bulunan manzume, Tokatlı İshâk Efendi'nin "*Nazmu'l-Le'âli*" adlı manzumesidir. Cönte, "Hazihi'l-manzûme----- İshâk Efendi" başlığıyla başlamaktadır. Aruz vezninin "mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün" kalıbıyla yazılmış olan manzume 306 beyittir. 53 bölümden oluşan manzumenin bölüm başlıkları ya siyah yazılıp kırmızı mürekkeple altı çizilmiştir ya da kırmızı mürekkeple

⁸⁷ "Zakirî, Hasan" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.8. Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 637.

⁸⁸ Ahmet Necdet, *Tekke Şiiri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997.

yazılmıştır. Bu eser üzerinde tez çalışması yapılmıştır.⁸⁹ Eserin yazılış sebebinin açıklanması 7–14 beyitleri arasında verilmiştir. Eserin adı, eserin müellifinin adı ve eserin bir akâ'id kitabı olduğu burada söylenmiştir. Eserde her bölüm için müstakil bir başlık verilmiştir. Bu başlıkları açıklayıcı beyitler mesnevi nazım şeklindedir.

3.2. İlm-i Hâl Risâlesi

Cönkün 59^a-65^b varakları arasında bulunan manzume Selîm mahlaslı bir şaire ait manzum bir ilm-i hâldir. Cönkte bir başlığı bulunmamaktadır. Manzumenin müellifi son beyitte “Selîm” olarak belirtilmektedir.

“Bunlara hasr eylemek değil murâdım ey Selîm

Eksiğin ıslâh ide “*fevka zî- ‘ilmin ‘alîm*”⁹⁰

“Selîm” mahlasından yola çıkarak yaptığımız araştırmalarda, daha önce bu manzume üzerinde bilimsel çalışma yapılmadığını gördük. Bu sebeple manzume üzerinde yoğunlaşarak manzumenin Süleymâniye Kütüphanesi’nde kayıtlı üç nüshasına ulaştık.⁹¹ İçlerinden en güvenilir olduğunu düşündüğümüz nüshayı belirleyerek cönkümüzde yer alan metinle karşılaştırdık, farkları dipnotta belirttik. Karşılaştırmada

⁸⁹ Bkz. Bayram, Özfirat, *Tokatlı İshâk Efendi’nin Nazmu’l-Ulûm, Nazmu’l-Le’âlî ve Manzûme-i Keydânî Adlı Mesnevileri (İnceleme-Metin)*, Selçuk Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006.

⁹⁰ 12/Yusuf 76’da geçen bu ayet “fevka küllü zî- ‘ilmin ‘alîm” şeklindedir. Beyitte vezne uygun olması için eksik yazılmıştır. “Bütün ilim sahiblerinin üstünde daha iyi bir bilen vardır.”

⁹¹ Manzumenin ulaşılan 3 nüshası şunlardır:

1. Laleli Bölümü 1152/1 numarada “Manzûm Mukaddimetü ‘s-Salat” diye kayıtlı olan eser mecmuânın 1b-7a varakları arasındadır.
2. Serez bölümü 3915/3 numarada “Manzûm İlmühâl” diye kayıtlı olan eser mecmuanın 95b-99a varakları arasındadır
3. Bizim de yararlandığımız nüsha , Yazma Bağışlar bölümü 4622/2 numarada “İlm-i Hâl Risâlesi diye kayıtlı olan eser mecmuanın 31b-42a varakları arasındadır.

kullandığımız nüsha Süleymâniye Kütüphanesi'nde Yazma Bağışlar Bölümü 4622/2 numarada “İlm-i Hâl Risâlesi” diye kayıtlıdır. Bu nüsha, bulunduğu mecmûanın 31^b- 42^a varakları arasındadır. Satır sayısı 15'tir. 1035'te istinsah edilmiştir. Hattı nesihdir. Boyutları 180x135mm., 130x70mm.'dir.

Cönkte bir başlığı bulunmayan bu metin, arûz vezninin “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Manzume, 166 beyittir ve 15 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler beyit aralarına konulan çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Eserde mukaddimenin ardından tuvalet, istincâ ve istibrâ adâbı, abdestin farzları, vâcipleri, sünnetleri ve müstehapları, menhiyyât-ı vudû', adâb-ı vudû', nevâkîz-i vudû', aksâm-ı vudû', ferâ'izü'l-gusl, sünenü'l-gusl, mûcibâtü'l-gusl, şurûtu's-salât, ferâ'izü's-salât, vâcibâtü's-salât, sünenü's-salât, müfsidât-i salât, namazda mekrûh olan şeyler ve evkât-i menhiyye gibi konular işlenmektedir.⁹²

3.3. Subhatu'l- Uşşâk

Cönkün 72^a-75^a varakları arasında bulunan bu manzume, Latîfi'nin “*Subhatu'l-Uşşâk*” adlı yüz hadis tercümesidir. “Kitâb-ı Subhatu'l- Uşşâk Li'l-Laṭîfî Raḥimehullah Min Eḥādîsi'n-Nebeviyye” başlığıyla bulunan bu eser, arûz vezninin “fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. 45 beyit ve akabinde yer alan 100 hadisten oluşmaktadır. Bu manzume hakkında çeşitli çalışmalar yapılmıştır.⁹³ Latîfi, eserin sebab-i telifinde Hz. Muhammed'den kırk hadis ezberlemeninin önemli olduğu rivâyetinden çok etkilendiğini, bu sebeple de kendisinin de böyle bir derleme yapmaya karar verdiğini açıklamaktadır:

⁹² Manzum ilmihaller için bkz. Erdal Seyis, *Türk - İslâm edebiyatında manzûm ilmihâller ve Manzûme-i Cecelî İbrâhîm Efendi*, Marmara Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

⁹³ Ali Çelik, *Manzum Hadis Tercümeleri ve Latîfi'nin “Subhatu'l-Uşşâk”ı*, Kitap Yayınları, Ankara 2010; Ahmet Sevgi, *Lâtîfî (Hayatı ve eserleri) İnceleme- Metin*, Gazi Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara 1987.

1. Ol Resūl-i Emīn-i şādık-va‘ d
Bir hadīşinde eylemiş bunı ‘ ahd
2. Kırk dāne hadīşi bir kimse
Ezber itse ya ğayra naql itse
3. Şühedā-ile haşr ola ol kul
Fuḫahā zümresinde yazıla ol
4. Dağı yārın ire ‘ ināyetüme
Dağil ola gelüp şefā‘ atüme
5. Bu kelāmı çün istimā‘ itdüm
Ferāhumdan turup semā‘ itdüm

Latîfî, Eserde, kırk hadis toplama niyetinde olduğunu belirtmesine rağmen, derlediği hadislerin sayısı yüz tanedir ve eserin ismi de Subḫatü'l ‘Uşşāk’tır. Ancak cönkte yer alan hadislerin sayısı 99’dur.

1. Çün ‘adedde budur hadīş-i şahīḫ
Oldı şad dāne nitekim tesbīḫ
2. Didim ismine Subḫatü'l ‘Uşşāk
Tâ ki elden ḫomaya her müştāk

Manzumenin, mukaddime mahiyetiyle kaleme alınmış münâcât, na‘t, sebab-i telif-i risale bahisleri mesnevi nazım şeklindedir. Diğer nüshalarda yer alan bu sebeple eserin aslında da yer aldığını anladığımız kıt’alardan oluşan manzum hadis tercüme-şerhleri cönkte yer almamaktadır.

3.4. Tercüme-i Kasîde-i Fe'tlubnî Tecidnî

Yaptığımız araştırmalar neticesinde, cönkün 75^a-76^b varakları arasında yer alan bu Arapça manzumenin, Kanunî Sultan Süleyman zamanında yazıldığını ve “Leâli” olarak da bilinen Ahmet Saruhanî'nin yaptığı Türkçe Mezmurlar tercümesi olduğunu fark ettik.⁹⁴

Leâli'nin tercümesinde kaynak olarak kullandığı metin İbn-i Abbas'ın yaptığı Arapça tercümesidir. Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan nüshalardan birinde⁹⁵ Leâli, tercüme kaynağıyla ilgili olarak şöyle demektedir: “*İbn Abbâs rivayet eder ki, Hz. Dâvûd'a nâzil olan Zebûr'da, K.Kerîm'deki 'Rahmân' suresine benzer, içinde tekrarlanan ayetlerin olduğu bir sûre buldum. Bu sûre Süryânî dilinde idi, ben onu Arap diline çevirdim.*”

Cönkte, 40 beyitten oluşan bu manzumenin bir başlığı bulunmamaktadır. Kütüphanelerde, “Tercüme-i ba'zı âyât mine-'z-Zebûr ve Tercüme-i Du'â-ı Zebûr” gibi değişik başlıklarda rastladığımız bu tercümenin nüshalarından⁹⁶ en doğru olduğunu düşündüğümüz nüshayı seçip cönkteki metinle karşılaştırmasını yaparak farklılıkları dipnotta gösterdik.

⁹⁴ Daha fazla bilgi için bkz. Bruce G. Privratsky, “*Kitabı Mukaddes'in Türkçe Tercümelerinin Tarihçesi, 16 – 21 yy.*” http://www.filipus.org/pdf/Turkce_KM_Tarihi_Version_R.pdf

⁹⁵ Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 3387/1

⁹⁶ Manzumenin Süleymaniye Kütüphanesi'nde ulaşılan 7. nüshası şunlardır:

1. Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 3387/1, Ahmed b. Mustafa es-Saruhani Leali, Zeburdan bir surenin tercümesi.
2. Lala İsmail 728/5, Fatlubni kasidesi ve nazmen tercümesi, Leali Ahmed b. M. Es-Saruhani.
3. Fatih 5427/8, Şerhu kasideti Fatlubni tecidni ve tercümetiha Leali Ahmed b. M. Es-Saruhani.
4. Laleli 1162/4, manzume- fatlubni tecidni.
5. Yazma Bağışlar 6702/12, kasidetü'l- müstahrece min Zebur ve manzum Türkçe tercümesi
6. Esad efendi 3822/1, Seyyid Mustafa, Manzume fi tercimeti bazı ayat mine'z-zebur
7. İbrahim Efendi 460, Leali Ahmed b. M. Es-Saruhani, Sure-i Rahmen tercümesi.

3.5. Geyik Hikâyesi

Cönkün 76^b-79^b varakları arasında yer alan bu manzum hikâye, Dinî Türk halk hikâyeleri içinde önemli bir yerde bulunan genellikle hanımlar arasında okunan hikayelerden biridir. Geyik, güvercin, deve ve benzeri hikâyelere en fazla Hikâye-i Mevlidü'n-nebi⁹⁷ adıyla da anılan Mevlid'lerde rastlanılmaktadır. Ayrı ayrı yazmalarda da bulunan bu hikâyeler, mesnevi nazım biçimiyle Mevlid'in vezni olan “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbıyla yazılmışlardır. Cönkümüz de yer alan Geyik hikâyesi de aynı kalıpta yazılmıştır ve 67 beyitten oluşmuştur. Cönkte, bu hikayenin bir başlığı bulunmamaktadır.

3.6. Hazâ Şerh-i Hilye-i Resûl 'Aleyhi's-selâm

Cönkte 86^a da bulunan bu manzumenin, ilk 6 beyitinin müellifi belirlenememiştir. 7. Beyitten sonra, Hâkâni'nin, “Hilye-i Sa'âdet” adlı hilyesinden 6 tane beyit bulunmaktadır. Bu beyitlerden sonra ise Cevrî'nin “Hilye-i Çehâr-yar-ı Güzîn” adlı hilyesinden 4 beyit bulunmaktadır. Bu iki hilye türü için de birçok çalışma yapılmıştır.⁹⁸

4. CÖNKTE YER ALAN MENSUR METİNLER

4.1. Kavâ'id-i İmlâ

Cönkte 70^b- 72^a varakları arasında yer alan bu mensur metinde, mektup ve mektup türleri hakkında bilgi vermektedir. Metnin bir başlığı bulunmamaktadır. Metnin ilk cümlesi “Çavâ'id-i imlâ' taḥrîr ve beyân olunur” şeklinde olduğu için bu metni bu giriş cümlesinden hareketle isimlendirdik.

⁹⁷ Bu konu hakkında bkz. Nurettin Albayrak, *Dinî Türk Halk Hikâyeleriinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri –Kaynakları ve Metin Tesisi-*, Marmara Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.

⁹⁸ En kapsamlı çalışma için bkz. Mehtap Erdoğan, *Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

4.2. Risâle-i Nakşîbendî

Cönkte 79^b- 80^a-80^b- 81^a varakları arasında yer alan bu risâleye kaynaklarda rastlamadık. Nakşîbendî'nin bazı menâkıplarından bahseden bir risâledir.

4.3. Hikâye-i Şâh-merân

Cönkte 87^a- 87^b- 88^a- 88^b- 89^a-89^b varakları arasında yer alan “Şâh-merân hikâyesine, cönkte yer aldığı şekliyle kaynaklarda rastlamadık. Bu sebeple karşılaştırmalı bu hikâyenin mukayeseli metnini oluşturamadık.

4.4. Hutbeler, Mev'izeler, Salât-ı Şerîfler, Duâlar

Cönkte, dinî-tasavvufî metinler ağırlıklıdır. Bu sebeple, İslâmî düşünce inanç ve uygulamalara ait bilgilerin yer aldığını görmekteyiz. Cönkte birçok yerde hutbe, mev'ize, salât-ı şerif, dua gibi İslâmî kaynaklı mensur metinlerin yer aldığını görmekteyiz.

4.5. Hastalıklar ve Tedavileri

Cönkte, çeşitli hastalıklar ve bu hastalıkların tedavisinde kullanılan bitki isimleri, bu bitkilerle yapılan reçeteler ve tedavi şekilleri bulunmaktadır.

5. METNİ KURARKEN İZLENİLEN YÖNTEM

- Cönkte yer alan şiirleri; yayımlanmış veya yüksek lisans / doktora tezi olarak üzerinde bilimsel çalışma yapılmış divanlarla karşılaştırdık. Ayrıca şairler üzerine hazırlanmış makale ve bildirelere de başvurduk.

Divanları bulunmayan ve üzerinde bilimsel çalışma yapılmamış şairlerin haklarındaki bilgileri ve cönkte yer alan şiirlerini tezkirelerde bulmaya çalıştık.

- Metni oluştururken, metnin yazım ve imlasını esas aldık. Kendimizce hatalı olan terkip ve bağlaçları dipnotta belirterek doğrularını gösterdik. Metni oluştururken anlam ve vezin yönünden cönkte ve divandaki/makalelerdeki kelimeler karşılaştırarak cönkte yer alan metni esas aldık.
- Cönk ve divanları karşılaştırırken farklılıkları dipnotta gösterdik. Dipnotta farkları belirtirken önce cönkte yer alan kelimeyi yazdık. Ardından iki nokta (:) koyup divanda yer alan kelimeyi gösterdik ve divandan aldığımızı belirtmek için büyük d harfini (D) koyduk, eğer karşılaştığımızı metin makaleyse (M), kitapsa (K), tezse (T) harfini gösterdik. (kasr-ı: taht-ı T. Vs.)
- Cönkte yer alıp kaynaklarda yer almayan kelime veya beyitleri belirtirken, önce cönkte yer alan kelimeyi yazdık. Ardından iki nokta (:) koyup divanda yer almadığını belirtmek için (-D), makalede yer almadığını belirtmek için (-M), tezde yer almadığını belirtmek için (- T) ve kitapta yer almadığını belirtmek için (- K) işaretini koyduk. (gül-iken: -D vs.)
- Kaynaklarda bulunup, cönkte bulunmayan kelime ve beyitler için de kaynaklardaki kelimeyi yazıp iki nokta koyup (-C) işaretini koyduk.
- Cönkte ve kaynaklarda mısra tamamen farklı ise dipnota mısraların her ikisini de aldık, ancak beyit tamamen farklı ise dipnota sadece farklı olan beyiti almayı yeterli gördük.
- Başlık bulunmayan manzumelere herhangi bir müdahalede bulunmadık, şiir numaralarıyla devam ettirdik.
- Manzumede başlık bulunuyorsa başlığın altında, başlık bulunmuyorsa şiir numarasının altında manzumenin veznini gösterdik.

- Cönkte şiiri bulunan şairlerin yayımlanmış ya da tez olarak çalışılmış divanlarında ya da başka kaynaklar bulamadığımız şiirleri dipnotta belirttik.
- Bazı kelimeleri yanlış harekelenen veya yazılan âyetleri doğru bir şekilde transkripsiyonlu olarak yazdık ve metinde geçen âyetlerin meâllerini, sûre adlarını ve âyet numaralarını dipnotlarda belirttik.
- Metinde, bazı manzumelerde kırmızı mürekkeple yazılmış olan başlıkları kalın siyah karakterle göstererek metnin daha düzgün hale gelmesi için başlıklara numaralar verdik.
- Metinde yer alan bütün manzumelerin mahlasını kalın siyah karakterle gösterdik.
- İmla hataları, vezin bozuklukları gibi hususlara dipnotlarda işaret etmeye dikkat ettik.
- Metinde yer almayan fakat metnin doğru anlaşılabilmesi için gerekli olan ilaveleri köşeli parantez içinde göstererek dipnotta belirttik.
- “İnşallah”, “Sallallah”, “Beytullah”, “Elhamdülillah” gibi ibarelerde “Allah” lafzının önüne kesme işareti (‘) veya kısa çizgi(-) koymadık, bu tarz kelimeleri yukarıdaki örneklerde de olduğu gibi bitişik yazdık. Ayrıca “Allah” lafzı günümüzde dilimize yerleşen bir kelime olduğu için ikinci “a”nın üstüne şapka koymamayı tercih ettik.
- “nâ” ve “bî” gibi Farsça ön eklerin yazımında, kısa çizgi (-) işaretini koyduk. (bî-nazîr, nâ-hoş gibi)
- Metinde kelimeye bitişik yazılmış olan “ile, ıla” edatı ve birleşik sıfat ve tamlama oluşturan kelimeleri “-“ ile ayırdık. (gül-ile, bahar-ile vs.)
- Metinde kelimeye bitişik yazılmış olan “çün” edatını “-“ ile ayırdık. (anın-çün, hakkı-çün vs.)
- Cönkte, “-imek” filinin bitişik yazıldığı durumlarda kelimeyi “-“ ile ayırdık. (var-iken, gelmez-ise vs.)

- Bütün eklerin yazımında ses uyumunu gözetmeye çalıştık. (söykenüben, âh-ıla vs.)
- Cönkte yer alan, üzerinde bilimsel çalışma yapılmamış manzum eserlerin başka yazma nüshayla karşılaştırmasını yaparken varak numarasını köşeli parantez içerisinde gösterdik. [YB 32^a]
- Cönkte, birçok varağa yayılmış olan ve dağınık halde bulunan metinlerin aktarımını yaparken varakların düzen sıralamasını dipnotta belirttik.

II. BÖLÜM

“06 MİL YZ CÖNK 59” NUMARALI CÖNKÜN METNİ

1^a

1⁹⁹

Velehu¹⁰⁰

(5'li Hece Ölçüsü)

1. Kaddim yay oldu

Bağrım nây oldu

İşim vây¹⁰¹ oldu

‘Işkıñ elindeñ

2. Yūnusuñ gözi¹⁰²

Göyünür özi¹⁰³

Kan ağlar gözi

‘Işkıñ elinden

2¹⁰⁴

İlâhî

(fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün)

1. N’ideyim şabr idebilmem¹⁰⁵ dil [ü]¹⁰⁶ cân oda yanar hū¹⁰⁷

⁹⁹ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 765.

¹⁰⁰ Cönkün, “velehu” ile başlaması, ilk sayfalarının kopmuş olduğunun kanıtıdır.

Şiir, baştan eksiktir.

¹⁰¹ vây: zây D.

¹⁰² Gözi: sözi D.

¹⁰³ Göyünür özi: doğrudur özi D.

¹⁰⁴ Mustafa Güneş, *İznikli Eşrefoğlu Rûmî’nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul-2006, s. 254.

Bu benüm āhım-ile¹⁰⁸ kevn [ü]¹⁰⁹ mekân oda yanar hū¹¹⁰

2. Bürüdi yir yüzüni āh-ıla zārüm tütüni

Belī bir āh ider isem āsumān oda yanar hū¹¹¹

3. Cemāliñ şem^c ine yandı bu vücūdum yā Rabbenā

Ṭutuşup hicriñ-le bu cigerim oda yanar hū¹¹²

1^b

velehu

4. Bizi¹¹³ vuşlatdan¹¹⁴ irag eyleyüp cennete qoma

Bu iniltim¹¹⁵ irişüp hūrī cinān oda yanar hū¹¹⁶

5. Yanıgör Eşrefoğlu¹¹⁷ kūy-ı kenārında Ḥaқиñ¹¹⁸

Ḷo disiñler¹¹⁹ Rūmiyāni ibn-i fūlān oda yanar hū¹²⁰

¹⁰⁵ İdebilmem: idebilsem D

¹⁰⁶ Dil ü: dil-i C.

¹⁰⁷ Hū: - D.

¹⁰⁸ Bu benüm āhım-ile: velī āh eylerisem D.

¹⁰⁹ Kevn ü: kevn-i C.

¹¹⁰ Hū: - D.

¹¹¹ Belī bir āh ider isem āsumān oda yanar hū: Bu inildüm zārıma işbu cinān oda yanar D.

¹¹² Hū: - D.

Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

¹¹³ Bizi: beni D.

¹¹⁴ Vuşlatdan: vaslundan D

¹¹⁵ İniltim: inildüm D.

¹¹⁶ Hū: - D.

Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

¹¹⁷ Yani gör Eşrefoğlu: Eşrefoğlu yana gör D.

¹¹⁸ Ḥaқиñ: Hakkun D.

3¹²¹

Medh-i Ka' betu'llah

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Hamdülillah dâhil olduk Kûbbe-yi Şahrâ saña
Ba' de sürdük yüzümüz Mescid-i Akşâ saña
Giyüben¹²² iħrâmı "Lebbeyk" çağrısup itdik nidâ
Çok şükürler vâşıl olduk Ka' be-i ' Ulyâ saña
2. Hîn-i vuşlatda tavâf itdik yidi kez ibtidâ
Dositâne Mültezemde¹²³ şıdk-ıla¹²⁴ kıldık du' â

2^a

velehu

Rik' ateyn¹²⁵ itdik Halîlullâh maķâmında edâ
Çok şükürler vâşıl olduk Ka' be-i ' Ulyâ saña

3. Āb-ı¹²⁶ zenzemden içüp¹²⁷ ħamd idüp sürdük şafâ

¹¹⁹ K'o disünler: dimeyeler D.

¹²⁰ Hû: - D.

Bu beyit divanda 6. Beyittir.

¹²¹ Lütfi Alıcı, *Halîf-i Mar'aşî, Divançe ve Etvâr-ı Seb'a*, Ukde Yayınevi, Kahramanmaraş, 2010, s.104- 106.

¹²² Giyüben: geyüben D.

¹²³ Dositâne Mültezemde: Mültezimde dositâna D.

¹²⁴ şıdk-ıla: şıdkılan D.

¹²⁵ Rik' ateyn: Rek'ateyn D.

Yidi kez sa' y eyledik m̄beyne Merve ve's-Şafā
Ba' de çıkdık ' Arafāt üzre turduğ pür-şafā¹²⁸
Çok şükürler vāşıl olduğ Ka' be-i ' Ulyā saña

4. Recm idüp şeytāna kıldık cānına b̄n biñ cefā
Ba' de olduğ t̄raş [u]¹²⁹ eyledik kırbān bahā
Hem t̄avāf-ı¹³⁰ sa' yı kıldık hem veda' -ı āhirā
Çok şükürler vāşıl olduğ Ka' be-i ' Ulyā saña

5. Mekkenen şehir-i Medīneye ulaşdırdı Hudā
Oldurur şehir-i Habībullāh Muhammed Muştafā

2^b

velehu

6. İşiginde yüz sürüp itdik şefā' atler recā
Çok şükürler vāşıl olduğ Ka' be-i ' Ulyā saña

7. Çār-ı Yārān-ı Resūlallāh rü 'ūs-ı evliyā
Ol Ebū Bekr u ' Ömer ' Oşmān ' Alīyyü'l-Murtażā
Üçüni itdik ziyāret anda yok şīr-i Hudā
Çok şükürler vāşıl olduğ Ka' be-i ' Ulyā saña

¹²⁶ Āb-ı: āb u C.

¹²⁷ İçüp: içüben D.

¹²⁸ pür-şafā: bir şafā D.

¹²⁹ [U]: - C.

¹³⁰ t̄avāf-ı: t̄avāf u D.

8. Ālīne aşhābına itdik ziyāret hem şenā
Cümle mü ’minīni Īlāhī itme anlardan cüdā
“*Va’ fu ‘annā zünūbenā vaǧfirlenā yā Rabbenā*”¹³¹
Çok şükürler vāşıl olduk Ka’ be-yi ‘Ulyā saña

3^a

9. Raḥmet itsün Ḥaḳ Te’ ālā şefḳat itsün Muştafā
Gölge virsün levm-i issīye aña tahte’l-Livā
Bu **Ḥalīlī** mücrimi¹³² her kimki ḥayr-ıla aña
Çok şükürler vāşıl olduk Ka’ be-i ‘Ulyā saña

4¹³³

Güfte-i Sultān Süleymān

(fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün)

1. Ḥalk içinde mu’teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes şihḥat gibi
2. Salṭanat didikleri ancak cihān ğavġāsıdur
Olmaya baḥt u sa’ ādet dünyāda vaḥdet gibi

¹³¹ Bu bağışlanma ve af dileği Āl-i İmrān Suresi’nin iki ayetinde şöyle geçmektedir. “Ey Rabbimiz! İman ettik; bizim günahlarımızı bağışla, bizi ateş azabından koru! Ey rabbimiz! Günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla.” Kur’an-ı Kerim, 3/ Āl-i İmrān 16,147.

¹³² Mücrimi: ḥac’ı D.

¹³³ Coşkun Ak, *Muhibbî Dîvânı- İzahlı Metin-*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 712. Ankara 1987, s. 763

3. o bu  ıyş [u]¹³⁴   işreti  unkim fen dur    kibet
Y r-i b k  ister ise  olmaya t    at gibi

3^b

velehu

4. Olsa umlar şağışınca    mr ne add     aded
Gelmeye bu şişe-i  ar i re bir s    at gibi
5. Ger uz r itmek dilerse  ey **Muhibb ** f riğ ol
Olmaya vağdet ma mı¹³⁵ k şe-i   uzlet gibi

5¹³⁶

 l h -yi Niy z 

(f   l t n f   l t n f   l n)

1. Ey g rib b lb l diy r n andedir
Bir aber ver g l-  iz r n andedir
Sen bu ilde kimseye y r olmad n
Var seni  elbetde¹³⁷ y ri n andedir
2. Artı¹³⁸ g nden g ne fery d n seni 

¹³⁴ [u]: - C.

¹³⁵ ma mı: cih nda D.

¹³⁶ Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niy z -i Mısr  Divan-ı  l hiyyat ve A ıklaması*, 2011, s.535.

¹³⁷ Elbetde: elbette D.

Āh u efgān oldı mu‘ tādıñ seniñ

4^a

velehu

‘ Işk içinde kimdür üstādıñ seniñ

Bu seniñ şabr u qarārıñ qandedir

3. Bir enisiñ yok ‘ acep hasretdesin¹³⁹

Rāhatı terk eylediñ miñnetdesin¹⁴⁰

Gice gündüz bilmeyüp hayretdesin¹⁴¹

Yā seniñ leyl ü nehārıñ qandedir

4. Ne görüñdi güle qarşu gözünñe

Ne bürüñdi baqduğınca¹⁴² özünñe

Kimse maħrem olmadı rāzıñna

Bilmediler şah-süväriñ qandedir

5. Gökde¹⁴³ uçarken seni indirdiler

Çār-ı ‘ unşur bendlerine urdılar

4^b

Nūr iken adıñ Niyāzı virdiler¹⁴⁴

¹³⁸ Artdı: arttı D.

¹³⁹ Hasretdesin: hasrettesin D.

¹⁴⁰ Miñnetdesin: mihnettesin D.

¹⁴¹ Hayretdesin: hayrettesin D.

¹⁴² Baqduğınca: baktığınca D:

¹⁴³ Gökde: gökte D.

¹⁴⁴ Virdiler: dediler D

Şol ezelki ʿ itibârîñ kıandedir

6¹⁴⁵

İlâhî-yi Şemsî Kıddise Sırrıhû

(fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilün)

1. Vâşıl olmaz kimse Hâkıka cümleden dūr olmadan
Kenz açılmaz her¹⁴⁶ gönülde tâ ki pür-nūr olmadan
2. Sür çıkar ğayrı¹⁴⁷ gönülden¹⁴⁸ tâ tecellî ide Hâk
Pâdişâh kıonmaz sarâya hâne maʿ mūr olmadan
3. “Mûtû kıable en temûtû”¹⁴⁹ sırrına mażhar olan
Gördi anlar¹⁵⁰ haşri neşri nefha-i şūr olmadan
4. Hâk cemâli Kaʿ besin kııldı ʿ aşıkklar tavâf
Yir yüzünde Kaʿ be gökde Beyt-i Maʿ mūr olmadan

5^a

¹⁴⁵ Divanda, bu şiir bulunmamaktadır. (Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984. Ama diğerk kaynaklarda, bu şiir yer almaktadır. (Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi I*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1943, s.210.)

¹⁴⁶ Her: şol K.

¹⁴⁷ ğayrı: ağyârı K.

¹⁴⁸ Gönülden: dilden K.

¹⁴⁹ “Ölmeden önce ölünüz”. “Ölüm gelip çatmadan evvel, şehvanî ve nefsanî hislerinizi terk etmek suretiyle bir nevi ölünüz.” (el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2, 29; İbn-i Hâcer el-Askalânî: "Senedli, vesikalı bir hadis değıil derim" demiş, Ali el-Karî ise: "Mânâsı doğrudur" demiştir.)

¹⁵⁰ Gördi anlar: bunda gördü K.

velehu

5. Mest olup mestâne geldim tâ ezelden tâ ebed
İçmişem ʿışkıñ şarābın āb-ı engūr olmadan
6. Mest olanlarıñ kelāmı kendüde gelmez velī
Pes Ene'l- Hāḡ niçe söyler kişi Manşūr olmadan
7. Bir ʿacāīb derde düşdi¹⁵¹ bu dil-i¹⁵² **Şemsi** müdām
Hāḡḡa maḡbūl olmaḡ ister ḡalḡa menfūr olmadan

7¹⁵³

Eşrefoḡlu

(fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün failün)

1. Ey¹⁵⁴ gönül bir derde düş kim anda dermān gizlidür
Gel ḡarış bir ḡaḡreye kim anda ʿummān gizlidür
2. Terk idüp nāmūsı ʿārı¹⁵⁵ gey¹⁵⁶ melāmet¹⁵⁷ ḡırḡasın
Bu melāmet¹⁵⁸ ḡırḡasında nice¹⁵⁹ sultān gizlidür

¹⁵¹ Düşdi: düşmüş K.

¹⁵² Dil-i: tutuşur K.

¹⁵³ Mustafa Güneş, *İznikli Eşrefoḡlu Rûmî'nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul-2006, s.236.

¹⁵⁴ Ey: iy D.

¹⁵⁵ nāmūsı ʿārı: ʿārı nāmūsı D.

¹⁵⁶ Gey: giy D.

¹⁵⁷ melāmet: ferāgat D.

¹⁵⁸ melāmet: ferāgat D.

¹⁵⁹ Nice: sırr-ı D.

5^b

velehu

3. Dime¹⁶⁰ bir dervîş haķire¹⁶¹ ĥor diyü¹⁶² baķma şakin¹⁶³
Ķalbinîñ¹⁶⁴ her kûşesinde ‘arş-ı Raĥmân gizlidür
4. Nuţķa gelse¹⁶⁵ cān [u]¹⁶⁶ dilden bulur ĥayāt-ı cāvidān
Şādıķıñ¹⁶⁷ her bir sözinde sırr-ı sultān¹⁶⁸ gizlidür
5. Her gedāya şefķat eyle olma zeminde şakin
Gedānîñ her bir sözinde āb-ı ĥayvān gizlidür¹⁶⁹
6. Gör bu Eşrefoĥlu¹⁷⁰ Rūmî baĥr-i ‘ışķa¹⁷¹ n’eyledi
Terk idüp cān-ıla başı¹⁷² cānda¹⁷³ cānān gizlidür

¹⁶⁰ Dime: Degme D.

¹⁶¹ Haķire: fakîri D.

¹⁶² ĥor deyu: ĥor görüb D.

¹⁶³ şakin: kim D.

¹⁶⁴ Ķalbinüñ: göñlünüñ D.

¹⁶⁵ Nuţķa gelse: muhib ise D.

¹⁶⁶ [u]: - C.

¹⁶⁷ Şādıķıñ: dervîşün D.

¹⁶⁸ sırr-ı sultān: āb-ı ĥayvān D.

¹⁶⁹ Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

¹⁷⁰ Eşrefoĥlu: Eşrefoĥlı D.

¹⁷¹ ‘ışķa: ‘ışķda D.

Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

¹⁷² Terk idüp cān-ile başı: Cān u başından geçüp D.

¹⁷³ cānda: cānında D.

Müfred

1

(fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün)

Dilberin meylî baña akmaz dime ey dil aqar

Âteş-i 'ışkı beni yaqmaz dime yalvar yaqar

6^a

8¹⁷⁴

İlâhî

(mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün)

1. Hudâvendâ şu 'âlemde esen yiller seni ister
Ayaqlarda¹⁷⁵ ğubâr olmuş tozan yollar seni ister
2. Eger cindür eger hayvân eger melek eger insân
Seni zıkr itmede her an¹⁷⁶ dönen diller seni ister
3. Bulam diyü dil-ârâyı¹⁷⁷ gezer arayı arayı
Tolaşup küh u şahrâyı aqan şular¹⁷⁸ seni ister
4. Ayağı¹⁷⁹ gerçi hâr olmuş¹⁸⁰ velâkin bî-qrâr olmuş

¹⁷⁴ Recep Toparlı, *Şemseddin Sîvâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984, s. 52.

¹⁷⁵ Ayaqlarda: ayakları D.

¹⁷⁶ Her an: yeksân D.

¹⁷⁷ dil-ârâyı: diler anı D.

¹⁷⁸ şular: seller D.

Düşüp elden ele şolmuş gezen güller seni ister

5. Çü sensin vâhid-i muṭlak mekânîñ¹⁸¹ yok ʿale'l-ıtlâk
Bahâne kışlak u yaylak göçen iller seni ister

6^b

velehu

6. Şeherlerde oğur virdi virir¹⁸² ʿāşıqlara derdi
Bahâne eylemiş virdi öten kuşlar¹⁸³ seni ister
7. Kevâkib ay u gün¹⁸⁴ bi-cân kararı yok ider seyrân
Olup serkeşte [-i]¹⁸⁵ hayrân dönen gökler seni ister
8. Tıtuşup hicr-le¹⁸⁶ yanmış ezelden¹⁸⁷ ʿışka boyanmış
Duḡânın göklere şalmış yanan odlar seni ister
9. Boyanmış göklere taşın şehirlerde¹⁸⁸ döker yaşın

¹⁷⁹ Ayağı: ayağın D.

¹⁸⁰ Olmuş: almış D.

¹⁸¹ mekânîñ: mekanum D.

Bu beyit, divanda 9. Beyittir.

¹⁸² Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

¹⁸³ Öten kuşlar: gezen güller D.

¹⁸⁴ Ay u gün: ay güneş D.

Bu beyit, divanda 6. Beyittir.

¹⁸⁵ [-i]: - C.

¹⁸⁶ Hicr-le: hecrile D.

Bu beyit, divanda 7. Beyittir.

¹⁸⁷ Ezelden: ezelde D.

Çemenden¹⁸⁹ kaldurup başın biten otlar seni ister

10. Yolun sed eylemiş ağıyar kalup ğurbetde eyler zâr
Bu Şemsî gibi her kim var tıyan kullar seni ister

7^a

9¹⁹⁰

(Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün)

1. Kârım-durur derd-ile ğam gitmez başımdan hiç elem
Güliden cüdâ bir bülbülüm âh ğasretâ vâh ğasretâ¹⁹¹
2. Mecnûn-veş âh ideyim bu dehrde her gâh¹⁹² ideyim
Ferhâd-veş dâd¹⁹³ ideyim âh fîrkatâ¹⁹⁴ vâh fîrkatâ
3. Varmazsa yolum şeyhime şarmazsa merhem yâreme
Olmazsa çâre derdime âh ğasretâ vâh ğasretâ¹⁹⁵

¹⁸⁸ Seherlerde: seherleri D.

Bu beyit, divanda 8. Beyittir.

¹⁸⁹ Çemenden: çemende D:

¹⁹⁰ Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niyâzî-i Mısrî Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011, s. 253.

¹⁹¹ âh ğasretâ vâh ğasretâ: ah fîrkatâ vah fîrkatâ D.

Bu beyit, divanda 4. beyittir.

¹⁹² Dehirde her gâh: Ferhâd veş vâh D.

Bu beyit, divanda 5. beyittir.

¹⁹³ Ferhâd-veş dâd: bu virdi her-gâh D.

¹⁹⁴ fîrkatâ: fîrkatâ D.

¹⁹⁵ Bu beyit, divanda 6. beyittir.

4. Yanar Niyāzī derd-ile hiç kimse yok hālin bile
Nālān idüp¹⁹⁶ girdi¹⁹⁷ yola āh rıhletā vāh rıhletā

7^b

10¹⁹⁸

İlāhī

(11'li Hece Ölçüsü)

1. Dervīş sen Mevlāñı bulmaq dilersen
Hızmet eyle bir mürşid-i kāmile
Qalbiñiñ pāsını silmek dilersen
Hızmet eyle bir mürşid-i kāmile
2. ‘Ālim olmak gerek mürşid-i kāmil
Hem dağı gerekdür ‘ilim-le ‘āmil
Şağın aldamasun seni bir cāhil
Hızmet eyle bir mürşid-i kāmile
3. Ayrılma git ‘ulemāñıñ izine
Cān kulağını tut anıñ sözünü
Yum göziñi baqma cāhil yüzine
Hızmet eyle bir mürşid-i kāmile

8^a

¹⁹⁶ İdüp: olup D.

Bu beyit, divanda 7. beyittir.

¹⁹⁷ Girdin: girdi D.

¹⁹⁸ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

4. Kork Allahdan uyma nefsin eline
Raḥmet-i Mevlānīn korkan kulına
Tut etegin muhkem yapış eline
Hizmet eyle bir mürşid-i kāmile
5. Her kande gerekse şalma başını
Müşāvere idüp işle işini
Her dā'im ta'bir idüp düşüni
Hizmet eyle bir mürşid-i kāmile
6. 'Ākil olanlar kul olur üstāda
Bülbül gibi āhir başlar feryāda
'Aqlın var ise sen daḥı **Şeyh-zāde**
Hizmet eyle bir mürşid-i kāmile

8^b

11¹⁹⁹

Hüdāyī

(11'li Hece Ölçüsü)

1. Şular olmuş gibi dīdāra 'āşık
Dün ü gün aḥar ḥandān²⁰⁰ eglenmez
Muḥabbet baḥrından bir ḫatre ḫatmış
Mevc urur çalḫanur 'ummān eglenmez

¹⁹⁹ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, Azīz Mahmūd Hüdāyī Dīvān-ı İlāhīyāt, Kitabevi, Ankara 2005, s.58.

²⁰⁰ Dün ü gün aḥar ḥandān: Dün gün akar çağlar çendān D.

2. Eger yaz [u]²⁰¹ eger kış [u]²⁰² eger güz
Eger mihr [ü]²⁰³ eger ay-ıla yılduz
Devr iderler Hâkıñ ʿ ışkı-y-la düpdüz
Felekler raqş ider bir an eglenmez
3. ʿÖmür eser yildür yâhūd aqar şu
Şaqın yile şuya tayanmağı qo
Furşat elde iken saʿ y eyle yâ hū
Bugünler geqer bu devrān eglenmez²⁰⁴

9^a

velehu

4. Hâkıñ ihsānını fikr eyleyi gör
Viridiği niʿ mete şükr eyleyi gör
Gice²⁰⁵ Hâqqı zıkr eyleyi gör
Hâq zıkr olan yirde şeytān eglenmez
5. İrişmeyen selāmet pāyesine
Lā-büd ziyān ider²⁰⁶ ser-māyesine
ʿÖmür beñzer uqar quş sāyesine
Uqar quş gölgesi bir an eglenmez²⁰⁷

²⁰¹ [u]: - C.

²⁰² [u]: - C.

²⁰³ [ü]: - C.

²⁰⁴ Bu bent, divanda 5. Benttir.

²⁰⁵ Gice: gece gündüz D.

²⁰⁶ İder: eyler D.

²⁰⁷ Bu bent, divanda 6. Benttir.

6. **Hüdāyī** istersen bākī sa' ādet
Kaşd eyle bula gör keşretde vaḥdet
Bir kula olıcaḫ Ḥaḫdan 'ināyet
Maḫşūda tīz irer iḫsān eglenmez²⁰⁸

9^b

12²⁰⁹

İlāhī

(Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün)

1. Biz tā ezelden zāhidā dīvāne gelmişlerdeniz
Feryād idüp bülbül gibi efgāne gelmişlerdeniz
2. Sen bizi laya' kıl görüp zāhid şaḫın ta' n eyleme
İçüben 'ıḫşıkıñ şarābın mestāne gelmişlerdeniz
3. Ene'l- Ḥaḫ sözümüz dā'im maḫām-ı Manşūrda bugün
Belki ber-dār olmaḫa biz meydāne gelmişlerdeniz
4. Çün nefsimiz geh cenk idüp nef' eyleyüp ḫatl eyledik
Meydān-ı 'ıḫşık içre bu gün merdāne gelmişlerdeniz
5. Girüp ḫaḫıḫat yolına abdāl-ı 'ıḫşık olmuşlarız
Esrār-ı 'ıḫşıkullah-ile ḫayrāna gelmişlerdeniz

²⁰⁸ Bu bent, divanda 7. Benttir.

²⁰⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

10^a

6. Şafāmız Eşref-i şāni vīrādadur çün bizim
Bağmazız biz ʿacūzeze seyrāna gelmişlerdeniz

13 ²¹⁰

İlahī-yi Nūrī

(mefāʿ ilün mefāʿ ilün feʿ ülün)

1. Tarīkat sırrını ʿayna ʿāyān it
²¹¹Hakīkat hālını keşf-i²¹² beyān it
Kerem it kıllara yā Hayyü yā Qayyüm
2. Gönüllerden kamū refʿ it hicābı
İşitsün gūş-[i]²¹³ cān andan hitābı
Oқunsun dā ʿimā vuşlat kitābı²¹⁴
Kerem it kıllara yā Hayyü yā Qayyüm
3. Saña lāyık efendim²¹⁵ kıul ne itsün
Qoyup kulluğını yā kıande gitsün

²¹⁰ Hüseyin Akkaya, *Abdūlahad Nūri ve Divanı*, Kitabevi, İstanbul 2003, s. 298.

²¹¹ 1. Ve 2. Mısra arasında yer alması gereken nakarat mısrası “Kerem it kıllara yā Hayyü yā Qayyüm” cönkte bulunmamaktadır.

²¹² Keşf-i: keşf ü D.

²¹³ gūş-[i]: gūş C.

²¹⁴ Divanda, bu kıtanın 2. Ve 3. Mısrası yer değiştirmiştir.

²¹⁵ Efendim: efendi D.

10^b

velehu

4. ʿ İnāyet eyle aġyār²¹⁶ unutsun
Kerem it ullara yā ayyü yā ayyüm²¹⁷

14²¹⁸

İlāhī-yi Gedāyī

(fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün)

1. Yā ilāhī o aalar itmiŝim ost itmiŝim
Kerem ıl baġıŝla benim ŝuumu ost ge gүнāhımdan
şimdi bildüm sābıā men n'itmişem ost itmiŝim
Kerem ıl baġıŝla benim ŝuumu ost ge gүнāhımdan
2. Mürselīn ü hem anlarıñ āli iün
Siyyām ol fahr-i ʿ ālem bāli iün
Ebū Bekr ʿ Ömer ʿ Oŝmān ʿ Alī iün ost ʿ Alī iün
Kerem ıl baġıŝla benim ŝuumu ge gүнāhımdan

11^a

3. asan üseyiniñ atlu āmı-ün
Kerbelāda ŝehīd olan āmı iün

²¹⁶ aġyār: aġyārı D.

²¹⁷ şiir, sondan eksiktir.

²¹⁸ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Sürmişem hâk-i pâyîne yâ niçün tost yâ niçün
Kerem kı l bağışla benim suçumu tost geç günâhımdan

4. Mekke Medîne ‘ Arafat tağı için tost tağı için
Hürî ğilmân Rıdvân Kevşer bâli için tost bâli için
Hâzret-i Yūsufuñ yüzi ağı için tost ağı için
Kerem kı l bağışla benim suçumu yâr geç günâhımdan
5. Hâcılar Ka‘ beyi tavâf eyleyor tost eyleyor
Niçe miskîn boynun egmiş ağlıyor tost ağlıyor

11^b

velehu

Peyğamberiñ ‘ ışkı beni tağlıyor tost tağlıyor
Kerem kı l bağışla benim suçumu yâr geç günâhımdan

6. **Gedâyiym** koymaz kendü zâtıma tost zâtıma
Şuçlı geldim sultânımıñ katına tost katına
İki cihân güneşi hürmetine tost hürmetine
Kerem kı l bağışla benim suçumu yâr geç günâhımdan

15²¹⁹

İlâhî

(8’li Hece Ölçüsü)

1. Peyğamberiñ bağı başı

²¹⁹ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 694.

Evliyânın gözi yaşı
Şehîdleriñ kanlı yaşı
Hasan ile Hüseyindür²²⁰

2. Dedesi-ile bile varan

Kevşer ırmâğında tıran
Zâc if²²¹ ümmetler şıvaran²²²
Hasan ile Hüseyindür

12^a

3. Kerbelânîñ fiğânları

Zemîne irdi kanları
Evliyânîñ sulţânları
Hasan ile Hüseyindür²²³

4. Kerbelânîñ tâ içinde

Nûrlar balқыyor²²⁴ saçında
Yatan al kanlar içinde

²²⁰ Bu kıta, divanda şu şekilde yer almaktadır:

Şehîdlerin ser-çeşmesi
Hasan'ıla Hüseyin'dür
Âşıkların gözi yaşı
Hasan'ıla Hüseyin'dür D.

²²¹ Zâc if: susuz D.

Bu kıta, divanda 3. Kıtadır.

²²² şıvaran: su veren D.

²²³ Bu kıta, divanda yer almamaktadır.

²²⁴ Nûrlar balқыyor: nûr akar siyâh D.

Bu kıta, divanda 7. Kıtadır.

Hasan ile Hüseyindür

5. Resûlullah dedeleri

Hâzret-i ‘Alî babaları

Cennet ‘âlânîñ gülleri

Hasan ile Hüseyindür²²⁵

6. Kerbelânîñ yâzıları

Şehîd düşmüş²²⁶ gâzîleri

Fâtımanıñ²²⁷ kızuları

Hasan ile Hüseyindür

7. ‘Âşık Yûnus dünyâ fânî

Senden evvel gelen kanı

‘Arş-ı ‘âlânîñ gülleri

Hasan ile Hüseyindür²²⁸ (5151)²²⁹

12^b

²²⁵ Bu kıta, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Hazret ‘Ali babaları
Muhammed’dür dedeleri
‘Arş’un iki küpeleri
Hasan ile Hüseyindir” D.

²²⁶ Düşmüş: oldu D.

²²⁷ Fâtımanıñ: Fatma ana D.

²²⁸ Bu kıta, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Yunus Emrem dünyâ fânî
Terk Eyle gel cân u teni
İki cihânun sultânı
Hasan ile Hüseyindir” D.

²²⁹ Cönkte “5151” sayısı bulunmaktadır.

İlâhî

(5+5=10'lu Hece Ölçüsü)

1. ‘ Işık bezirgānı sermāye cānı
Bahādır gördim cāna kıyānı
Vallāh²³¹ bahādır cān terkin urānı²³²
Kılıc keser mi Allah diyeni²³³
2. Allahu Vāhid Vāhid Hüvallah
Allahu dā‘ im dā‘ im bākī Hüvallah²³⁴
3. Kāmūy²³⁵ bir gör kemteri²³⁶ ir gör
Kālīl²³⁷ görme gel pālās giyeni
Aṭlāsı koydı pālāsı geydi
İbrāhīm Edhem işitdiñ anı²³⁸
4. Allahu Vāhid Vāhid Hüvallah
Allahu dā‘ im bākī Hüvallah²³⁹

²³⁰ Mustafâ Tatcî, *Dîvân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 494.

²³¹ Vallāh: Zihî D.

²³² urānı: urur D.

²³³ Kılıc keser mi Allāh diyeni: Kılıç mı keser himmet giyeni D.

²³⁴ Nakarat beyti, divanda bulunmamaktadır.

²³⁵ Kāmūyı: kamusun D.

²³⁶ Kemteri: kemterin D.

²³⁷ Kālīl: alçak D.

²³⁸ “Aṭlāsı koydı pālāsı geydi

İbrāhīm Edhem işitdiñ anı” beyti, divanda bulunmamaktadır.

²³⁹ Nakarat beyti, divanda bulunmamaktadır.

13^a

velehu

5. Tîz indürürler tahte's-sarāya
Şol Kārūn gibi dünyā seveni²⁴⁰
Tîz çıkarurlar fevka's-semāya²⁴¹
Şol 'İsā gibi dünyā koyanı
6. Allahu Vāhid Vāhid Hūvallah
Allahu dā' im dā' im bākī Hūvallah²⁴²
7. Manşūru gör²⁴³ kim ol benim didi
Dāra çekdiler işitdim diyeni²⁴⁴
Oda yandırdıñ külün şavırdıñ
Şöyle mi²⁴⁵ gerek seni seveni
eyzān

13^b

8. **Miskin Yūnus** sen de gördim dimesen²⁴⁶

²⁴⁰ Seveni: kovanı D.

Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

²⁴¹ fevka's-semāya: fevkal-ulāya D.

Bu beyit, divanda 4. Beyittir.

²⁴² Nakarat beyti, divanda bulunmamaktadır.

²⁴³ Manşūr gör: Çün Mansūr gördi D.

²⁴⁴ Dāra çekdiler işitdim diyeni: Oda yakdılar işitdün anı D.

²⁴⁵ Şöyle mi: eyle mi D.

²⁴⁶ Miskin Yūnus sende gördim dimesen: Zinhār iy Yunus gördüm dimegil D.

Oda yaqarlar gördim diyeni
Gördim diyen göze miller çekerler
Gördim dime şaşın oda yaqarlar²⁴⁷

9. Allahu Vāhid Vāhid Hüvallah

Allahu dā^ç im dā^ç im bākī Hüvallah²⁴⁸

17²⁴⁹

İlāhī

(Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün)

1. Ey kudret ıssı pādişāh luṭf eyle açıvir yolum
Bağlandı her yanım ey şāh²⁵⁰ luṭf eyle açıvir yolum
2. Şol ism-i zātūñ haqqı-çün cümle şıfātūñ haqqı-çün
İzz ü şānıñ haqqı-çün luṭf-eyle açıvir yolum

14^a

3. Ol sırr-ı²⁵¹ a^ç zam haqqı-çün cümle şıfātūñ²⁵² haqqı-çün
Ol faḥr-i ^ç ālem haqqı-çün luṭf eyle açıvir yolum

²⁴⁷ Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

²⁴⁸ Nakarat beyti, divanda bulunmamaktadır.

²⁴⁹ Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niyâzî-i Mısrî Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011, s. 910.

²⁵⁰ Ey şāh: şehā D.

²⁵¹ Sırr-ı: ism-i D.

²⁵² cümle şıfātūñ: nūr-i ekremde D.

4. Luṭfīñ-la insān eylediñ vaşlīñ-la ḥandān eylediñ
Hicriñ-le ḥayrān eylediñ luṭf eyle açıvir yolum
5. Şaldīñ şikāre ḥod benī avım olup buldum²⁵³ seni
Bağladı dünyā-[ı]²⁵⁴ denī luṭf eyle açıvir yolum
6. Şaşırdı bizi nefis-i bed eyledi hep yolları sed
Ey luṭfı çok senden meded luṭf eyle açıvir yolum
7. Bu cān yine vuşlat diler sen şāh-la vaḥdet diler
Varmāğa dil nuşret diler luṭf eyle açıvir yolum
8. Her kıanda kāmīl görüesüz bakıp aña yirinürüz
Dönüp saña yalvarıruz luṭf eyle açıvir yolum

14^b

velehu

9. Kıuluñ²⁵⁵ n'ola yā Rabbenā kim saña toğrı yol vara²⁵⁶
Sensin kıamū derde devā luṭf eyle açıvir yolum
10. Zıkrīñ enīs it bu dile irişe tā dilden dile
Yol göstere ilden ile luṭf eyle açıvir yolum
11. N'itsün Niyāzī derd-mend itmiş ' anāşır kıayd-ı mend
Bilmem İlāhī ğayr-i fend luṭf-eyle açıvir yolum

²⁵³ Buldum: bulam D.

²⁵⁴ [ı]: - C.

²⁵⁵ Kıuluñ: kulda D.

²⁵⁶ Vara: bula D.

temmet

18²⁵⁷

İlahî-yi Muhyî Kıddise Sırrıhü

(8'li Hece Ölçüsü)

1. Zâhid bizi ta' n eyleme
Hak ismin okur dilimiz
Şakın nefsâne²⁵⁸ söyleme
Hazrete varır yolumuz
2. Her kim bu tarîke girdi
Hasan Başriye irdi
Her seher okunur virdi
Seyyid Yahyâdur ulumuz²⁵⁹
3. Kâdiri²⁶⁰ yolun güderiz
Çekülüp²⁶¹ Hakka giderüz
Gazâ-yı ekber ideriz
İmâm ' Alîdür pîrimüz²⁶²

²⁵⁷ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi I*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1943, s.56.

²⁵⁸ nefsâne: efsâne K.

²⁵⁹ Ulumuz: pîrimiz K.

²⁶⁰ Kâdirî: Halvetî K.

²⁶¹ Çekülüp: çekilir K.

²⁶² İmâm ' Alîdür pîrimüz: Hazret-i Ali'dir ulumuz K.

Şiir, sondan eksiktir.

15^a

19²⁶³

Sultānu'1- ʿ Ārifīn Şeyhī Efendi Hāzretleriniñ nazīreleridür

(fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün)

1. Reh-i Hāḫda şādıḫuz tevḫīd sırrın söyleriz
Vārımız yaḡma ḫılup tecrīd sırrın söyleriz
2. Māsivādan el yuduk vuşlat namāzın ḫılmaḡā
Keşreti maḫv eyledik tefrīd sırrın söyleriz
3. Çün şehāb oldı beden tozı ḫaḫīḫat şemsine
Dem-ile sildik süpürdük Şīd sırrın söyleriz
4. Cām-ı İskender gibi acdın gönül mirʿatını
ʿ Aks-ıla gördük cemālin ʿıyd sırrın söyleriz
5. Baḫt-ı sırr-ı Aḫmedīde toḡdı çün nūr-ı Eḫad
Şeyhiyā bulduḫ beḫā teʿ bīd sırrın söyleriz

15^b

20²⁶⁴

Niyāzī

(fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün)

²⁶³ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

²⁶⁴ Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niyâzî-i Mısrî Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011, s.1219.

1. Eş-şalâ her kim gelür bâzâr-ı ʿışka eş-şalâ
Eş-şalâ her kim yanarsa nâr-ı ʿışka eş-şalâ
2. Eş-şalâ dâr-ı Ene'l- Hâkda bugün Manşûr olup
Cân u bâşından geçen ber-dâr-ı ʿışka eş-şalâ
3. İbn-i Edhem gibi taht u tâcî²⁶⁵ terk eyleyüp
Soyunup abdâl olan hünkâra²⁶⁶ eş-şalâ
4. Kendüni²⁶⁷ odlara atan şol Hâlîlullah gibi
Cân u dilden bülbül-i gül-zâr-ı ʿışka eş-şalâ
5. Varlığı tağın delüp Şîrîn iline yol açan²⁶⁸
Ey Niyâzî söyle ol mi' mâr-ı ʿışka eş-şalâ

16^a

21²⁶⁹

Sa'îd

(mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün)

1. Tecellî eyle yâ Rabbi gedâyım el-amân Allah
Kapuñda derd-mend-i bî-nevâyım el-amân Allah

²⁶⁵ taht u tâcî: tâc u tahtımı D.

²⁶⁶ hünkâra: hünkâr-ı aşka D.

²⁶⁷ Kendüni: kendini D.

²⁶⁸ Açan: eder D.

²⁶⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

2. Efendim mücrimem gerçi ‘afv şāniñ ğafūr ismiñ
İşim ‘ișyān-ile cürm-i haṭāyım el-amān Allah
3. Kime yalvarayım yā Rab penāhım sensin ey Hādī
Hevāī-yi nefsim ben mübtelāyım el-amān Allah
4. Zülāl-i ‘afvıñıñ muḥtācı bī-māram mürüvvet kııl
Ṭabibim yok İlāhī bī-devāyım el-amān Allah
5. Tazarru‘ -la reh-i ‘ıŝķıñ ele aldım ğarībim ben
Beni yoldan çıkarma kim a‘ māyam el-amān Allah
6. Hemān baḥrī-i ŝeķāvet içre ğavvāsam meded senden
Ne deñlü āteşe yansam sezāyım el-amān Allah
7. İlāhī fazl-ı lutfuñla Sa‘īdi ŝād ü ḥandan it
Mukırram cürmüme ben āşınāyım el-amān Allāh

16^b

22²⁷⁰

Sa‘īd

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ilün)

1. İlahī göñlümün mihmānı sensiñ
Sarāy-ı ḳalbimiñ Sulṭānı sensiñ
2. Seniñ emriñdedir ins ü melekler

²⁷⁰ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Ḳamū 'ālemleriñ Sübhānı sensiñ

3. Kelāmiñ çünki iḥyā kıldı dīni
Muḥammede viren Ḳur'ānı sensiñ
4. Nice gün şāḳladı Yūnusı māhī
Anı hıfz eyleyen Yezdānı sensiñ
5. Ṭabīb 'ācizken Eyyübüñ tağında
Aña şıḥḥat viren Ğufrānı sensin
6. Cihāniñ dilberinden sīne tağlı
Sa'īdiñ sevgili cānānı sensiñ

23²⁷¹

İlāhī

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Belāsın nūş idem 'ıŝḳıñ şadāsın gūş idem²⁷² dostuñ
İrem şāhın şahini şāhıñ²⁷³ cemālini şikār idem²⁷⁴

²⁷¹ Mustafa Güneş, *İznikli Eşrefoğlu Rûmî'nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul-2006, s.310.

Şiir, baştan eksiktir.

²⁷² Gūş idem: işidem D.

²⁷³ İrem şāhın şahini şāhıñ: İrem şāhını var şāhun D.

²⁷⁴ Bu beyit, divanda 7. beyittir.

2. Te^ç allu^ç kaç^ç idem benden geçem bu cān-ile tenden
Tecellī çün ire²⁷⁵ andan ^çamū leyli nehār idem

17^a

3. Teberrā eyleyem cāndan birağam ben beni benden
Ne var ki²⁷⁶ ^çāriye andan benim nem var ki var idem
4. Var Eşrefoğlı Rūmī var öli gör ölmedin zinhār
Bu derde bu olur tīmār ki dā^çim derdi²⁷⁷ yār idem

24²⁷⁸

(mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün)

1. Qarārı qalması cānuñ n'idem pes^ç azm-i yār idem
Yıqam bünyādını nefsuñ dağıdam²⁷⁹ tār u mār idem
2. Düşem derdine ol yāruñ virem terkini ağıyāruñ²⁸⁰

²⁷⁵ İre: gele D.

Bu beyit, divanda 8. beyittir.

²⁷⁶ Ne var ki: ne kim var D.

Bu beyit, divanda 9. Beyittir.

²⁷⁷ dā^çim derdi: derdi dā^çim D.

Bu beyit, divanda 10.beyittir.

²⁷⁸ Mustafa Güneş, *İznikli Eşrefoğlı Rûmî'nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2006, s.310.

Bu şiir, 23. Numaralı şiirin baş kısmıdır.

²⁷⁹ Dağıdam: tağıdam D.

²⁸⁰ virem terkini ağıyāruñ: Uram terkin i^ç tibārun D.

Vişāline bu hicrānuñ añā²⁸¹ biñ cān īṣār idem

3. Taşarrufdan elüm çekem dün ü gün göz yaşı dökem
Varam bir kûşede çökem²⁸² işim āh-ile zār idem

17^b

4. Baña ‘ ışık oldu çün hādī gönülde kurdu²⁸³ bünyādı
Koyam bu ehl-i²⁸⁴ evlādı beni ‘ ışıkā uyar idem
5. Niçe ğurbet niçe firḳat niçe bu halk-ıla ülfet
Bulamadum beni-ḥalvet ki bu derde tīmār idem²⁸⁵
6. Uram ‘ ışık odını cāna yanam key şöyle²⁸⁶ pervāne
Olam key şöyle²⁸⁷ dīvāne melāmet ihtiyār idem²⁸⁸
7. Belāsın nūş idem ‘ ışıkñ şadāsın gūş idem²⁸⁹ dostuñ
İrem şāhın şaha şāhīñ²⁹⁰ cemālını şikār idem²⁹¹

²⁸¹ Aña: ola D.

²⁸² 3.sıradaki bu mısra 2. Sıradaki mısrayla yerdeğiştirmiştir D.

²⁸³ Kurdu: urdı D.

Bu beyit, divanda 4.beyittir.

²⁸⁴ Ehl-i: ehl ü D.

²⁸⁵ Bu beyit, divanda 5. beyittir.

²⁸⁶ Yanam key şöyle: yanam nite ki D.

²⁸⁷ Key şöyle: şöyle ki D.

²⁸⁸ Bu beyit, divanda 6. Beyittir.

²⁸⁹ gūş idem: işidem D.

²⁹⁰ İrem şāhın şaha şāhīñ: İrem şāhini var şāhun D.

²⁹¹ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

Belāsın nūş idem ‘ ışıkñ şadāsın işiden dostun

8. Tā' alluḡ ḡaṭ' idem benden geḡem bu cān-ile tenden
Tecellī çün ire²⁹² andan ḡamū leylī nehār idem²⁹³

18^a

9. Teberrā eyleyem cāndan bıraḡam ben beni benden
Ne var ki²⁹⁴ 'āriyet andan benüm nem var ki var idem²⁹⁵
10. Var Eşrefoḡlı Rūmī var öli gör ölmedin zinhār
Bu derde bu olur tīmār ki dā'im derdi²⁹⁶ yār idem²⁹⁷

25²⁹⁸

İlähi-yi Şükūfī

(8'li Hece Ölçüsü)

1. Ey lem yezel lemmā yezel
İrişmeden tıḡ-i ecel
Nişānñ seniñ azz ü cel

İrem şahini var şahun cemālini şikār idem D.

Bu beyit divanda 7. beyittir.

²⁹² İre: gele D.

²⁹³ Bu beyit, divanda 8. beyittir.

²⁹⁴ Ne var ki: ne kim var D.

²⁹⁵ Bu beyit, divanda 9. beyittir.

²⁹⁶ dā'im derdi: derdi dā'im D.

²⁹⁷ Bu beyit, divanda 10. beyittir.

²⁹⁸ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Şiir, sondan eksiktir.

Göster bize cemâliñi

2. ‘ Işık-ile yanmış bülbülüm
Açılmadık gonca gülüm
Hasretle bir kemter kulüm
Göster bize cemâliñi

3. Kıldım fidâ baş-ıla cân
Akdı gözümden bunca kan
Hicr-ile koylama el-imân
Göster bize cemâliñi

4. Dost yüzine tutmuş niķâb
Feyz-i nümâyâne fitâb
Yandı vücūd oldu kebâb
Göster bize cemâliñi

5. İşim gücüm dâ’im günâh
Dîvâna geldim yüz siyâh
‘ Afvıñ-la cürmüm kııl penâh
Göster bize cemâliñi

18^b

26²⁹⁹

²⁹⁹ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.257.

Şiir, sondan eksiktir.

İlâhî

(mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün)

1. Yeter itdiñ fenâ bâğında feryâd
Yürü bülbül kadîmi âşiyâna
Kafesden eyle cân mürgünü âzâd
Yürü bülbül kadîmi âşiyâna
2. Mecâzî gülistânda³⁰⁰ olma nâlân
Ayağ bağı olur bu bâğ-ı ekvân
Haķîkat gülşenini eyle seyrân
Yürü bülbül kadîmi âşiyâna
3. Dilerseñ ger beķâ-ender-beķâ
Vücûduñ küllî kül et bul fenâyı
K̇o uçmâğı geçe gör mâsivâyı
Yürü bülbül kadîmi âşiyâna
4. Görüp pervâneyi andan sebak al
Göyündür nâr-ı aşķa per ü³⁰¹ bâl
Mecâzı k̇o haķîkat baħrına tal³⁰²
Yürü bülbül kadîmi âşiyâna

19^a

5. Mezâhirden geçüp terk it mişâli³⁰³

³⁰⁰ gülistânda: gülsitânda D.

³⁰¹ Per ü: per ile D.

³⁰² Tal: dal D.

Yürü ma^c nāya gir³⁰⁴ ҡo ҡıl ü ҡāli
Gülün̄ geç ğurbetinden bul vişāli
Yürü bülbül ҡadīmi āşiyāna

6. Fenā bāġında eglenme uça gör
Gülün̄ rengine aldanma geçe gör
Varup vaḥdet şarābından içe gör
Yürü bülbül ҡadīmi āşiyāna

7. Gönül virme nuķuş-i kâ 'ināta
Fenā bul var yürü³⁰⁵ bāķī ḥayāta
Şafā bul ġarķ olup envār-i zāta
Yürü bülbül ҡadīmi āşiyāna

27³⁰⁶

(8+8=16'lı Hece Ölçüsü)

1. Ol ıost bize gelmez ise ben ıosta ġirü varayın
Çekeyin³⁰⁷ cevri cefāyı ıostuñ³⁰⁸ yüzün̄ ġöreyin³⁰⁹

2. Sermāyesi³¹⁰ bir cān idi³¹¹ anı daḡı aldı bu ^c ışķ

³⁰³ mişāli: meāli D.

³⁰⁴ ġir: ir D.

³⁰⁵ Fenā bul var yürü: geçiþ fāniden er D.

³⁰⁶ Mustafa Tatcı, *Divân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s 396

³⁰⁷ Çekeyin: çeküben D.

³⁰⁸ ıostuñ: dostumun D.

³⁰⁹ ġöreyin: ġörüvireyin D.

³¹⁰ sermāyesi: sermāyemüz D.

Ne sermāyem³¹² var ne dükkān bāzāra neye varayın

3. urulmuş dükkān u bāzār ost iinde³¹³ girmiş gezer
Günāhım o g nl m sızar ben osta o yalvarayın

19^b

4. G n l dir ki³¹⁴ ost benimd r g z m dir ki³¹⁵ ost
benimd r
G n l dir ki³¹⁶ g ze Şabr it varayın bir aber alayın³¹⁷
5. a nazār ıldığı cāna bir g z-ile bama gerek
Aña kim a³¹⁸ nazār ıldı ben anı nice yireyin
6. abdı eyd r Y nusa bu  ış aa irse gerek
am dan³¹⁹ o³²⁰ y cedir ol³²¹ ben aña nice ireyin

28³²²

³¹¹ Bir cān idi: bir avu toprak D.

³¹² sermāyem: sermāye D.

³¹³ İinde: iine D.

³¹⁴ G n l dir ki: g nl m eyd r D.

³¹⁵ Dir ki: eyd r D.

³¹⁶ G n l dir ki: g nl m eyd r D.

³¹⁷ varayın bir aber edeyin: bir dem haberin sorayın D.

³¹⁸ a: ol D.

³¹⁹ am dan: kamulardan D.

³²⁰ ok: ol D.

³²¹ Ol: - D.

İlâhî

(7'li Hece Ölçüsü)

1. ' Āşık olan üftâde tırmaz gider Bağdâda
 ' Kıdrin bilür ziyâde sulţân ' Abdü'l-kâdiri³²³
 Mevlâ mevlâ yâ mevlâ yâ mevlâ'l-' âlemeyni şeyhuna³²⁴
2. ' İzzet isterseñ ' izzet devlet isterseñ devlet³²⁵
 İşiginde kııl hizmet dostum³²⁶ ' Abdü'l-kâdiri³²⁷
 Mevlâ mevlâ yâ mevlâ yâ mevlâ'l-' âlemeyni şeyhuna³²⁸

20^a

3. Virdiñ başına seni³²⁹ mürşid tütâr³³⁰ şeytânı
 Var seyreyle sulţânı tustum³³¹ ' Abdü'l-kâdiri³³²
 eyzân

³²² Mustafa Güneş, *İznikli Eşrefoğlu Rûmî'nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2006, s. 293.

³²³ ' Abdü'l-kâdiri: ' Abdü'l-kâdirün D.

Bu beyit, divanda 3. beyittir.

³²⁴ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³²⁵ ' İzzet isterseñ ' izzet devlet isterseñ devlet: Devlet istersen devlet ' izzet istersen ' izzet D.

Bu beyit, divanda 1. beyittir.

³²⁶ Dostum: sulţânD.

³²⁷ ' Abdü'l-kâdiri: ' Abdü'l-kâdirün D.

³²⁸ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³²⁹ Virdiñ başına seni: İnkâr idenler anı D.

Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

³³⁰ tütâr: tanur D.

³³¹ Tustum: sultan D.

³³² ' Abdü'l-kâdiri: ' Abdü'l-kâdirün D.

4. Geylāndan t̄urur³³³ aşı Ebu'l- Kāsımdur nesli
Allah Muḥammed t̄ostı³³⁴ t̄ostum³³⁵ ‘ Abdü'l-kādiri³³⁶
eyzān

5. Eşrefoğlu Rūmīdür ‘ aşıklar maḥremidür
Erenler sulṭānidur dostum ‘ Abdü'l-kādiri³³⁷
Mevlā mevlā yā mevlā yā mevlē'l-‘ ālemeyni şeyḫuna³³⁸

29³³⁹

(8’li Hece Ölçüsü)

1. Sülükımız idin iz‘ ān
Yiter bize pırler bürhān
Olalım ‘ āleme sulṭān
Geliñ pırler deyin yā hū
Ola Esmāmız dā’im hū³⁴⁰

³³³ Turur: durur D.

³³⁴ T̄ostı: dostı D.

³³⁵ T̄ostum: dostum D.

³³⁶ ‘ Abdü'l-kādiri: ‘ Abdü'l-kādirün D.

Bu beyit divanda 2. beyittir.

³³⁷ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Hak katında uludur iki cihan toludur

Eşrefoğlu kuludur sultan ‘ Abdü'l-kādirün” D.

³³⁸ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³³⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

³⁴⁰ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

2. Dutup dāmanı mürşīdi
Hidāyet eyle yā Hādī
İdelüm zıkr-i tevḥīdi
Geliñ pirlər deyın yā hū
Ola Esmāmız dā 'im hū³⁴¹

20^b

3. Cihāmiñ terkini urup
[...]
Ḥudāya birlige irüp
Geliñ pirlər deyın yā hū
Ola Esmāmız dā 'im hū³⁴²

4. İdelum bāş [...]
[...]
Olalım seyyide pişrev
Geliñ pirlər deyın yā hū
Ola Esmāmız dā 'im hū³⁴³

30³⁴⁴

İlāhī

(7'li Hece Ölçüsü)

³⁴¹ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³⁴² Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³⁴³ Nakarat mısrası, divanda bulunmamaktadır.

³⁴⁴ Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niyâzî-i Mısrî Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011, s.369.

1. Baķup cemāl-i yāre
Çağırırım dost dost
Dil oldu pāre pāre
Çağırırım dost dost
2. ˆIşķ-ıla³⁴⁵ ˆtolmıřam³⁴⁶
Zühdimi³⁴⁷ yañılmıřam
Mest-i müdām olmışam
Çağırırım dost dost
3. Hāne-i virānede
Mescid-i meyħanede
Kaˆbe-yi puħħānede
Çağırırım dost dost³⁴⁸
4. şular gibi çağ u çağ
Dolaşırım ˆtağ u ˆtağ³⁴⁹
Hāyrān baña řayr u şağ
Çağırırım dost dost

21^a

³⁴⁵ ˆIşķ-la: Aşkın ile D.

³⁴⁶ ˆTolmıřam: dolmuşam D.

³⁴⁷ Zühdümi: zühdümü D.

³⁴⁸ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Mescid ü meyħānede hānede virānede

Kaˆbede puħħanede çağırırım dost dost” D.

³⁴⁹ ˆtağ u ˆtağ: dağ u dağ D.

5. Geldim cihāna ğarīb
Oldum güle ‘andelīb
Her dem cigerler³⁵⁰ delip
Çağırırım dost dost

6. Dünyā ğamından geçüp
Yoqluĝa kâ’il olup³⁵¹
‘Işk-ıla dā’im uçup
Çağırırım dost dost

7. Aradüğim cāndadır
Cānda ve hem tendedir
Bilür iken bendedir
Çağırırım dost dost

8. Gāh düşerüm muṭlaĝa
Gāh asl u geh mülhaka
Bakup ğamūdan Hāĝĝa
Çağırırım dost dost

9. Dolanmaz ol ħāl ü ħad
Mine’l-ezel tā ebed
Onulmaz aṣlā bu derd
Çağırırım dost dost

10. Hep görinen dost yüzü

³⁵⁰ Cigerler: cigerim D.

³⁵¹ kâ’il olup: kanat açup D.

Andan ayırmam gözü
Gıtmez dilimden sözü
Çağırırım dost dost

11. Deryā olunca nefes
Pārelenince kafes
Tā kesilince bu ses
Çağırırım dost dost

12. Gökler gibi dönerem
Gün gibi dolanıram
Devr-ile eglenirem
Çağırırım dost dost

21^b

13. Ne yirdeyim ne gökde
Ne ölüyem³⁵² ne zinde
Her yerde her zamānda
Çağırırım dost dost

14. Geldim o dost ilinden
Koğu'ldım³⁵³ gülünden
Niyāziniñ dilinden
Çağırırım dost dost

³⁵² Ne ölüyem: ne mürdeyim D.

³⁵³ Koğu'ldım: koka koka D.

İlāhī

(mefā' ilün mefā' ilün)

1. Tārīkat kurb-ı Raḥmāndur
Bu meydān özge meydāndur
Ḥaḳīkat sırr-ı Sübhāndur
Bu meydān özge meydāndur
2. Bu yolundan³⁵⁵ firāğ ister
Cigerde niçe dağ ister
Buña bir ḳalb-i şağ ister
Bu meydān özge meydāndur
3. Bu meydānda şatulur cān
Bu meydānda şorulmaz ḳan
Olur bir demde biñ ḳurbān
Bu meydān özge meydāndur
4. Gelüp³⁵⁶ meydāna 'āşıḳlar
Vücūdı 'ışḳa yaḳılır
'Aceb Münkır ne şayıḳlar
eyzān

22^a

³⁵⁴ Hüseyin Akkaya, *Abdülahad Nûri ve Divanı*, Kitabevi, İstanbul 2003, s. 262.

³⁵⁵ Yolundan: yol cāndan D.

³⁵⁶ Gelüp: gelür D.

5. Bu yolda **Nūrî** serden gec
Bu erkân içre sırlar ac³⁵⁷

32³⁵⁸

(8'li Hece Ölçüsü)

1. 'Işkıñ ile toldır bizi
Çok ağladık güldür bizi
Tut elimiz kaldır bizi
Rabbim meded Mevlām meded³⁵⁹
2. Olmayacak senden kerem
Yola varamazız kadem
Budur sözümüz dem-be-dem
Rabbim meded Mevlām meded³⁶⁰
3. Keşf olup ef'āl [ü]³⁶¹ şifāt
Kılsın tecellî nūr-i zāt
Tā bulavuz bâkî hayāt
Rabbim meded Mevlām meded

³⁵⁷ Şiir, sondan eksiktir.

Sayfanın rengi değiştiğinden, sayfa kopmuştur yorumu yapmak doğru olacaktır.

³⁵⁸ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât, Kitabevi, Ankara 2005, s.66.

³⁵⁹ Bu kıta, divanda 2. kıtadır.

³⁶⁰ Bu kıta, divanda 3. kıtadır.

³⁶¹ Bu kıta, divanda 4. kıtadır.

4. Senden meger³⁶² te' bîd ola
Her hâlimiz tevhîd ola
Göster cemâliñ 'ıyd ola
Rabbim meded Mevlâm meded
5. Bir ' aşık irişse saña
Ol 'ıyd-ı ekberdür aña
Budur murâd öñden şoñâ
Rabbim meded Mevlâm meded
6. Fethi³⁶³ bize bir³⁶⁴ mu' ammâyı
Tâ bula³⁶⁵ müsemâyı
İrişsün zevke **Hüdâyî**
Rabbim meded mevlâm meded

23^b

33³⁶⁶

İlâhî

(Müstef' ilün müstef' ilün)

³⁶² Meger: eger D.

Bu kıta, divanda 5. kıtadır.

³⁶³ Fethi: feth et D.

Bu kıta, divanda 7. kıtadır.

³⁶⁴ Bir: - D.

³⁶⁵ Bula: bulavuz D.

³⁶⁶ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.97.

1. Olmayıncağ senden ʿ aṭā
Ḳul neylesun yā Rabbenā
Dāʾim işi sehv ü ḥaṭā
Ḳul neylesun yā Rabbenā
2. İster seni cān bülbüli
Lakin irişmez ʿ aḳlı³⁶⁷ eli
Ger açırırmezseñ yolu
Ḳul neylesun yā Rabbenā
3. Kimi ğamda kimi rāḥatdadur³⁶⁸
ʿ Ālem buña ḥayrettedür³⁶⁹
Hep ḳabza-i ḳudrettedür³⁷⁰
Ḳul neylesun yā Rabbenā
4. Kim ki evvel³⁷¹ didi belā
Andan ırāğ oldı belā
“Allahu yefʿ al mā-yeşā ʾu”³⁷²
Ḳul neylesun yā Rabbenā
5. Ḥaḳ añlamak mürşid³⁷³ işidür

³⁶⁷ ʿ aḳlı: akl D.

³⁶⁸ Kimi ğamda kimi rāḥatdadur: Kim gamda kim rāḥatdadır D.

³⁶⁹ Ḥayrettedür: hayrettedir. D.

³⁷⁰ Ḳudrettedür: kudrettedir D.

³⁷¹ Evvel: ezel D.

Bu kıta, divanda 5. kıtadır.

³⁷² “Allah dilediğini yapar.” (3/Âli İmrân-40)

³⁷³ Mürşid: merd D.

Bu kıta, divanda 4. Kıtadır.

Şıgmaz ‘aķıl nürd³⁷⁴ işidür
Çün şāni‘ -i ferd işidür
Kul neylesun yā Rabbenā

6. “Ente’l- kerīmü’l- müste’ān”
“Ente’r-Raūfu küllü ān”
İhsāniña kaldık hemān
Kul neylesun yā Rabbenā

7. Uçsa kafesden ‘andelīb
Koma Hüdāyīyi ğarīb
İt gülşen-i vuşlat³⁷⁵ nasīb
eyzān

24^a

34³⁷⁶

İlāhī

(Müstef‘ ilün müstef‘ ilün)

1. Mevlām seniñ ‘aşıklarınñ
Devrān iderler hū-ile
Yoluñdaki şādıklarınñ
Cevlān iderler hū-ile

³⁷⁴ Nürd: nerd D.

³⁷⁵ Vuşlat: valsın D.

³⁷⁶ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.21.

2. ‘ Aşkıñ şarābından içüp
Fānī ‘ alāyıkdan geçüp
Vaşlıñ hevāsıñdan uçup
Seyrān iderler hū-ile
3. Arzūlayup dost illerin
Çoğmağa ma‘ nā güllerin
Açup muhabbet yolların
Meydān iderler hū-ile
4. Turmayur döner³⁷⁷ felekler
‘ Arz idüp Hağğa dilekler
‘ Arşın eṭrāfın melekler
Cevlān iderler hū-ile
5. Bülbül gibi ‘ ışk bāğına
Kim düşe şevk ırmagına
‘ Işk-ı ³⁷⁸muhabbet ṭagına³⁷⁹
Devrān iderler hū-ile
6. Gör bülbülüñ sevdāsını
Gül şevğine ğavğāsını
Açup gönüller pāsını
Ḥandān iderler hū-ile
7. Güller dutar³⁸⁰ elde varağ

³⁷⁷ Turmayur döner: durmaz dönerler D.

³⁷⁸ ‘ Işk-ı: derd-i D.

³⁷⁹ Ṭagına: dağına D.

Bülbüller oqurlar sebaq

24^b

velehu

Her şeyde görünür³⁸¹ nūr-ı Hāq

İz^ç ān iderler hū-ile

8. Bunca merātib geçmegi

Dost illerine uçmağı

Hāqqa irüp rāz açmağı

Āsān iderler hū-ile

9. Hürşide iletüp zerreyi

Bedr-i tamāmına³⁸² lema^ç yı

Deryāya şalup qatreyi

çUmmān iderler hū-ile

10. Ğayra Hūdāyī meyli kes

Mevlām³⁸³ yeter bākī heves

Zikrini Hāqkın her nefes

İ^ç lān iderler hū- ile

35³⁸⁴

³⁸⁰ Dutar: tutar D.

³⁸¹ Görünür: görüp D.

³⁸² tamāmına: tamāma D.

³⁸³ mevlām: mevlâ D.

İlâhî

(8'li Hece Ölçüsü)

1. N'eyleyelim dünyâyı

Baňa Allahım gerek

Gerekmez mâsivâyı

Baňa sulţânım³⁸⁵ gerek

2. Ehl-i dünyâ dünyâda

Ehl-i uqbâ uqbâda

Her biri bir sevdâda

Baňa Raḥmânım³⁸⁶ gerek

3. Dertlü dermânın ister

Ḳullar sulţânım ister

‘ Āşık ḥayâtın³⁸⁷ ister

Baňa Allahım gerek³⁸⁸

25^a

36³⁸⁹

³⁸⁴ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara
2005,s.53-54.

Şiir, sondan eksiktir.

³⁸⁵ sulţânım: Allahım D.

³⁸⁶ Raḥmânım: Allahım D.

³⁸⁷ ḥayâtın: cânânın D.

³⁸⁸ Şiir, sondan eksiktir.

³⁸⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

‘Abdî

(fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün)

1. Dâr-ı ğamdur bu cihân bir anda ne ‘işret ola
Gelene bir avdur tûtar kim girse şoñı rihlet ola
2. Her gelen bunda misâfirdür yaraqlan göçme ki
Ne yatarsın aç gözün lâyıkmıdır ğaflet ola
3. Sûk-i dünyâya ticâret itmege gönderdi Hâk
Bir gün aşşı vü ziyânı görmege da‘ vet ola
4. Urmadan el gel gir yâniña cellâd-ı ecel
Gec hevâdan kim maqâmın ‘âkıbet cennet ola
5. ‘Abdîniñ yâ Rabbi yoqdur saña layıq hizmeti
Yüzi qaradur meger senden aña rahmet ola

37³⁹⁰

Rüşeni

(Mef‘ ülü fâ‘ ilâtün mef‘ ülü fâ‘ ilâtün)

1. Hem-dem degüldür ey dil dime sözün dudağa
Diseñ sözünü söyler her bulduğı kulağa

³⁹⁰ Orhan Kemal Tavukçu, *Dede Ömer Rüşeni Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divânının Tenkidli Metni*, e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78365/dede-omer-ruseni-divani.html>, S.180.

2. Az di sözüni öz di çok³⁹¹ söyleme sözüm dut
Çok³⁹² söyleseñ³⁹³ revân-ı³⁹⁴ dil zahmet virür dudağa³⁹⁵
3. Anuñ kulağı vardır âheste söyle sözüñ
Söyleme bakmayınca³⁹⁶ sözüni şol u şağa
4. Söz söyleseñ kişiye añduğunca söyle
Ulu kişi kelâmın söylemegil âşâğa
5. Gönli gözi uyumuş kişiye söyleme söz
Söyle sözüni var bir gönli gözi uyağa

25^b

6. Söyleme ey habîbüm sözüñ raķibe zinhâr
Kim gördi söyledigin bülbül sözün kulâğa
7. Pervâne **Rüşenî**-var âşüfte hâl ü lertzân
Hâlin dimege vardı yandı düşüp çerâğa

38³⁹⁷

³⁹¹ Çok: çoh D.

³⁹² Çok: çoh D.

³⁹³ Söyleseñ: söylese D.

³⁹⁴ revân-ı: söz-i D.

³⁹⁵ Dudağa: dimâğa D.

³⁹⁶ Bakmayınca: bahmayınca D.

(mefâ' ilün mefâ' ilün)

1. İřitdüñse nidâ-yı Hâķ
Gel Allaha gel Allaha
İdüpvarın fedâ-yı Hâķ
Gel Allaha gel Allaha
2. Kıl olmağı sa'âdet bil
Kıaçan kıurtulmaz ey ğâfîl
Ola gör hâzrete vâşıl
Gel Allaha gel Allaha
3. Geçüp fânî vücûduñdan
Fedâ it Hâķķa cân ü ten
Kıayır aĥvâliñi erken
Gel Allaha gel Allaha
4. Ne' am gerçi elemden yeg
Velî mün' im luķamdan³⁹⁸ yeg
Vücûd ey dil ademden yeg
Gel Allaha gel Allaha
5. Bu mâl ü mülke aldanma
Cihâni bâķî kıaldı şanma
İl içün odlara yanma
Gel Allaha gel Allaha

³⁹⁷ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.125.

³⁹⁸ Mün' im luķamdan: mün' im ni' amdan D.

6. Begim māl ile iş bitmez
Çazandugūñ nine yitmez
Kimi gördūñ koyup gitmez
Gel Allaha gel Allaha

7. Cihān bir köhne cāzūdur
Şu kim aldanmaz uşlıdur
Hüdāyiniñ sözi budur
Gel Allaha gel Allaha

26^a

39³⁹⁹

Hüdāyī

(mefā^c ilün mefā^c ilün)

1. Münādīler nidā eyler
Gel Allaha gel Allaha
İşiden cān fedā eyler
Gel Allaha gel Allaha

2. Yiter dünyāya raġbet it
Yiter cāha maġabbet it
Haqqı bulmaġa himmet it
Gel Allaha gel Allaha

³⁹⁹ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Aziz Mahmūd Hüdāyī Dīvān-ı İlāhīyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.124.

3. Derūnuñdan idüp āhı
 Çoma ġāfil seher-ġāhi
 İřit “*Firrū İlallahi*”⁴⁰⁰
 Gel Allaha gel Allaha

4. İçüp vaħdet řarābundan
 Ço ġitsün aradan sen ben
 řāķınma dost u düşmandan
 Gel Allaha gel Allaha

5. Begim ölmezden evvel öl
 Canān-ı⁴⁰¹ cāvidānı bul
 Ola ġör bir şapuya çul
 Gel Allaha gel Allaha

6. Bülend it himmeti ‘āřık
 Ço işneyniyyeti ‘āřık
 Bula ġör vaħdeti ‘āřık
 Gel Allaha gel Allaha

7. Maħabbet sāġarın nūř it
 Begim deryā gibi cūř it
 Hüdāyiniñ sözün ġūř it
 Gel Allaha gel Allaha

⁴⁰⁰ 51/Zāriyāt-50, “O hâlde Allah'a koşun.”

⁴⁰¹ canān-ı: hayāt-ı D.

Müfred

2

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

Tahtı şatdım tahta-yı derd ü gama

Kabre şıgdım şıgmazıñan äleme

26^b

40⁴⁰²

Rüşeni

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Herkesi bir kimseyi idindi ' älemde kesī
Kimsenem sensin benim ey kimsesüzler kimsesi
2. Sen yetiş ben⁴⁰³ bī-kese ey yetişen her bī-kese
Ol zamān kim gözedem sağ u solu pīş u pesi
3. Her kimüñ kim isteği sen olasın iy bī-naẓīr
Her neye olsa olur ol kimsenüñ dest-resī
4. İstedüğüm⁴⁰⁴ senden oldur dā 'imā⁴⁰⁵ ola benim⁴⁰⁶

⁴⁰² Orhan Kemal Tavukçu, *Dede Ömer Rüşeni Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78365/dede-omer-ruseni-divani.html>, S. 187

⁴⁰³ Ben: men D.

⁴⁰⁴ İstedüğüm: istedüğüm çün D.

Kim ḥabībūñ yüzi gözüme raḳībīñ eñsesi

5. Gönderüp yâ Rabb ҡurtar fazluñuñ sîmurgını

Bâz-ı rûhı aldı çengâline nefsüñ gerkesi

6. Ḥâr u ḥasdur dilde dünyâ-yı denîniñ sevgüsü

‘Işķuñuñ odı-la⁴⁰⁷ yandur dildeki ḥâr u ḥası

7. Rûşenîñüñ ḥazretüñe tuḥfesi yoḳlık-durur⁴⁰⁸

Yoḳ-durur⁴⁰⁹ yoḳluḳdan⁴¹⁰ özge hiç daḡı nesnesi

temmet

41⁴¹¹

(fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün)

1. İsteme ma‘ mürluḳ dehr-i ḥarâb âbâddan

Kim bu bir vîrânedür ҡalmış Semüd u ‘Âddan

2. Ḥâşılı bād-ı hevâdur ḥırmen-i ‘ömrüñ gibi

Dün seḡer vaḳtinde bir feryâd işitdim bâddan

3. Nâle-yi feryâdumı gûş itmez ne zâlimdür felek

⁴⁰⁵ dâ‘imâ: dâyimâ D.

⁴⁰⁶ Benim: menüm D.

⁴⁰⁷ Odı-la: odına D.

⁴⁰⁸ yoḳlık-durur: yohluh-durur D.

⁴⁰⁹ yoḳ-durur: yoh-durur D.

⁴¹⁰ Yoḳluḳdan: yohluhdan D.

⁴¹¹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Åh kim cellādīñ istiġnāsı var feryāddan

4. Bir gün nnden Őnuna ‘ākıbet ‘ryān ıkar
PādiŐāh-ı ‘aŐrolan bu kaŐrı bī-bnyāddan

27^a

velehu

5. Cān-ı Őırini ħalāŐ itmekde dermān bulmadı
Ey **Firākı** ħıŐŐa al gel kışŞa-yı Ferhāddan

42⁴¹²

(fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ iln)

1. Şanma kim bāġ-ı cihānda bir gl-i bī-ħār ola
Kimde kim vardur muħabbet mihnet aña yār ola
2. Reh-i Ħaķķa girmege taķvā silāħın berk kuŐan
Tā seni İbliŐ-i dehzen yıķmayup bī-kār ola
3. Kimki cıfe-i dnyāya meyl  muħabbet eyleye
Ma‘ nādā insān degildür bir sek-i mrdār ola
4. Bende idp kimki ekdi bende nefis-i serkeŐi
PādiŐāhidur d kevnīñ cümleden muħtār ola
5. Ne olursın cān virp dīnār u dirhem stne

⁴¹² Kaynaklarda, bu Şiire rastlanılmamıştır.

Dirhemi hem dünyānıñ dīnārı āḫir nār ola

6. Key şaḫın dā'i cehilden ḳalbi ol eyler helāk
Kimki dermān itmeye derdine işi zār ola
7. Gel 'Ābīdī it 'ibādet sende her dem 'ilm-ile
Tā naşibiñ aḫiretde cennet-i⁴¹³ dīdār ola

27^b

43⁴¹⁴

'Abdī

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Āh kim bu çarḫı zālīm günde biñ biñ ḳan ider
Her nefes bāz-ı ecel yüz şaydı mürğ-i cān ider
2. Ey nice ḫandān gül-i gülşende devrān ḫāk idüp
Lale vü nergisleriniñ gözlerin giryān ider
3. Çul geydirür kişiyē aḫlās yirine bu felek
Yirin bāğ-ı cinān iken aña zindān ider
4. Cānın aldı zaḫm urup bī-raḫm cellād-ı ecel
Cān virüp bulunmadı bu derde bir dermān

⁴¹³ Cennet-i: cennet ü C.

⁴¹⁴ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

5. Bâğ-ı ‘ömri nevbahâr iken irüp vaqt-i hazân
Gül yañağın şolduruban hâk-ile yeksân ider
6. İş bu mâtemden ser-a-ser goncalar çâk itdi ceyb
Bu muşîbetden çemende ‘andelîb efgân ider
7. Def gibi gögsün dögüben ‘Abdî ider âh u zâr
Ney gibi bağrın delüp bu hicrânı nâlân ider

28^a

44⁴¹⁵

Hüdâyî

(8’li Hece Ölçüsü)

1. Yiter tapdun mal ü câha
Gel Allaha gel Allaha
İriş bir ulu dergâha
Gel Allaha gel Allaha
2. Bulsan dünyâyı yudarsın
Biñ yıllık tedbîr idersin
Âhir koyup hûb⁴¹⁶ gidersin
Gel Allaha gel Allaha
3. Fânîden uşanmaz mısın

⁴¹⁵ Mustafa Tacı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlahîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.126.

⁴¹⁶ Koyup hûb: hod koyup D.

Ġafletden uyanmaz mısın
Tañrıdan⁴¹⁷ utanmaz mısın
Gel Allaha gel Allaha

4. Olmaz havada uçarsın
Bir gün ƙonmaƙdan göçersin
Bâb-ı Hâƙdan ne ƙaçarsın
Gel Allaha gel Allaha

5. Şirkiñi tevĥide irgör
Zerreñi ħurşide irgör
Sırrıñı⁴¹⁸ tefride⁴¹⁹ irgör
Gel Allaha gel Allaha

6. Gerçi her ħâlime ‘âlemdür
Afv ider ehl-i keremdür
Bize bizden ħod ‘âlemdür⁴²⁰
Gel Allaha gel Allaha

7. Mâsivâ ħubbundan kesil
Ƙo her ne dirse disün il
Hüdâyiniñ sözün Hâƙ bil
Gel Allaha gel Allaha

28^b

⁴¹⁷ Tañrıdan: Mevlâdan D.

⁴¹⁸ Sırrıñı: za‘ fım D.

⁴¹⁹ Tefride: te‘ yide D.

⁴²⁰ ‘âlemdür: ehramdır D.

(mef' ulü mefâ' ilün)

1. Sevdâ-yı sivâdan geç
Gel hû diyelim yâ hû
Bir meşreb-i şâfî iç
Gel hû diyelim yâ hû
2. K̄o keşf ü kerâmâtı
Geç cümle maķâmâtı
K̄aşd it bula gör zâtı
Gel hû diyelim yâ hû
3. İşkât-ı kıuyûd eyle
İfnâ-yı vücûd eyle
Hakķânî şühûd eyle
Gel hû diyelim yâ hû
4. Sâlik bula ümîdi
Zerre bula hürşîdi
Bulmaĝa bu tevĥîdi
Gel hû diyelim yâ hû
5. Sırrıña Hüdâyî yâr
Esrârın ide izhâr
Ey derde iden tîmâr
Gel hû diyelim yâ hû

⁴²¹ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlahîyât*, Kitabevi, Ankara 2005, s.49.

46⁴²²

İlāhî

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Kāmilleriñ dükkānları ḥalvetde⁴²³ durur dükkāna gel
Tevḥiddür elde sermaye ḳo ğayrısın bu kāna gel

29^a

2. Ravḥānî ni' met isterseñ şeyḥiñden⁴²⁴ himmet⁴²⁵ istersen
Ebedî devlet isterseñ ḳo inkârî⁴²⁶ imāna gel
3. Gözle 'ahd-ile peymānı biraḳ hemmiyle⁴²⁷ gümānı
Görmek dilerseñ cānānı sil gözüñü iḳāna gel
4. Dinde⁴²⁸ olmaḳ dilerseñ⁴²⁹ bāy bu yola şıdḳ-ıla ḳo pāy⁴³⁰
Sen seni ölmüşlerden şay ḳo zenliği merdāna gel

⁴²² Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984, S. 80

⁴²³ Ḥalvetde: halvet D.

⁴²⁴ Şeyḥiñden: şeyhundan D.

⁴²⁵ Himmet: hürmet D:

⁴²⁶ Ḳo inkârî: inkârî ko D.

⁴²⁷ Hemmeyle: vehmeyle D.

⁴²⁸ Dinde: - D.

⁴²⁹ Dilersen: dilersen sen de D.

⁴³⁰ şıdḳ-ıla ḳo pāy: ko şıdḳ ile pāy D.

5. arış aşhâb-ı⁴³¹ tevĥîde ulaş erbâb-ı⁴³²tefrîde
Sözüm tüt gizleme beyhûde ihvân-ile  irfâna gel
6.  Aybîñ örtülmez biñ tınan bil ĥaliñî söze inân
Bakır gezme gel alaylan alaycıdur pîrâna gel⁴³³
7. **Şemsi** bu nefs-i serkeşi ĥabs eyle⁴³⁴ ur başa taşu
Bu⁴³⁵  ârifleriñ⁴³⁶ işi o  illeti⁴³⁷ meydâna⁴³⁸ gel

29^b

47⁴³⁹

Şemsi

(mefâ  ilün mefâ  ilün mefâ  ilün mefâ  ilün)

1. Ne yatarsın behey ĥâfil tırı gel âh u zâr eyle
Çü dünyâ mülkine⁴⁴⁰ geldiñ⁴⁴¹ dürüş bir ĥořca kâr eyle
2. Vücûduñ  âlî ma dendür řaķıñkim eyleme zâyi

⁴³¹ aşhâb-ı: erbâb-ı D.

⁴³² erbâb-ı: ashâb-ı D.

⁴³³ Bakır gezme gel alaylan alaycıdur pîrâna gel: bakar gezme gel kolaylan kolaycıdur pîrâna gel D.

⁴³⁴ Ĥabs eyle: cehd idüp D.

⁴³⁵ Bu: budur D.

⁴³⁶  ârifleriñ: ârifleriñ D:

⁴³⁷  illeti: gafleti D.

⁴³⁸ meydâne: meydâna D.

⁴³⁹ Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984, S. 113.

⁴⁴⁰ Mülkine: milkine D.

⁴⁴¹ Geldiñ: geldüm D.

Anı tîşe-i zıkr-ile gice gündüz tîmâr eyle

3. Niçe bir nefsiñe ƣulsın gözüñ aç Rabbiñi⁴⁴² añla
Niçe bir ğayra⁴⁴³ ƣulluƣlar efendiñ⁴⁴⁴ añla⁴⁴⁵ ¸âr eyle
4. Şaƣın kim olmağıl emin ecel irdikce t̄alibdür
Seni şayd itmedin zinhâr ¸âmeller ƣıl şikâr eyle
5. Ƙasâvet ƣaplamış ƣalbiñ hevâ yiller-ile ƣışdur
Oƣı âyât-ı Ƙur’ânı anuñla hoş bahâr eyle
6. Bu dünyâ lezzeti Şemsī dimâğıñ eylemiş muhtel
Aña⁴⁴⁶ ma¸ cün-ı zıkr-ile gice gündüz tîmâr eyle

30^a

48⁴⁴⁷

(fâ¸ ilâtün fâ¸ ilâtün fâ¸ ilâtün fâ¸ ilün)

1. N’eyleyim gönñlüm seni dîvânesin dîvânesin
Geçdi ¸ömrüñ olmadı uşlanasın uşlanasın
2. Mâsivâniñ cümlesin maħrem idindiñ özüñe
İllâ n’idem Ħaƣ-la⁴⁴⁸ biğânesin biğânesin

⁴⁴² Rabbiñi: rabbünü D.

⁴⁴³ ğaram: halka D.

⁴⁴⁴ Efendiñ: efendünden D.

⁴⁴⁵ Añla: gel D.

⁴⁴⁶ Aña: anı D.

⁴⁴⁷ Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984., S. 100

3. Zāhiriñ zinetine her ne kâdar ⁴⁴⁹sa^c y idesin
Qalbi ma^c mür itmedin vîrânesin vîrânesin
4. Hâlîkıñdan ğayrıyı maqşud idinme şöyle kim
Özge ma^c bûduñ ola putḥânesin putḥânesin
5. Niçe kez⁴⁵⁰ yağmaya virdi qâlbiñi cend ü hevâ⁴⁵¹
Ölmedi⁴⁵² Haq yolına bir kerre ki⁴⁵³ tâlânesin tâlânesin
6. Qâlbi Beytullâh okudu Habîb-i gird-gâr
Sende bu iş yok meger bi-hânesin bi-hânesin
7. Niçe bir nefsiñ hevâsından yilersiñ rûz u şeb
Dâhı vaqt olmadı mı uşanasın uşanasın
8. Her çırağa⁴⁵⁴ dil virüp devr⁴⁵⁵ eyleme gel⁴⁵⁶ Şemsiyâ
Çün ezel Haq şem^c ine pervânesin pervânesin

30^b

49⁴⁵⁷

⁴⁴⁸ İllâ n'idem Haq-la: Hakk ile illâ nidem D.

⁴⁴⁹ Zāhiriñ zinetine her ne kâdar: her ne denlü zînetine zâhirün D.

⁴⁵⁰ Kez: bir D.

⁴⁵¹ cend ü hevâ: cünd-i hevâ D.

⁴⁵² Ölmedi: olmadı D.

⁴⁵³ Bir kere ki: - D.

⁴⁵⁴ Çırağa: çerâğa D.

⁴⁵⁵ Devr: dūr D.

⁴⁵⁶ Eyleme gel: eylemegil D.

İlâhî

(mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün)

1. Düşelden mekteb-i 'ışka unuttum ders-i fetvâyı
Girüp meyhâne-i derde yeñildim⁴⁵⁸ zühd ü taqvâyı
2. Göñül levhinde yazaldan muhabbet nâmesin şeyhim
Görünmez gözüme eşyâ⁴⁵⁹ seçinmez⁴⁶⁰ ağ u qarayı
3. Gözüm yaşı gibi gönlüm revândur bî-ķarâr oldu
Arar maķşüdını bulmaz gezer bî-çare her câyı
4. Olup fermânına muhķem⁴⁶¹ esîri oldu dil 'ışķıñ
Maķabbet⁴⁶² kâtibi anda yazıldan ħünî şafrâyı⁴⁶³
5. Münezzehken naķâyışden anıñ ol vech-i ebķası⁴⁶⁴
Niķâb urundi⁴⁶⁵ ol yüze bu yüzee vaşf-ı esmâyı
6. Gehi yanmaķdayım gâhi ġarîķ-i çeşm-i giryânım
Duġanım göklere gitdi yaşım yirlere⁴⁶⁶ arayı

⁴⁵⁷ Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984, S. 133.

⁴⁵⁸ Yeñildim: yanıldum D:

⁴⁵⁹ eşyâ: evrâk u D.

⁴⁶⁰ Seçinmez: seçmem D.

⁴⁶¹ Mühkem: mahkum D:

⁴⁶² Maķabbet: muhabbet D.

⁴⁶³ ħünî şafrâyı: ħünî tuġrâyı

⁴⁶⁴ Ebķası: ibkâsı D.

⁴⁶⁵ Niķâb urundi: nikâbın örtü D.

⁴⁶⁶ Yirlere: yerlerde D.

7. Tabībe daḥı şerḥ itme bu şadrîñ⁴⁶⁷ şerhâsın⁴⁶⁸ Şemsî
Çü bildin⁴⁶⁹ sūzen-i vaşl-ı dıger⁴⁷⁰ ancak bu yārayı⁴⁷¹

31^a

50⁴⁷²

⁴⁶⁷ şadrîñ: sînen D.

⁴⁶⁸ şerhâsın: yâresin D:

⁴⁶⁹ Bildin: buldun D.

⁴⁷⁰ sūzen-i vaşl-ı dıger: sūzen-i vaşlı döger D.

⁴⁷¹ Yārayı: yâresi D.

⁴⁷² Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi I*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1943, s.357-358.

Cönkte yer alan bu şiir, Derviş Yunus'a ait iki şiirin karışımından oluşmuştur. Bu şiirlerden ilki şu şekildedir:

“Hâlet ile bana bir aşk yöneldi
Allah derler bir meclise uğradım
Tutun kulak nakleyeyeyim size
Allah derler bir meclise uğradım

Münadîler nidâ idüp zâra başlar
Halli hâlince tesbîh ider kuşlar
Secde ider dağlar taşlar ağaçlar
Allah derler bir meclise uğradım

Münâdî sözüne kulak tutarlar
Arşın etrafında saf saf melekler
Ol meclisde kabul olur dilekler
Allah derler bir meclise uğradım

Derviş Yunus çok şükür Hak'ka erdim
Muhammed'in nûru berk urur gördüm
Ebû Bekr ü Ömer Osman Ali hem

İlâhî

(11'li Hece Ölçüsü)

1. Ğaflet ile baña bir hâl göründü
Yâ hû dirler bir meclise uğradım
2. Şancağı al idi döndü yeşile
Mevlâm göster Muhammedi düş-ile
Uyansamda kendim dögsem taş-ile
Yâ hû dirler bir meclise uğradım⁴⁷³

Allah derler bir meclise uğradım”

⁴⁷³ Şiirlerden ikincisi şu şekildedir:

“Ğaflet ile bana bir hal yöneldi
Bir yeşil alemlî sultan göründü
Gözümün gördüğün söylerim size
Bir yeşil alemlî sultan göründü

Sancağı a idi döndü yeşile
Uyandım kendimi döğdüm taş ile
İlâhî bir dahi göster düş ile
Bir yeşil alemlî sultan göründü

Sancağın kaldırdı düzüldü yola
Sancağını aldı şöyle yürüdü
Gele ey günehkâr günâhın dile
Bir yeşil alemlî sultan göründü

Sancağımı aldı şöyle yürüdü
Yüreğim içinde yağım eridi
Muhammed'in nuru arşı bürüdü
Bir yeşil alemlî sultan göründü

3. Münādiler çığrışup zāra başlar
Hal diliyle Hakkı zıkr ider kuşlar
Tesbîh ider tağlar taşlar ağaçlar
Yā hū dirler bir meclise uğradım
4. Mest ü hayrān oldum dögündüm turdum
Muhammediñ hūb cemālin gördüm
Çok şükürler murāda irdim
Yā hū dirler bir meclise uğradım

31^b

5. Şancāđı çekdirüp çıkıldı yola
Gel günāhkār şimden günāhıñ dile
Yanımcā Muhammed Muştafa ile
Yā hū dirler bir meclise uğradım
6. Muhammediñ aşhābı yārānları
Şöyle kim merdāne gördüm anları
Ezkār ider tabağa erenleri
Yā hū dirler bir meclise uğradım

Derviş Yunus sana sıdk ile tapar
Tapmayanlar doğru yolundan sapar
Ey Allah'ım bizi anlarla kopar
Bir yeşil alemlı sultan göründü"

Medhî'n-Nebî Şallallahu 'Aleyhi ve Sellem

(8'li Hece Ölçüsü)

1. Ey Enbiyâlar serveri

Ey⁴⁷⁵ Evliyâlar rehberi

Ey ins ü cân peygamberi

Ehlen ve sehlen merhabâ

Yâ Muştafa yâ Müctebâ ehlen ve sehlen merhabâ⁴⁷⁶

2. Allahu ekber şanuhû

Sübhânehû Sultânehû⁴⁷⁷

Kad câ-ena burhânehû

Ehlen ve sehlen merhabâ

Eyzân

32^a3. Güneş⁴⁷⁸ cemâliñ görelim

Pâyiñe yüzler sürelim

⁴⁷⁴ Ali Rıza Şengel, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhîler 3*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1981, s.73.

Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhîler kitabında bu şiirin Derviş Yunus'a ait olduğu yazılmaktadır.

Mustafa Tatçı'nın, Yunus Emre Dîvân-ı İlâhîyât adlı kitabında bu şiir yer almamıştır.

⁴⁷⁵ Vey: ey K.⁴⁷⁶ Yâ Muştafa yâ Müctebâ ehlen ve sehlen merhabâ: yâ merhaba dost merhaba ehlen ve sehlen merhaba K.⁴⁷⁷ Sübhânehû Sultânehu: Sultânehû sübhânehû K.

Bu kıta, kitapta 3.kıtaadır.

⁴⁷⁸ Bu kıta, kitapta yoktur.

Yoluña cān virelüm
Ehlen ve sehlen merḥabā
Eyzān

4. Peyğamber⁴⁷⁹ idiñ ol zamān

Yoğ idi ʿālemde nişān
Ḳurbān saña baş-ile cān
Ehlen ve sehlen merḥabā

5. Sen cānlarıñ cānānısın

ʿĀlemleriñ sulṭānısın
Derdlüleriñ dermānısın⁴⁸⁰
Ehlen ve sehlen merḥabā
Eyzān

6. Sensin⁴⁸¹ o maḥbūb-i Ḥudā

İtme şefāʿ atdan cüdā
Aḥmed Muḥammed Muştafā
Ehlen ve sehlen merḥabā
Eyzān

52⁴⁸²

⁴⁷⁹ Bu kıta, kitapta yoktur.

⁴⁸⁰ Bu kıta, kitapta 2.kıtaadır.

Kitapta 2. Ve 3. Mısralar yer değıştirmiştir.

⁴⁸¹ Bu kıta, kitapta 4. Kıtadır.

⁴⁸² <http://sonpeygamber.info/sair-yahudi-ve-hz-muhammed-sav-e-yazdigi-na-ti> son erişim tarihi:

09/06/2015

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1173> son erişim

tarihi: 09/06/2015

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Şāh-ı iklīm-i risāletdür mu' azzam pādişāh
Nāzenin-i Rabb-i ' izzet bende-i hāş-ı İlāh
Hāk-i pāyı olmayan bulmaz Cenāb-ı Hākka rāh
Anıñ için halk olundu nüh felek şems-ile mäh

32^b

*Sellimū sallū 'alā bedri'd-dücā nūri'l-Hüdā*⁴⁸³

Nūr-ı Hākdur Muştafā maḥbūb-ı dergāh-ı Hūdā

2. Mültecā-i halk-ı ' ālem bil anıñ şahıdır⁴⁸⁴
Kevkeb-i evc-i sa' ādet burc-ı ḥüsnuñ māhıdır
Şadr-ı dīvān-ı risālet Enbiyānıñ şahıdır
Evvelin [u] āḥirinüñ⁴⁸⁵ hem şefa' āt gāhıdır
Sellimū sallū 'alā bedri'd-dücā nūri'l-Hüdā
Nūr-ı Hākdur Muştafā maḥbūb-ı dergāh-ı Hūdā
3. Gülşenidür cennetiñ ol baḥş-ı Firdevs-i berin⁴⁸⁶
Āsitānıñ bekleyen⁴⁸⁷ eyler nidā Rūḥu'l-emīn
*Hāzihī cennätü Adnin fedhulūhā hālidin*⁴⁸⁸

⁴⁸³ “ Allah’ın nuru, karanlıkları aydınlatan ay olan peygambere salat ve selam getirin.”

⁴⁸⁴ şahıdır: dergāhıdır M.

Bu bent, makalede 3. Benttir.

⁴⁸⁵ āḥirinüñ: āhirin anuñ M.

⁴⁸⁶ Gülşenidür cennetiñ ol baḥş-ı Firdevs-i berin: Ravzâsıdır Gülşen-i cân-baḥş-ı Firdevs-i berin M.

Bu bent makalede 2.benttir.

⁴⁸⁷ Bekleyen: bekleyüp M.

[Rahmeten lil-‘ âlemin oldı şefi‘ ül-müznibin]
Sellimū sallū ‘alā bedri’d-dücā nūri’l-Hüdā
Nūr-i Hāğdur Muştafā maḥbūb-ı dergāh-ı Hūdā

33^a

4. Yād iden İsm-i şerīfin şevk-ile nūr olur
Mu‘ cizātın gūş iden maḥzūn gönül mesrūr olur
Her kim anı sevse⁴⁸⁹ cürmi ‘ afv olur mağfūr olur
Ey Yahūdī ‘ âşık-ı maḥbūb-ı Hāğ manzūr olur
[*Sellimū sallū ‘alā bedri’d-dücā nūri’l-Hüdā*
Nūr-i Hāğdur Muştafā maḥbūb-ı dergāh-ı Hūdā]⁴⁹⁰

53⁴⁹¹

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün)

1. Ruḥuñ âyīne-i ‘ âlem nümādur
Cebiniñ pertevi nūr-ı Hūdādur
2. Çaşıñ “Nūn”⁴⁹² gözüñ “Ṭahā” oğurlar
Şaçıñ “Vellely” yüzüñ “Ve’d-ḍuḥādūr”

⁴⁸⁸ "adn cennetleri" (20/Tâhâ 76) ibaresinin başına "hâzihî" kelimesi eklenmiş, ardından da, "Ebedî olarak kalmak üzere oraya girin" mânasındaki âyetin (39/ez-Zümer 73) bir parçası eklenmiştir.

⁴⁸⁹ Sevse: sevdi M.

⁴⁹⁰ Son iki mısra cönkte bulunmamaktadır.

⁴⁹¹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

⁴⁹² Nūn: nūnı C.

3. Dehānīñ ğonce-i baġ-ı melāḫat
Zebānīñ bülbul-i efşah-edādur
4. Ḥadīs-i La‘ liñ ey deryā-yı raḫmet
Nişār itse aceb-mi cā-becādur
5. Medīne şehrine vaşlıñ Ḥudādan
‘ Aceb baḫşāyiş-i fazl-ı Ḥudādur
6. Ḥadiñ arayış-i güلزār-ı cennet
Ḳadiñ reşk-i nihāl-i müntehādur

33^b

7. Gehi menzil gehi Beytü’l-Muḫaddes
ġehi seyrān gehiñ fevḳa’s-semādur
8. Seniñ ey nūr-ı kevneyn-i ‘ ayn-ı ‘ arşa
Ġubār-ı maḳdemiñ kühl-i cilāldur
9. Ser-i kūyında ḳurbān olmaḳ ey cān
Bī-Ḥaḳḳ-ı Ka‘ be-i Merve Şafādur
10. Şadefken Ka‘ be sen dürr-i yetīme
Ġam-ı hicrīñle ḫālā mübtelādur
11. Başup seng-i siyāhı sīnesine libāsı

Mâteme girse sezâdur⁴⁹³

12. Ğam-ı hicriñle giryân çeşm-i zemzem

Cüdâlık senden özge mâcerâdur⁴⁹⁴

13. Şarâb-ı şer' iniñ rengi cihâr-ı

‘Ulûm-ı çâr-yâr-ı bâ-şafâdur

14. Biri Ebu Bekr Şıddık yâr-i fî' l-ğâr

Maḥabbet baḥr içre âşinâdur

15. ‘Ömerdür yâr-i şânî fi'l-ḥaḳıḳat

‘Adâlet kişverine pâdişâhur

16. Üçünci Ḥâzret-i ‘Oşmândurur hem

Şehîd-i kâtib kân-î ḥayâdur

17. Çihârım menba' -i ilm-i şecâ' at

Adüv-keş-i şîr-i Yezdân Murtażâdur

18. Nice medḥ eyleyem ol zât-ı pâkî

Anıñ meddâḥı çünki Hel-etâdur

19. Risâlet gülşeninde iki ğonca

Ḥasanla hem Hüseyin-i Kerbelâdur

34^a

⁴⁹³ Vezin bozuktur.

⁴⁹⁴ Vezin bozuktur.

20. $\text{Ḳāmū aṣḥāb-ı}^{495}$ ālin her birisi
Ḥaḳīḳat evcine irmiş hümādur

21. $\text{Eyā kān-ī kerem baḥr-i mürüvvet}$
Murādım rüz-ı maḥşer bû-recādur

22. Şefā^c at ḥırmanından itme maḥrûm
Süleymānı ki mur-ı bî-nevādur

54⁴⁹⁶

(7+7=14'lü Hece Ölçüsü)⁴⁹⁷

1. Sen cānıñdan geçmeden⁴⁹⁸ cānān arzū kılarısuñ hū⁴⁹⁹
Bildē zünnār kesmeden⁵⁰⁰ imān arzū kılarısuñ hū
2. “Men ārefe nefsehū”⁵⁰¹ dirsiñ illā⁵⁰² değılsin hū
Melā'ikden yuḳaru seyrān arzū kılarısuñ hū
3. Tıfl ü nevreste⁵⁰³ gibi etegüñ at idersiñ⁵⁰⁴ hū

⁴⁹⁵ aṣḥāb-ı: aṣḥāb u C.

⁴⁹⁶ Mustafa Tatcı, *Divān-ı İlahiyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s.385.

⁴⁹⁷ “hu”lar vezin dışında tutulmuştur.

⁴⁹⁸ Geçmeden: geçmedin D.

⁴⁹⁹ Mısra sonlarındaki hū'lar müstensih tarafından eklenmiştir. Divanda bulunmamaktadır.

⁵⁰⁰ Kesmeden: kesmedin D.

⁵⁰¹ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” “Kendini tanıyan Rabbini tanır”.... (el-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, 2, 262) “Kendini tanıyan Rabbini tanır”.

⁵⁰² illā: evet D.

⁵⁰³ Tıfl ü nevreste: tıfl-i nâr-resteyiken D.

Meydān ele girmeden cevlān⁵⁰⁵ arzū kılarısuñ hū

4. Ya^ç kūb seyyārem diyü yanar ağlar gezersiñ hū
Yūsuf ele girmeden Ken^ç ān arzū kılarısuñ hū⁵⁰⁶
5. **Yūnus Emrem**⁵⁰⁷ bu⁵⁰⁸ derde Eyyūb-leyn⁵⁰⁹ şabr eyle
Sen derde kıatlanmadan⁵¹⁰ dermān arzū kılarısuñ hū

34^b

55⁵¹¹

Medħi'n-Nebi Şallallahu ^ç Aleyhi's-selām

(fā^ç ilātün fā^ç ilātün fā^ç ilātün fā^ç ilün)

1. Baş açup⁵¹² meydāne geldim yā Resūlallah meded
Emriñe fermāna geldim yā Resūlallah meded
2. ^ç Işkıña düşdüm yoluñda varlıgım terk eyleyüp
Merkez-i pīrāne geldim yā Resūlallah meded
3. Gördiler hūb-ı zātını vicdān-ıla ^ç āşıklarıñ

⁵⁰⁴ İdersiñ: idinüp D.

⁵⁰⁵ Meydān ele girmeden cevlān: Ele çeegan almadın meydān D.

⁵⁰⁶ Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

⁵⁰⁷ Yūnus Emrem: Yunus imdi D.

⁵⁰⁸ Bu: her D.

⁵⁰⁹ Eyyūb-leyn: Eyyub gibi D.

⁵¹⁰ Sen derde kıatlanmadan: derde katlanamazsınD.

⁵¹¹ *Dīvān-ı Muşafā Nüzūlī*, müellif Şeyh Muhammed Emin Tevfīk, İstanbul 1331. S.61-62.

⁵¹² Açup: açık D.

Ben dahî seyrine geldim yâ Resûlallah meded

4. Armağân bu re's ü cânım destime alup bugün

‘İydîña qurbâna geldüm yâ Resûlallah meded

5. Ben Nüzûliyem qapunda boynu bağılu bendeñim⁵¹³

Hiżmet-i şâhâne geldim yâ Resûlallah meded

56⁵¹⁴

(fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün)

1. Faħr-i ‘âlem Muştafâdur Raħmeten li’l-‘âlemîn

İki ‘âlemde Ĥudâdur ol imâme’l- mürselîn

35^a

2. Alnı “Tâhâ” adı “Yâsin” yüzüdür “Şemsü’ d-duhâ”

Göz “Mâzâge’l-başar”dur saçıdur “Ĥabl-i⁵¹⁵ metîn”

3. Nûrunuñ bir şemsi-y-le şeş cihât oldu münîr

Şarğ u ġarb-ile şimâl u kıble rûy-ı zemîn

4. Na‘l-ile ‘arşa yürütdi ‘izzet-ile Zü’l-celâl

Çaldı yolda irmedi ol menzile Rûhu’l-emîn

⁵¹³ Bendeñim: bir esîr D.

⁵¹⁴ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

⁵¹⁵ ĥabl-i: ĥabl ü C.

5. Şevk-ile oğur **Cemâli** Muşafâniñ medhini
Cümlemize kııl şefâ‘ at yâ Resûl yevmü’l-ħisâb

57⁵¹⁶

(8’li Hece Ölçüsü)⁵¹⁷

1. Gele⁵¹⁸ ey cânımıñ cânı
Gel zıkr idelüm Allahı Mevlâyi⁵¹⁹
Vücûd⁵²⁰ olmadan fânî
Gel zıkr idelüm Allahı Bürhâni⁵²¹
2. Kırmız gülüñ ħarmân iken⁵²²
Kııl derdiñe dermân iken
‘Ömrüñ⁵²³ saña fermân iken
Gel zıkr idelüm Allahı Bürhâni⁵²⁴

35^b

3. ‘Ăzrâ’ il cânımız⁵²⁵ alır

⁵¹⁶ Süleyman Eroğlu, Mutasavvıf, Bestekâr Bir Şair: Zâkirî Hasan Efendi ve Yayınlanmamış

Şiirleri, *Turkish Studies*, Volume 9/12 Fall 2014, 235-254.

⁵¹⁷ Dördüncü mısralardaki, “Bürhâni” kelimesi vezin dışındadır.

⁵¹⁸ Gele: gel M.

⁵¹⁹ Mevlâyi: - M.

⁵²⁰ Vücûd: Vücûduñ M.

⁵²¹ Bürhâni: - M.

⁵²² Kırmızı gülüñ ħarmân iken: Dil maşşülü ħırmen iken M.

⁵²³ ‘Ömrüñ: Dilüñ M.

⁵²⁴ Bürhâni: - M.

Mālîñ mülkiñ bunda alır⁵²⁶

Bir gün diliñ dönmez olur

Gel zıkr idelüm Allahı Brhānı⁵²⁷

4. **Zākiri** zıkr eyle bunda

Zıkr ⁵²⁸ tesbi olmaz anda

Tā ki rāat olasın sende

Gel zıkr idelüm Allahı Brhānı⁵²⁹

58⁵³⁰

İlāhî-yi Ynus

(8'li Hece lçs)

1. Rabbenā yā Rabbenā

Fāfirlenā znbenā

Yardım eyle kıyāmetde⁵³¹

⁵²⁵ cānımız: cānuñı M.

⁵²⁶ Mālîñ mlkiñ bunda alır: Māl  mlkñ Şöyle alır M.

⁵²⁷ Brhānı: - M.

⁵²⁸ Zıkr : zıkr-i C.

⁵²⁹ Bu kıta, makalede Şöyledir:

“Zākiri zıkr eyle bunda

alursın yalñuz sinde

Yoldaş ister-iseñ anda

Gel zıkr edelm Allah'ı” M.

⁵³⁰ Mustafā Tatcı, *Dvān-ı İlāhîyāt*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s.825.

⁵³¹ Bu kıta, divanda Şu Şekilde yer almaktadır:

“Yā Rabbenā yā Rabbenā

Yardım eyle kıyāmetde

2. Bu⁵³² dünyāda yoğdur vefā
Buña gelen çeker cefā⁵³³
Hākıñ Hābibi Muştafā
Yardım eyle kıyāmetde
3. Bađcelerde⁵³⁴ bñlbñl Őađır
Dā ’im Hāđđıñ⁵³⁵ zikrin oğur
Yā Hāzret-i İmām Bekr⁵³⁶
Yardım eyle kıyāmetde
4. Bu dünyāda çoğdur velī
Cñmlesine dirñz belī
Ya Hāzret-i İmām ‘ Alī
Yardım eyle kıyāmetde
5. Gñkden yire indi Kur ’ān
Anı cem‘ eyledi Bñrhān

36^a

Yā Hāzret-i İmām Oşmān

Vagfirlenā zñnñbenā/
Yardım eyle kıyāmetde” D.

⁵³² Bu: Şu D.

⁵³³ Buña gelen çeker cefā: gelen çeker cevr ü cefa D.

⁵³⁴ Bağcelerde: bāđçede D.

⁵³⁵ Hāđđıñ: dostun D.

⁵³⁶ Yā Hāzret-i İmām Bekr: Ey Hazret-i Ebñ Bekir D.

Yardım eyle kıyâmetde⁵³⁷

6. Gökyüzünde şems u kamer
Mâh yüzünde nûrlar toğar
Yâ Hâzret-i İmâm ʿ Ömer
Yardım eyle kıyâmetde

7. ʿ Āşık Yûnus⁵³⁸ ğâfil yatma
Günâh deryâsına batma⁵³⁹
Mü ʾminler⁵⁴⁰ anası Faṭmâ
Yardım eyle kıyâmetde

Hû cân Allah hû cân Allah cânlar saña qurbân Allah
Evvel demde amân Allah aḥir demde imân
Mevlâm⁵⁴¹

59⁵⁴²

Münâcât

(mefâ ʿ ilün mefâ ʿ ilün mefâ ʿ ilün mefâ ʿ ilün)

1. Eyâ Ğaffâr u yâ Râḥman Raḥîm-i bî-zevâl Allah
Der-i ʿ afvîñ küşâyende ʿ uşşât-ı ʿ abdiñe hergâh

⁵³⁷ Bu kıta, divanda yoktur.

⁵³⁸ ʿ Āşık Yûnus: yunus Emrem D.

⁵³⁹ Günâh deryâsına batma: Kıyâmet günün unutma D.

⁵⁴⁰ Mü ʾminler: Mü ʾmin D.

⁵⁴¹ Bu beyit, divanda yoktur.

⁵⁴² Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

2. Hüdāya feyz-yāb-ı baħr-i fażl-ı luṭfiñ olmazsam
Baña feryād res kimse bulunmaz āh u vāveylā
3. Teşebbüs kerde-i ħabl-i Hüdāyam baħr-i silk-i ümmīdim
Ne mümkindür ki at^c idem yedimde va^c tesim billah

36^b

4. “*Lidū li’l-mevt vebnū li’l-harāb*”⁵⁴³ emrine ‘ālimken
Yine mağrūr zīb-i dehr-i dūnem veyletā hayfā
5. Düşürdi kendümi hāmunu cürme nefis ü kec reftār
Hüdā-yi hüdhüd-i tevfiķiñi ıl rehber-i hemrāh
6. Yem-i ‘iṣyāna der-kāram esīr-i nefis-i bed-kāram
Ḥaṭā pīşe günahkāram kemīn bende-i gümrāh
7. Egerçi mücrim ü ednā-yı ‘āṣī müznibem ammā
Penāh-ı istinādım āstānındur seniñ ey ṣāh
8. Resūl-i Kibriyā ḥaḳḳı ṣafī-i muctebā ḥaḳḳı
Ḥabībūñ Muṣṭafā ḥaḳḳı hidāyet eyle yā Rābbā
9. Siyeh-rū Na‘tī-yi ‘āṣī der-i iḥsānıña geldi
Eyā Ğaffār u yā Rāḫman Raḫīm-i bī-zevāl Allāh

⁵⁴³ “Ölüm için evlat sahibi olunuz, harab olmak için bina yapınız.”

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. N'idersiñ bu fenā mülki beķā-i lemyezel iste
Anıñçün dir ki ey mü'min beķādur cennetü'l-me'vā
2. İlähî isterem senden günāhıma baķup her an
Ki itdikde bize ihsān viresiñ cennetü'l-me'vā

37^a

3. Delîl isterseñ ey 'āşî saña işte delîl Kur'ān
Tilāvet eyleyüp her an recā it cennetü'l-me'vā
4. ılupdur Őubħa dek feryādı ki eylegil yaķañı ak
Günāhından kim olur pāk anıñdur cennetü'l-me'vā
5. Dutar eliñ ayağın 'ibādet eyle Allāha
Ki luşfından kerem Allāh vire ol cennetü'l-me'vā
6. Umaram senden ey Sübħān ıķa imān-ile bu cān
Recām budur daħı senden viresiñ cennetü'l-me'vā
7. Nedür mülki bu dünyānıñ ölürsün sende ey 'āşık
İşidin ħurî ğilmānı olupdur cennetü'l-me'vā
8. ü bildin cennete lāyık 'ibādetdür sebep zāhir
Velî işim amū 'iŐyān recāmdur cennetü'l-me'vā

⁵⁴⁴ Kaynaklarda, bu Şiire rastlanılmamıştır.

9. Uyarsıñ mekr-i şeytāna yıķarsıñ aķreti dā'im
Giceler şubħa nā'im umarsıñ cennetü'l-me'vā

37^b

10. Tefekkür eylegil bir kez yüzüñi yirlere sür gez
Şikāyet luţf-ile feyyāz beķādur cennetü'l-me'vā
11. Neden bilmem ki gülersiñ 'aceb geķdiñ mi şırātı
Ki yoħsa müjde mi geldi seniñçün cennetü'l-me'vā

61⁵⁴⁵

(mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün)

1. Kefi icāz-ı esrārıñ yedi Mūsāyı depretmez
Sözüñ ihyā-yı mevtāda leb-i 'İsāyı depretmez
2. Ğarīm-i baĝ-ı kudretde yitişmiş bir şecersinkim
Nihānın meyve-i hikmet virir Tubāyı depretmez
3. Şu deñlü kuvvet yiter vişāliñ kabe kavseynde
Eger etseñ nişānı kurb u ev-ednāyı depretmez
4. Cemāliñ gülşe-i zevķ-i vişāliñ 'aşıkā hoşdur
Ki ayıñ dīdār-ı sırrı cennetü'l-me'vāyı depretmez

⁵⁴⁵Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

38^a

5. Haṭı reyḥān-ı ḥüsnîñ levḥ-i maḥfûz-ı mecâmi' dūr
Şaçıñ sırr-ı Hudâdur kim şeb-i esrâyı depretmez
6. Gelüp mihr-i nübüvvet mu' cizâtı sende ḥatm oldı
Belî bir barmağımı kılsañ işâret abı depretmez
7. Şefâ' at baḥrisiñ evc-i emâniñ bād-i raḥmetle
Ki düşse kaçresı kim mâsiyet deryâyı depretmez
8. Tıttupdur yâ Resûlallah şefâ' at dâmenin **Hâfız**
Ki ' izz-i ḥuzûr-i Haḫḫa sensiz pâyi depretmez⁵⁴⁶

62⁵⁴⁷

(fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün)

1. Ḥamdülillah vâsi' oldı ni' meti şehre's-şıyâm
Çok şükürler lâyıḫ oldı raḥmeti şehre's-şıyâm
2. On bir aydan ḫadri â' lâ didi ḫatme'l-mürselîn
Cümleden ' âlî olupdur rif' âti şehre's-şıyâm
3. İlâhî bu ' ibâdîñ şavmını eyle ḫabul
Ol Muḫammed ḫürmeti hem ' izzeti şehre's-şıyâm

⁵⁴⁶ Vezin bozuktur.

⁵⁴⁷ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

38^b

4. On bir aydan Һasretiñden dideler giryān idi
‘ Āķıbet olsa gerekdür firķati Şehre’s-Őiyām
5. Geçdi temcīd [ü]⁵⁴⁸ Őalālar hem terāvīḥ ey gōñül
Sīneler büryan idiser Һasreti Şehru’s-Őiyām
6. Kim bu vaķt iķre ķılalum pādiŐāha bir du‘ ā
Vire furşat Ḥaķ Te‘ ālā ‘ izzeti Şehre’s-Őiyām
7. Rāfiżiniñ ‘ askerini eyle yā Rabbi inhizām
Ol ḥabībiñ ‘ izzeti hem hürmet-i Şehru’s-Őiyām
8. Yarın ol yevmü’l-cezāda ol ķiyāmet günleri
Dileye Ḥaķdan bizim iķün cenneti Şehre’s-Őiyām
9. Mücrimem kesmem ümīdi kim didiñ “*lā taķnaḥū*”⁵⁴⁹
Bu Ḥalīle ķıla yarın Őefķati Şehre’s-Őiyām

39^a

63⁵⁵⁰

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün)

⁵⁴⁸ [ü]: -i C.

⁵⁴⁹ 39/Zümer- 53, “Ümit Kesmeyin.”

⁵⁵⁰ İrfan Aypay, *Nahif Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1992, C.2., s. 432.

1. Ümîd oldur delîl olsa Cenâbîñ ‘afv-i Mevlâya
Egerçi cürmime yokdur nihâyet yâ Resûlallah⁵⁵¹
2. Ne denlü mücrim ise yine kendü müstemendiñdür
Nahîfî bendene eyle şefâ‘ at yâ Resûlallah

64⁵⁵²

(fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün)

1. Toğdı ol şadr-ı Risâlet başdı ‘arş üzre kâdem
Şaldı ol nûr-ı nübüvvet pertevi fevka’l-ümem
2. Çalınup tıpl-ı beşâret geldi şâh-ı Enbiyâ
Gülgüle düşdi⁵⁵³ cihâna kundu ol şâhib ‘âlem
3. Nûr-ı vechinden alındı encüm [ü]⁵⁵⁴ şems ü kamer
Bağr-i ‘ilminden bilindi hikmet-i levh u kalem
4. Merhabâ yâ Muştafâ ey nûr-i ‘ayn-i âşfiyâ
Merhabâ yâ⁵⁵⁵ şâhibü’l-mi‘râc-ı fî- dâri’z-zulem
5. Gelmeseydiñ ‘âleme halk olunmazdı cihân
Dostluğundan⁵⁵⁶ yaradıldı yâ Nebîyy-i muhterem

⁵⁵¹ Bu beyit, divanda 4. Beyittir.

⁵⁵² Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, *Niyâzî-i Mısırî Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011, s.129.

⁵⁵³ Düşdi: doldu D.

⁵⁵⁴ [ü]: - C.

⁵⁵⁵ yâ: ey D.

⁵⁵⁶ Dostluğundan: dostluğuna D.

39^b

6. Yâ Resûlallâh sen şefâ^ç at kııl Niyâzi^î mücrime
Şol zamân-kim baş açık yâlin ayak kıan ağlaram⁵⁵⁷

65⁵⁵⁸

(mefâ^ç ilün mefâ^ç ilün mefâ^ç ilün mefâ^ç ilün)

1. Gözün açdı Resûlullah sözünden eyledi içlâ^ç
Didi yâ Fâımâ sözün ne şağşa eyledi ismâ^ç
2. Didi geldi bir A^ç râbî diler destûr eve gire
Didi A^ç râbî degildür olamazsın aña mennâ^ç
3. Çün⁵⁵⁹ oldur hâdimü'l-lezzât cemâ^ç atler tağıdıcı
Oğul kıız öksüz idici harâb idicidür evzâ^ç
4. Yıkup⁵⁶⁰ dâr-ile kıaşrı^ç imâret idici kıabri
Ki^ç Azrâ^îl durur geldi atanı almağa isrâ^ç
5. Ala bu dâr-ı dünyâdan gidem dârü'l-beķâyâ ben
Ne hükmi iderse⁵⁶¹ Allah o hükmi iderem⁵⁶² içkâ^ç

⁵⁵⁷ Ağlaram: ağlıyam D.

Bu beyit, divanda 7. Beyittir.

⁵⁵⁸ Amil Çelebioğlu, *Muhammediye II*, MEB Yayınları, İstanbul, 1996, s.260-261.

⁵⁵⁹ Çün: kim K.

⁵⁶⁰ Yıkup: Yıkıcı K.

6. Velî destûr-ile gire benüm üstüme ‘Azrâ’îl

40^a

Kimesneden taleb kılmaz ne destûr var⁵⁶³ ne isticmâ‘

7. Kapuyı aç kim ol gire benim üstüme ‘Azrâ’îl⁵⁶⁴

Didi pes Fâımâ açdı kapuyı itdim istitlâ‘

66⁵⁶⁵

(mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün)

1. Esîr-i nefis-i emmârem ‘aceb bu hâki bed-kârem

Ĥafîri⁵⁶⁶ kabre irişdim⁵⁶⁷ hevâ-ile henüz yâram

Giderem râh-i zâdım⁵⁶⁸ yok saña ne yüz-ile varam

Esirge kapuña geldim didiñ yâ Rabbi Ğaffâram⁵⁶⁹

2. Seniñ her kûşede zikriñ ider ‘ubbâd u zihhâdım⁵⁷⁰

⁵⁶¹ Ne hüküm iderse: ne kim emr eyledi K.

⁵⁶² İderem: bu eder K.

⁵⁶³ Var: u K.

⁵⁶⁴ benim üstüme ‘Azrâ’îl: benem kastı bana ere K.

⁵⁶⁵ Süleyman Eroğlu, Mutasavvıf, Bestekâr Bir Şair: Zâkirî Hasan Efendi ve Yayınlanmamış Şiirleri, *Turkish Studies*, Volume 9/12 Fall 2014, 235-254

⁵⁶⁶ Ĥafîri: şefîr-i M.

⁵⁶⁷ İrişdim: eriştım M.

⁵⁶⁸ râh-i zâdım: râha zâdım M.

⁵⁶⁹ Makalede, bu şiire bir mısra daha eklidir. O mısra şu şekildedir: “Senin kapın dururken ben ya varıp kime yalvarem” M.

Kimi ihfāya mazhardur kimi cehr-le oğur adın⁵⁷¹
Ne eksilür⁵⁷² ħazīneñdeñ ġanī vehhāb iken adın
Esirge қаpuña geldim didiñ yā Rabb Ġaffāram⁵⁷³

3. Ĥudāvende sen ol Allah u Raħman u Raħīm misiñ

40^b

Қamū aħvālime vāqıf Ĥabīrim hem⁵⁷⁴ Basiremsiñ
*Agısnā yā ġıyāse 'l-mustagīsin*⁵⁷⁵ dest-ğirimsiñ
Esirge қаpuña geldim didiñ yā Rabbi Ġaffāram⁵⁷⁶

4. Eger yüz biñ günāh itsem recāmı kesmezem senden
Kelāmında muşarraħdur didiñ “lā taknatü”⁵⁷⁷ benden
Mübeşşirlerle⁵⁷⁸ ħaşr-eyle⁵⁷⁹ bu rüħum çıkmadan tenden
Esirge қаpuña geldim didiñ yā Rabbi Ġaffāram⁵⁸⁰

⁵⁷⁰ ‘ubbād u zihhādın: zühhād u ubbādın M.

Bu bent, makalede 4. Benttir.

⁵⁷¹ cehr-ile oğur adın: cehren kılur yādın M.

⁵⁷² Ne eksilür: ne naks ola M.

⁵⁷³ Makalede, bu şiire bir mısra daha eklidir. O mısra şu şekildedir: “Senin kapın dururken ben ya varıp kime yalvarem” M.

⁵⁷⁴ ħabīrim hem: habīrimsin M.

Bu bent, makalede 2. benttir

⁵⁷⁵ Susayanları suya kavuştı.

⁵⁷⁶ Makalede, bu şiire bir mısra daha eklidir. O mısra şu şekildedir: “Senin kapın dururken ben ya varıp kime yalvarem” M.

⁵⁷⁷ “Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin.” Zümer suresi 53. ayetten kısmî iktibastır.

⁵⁷⁸ Mübeşşirlerle: mübeşşerlerle C.

⁵⁷⁹ ħaşr-eyle: şād eyle M.

⁵⁸⁰ Makalede, bu şiire bir mısra daha eklidir. O mısra şu şekildedir: “Senin kapın dururken ben ya varıp kime yalvarem” M.

5. uluñdur Zākirī hem derd-mend⁵⁸¹ ey  ālem-i dānā⁵⁸²
Senüñ tevḥīdiñi eyler hevā-ile henüz⁵⁸³ ammā
N’olur cürmim  afv itseñ şirk itmediñ ḥāşā⁵⁸⁴
Esirge apuña geldim didiñ yā Rabbi Ğaffāram⁵⁸⁵

41^b

67⁵⁸⁶

İlāhī

(8’li Hece Ölçüsü)

1. Tanı şol kendüñi tanı⁵⁸⁷

⁵⁸¹ derd-mend: der-mend C.

⁵⁸² uluñdur Zākirī hem der-mend ey  ālem-i dānā: Kulundur Zākirī-i derdimend ey ālim ü dānā
M.

⁵⁸³ Henüz: eder M.

⁵⁸⁴ N’olur cürmim  afv it señ şirk itmediñ ḥāşā: Anın cürmünü affetsen sana şirk itmedi ḥāşā M.

⁵⁸⁵ Makalede, bu şiire bir mısra daha eklidir. O mısra şu şekildedir: “Senin kapın dururken ben ya
varıp kime yalvarem” M.

⁵⁸⁶ Mustafa Tatcı, *Divân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 691.

⁵⁸⁷ Bu ilahi, divanda şu şekilde geçmektedir:

“Cân u gönülden seversen
Yalvar kul Allah’a yalvar
Maksûda ermek dilersen
Yalvar kul Allah’a yalvar

Yalvara kardaş yalvara
Varmayasın yüzü kara
Ümmet isen Peygambere

Gör neden halk itdi seni
Dâ'im boynucuğum egri hū
Yalvar kul Hâlîka yalvar

2. Deryâlar cūşa gelende
Gözyaşı nūşa gelende
‘Işık hâli başa gelende
Yalvar kul Hâlîka yalvar

3. Seherden uykudan uyan
Olur gizli sırlar ‘ayân
Mahrûm kalmaz Allah diyen hū
Yalvar kul Hâlîka yalvar

Yalvar kul Allah’a yalvar

Giceler uykudan uyan
Gizli sırlar olsun ‘iyân
Mahrûm olmaz Allah diyen
Yalvar kul Allah’a yalvar

Tanı kendi özün tanı
Neden yaratdı Hak seni
Boyuncuğumı egüben
Yalvar kul Allah’a yalvar

Yûnus nûş eyle belâyı
Yürü maksûdun dileyi
İnleyüben hem aghlayu
Yalvar kul Allah’a yalvar”

4. ‘Āşık Yūnus çek cefāyı
Derdiñe dermān arayı
Dā’im ağlayı ağlayı hū
Yalvar ul Hālıa yalvar

Müfred

3

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün)

Cihānda bulmadım bir yār-i şādık

Ki ola derdi derdime muvāfık

42^a

68⁵⁸⁸

(fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün)

1. Bī-beādur āfil olma dehr-i bī-bünyāddan
Pīrezendür⁵⁸⁹ köhnedür almıř Semūd u ‘Āddan
Ne’yledi ařr-ı⁵⁹⁰ Sūleymānı sū’āl it bāddan

⁵⁸⁸ Bu řiir, Hāřimī Divanı’nda bulunamamıştır. Emine Sıdık Toptař’ın hazırladığı, *Sūleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir řiir Mecmuası: Mecmū’a-i eř’ār ve Fevā’id (52a-128b) (İnceleme-Metin)* başlıklı tezinde bu řiir bulunmaktadır. Tezde de, şiirin kime ait olduğu hususunda bir bilginin yer almadığı vurgulanmıştır. (Emine Sıdık Toptař, a.g.t., Hacettepe Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014 s.445-446.)

⁵⁸⁹ Pīrezendür: bir ribāt-ı T.

ıŖŖa-yı İŖkenderi gr hıŖŖa al Ŗeddddan⁵⁹¹
Merhmet umma gönül bu gerdiŖ-i b-dddan
Kimse ma mr olmamıŖdur bu harb-abddan

2. Kimseye rahm eylemez celld-ı arh-ı b-amn
Zlm-ile vrn ider bir demde nie nn u mn⁵⁹²
Azdırur gün baŖına eylemse yz⁵⁹³ bi kere an
Rahmet itmez nedenl eylese ah u fiĖn⁵⁹⁴
Merhmet umma gönül bu gerdiŖ-i b-dddan
Kimse ma mr olmamıŖdur bu harb-abddan

42^b

3. PdiŖh olsa⁵⁹⁵ serr-i salanatda pr-srr
Olsa emrine musahhar hem o hoŖ-ile tyur⁵⁹⁶
 Āıbet tr-i az eyle⁵⁹⁷ seni ehl-i ubr
Olacağ nrin tenin yirde Ėid-i mr u mr
eyzn

4. VuŖlat-ile bu felek bir dem kimin⁵⁹⁸ Ėandn ider

⁵⁹⁰ aŖr-ı: taht-ı T.

Bu bentin, 3. Ve 4. Mısraları tezde yer deĖiŖirmiŖtir.

⁵⁹¹ Ŗeddddan: Ŗidddan T.

⁵⁹² nn u mn: Ėnmn T.

⁵⁹³ Yüz: ger T.

⁵⁹⁴ Rahmet itmez nedenl eylese ah u fiğn: Ŗefat itmez eyley isen derd ile bi kez fiğn T.

⁵⁹⁵ PdiŖh olsa: Ŗh olup olsa T.

⁵⁹⁶ Olsa emrine musahhar hem o hoŖ-ile tyur: Olsa emrnde Sleymn gibi hep ĖŖ? U tyr T.

⁵⁹⁷ Eyley: ider T.

⁵⁹⁸ bu felek bir dem kimin: her kimi bir dem felek T.

Ağladır Ya' k̄ub-veş gözyaşların⁵⁹⁹ giryān ider
Raht-ı bahtın tağıdur her işlerin⁶⁰⁰ tālān ider
' Ākıbet bir gün binā-yı ' ömrini virān ider
eyzān

5. Başa iltür⁶⁰¹ kārını devrān gehi hoş hāl ider
Luṭf-ile yüz gösterüp iqbāl ü istiqbāl ider
Gāh olur ey **Hāşimī** ḥake şalar⁶⁰² pā-māl ider
Dürlü dürlü⁶⁰³ ḥaşılı insāna mekr u āl lider
eyzān

43^a

69⁶⁰⁴

Medḥ

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Ey⁶⁰⁵ risālet bositānında ḥirāmān serv-ḳad
Vey⁶⁰⁶ nübüvvet ravzāsında yāsemēn-bū lale-ḥad

⁵⁹⁹ Ağladır Ya' k̄ub-veş gözyaşların: Ağladır bir nice demler hier ile T.

⁶⁰⁰ Raht-ı bahtın tağıdur her işlerin: Raht u bahtı dağıdup ' ayş oyunı T.

⁶⁰¹ İltür: İltir? T.

⁶⁰² Kāh olur ey Hāşimī ḥakī şalar: Gāh döner ey Hāşimī ḥake şalup T.

⁶⁰³ Dürlü dürlü: Güne güne T.

⁶⁰⁴ Orhan Kemal Tavukçu, Dede Ömer Rüşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni, e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78365/dede-omer-ruseni-divani.html>, S.123.

⁶⁰⁵ Ey: iy D.

⁶⁰⁶ Vey: v'iy D.

2. Adı Aḥmed bī- ‘ adeddür yā Nebīyyallah velī
Sen bir Aḥmedsin ki senden görünür nūr-ı Eḥād
3. Şād ‘ aynıñ mīm ağzıñ dāl zülfiñ görelī
Yā Nebī gitmez dilimden bir nefes zıkr-i Şamed
4. Cism-i bī-cān bigidür cāna cihān sensiz ḳamū⁶⁰⁷
Cānlarıñ sen cānısın cāna saña cāndur cesed⁶⁰⁸
5. Ḳonmadı āyīne-i bī-rengiñe gerd ü ğubār
Sīne-yi bī-kīniñe gelmeyüben ḥıḳd ü ḥased
6. Enbiyāniñ her birinüñ var nihāyet ‘ ilmīne
Ḥaḳ saña virdügi ‘ ilm ü hikmete yoḳ⁶⁰⁹ ḥadd ü ‘ add⁶¹⁰
7. Ehl-i Mekke arasında ey Nebīler ḥātemī
ṬoḒmadı ṭoḒmaz daḥı bir sen bigi ḥayru’l-veled⁶¹¹

43^b

8. Ḳılmışam cürm-ile ‘ işyāni ḥatālar bī-ḥisāb
Yā Resūllallah şefā‘ at yā Nebīyallah meded⁶¹²

⁶⁰⁷ Ḳamū: hamu D.

⁶⁰⁸ Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

⁶⁰⁹ Yoḳ: yoh D.

⁶¹⁰ Bu beyit, divanda 4. Beyittir.

⁶¹¹ Bu beyit, divanda yer almamaktadır.

⁶¹² Bu beyit, divanda yer almamaktadır.

9. Rūṣenī bī-çāre zūlmetde alurdı yā Nebī
Aña mīm azıñ-la iki dālñ olmasa meded

70⁶¹³

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Elā ey avm-i İslāmbol bilñ taı olun āgāh
İrişir nāgehān bir gñn size ahr-ile⁶¹⁴ hıřmullah⁶¹⁵
2. ıyāmet yok mu⁶¹⁶ dñnyādan siz ⁶¹⁷el ekmez
uşanmazsız
Zamān-ı devr-i Mehdīdür nüzül-i rūhullah⁶¹⁸
3. Yapup dñnyā evin virān idersiz hane-i dñni
Ne Fir'avn yaptı ne ředdād binālar bu şekil billah
4. Nice bī-çāreniñ zūlmen yıarsız hātırın dā'im
Degilmi mü'miniñ albi a zālim yoħsa Beytullah

⁶¹³ Esra Ergüz, İstanbul'a İçeriden ve Dışarıdan Bakışlar: Veysi, Nedim, Rāmî ve Süheylî'nin İstanbul'a Dair Birer Manzumesi.

<http://www.arastirmax.com/system/files/dergiler/190871/makaleler/40/1/arastirmax-istanbula-iceriden-disaridan-bakislar-veysi-nedim-rami-suheylinin-istanbula-dair-birer-manzumesi.pdf>

(son erişim tarihi: 09/05/2015.)

⁶¹⁴ ahr-ile: hışm ile M.

⁶¹⁵ Hışmullah: kahrullah M.

⁶¹⁶ Mu: mıdur M.

⁶¹⁷ Siz: - M.

⁶¹⁸ Zamān-ı devr-i Mehdīdür nüzül-i Rūhullah: Zamānıdur ire Mehdî nüzül itmekte rūhullāh M.

44^a

5. Eger biñ kerre feryād u fiğānı göklere çıqsa
Terahhum eyleyüp bir kez dimezsiz yirde qalmaz āh
6. Ne şer' ullağa tābi' siz ne ħod qānuna qā' ilsiz
Cihānı dürlü bid' atle fesāda virdiñiz eyvāh⁶¹⁹
7. Ne dīne tapdıñız bilmem ne mezheb tapdıñız⁶²⁰ ħāşā
İmāmlar qavline uymaz buyurmaz dört kitābullah
8. Quzāt aħvālını dirseñ ne mümkindür beyān itmek
Eger ħaşmıñ ise qādı efendim⁶²¹ yāricın Allah
9. Qurup bir dām-ı tezviri komışlar maħkeme nāmın
Qanı seccāde-i Aħmed qanı ahkām-ı şer' ullah⁶²²
10. Bugün taħkik⁶²³ idüp dīni idersiz ħile-i şer' i
Şefā' at ide mi⁶²⁴ yarın size ol Ħaħ Ħabībullah

⁶¹⁹ Eyvāh: billah M.

Bu beyit, makalede 7. Beyittir.

⁶²⁰ mezhebe tapdıñız: mezheb tutdunuz M.

Bu beyit makalede 8. beyittir

⁶²¹ Efendim: efendi M.

Bu beyit , makalede 9. beyittir

⁶²² Bu beyit, makalede 10. Beyittir.

⁶²³ Taħkik: tahkır M.

* Bu beyit makalede 11. Beyittir.

⁶²⁴ Şefā' at ide mi: Şefā' at mi ider M.

44^b

11. ‘ Aceb münkir misiz haşre kıyāmet yoḥsa ḳopmaz mı
Size yā ümmetim dir mi yarın⁶²⁵ bu fi‘l-ile Nebīyullah
12. Zamāne uydı nisvāna döşendi tāze oḡlana
Ekābir ḫapdı hemyāne olup ekşer ‘ adüvvullah⁶²⁶
13. Büsbütün ḳavminiñ zıulm u fesādı cümleden artuḳ
Budur hem çekdigim ḳorḳu yirişe bir belā nā-gāh⁶²⁷
14. Yahūdī gibi mel‘ unlar geđerler şadre bī-teklīf⁶²⁸
Ḳapudan baḳşa bir mü ’min iderler andan istikrāh
15. Nedendür böyle ḫā‘ inler emānet şāḫibi olmaḳ
‘ Aceb yā⁶²⁹ ehl-i islāmda bulunmaz mı emīnullah
16. Ḥudā şaḳlar ḫaḫālardan ‘ adālet eyleyen şāḫı
Ne‘ am⁶³⁰ dünyā u ‘ uḳbāda olurlar fī-emānillah

⁶²⁵ Yarın: - M.

Bu beyit makalede 12. Beyittir.

⁶²⁶ Bu beyit makalede 13. Beyittir.

⁶²⁷ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Sitanbul kavminün zulmı fesādı hadden aşmışdur

Budur havfum yakınlarda bize ire belā nâgâh” M.

Bu beyit makalede 16. beyittir

⁶²⁸ bī-teklīf: teklifsiz M.

Bu beyit, makalede 17. Beyittir.

⁶²⁹ yā: hiç M.

Bu beyit, makalede 18. Beyittir.

17. Bir alay muḍḥik [u] dilsiz cüceler-le qarīn olmış⁶³¹

45^a

Şeyāṭīn kavme⁶³² uyma şaḳın señ zıll-i ʿarşullah⁶³³

71⁶³⁴

(fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün)

1. Eş-şalā gelsün gelen meydān-ı ʿışka eş-şalā
Baş u cān bakmayan merdān-ı ʿışka eş-şalā
2. İbn-i Edhem gibi tāc u taḥtını terk eyleyüp
Ḳul olan gelsün beri sulṭān-ı ʿışka eş-şalā
3. ʿĀşık-ı şādıkların bezmine daʿ vet eylemiş
Bāb açık yol ṭoğrıdur eyvān-ı ʿışka eş-şalā
4. ʿAklı ʿışkın ḳaydına bend eyleyenler ḳandedür
Gelsün ol dīvāneler dīvān-ı ʿışka eş-şalā

⁶³⁰ Neʿ am: vü hem M.

Bu beyit, makalede 19. Beyittir.

⁶³¹ muḍḥik [u] dilsiz cüceler-le qarīn olmış: dilsiz ü ü mudhik ü cüceye karīn olma M.

⁶³² Kavme: kavmine M.

Bu beyit, makalede 20. Beyittir.

⁶³³ uyma şaḳın señ zıll-i ʿarşullah: uyma degüldür fiʿl-i hükmullah M.

⁶³⁴ Hüseyin Akkaya, *Abdülahad Nûri ve Divanı*, Kitabevi, İstanbul 2003, s. 232.

5. Tāli⁶ oldu burc-1 nārīde bugün şems-i cemāl
Cism eridüp cān yağan sūzān-1 ⁶ışka eş-şalā

6. Baħr-i ⁶ışkıñ her bir kaçresi deryā olur
Hażmına kādır olan yārān-1 ⁶ışka eş-şalā

45^b

7. Ka⁶be-i vaşla irüp Nūrī yolunda sa⁶y-ile
Cānı ihzār eyledi kurbān-1 ⁶ışka eş-şalā

72⁶³⁵

(mefā⁶ ilün mefā⁶ ilün)

1. İlāhī n'eyesün n'itsün
Göñül sensüz karar-itmez
Eger tursun eger gitsün
Göñül sensüz karar-itmez

2. Cihān bāğında bir sā⁶ at
Ne mümkindür ola rāhat
Olursa ravza-i cennet
Göñül sensüz karar-itmez

3. N'ider ol bāğ u bostānı
N'ider ol ħūrī ğilmānı

⁶³⁵ Hüseyin Akkaya, *Abdülahad Nûri ve Divanı*, Kitabevi, İstanbul 2003, s.268.

Firāqıñla yanar cānı
Göñül sensüz karar-itmez

4. Murādı sensin ey Mevlā
Dilinde ğayrı yoğ aşlā
Olursa meskeni Tūbā
Göñül sensüz karar-itmez
5. Çü sensiñ Nūrīniñ yarı
N'ider ol ğayrı efkārı
Sevindir sen ol nā-çarı
Göñül sensüz karar-itmez

46^a

73⁶³⁶

(8'li Hece Ölçüsü)

1. Hoş geldiñ ey māh-ı şerīf
Ehlen ve sehlen merħabā
Ey mehlikā şehr-i⁶³⁷ münīf
Ehlen ve sehlen merħabā
2. İn^ç ām-ı⁶³⁸ Raħmānsın bize
Bādī-i ğufrānsın bize
Luţf-ile iħsānsın bize

⁶³⁶ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

⁶³⁷ şehr-i: şehr u C.

⁶³⁸ İn^ç ām-ı: İn^ç ām u C.

Ehlen ve sehlen merḥabā

3. Ol Ḳādir u Ḥayy u Mecīd

Gönderdi bir şehr-i sa'īd

Eyyāmımız heb oldı 'ıyd

Ehlen ve sehlen merḥabā

4. Ey māh-i rū-yi dil-güşā

Mü'minlere virdiñ şafā

İmdāda gel rüz-ı cezā

Ehlen ve sehlen merḥabā

5. Sende eyā şehr-i şerīf

İḥsān ide Rabb-i laṭīf

Mağfūr ola **Vehbī** za'īf

Ehlen ve sehlen merḥabā

74⁶³⁹

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün/ mefā' ilün)

1. Şafā geldiñ eyā māh-ı mübārek luṭf-ı Raḥmān

Ḳudūmuñla yine mesrūr [u]⁶⁴⁰ şād itdīn dil ü cānı

2. ' Aceb mi şād u⁶⁴¹ ḥürrem olsa mü'minler bu demde

Esīr-i ḳayd-ı bend itdiñ gelüp ecinnī vü şeytānı

⁶³⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

⁶⁴⁰ [u]: - C.

⁶⁴¹ şād-ı: şād u C.

46^b

velehu

3. Göñül ğam-g̃in idi teşrîf kıldıñ ferahtân-ile
Zihî dârü's-sürür itdiñ bu dârü'l-hemm-i devrânı
4. Terāvîḥ-ile rāhatlar bulurlar bunda mü 'minler
İdüp ol Hâzret-i Bâr-i hezâr in'âm u iḥsânı
5. İlâhî sen bu mâhiñ hürmetine feyz-i-cüdundan
Günâhın 'afv idüp mesrür kııl Vehbî-i nâlânı

75⁶⁴²

(fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün)

1. Hâme-i kudret-le yazdı naqş-bend-i “*Ḳaf*”⁶⁴³ u “*Nūn*”
Hüsñ ü ḥulḳ-ile seni ser-defter-i “*māyesturun*”⁶⁴⁴
2. “*Len tenâlū'l birre hattâ tunfikū*”⁶⁴⁵ dirseñ⁶⁴⁶ sezâ⁶⁴⁷

⁶⁴² Abdulkadir Karahan, *Kanunî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1966, s.95

⁶⁴³ ḳaf: kaf C.

⁶⁴⁴ Mayesturun: Allah'ın Nuru Muhammed'i Kalem gibi kullanarak âlemleri yazması (yaratması)dır.

⁶⁴⁵ Len tenâlül birre hattâ tunfikû mimmâ tuhibbûn(tuhibbûne), ve mâ tunfikû min şey'in fe innallâhe bihî alîm(alîmun).[3/ALİ İMRAN-92]. “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.”

⁶⁴⁶ Dirseñ: dirsem D.

Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

Cân u dil⁶⁴⁸ terk idelüm “*küllün ledeynâ muḥḍarün*”⁶⁴⁹

3. İşiğinde her seher ‘ uşşâk-ı şeydâ dilleri
İrişür âvâzı “*bil esḥârı hüm yestağfirün*”⁶⁵⁰
4. ‘ Āşık-ı şādık menem ‘ işkıñ yolunda rāstī

47^a

Şıdık-i da‘ vāma delīl “*İnne’l-lenahnü’ş-şādıkun*”⁶⁵¹

5. Māni‘ olaldan ‘ adular vaşfiña virdim dürer
Āyet-i “*Sübḥānehu ‘ammā yeḳülü’z-ẓālimun*”⁶⁵²
6. **Fiğānī**⁶⁵³ çeşm-i hūn-i zir-i⁶⁵⁴ bālā engiz-le⁶⁵⁵
Eyledi teslīm-i cân “*innā ileyhi rāci‘ün*”⁶⁵⁶

76⁶⁵⁷

⁶⁴⁷ sezā: revā D.

⁶⁴⁸ Cān u dil: baş u cān D.

⁶⁴⁹ 36/YĀSĪN-32.” Ve hepsi de bizim katımızda -hesap vermek için- topluca huzura getirilmişlerdir.”

⁶⁵⁰ 8/ENFĀL-33; 51/ZĀRİYĀT-18, “Onlar, seher vakitlerinde mağfiret dilerler.”

Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

⁶⁵¹ 15/HĪCR-64; 12/YUSUF-82 “Biz gerçekten doğruyu söyleyenleriz.”

⁶⁵² 17/ĪSRA-47 “zâlimler Sübḥānehu dedikleri zaman”

Bu beyit, divanda bulunmamaktadır.

⁶⁵³ Fiğānī: bu Fiğānī D.

⁶⁵⁴ Zir-i: riz i D.

⁶⁵⁵ bālā engiz-le: belā-āmiz iken D.

⁶⁵⁶ 2/BAKARA-156. “muhakkak O’na döneceğiz (ulaşacağız).”

Na‘ t-1 Nebī Şallallahu ‘ Aleyhi ve Sellem

(fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün)

1. Yā Resūlallah Künnā muḥrıkañ fī ennārı hū
Müşfikam ‘ an şem‘ -i rā pervaneyem ‘ an nārı hū
2. Qad bedāfī vechilehe nūr-ı cemāl-i Kibriyā
Der dile ben ‘ aşıkam hem nām u tüvāzkārı hū
3. Leteḥaz nāke ḥalīlen hel lenā ‘ an ğayrike
Dīde benim ki tura pür şevk u ey muḥtārı hū

47^b

4. Ersalallahu Te‘ āla raḥmeten lil‘ ālemīn
‘ An Ebā Bekrī ‘ Ömer ‘ Oşmān ‘ Alī Enşārı hū
5. Keyfe māyezkur ey Ḥāfız küllemā na‘ tu’n-Nebiyyī
Muştafā maḥbūb-ı ‘ ālem Aḥmed-i Muḥtārı hū

48^a

77⁶⁵⁸

(11’li Hece Ölçüsü)

1. ‘ İmāret kıılma ğāfil bu ḥarābı
Başından şavdı nice şeyḥ u şābı

⁶⁵⁷ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

⁶⁵⁸ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

İşitmezsiñ meger sen bu hiṭābı
Lidū li'l- mevt vebnū li'l-ḫarab⁶⁵⁹

2. N'idem dirsiniñ ' aceb sen bu fenāda

Uçar gönül kuşu dā'im havāda
Çağırır bir melek fevka's-semāda
Lidū li'l- mevt vebnū li'l-ḫarab

3. Gerek biñ şehr-i ma' mūr itmezem ben

Fenādur cümlesi fikr eylesen
Gelipdür Ādem atadan 'an 'an
Lidū li'l- mevt vebnū li'l-ḫarab

4. Şordıñ bāde sen bu fānī ' ömri

Birine yetmedi Allahıñ emri
Yağın bilgil budur teşbih-i kumrı
Lidū li'l- mevt vebnū li'l-ḫarab

5. Hūyunı bil yağın dünyā fenādur

Vefā umma ki andan bī-vefādur
Aña kalmadı ki adı Muştafādur
Lidū li'l- mevt vebnū li'l-ḫarab

78⁶⁶⁰

⁶⁵⁹ “Ölmek için tevellüd edip dünyaya gelirsiniz; harap olmak için binalar yapıyorsunuz” (el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2041; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 1:94.)

⁶⁶⁰ Ekrem Bektaş, Nâbî'nin “Bu” REedifli Gazeline Urfalı Şairler Tarafından Yapılan Tahmis ve Yazılan Nazireler”, Gazi Türkiyat Dergisi, S.3, 2008, s.51-66.

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Hārīm-i cennet-āsā maqām-ı dil-güşadır bu
Teferrüc-gāh-ı insāna felek⁶⁶¹ 'ālem-nümādur bu

48^b

Anıñ bezmīne⁶⁶² gır ta' zīm ile bāb-ı Hüdādır⁶⁶³ bu
Şağın terk-i edebden kuy-i maḥbūb-ı Hūdadır bu
Nazar-gāhı ilāhīdür maqāmı Muştafādur bu

2. ⁶⁶⁴Riyāz-i cennetiñ bir buq' asıdur⁶⁶⁵ zīb ü zinetde
Nesīm-i rūḥ u rūḥānıñ⁶⁶⁶ gülistānı⁶⁶⁷ mesiretde⁶⁶⁸
Emīn-i rū-yı bārınıñ⁶⁶⁹ cilve-gāhıdur ḥaḳīqatde
Ḥabīb-i Kibriyānıñ ḥāb-gāhıdur fazīletde
Tefevvuḳ kerde-i 'arş-ı cenāb-ı Kibriyādur bu
3. ⁶⁷⁰Bu gülzārıñ gülerinden müşk-i 'anber⁶⁷¹ bulur⁶⁷² ḥāşıl
Bu cāyıñ ḥürmetine çoğ kes oldı devlete nā'il⁶⁷³

⁶⁶¹ Felek: melek M.

⁶⁶² bir sine: būsuna M.

⁶⁶³ bāb-ı Hudādır: bābu'l-Hudādır M.

⁶⁶⁴ Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

⁶⁶⁵ Buq' asıdur: bekāsıdur M.

⁶⁶⁶ rūḥānıñ: reyḥānın M.

⁶⁶⁷ gülistānı: güzergāhı M.

⁶⁶⁸ Mesiretde: meserrette M.

⁶⁶⁹ Emīn-i rū-yı bārınıñ: Ḥabīb-i vahy-i Rabb'in M.

⁶⁷⁰ Bu bent, makalede 4.benttir.

⁶⁷¹ 'anber: anberler M.

⁶⁷² Bulur: olur M.

Sa' âdetle yazılmış⁶⁷⁴ na' t-i zîbâsında ol fâzıl
Bu hâkiñ pertevinden oldı deycür-i 'adem zâ'il
'Amâdan açdı mevcûdât dü çeşmi tütîyâdır bu

49^a

4. ⁶⁷⁵Ferah-bahşâ-yı pākizi cihānıñ 'ışkı bākîdür⁶⁷⁶
Türâb-i nāfe-yi Çîn ü Hıfānıñ müşki nākîdür
Çamū ümmet o bāb-ı rahmetiñ 'ışşakı pākîdür
Felekde mäh-ı nev bābü's-selāmiñ sine-çākîdür
Bunuñ қandilidür hur maṭla' -i nūr-i ziyādur bu
5. Şenā vü ḥamd idüb **Kātib** teḫarrub eyle Allāha
Seni ümmetlige lâ'ik sezāverd itmiş ol şāha
Şalāt-ile selām-ile derūn-i dilden ol māha
Mürā'āt-i edeb şart-ile gir Nābî bu dergāha
Muṭāf-ı ḫudsiyāndur bu saña hey enbiyādur bu

79⁶⁷⁷

(Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün)

1. Allah⁶⁷⁸ bizi uyarısar bunca⁶⁷⁹ zamān yatmış-iken

⁶⁷³ nā'il: vāsıl M.

⁶⁷⁴ Yazılmış: ne yazmış M.

⁶⁷⁵ Bu bent, makalede 2.benttir.

⁶⁷⁶ 'ışkı bākîdür: pāk-i hākidir M.

⁶⁷⁷ Mustafa Tatcı, *Divân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 403.

⁶⁷⁸ Allah: Sübhan D.

Cânlar tenin⁶⁸⁰ isteyiser terk eyleyüp⁶⁸¹ gitmiş-iken

49^b

2. Görün Hâkkuñ⁶⁸² ‘ inâyetin deryâ-yı bî-nihâyetin
Bize didâr gösteriser bunca günâh itmiş-iken
3. Hâkkuñ ‘ inâyeti çokdur irer kullarına her dem⁶⁸³
Görmez misin İbrâhimi⁶⁸⁴ Nemrûd oda atmış-iken
4. Xanı Evliyâ vü Enbiyâ xanı bunca velî nebi⁶⁸⁵
Xanı Dâvûd u Süleymân Xâfdan Xâfa tutmuş-iken
5. Gönlüni eylegil şafâ ‘ ahdüni eylegil vefâ⁶⁸⁶
Xanı Muhammed Muştafâ ‘ arşda mi‘râc itmiş-iken
6. Kime irse ‘ inâyeti⁶⁸⁷ ol kul iken sultân olur
Görmez misün⁶⁸⁸ Yûsufî bâzîrgâna şatmış-iken

⁶⁷⁹ Bunca: niçe D.

⁶⁸⁰ Tenin: teni D.

⁶⁸¹ Eyleyüp: idüben D.

⁶⁸² Görün Hâkkuñ: Gör Hâlikün D.

⁶⁸³ Her dem: dâim D.

⁶⁸⁴ Görmez misin İbrâhimi: Allah Halili sakladı D.

⁶⁸⁵ Xanı Evliyâ vü Enbiyâ xanı bunca velî nebâ: Kan’enbiyâ vü evliyâ geldi geçdi cümle velî D.
Bu beyit, divanda 7. Beyittir.

⁶⁸⁶ Gönlüni eylegil şafâ ‘ ahdüni eylegil vefâ: ‘ Ahdüni eylegil vefâ gönlüni eylegil şafâ D.
Bu beyit, divanda 6. Beyittir.

⁶⁸⁷ Kime irse ‘ inâyeti: ‘ İnâyeti kime irse D.
Bu beyit, divanda 4. Beyittir.

7. Eger diñlersen sözümi benlikden gider özüni
Görmez misin ‘Azāzili ‘arşda minber itmiş-iken⁶⁸⁹

50^a

8. Hāḫdan yaña dönücegiz Yūnuslayın yunmak gerek
Terk itmedi ‘ibādeti kırk gün balık yutmuş-iken⁶⁹⁰
9. Titrer ḫul Yūnusuñ cāñı anıcaḫ yarıñ ki günü
İmān-ile yoldāş ḫocam ömrü başa yitmiş-iken⁶⁹¹

80⁶⁹²

(8’li Hece Ölçüsü)⁶⁹³

⁶⁸⁸ Görmez misün: İşıtmedün mi D.

Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

⁶⁸⁹ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Kulak urgıl benden yana haberüm var diyem sana
La’net kıldı ‘Azâzîl’i ‘Arş’da mekân tutmuş iken” D.

Bu beyit, divanda 9. Beyittir.

⁶⁹⁰ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“İşk-ıla gelsen yola Yūnus’layın olsan n’ola
Tâ’atini terk itmedi balık anı yutmuş iken” D.

Bu beyit divanda 5. Beyittir.

⁶⁹¹ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Ancaguz şol bir günü ditrer mi Yūnus’un cāñ
Îmān-Kur’ân yoldāş ile son menzile yitmiş iken” D.

Bu beyit divanda 11. Beyittir.

⁶⁹² Vasfî Mahir Kocatürk, Tekke Şiiri Antolojisi, Buluş Kitabevi, Ankara, 1955, s. 354.

1. Yine bir sevdāya düşdüm
‘ Ařkıñ elinden elinden āh⁶⁹⁴
Yine ‘ummān oldum⁶⁹⁵ şaşdım
‘ Ařkıñ elinden elinden āh⁶⁹⁶
2. Seşerlerde ağlayayın
Cigerimi⁶⁹⁷ şağlayayın
řularını⁶⁹⁸ şağlayayın
‘ Ařkıñ elinden elinden āh⁶⁹⁹
3. Özimi ‘ummāna⁷⁰⁰ şaldım
Ana ğavvāř oldım⁷⁰¹ şaldım
Pirlikde şayretde şaldım
‘ Ařkıñ elinden elinden āh⁷⁰²
4. Āteř-i ‘aşk-ile yandım
İki cihāndan⁷⁰³ uşandım

⁶⁹³ Mısra sonlarındaki “āh”lar, vezin dışında tutulmuştur.

⁶⁹⁴ āh: - K.

⁶⁹⁵ Oldum: olup K.

⁶⁹⁶ āh: - K.

⁶⁹⁷ Cigerimi: dertli sinem K.

Bu kıta, kitapta 3.kıtabdır.

⁶⁹⁸ şularını: sular gibi K.

⁶⁹⁹ āh: - K.

⁷⁰⁰ ‘ummāna: deryaya K.

Bu kıta, kitapta 4.kıtabdır.

⁷⁰¹ Oldım: olup K.

⁷⁰² āh: - K.

⁷⁰³ İki cihāndan: fani dünyadan K.

Güyā ki ⁷⁰⁴Mecnūna döndüm

‘ Aşkıñ elinden elinden āh⁷⁰⁵

Āh şevkıñ elinden elinden⁷⁰⁶

5. ‘ Āşık Himmet⁷⁰⁷ bî-çāredür

Cihān içre āvāredür

Hem yüregi pür-yāredür

‘ Aşkıñ elinden elinden āh⁷⁰⁸

Āh şevkıñ elinden elinden⁷⁰⁹

50^b

81⁷¹⁰

(8’li Hece Ölçüsü)

1. Gāhī derd-ile yanıcı

Dermāndan hāberin var mı

Kendüyi āşık şanıcı

Cināndan hāberin var mı

2. Mürşid kāmili bulduñ mu

Bu kıta, kitapta 2.kıtabdır.

⁷⁰⁴ Güyā ki: Gūyiya K.

⁷⁰⁵ āh: - K.

⁷⁰⁶ Āh şevkıñ elinden elinden: - K.

⁷⁰⁷ ‘ Āşık Himmet: Derviş Himmet K.

⁷⁰⁸ āh: - K.

⁷⁰⁹ Āh şevkıñ elinden elinden: -K.

⁷¹⁰ Kaynaklarda bu şiirin kime ait olduğu belirtilmemiştir. İlahiler üzerinde yaptığımız araştırmada ise bu şiir anonim bir şekilde bulunmaktadır.

Tevbe-i telkīn aldıñ mı
Anadan tekrār tođduñ mu
Bu sırdan ħaberiñ var mı

3. Gõñül mısrına girdiñ mi
Cān Yūsufını gördüñ mi
Ol şāha karşı durduñ mu
Dīvāndan ħaberin var mı

4. ‘Aşq-ile hiç konuşduñ mu
Derd-ile hiç dürüşdüñ mü
Varup Ĥaqqā kavuşduñ mu
Bu sözden ħaberin var mı

5. Eşref sen derviş olduñ mu
Sırr-ı nefsiñi bildiñ mi
Sırr-ı Ĥudāya irdiñ mi
İşālden ħaberiñ var mı

51^b

Hazihi’l- Manzūme... İshāk Efendi

Bi’smi’llāhi’r-Raĥmāni’r-Raĥīm

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün)

1. ⁷¹¹Gülidür besmele gülzâr-ı ‘ilmüñ
Revâcı revnâkı bâzâr-ı ‘ilmüñ
2. Şadâret haşleti nazm-ı İlâhî
Eķâlîm-i kelâmuñ pâdişâhı
3. Şerîfû’ş-şâni emre ibtidâdur
Senâ-yı müstemil müşkil-güşâdur
4. Senâ sulţânıdur elĥamdülillah
Durur dîvâni her şâm u sehergâh
5. Ne zibâ efdal-i ĥalıkuñ⁷¹² şalâtı
İki cihânda⁷¹³ müstelzîm necâtı
6. ‘ Aceb tuĥfe şalâţ erbâb-ı ĥâle
Resûlullaha tab‘ iyyetle âle

Der Beyân-ı Sebeb-i Te’lîf-i Nazm-ı Gülide⁷¹⁴

7. Ĥuţûr eylerdi ĥalbe gâhî gâhî
‘ İnâyet eylese fazl-ı İlâhî
8. ‘ Akâ’id incüsinden bir ĥılâde

⁷¹¹ Bu eser üzerine, tez çalışması yapılmıştır. Bkz. Bayram, Özfırat, *Tokatlı İshâk Efendi’nin Nazmu’l-Ulûm, Nazmu’l-le’âlî ve Manzûme-i Keydânî Adlı Mesnevileri (İnceleme- Metin)*, Selçuk Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

⁷¹² Ĥalıkuñ: ĥalkuñ T.

⁷¹³ cihânda: dünyâda T.

⁷¹⁴ Der Beyân-ı Sebeb-i Te’lîf Nazm-ı Gülistân: Der Beyân-ı Sebeb-i Te’lîfî’r-risâlet T.

İdem zinet ‘arūs-ı i‘tikāde

9. Tārīkatde olan her bir ‘aķīde
Ola beytümde bir mühr-i hāride
10. Yazam şerh-i Mevākıfdan mesā’il
Meķāşıd bikrine tuhfe hamā’il
11. İmām A‘zam kelāmı Fıķh-ı Ekber
Bu nazmı⁷¹⁵ gülşeninde havz-ı Kevşer
12. Hālāvetde ne beñzer ķand-ı Maşra⁷¹⁶
Ġıdā rūhıdur⁷¹⁷ tā rüz-ı hāşre
13. Bilem dirseñ bu fende ‘ilm-i hāli
Nazardan ķoyma bu **Nazmu’l-Le’ālī**
14. Bu nazmında⁷¹⁸ **Rızāyınūñ** murādı
Beyān-ı ehl-i sūnnet i‘tikādı

Bahşü’s-Şıfatı’s-Şübütiyye⁷¹⁹

15. Şerīki yok İlāhī vāhidümdür
Bütün dünyā bu hükme şahidümdür

⁷¹⁵ Nazmı: nazmum T.

⁷¹⁶ Maşra: Mışra T.

⁷¹⁷ Ġıdā rūhıdur: Ġıdā-yı rūhıdur T.

⁷¹⁸ Nazmında: nazmından T.

⁷¹⁹ Bahşü’s-Şıfatı’s-Şübütiyye: Der Beyān-ı Şıfātullah-ı Te‘ālā Eş-şübütiyyet-i Ve’s-selbiyye T.

16. Te^ç ālā şānı⁷²⁰ ç ulyā şıfātı
Ne ç ayn-ı zātıdır ne ğayr-ı zātı
17. İmā[m]⁷²¹ A^ç zam kitābında rüvātı
Sekiz naql itdi zātına şıfātı
18. Başar sem^ç [u]⁷²² hıyve [u]⁷²³ ç ilm [u]⁷²⁴ kudret
Kelām u fi^ç l-i tekvīn u irādet

Baḥş'üs-şıfat'ış-selbiyye⁷²⁵

19. Ne cism u ne ç araz Rabbim ne cevher
Muşavvirdür degül aşlā muşavver
20. Nazā'irden naḳā'ışden müberrā
Tebaḳuzdan⁷²⁶ tecezzīden mu^ç arrā
21. Tenāhīden berī olmaz dige-gün
Te^ç ālā şānuhu “*ammā yeḳūlūn*”⁷²⁷

⁷²⁰ şānı: şānuhu T.

⁷²¹ [m]: - C.

⁷²² [u]: - C.

⁷²³ [u]: - C.

⁷²⁴ [u]: - C.

⁷²⁵ Bu bölüm, tezde, “Der Beyān-ı Şıfātullah-ı Te^ç ālā Eş-şübūtiyyet-i Ve's-selbiyye” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁷²⁶ Tebaḳuzdan: teba^ç uzdan T

⁷²⁷ “Allah onların söyledikleri seylerden münezzehtir, o son derece yücedir.(srâ 17/43, Mâide 5/73)

22. Yimek içmek gibi anda ne mümkün
Mekâna mümteni‘ dendür temekkün

23. Ne mevlūd olmasi cā’iz ne vālid
Taşavvur mı olur anda tevālūd

52^a

24. Zamān cārī degüldür lâ-muḥāle
Teceddüdden münezzeh “*lā-yezāle*”⁷²⁸

25. Cihāt-ı sitden olmaz anda birisinde⁷²⁹
Ne şağ u şoldadur ne gökde yirde

26. Aña vācib olur bir şey diyen kim
İlāhuñ var mıdur fevķında ḥākim

27. Bilā-icāb dur⁷³⁰ her şeyde fi‘li
Buña var şāhidüm ‘aqlī vü naķlī

28. Ne muḥtāc ne ‘āciz bir ğanīdür
Cihān fermānı üzre mübtenīdür

29. Cihān cümle olursa Ḥaķķa ‘ābid
‘İbādetden nedür ma‘būda ‘ā’id

⁷²⁸ 6/Tövbe 110. “Yok olmaz, ölmez.”

⁷²⁹ Birisinde: bir de T.

⁷³⁰ Dur: durur T.

30. ‘ İbādet nef’ īdür ‘ ā’id ‘ ibāde
Budur cümle kütübden müstefāde
31. Cihān kāfir olup dolsa Caḥīme
Zarar gelmez Ḥudāvend-i Kerīme
32. ‘ Abeṣ ḥalk eylemez Ḳayyūm u ‘ Ālim
Ḥakīm u Ḳādir u Muḥtār-i⁷³¹ dā’im
33. Dilerseñ fehm-i ḥikmet lā-muḥāle
Meh-i tābāna baḳ gahī hilāle
34. Naẓar kıl ‘ ālem⁷³²-i kevn-i fesāda
Menāfi’ yok mı ḥalk-ı ḥunfesāda
35. Teveḳḳı⁷³³ fehm⁷³⁴olınmaz bir kemāle
Nakā’ışden münezzeh “*lā-yezāle*”⁷³⁵

**Baḥş-i Kelāmullah-i Te’ālā İnnehū Ğayr-ı
Maḥlūk⁷³⁶**

36. Ḳadīm olmaḳ kelāmullaha şābit
Degil cins-i ḥurūf u şavt-ı şā’it

⁷³¹ Muḥtār-ı: Muḥtār u T.

⁷³² ‘ ālem: ‘ ālam T.

⁷³³ Teveḳḳı’: Teveḳḳu’ T.

⁷³⁴ Fehm: vehm T.

⁷³⁵ 6/Tövbe 110. “Yok olmaz, ölmez.”

⁷³⁶ Baḥş-i Kelāmullah-i Te’ālā İnnehū Ğayr-ı Maḥlūk: Der beyān-ı Kelāmu’llāh-ı Te’ālā T.

37. Bu taḥḳīḳ üzredür maẓmûn-ı mesbûḳ
Kelāmullah Ḳur'an ğayr-ı maḥlûḳ
38. Kelām-ı lafziye şanma 'acebdür
Dimeḳ maḥlûḳ aña terk-i edebdür

Baḥş-i Rû'yetullah-i Te'âlâ Li'l-Mü'min⁷³⁷

39. Beḳâdarında câ'iz rû'yetullah
Olur bedr ü ḳamer gibi naẓargâh
40. Bu baş göz-ile görmek lâ-mekânı
Muḥâl olmaz cihetsüz câvidânı
41. Cevâzı 'aḳl ile ammâ vücûbı
Nuḳûla müstenid yoḳdur ruyûbı
42. Görür mü'min beri⁷³⁸ çün ü çerâdan
Geçer bu⁷³⁹ demde zevḳ-ı mâsivâdan
43. Bu da'vâya delîlüm naşş-ı âyet
Yigirmi bir şaḫâbîden rivâyet⁷⁴⁰
44. Revâfız nâzır olmaz ol cemâle

⁷³⁷ Baḥş-i Rû'yetullah-i Te'âlâ Li'l-Mü'min: Der Beyân-ı Rû'yetullâh-i Te'âlâ T.

⁷³⁸ Biri: beri T.

⁷³⁹ Bu: ol T.

⁷⁴⁰ Cenâb-ı Hak kendisini mü'minlerin göreceğini Kıyamet suresinin 22/23. ayetinde: "Yüzler vardır ki, o gün ısıt ısıt parıldayacak. Ve onlar Rab'lerine bakacaklar (Onu görecekler)." Seklinde buyurmuştur. Bu ayete telmih yapılmıştır.

‘ Aceb hüsran-ı ehl-i i‘tizāle

Bahş-i Halk-ı Ef‘ālî’l- ‘İbād⁷⁴¹

45. Hudā halk eyler ef‘āl-i ‘ibādı
Añadur mümkinātuñ istinādı
46. Hudādur hālîkı ĩmān [u]⁷⁴² küfrüñ
Hudādur hālîkı⁷⁴³ küfrān-ı şükriñ

52^b

47. Hudā kâdir üşütmez qar içinde
Şovuqluq halk ider ol qar⁷⁴⁴ içinde
48. Yaqar Nemrüd öninde nār-ı külhan
Halîline ider ol nār-ı gülşen
49. Belî ‘âdet budur Hallāk-ı Dâver
Olur âteş tutan ihrâka mazhar
50. Ne “*hel min hālîkim*”⁷⁴⁵ naşş-ı müfesser⁷⁴⁶
Hudādan gayrı var mı bir mü’essir

⁷⁴¹ Bahş-i Halk Ef‘ālî’l- ‘İbād: Der Beyān-ı Ef‘ālî’l- ‘İbād-ı bî-Halku’llāh-ı Tebareke ve Te‘ālā T.

⁷⁴² [u]: -C.

⁷⁴³ hālîkı: mücidi T.

⁷⁴⁴ qar: nār T.

⁷⁴⁵ 35/Fâtır 3. “Allah’tan başka size rızık verecek var mı?”

⁷⁴⁶ Müfesser: müfessir T.

51. Belī var ʿ abde fi ʿ l-i ihtiyārī
Degüldür cebre⁷⁴⁷ maḥz u iztirārī
52. Bu cüz ʿ- i ihtiyār-ile muḥāṭab
Olur gāhī meṣab u gāhī⁷⁴⁸ mu ʿ āḳab
53. Ebū Maṣūr⁷⁴⁹ Şeyḫ-i Māturidī
Ḥanefī mezhebi dehrün feridī
54. Ne tefvize ne cebre meyl idendür
Ol emrin *beyne emreyne* gidendür
55. Ḥudā ḥālīḳdur ancak ʿ abd-i⁷⁵⁰ kāsib
Bu taḥḳīk üzredür bu söz münāsib
56. Bu emrün i ʿ tibārıdur vücūdı
Zihinden ğayriye yoḳdur vürüdı
57. Tevassuṭ cebre zāhib eş ʿ aridür
Bular da küfr ü bid ʿ atdan beridür
58. Belīdir eş ʿ arī ey dil-figārım
Benüm muḥtāra yoḳdur ihtiyārım

⁷⁴⁷ Cebre: cebr u T.

⁷⁴⁸ gāhī: gāh T.

⁷⁴⁹ Maṣūr: Maṣūri T.

⁷⁵⁰ ʿ abd-i: ʿ abdü T.

59. Biraz var medḥalüm fi‘ lümde ehlüm
Mücerred fi‘ le ancaḳ bir maḥallüm

Baḥş-i Fesād-ı ‘İtikādi’l- Cebriyye⁷⁵¹

60. Fesād-ı i‘ tikādı cebr-i maḥzīn
Ḥafī olmaḳdan aḫher kibr-i maḥzīn

61. Nedir cebrī bu kesb u iḫtiyāre
Bu şarf-ı ḳudret-i ⁷⁵²maḳdūr u käre

62. Mümeyyiz baş-ı muḫtār her ne işde
Vücūdı lerze şaḫş-ı mürte‘ işde

63. Niçe mü’min olur ol şaḫş-ı aḡvā⁷⁵³
Tekālifün suḳūṭın ide da‘ vā

64. Żarūriyyāt-ı dīni olsa münkār
İmām A‘ zām dir mi “lā-tünükeffir”

65. ‘ Aceb zemm itdi ol ḳavm-i ḫabīşi
Mecūsi “*hāzīhi’l-ümmeh*”⁷⁵⁴ ḫadīşi

66. Muvahḫid i‘ tizāliden ne lāyıḳ
‘ İbādullaha dir fi‘ lini ḫālıḳ

⁷⁵¹ Baḥş-i Fesād-ı ‘İtikādi’l- Cebriyye: Der Beyān-ı Mezhebi’l- Cebriyye T.

⁷⁵² ḳudret-i: ḳudrete T.

⁷⁵³ aḡvā: igva T.

⁷⁵⁴ “Ümmetimin Mecusi’si olan kavim, kul fiilinın yaratıcısıdır.” diyendir.

67. Kibār-ı māverāü'n-nehr bî-ḥad
Didi ḥāl-i Mecūsî bundan es' ad

Baḥş-i 'Adem-i İstihkākü'l- 'Abdü'n-Ni' me⁷⁵⁵

68. Ne istihkākı var 'abde'n-nî' me
Cezā vācib degül Rabb-i Kerîme

69. Ḥudānuñ fazlıdur virmek şevābı
Ḥudānuñ 'adlıdür kılmak 'azābı

70. Ne gelse ḥayr u şer taht-ı kazāya
Ḳabîḥuñ zıddıdur marzî Ḥudāya

53^a

Baḥşül Fi'l-i Me' al İstitā' at⁷⁵⁶

71. Olur 'abd me' al-fi'l istiṭā' at
Bunuñla kesb olur 'isyān u ṭā' at

72. Diseñ tekliḫ-i ḳable'l-fi'l-i ḥāşıl
Nedür vech-i ma' iyyet dirse sâ'il

73. Cevāb oldur ki gāhî istiṭā' at
Dinür maḳşūd olur esbāb u ālet

⁷⁵⁵ Bu bölüm, tezde, “Der Beyān-ı Mezhebi'l- Cebriyye” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁷⁵⁶ Bu bölüm, tezde, “Der Beyān-ı Mezhebi'l- Cebriyye” bölümünün devamında yer almaktadır.

74. Budur ma' nā müfessirler atında
“Ve li'llāhi 'ale'n-nās”⁷⁵⁷ āyetinde

75. Menāṭ-ı şihḥat-i teklīf-i insān
Bu ma' nādur muḥaqqāq itme nisyan

Baḥs-i Teklīf-i Mālā-Yuṭāq⁷⁵⁸

76. Degil teklīf-i mālā-yuṭāq⁷⁵⁹ cā'iz
Degil vus'ında n'itsün 'abd-i 'āciz

77. Bu teklīfi görür mü fende fā'ik
Ḥakīmūñ ḥikmeti⁷⁶⁰ fazlına lā'ik

78. Ebū Cehl için imāna temekkün
Mücevvedür degüldür ğayrı mümkün

79. Diseñ gelmez bilür imāna şāni'
Cevābı 'ilimdür⁷⁶¹ ma' lūma tābi'

80. Gelür ğayetde bu ma' nā zuhūra
Bu taṣvīr-ile her ehl-i şu'ūra

81. Cidār üzre feres naḫşını naḫḫāş

⁷⁵⁷ Âl-i İmrân 3/97. “Allah’ın insanlar üzerinde bulunan hakkıdır.”

⁷⁵⁸ Baḥs-i Teklīf-i Mālā-Yuṭāq: Der Beyān-ı Teklīf-i Mālā-Yuṭāq T.

⁷⁵⁹ mālā-yuṭāq: mālā-ṭāqa T.

⁷⁶⁰ Ḥikmeti: ḥikmet ü T.

⁷⁶¹ 'ilimdür: 'ilmidür T.

ılur ol Őret  zre ıldığın⁷⁶² f Ő

BaĥŐ'1-Ecel⁷⁶³

82. Ecel geld kded r maĥt l u meyyit
Vel  yestakdim ne⁷⁶⁴ naşŞ-1 m Őbit
83. Ecel bird r ecels z kimse olmaz
Bu ĥ kme i' tiz l⁷⁶⁵ Ka' bi uymaz
84. Dir ol⁷⁶⁶ atlı   mevt iki eceld r
Bu s z naŐŐa muĥ lif p r-ĥaleld r
85. Ĥakim n zu' m-1 f sidle kel mı
Tabi' id r [ecel]⁷⁶⁷ y  iĥtir mı

BaĥŐ-i Rız⁷⁶⁸

86. Ĥar ma rızdur dir ehl-i Ĥa pes
Gir  koyamaz yer⁷⁶⁹ rızını herkes
87. Ne m mkin yimemek rızını bir c n

⁷⁶² ıldığın: olduğın T.

⁷⁶³ BaĥŐ'1-ecel: der bey ni'1-ecel T.

⁷⁶⁴ A'r f 7/34, Y nus 10/49, Nahl 16/61. "Belli bir zamana kadar..."

⁷⁶⁵ i' tiz l: i' tiz lı T.

⁷⁶⁶ Ol: ol ki T.

⁷⁶⁷ [ecel]:- C.

⁷⁶⁸ BaĥŐ-i Rız: Der Bey ni'r- Rızı'1-Ĥar m T.

⁷⁶⁹ Yer: yiyer T.

Yiye rızkını yâ bir ğayr-ı insân

Bahş-i ‘Azābi’l-Ķabr⁷⁷⁰

88. ‘Azāb-ı ĳabr var kāfir la‘īne
Daĳī ba‘zı ‘uṣāt-ı mü`minīne
89. Mezārı ravza eyler Rabb-i ‘izzet
Budur ten‘īm-i ehl-i ĳayra ṫā‘at

Bahş-i Īṣır⁷⁷¹

90. Nuṣūṣ-ı ĳāt‘a var rüz-ı ĳaṣre
Ķubūrından çıkar mevtāsı ṫaṣra⁷⁷²
91. Girer ervāh ebdānı ‘atīĳa
Budur ba‘ṣ-ı ĳıyamet fi’l ĳaĳīĳa⁷⁷³
92. Beden ĳaṣrını münkir felsefīdür
Milel erbābına ĳayrı ĳafīdür⁷⁷⁴

53^b

Bahş-i Mizān⁷⁷⁵

⁷⁷⁰ Bahş-i ‘Azābi’l-Ķabr: Der Beyān-ı ‘Azābi’l-Ķabr T.

⁷⁷¹ Bahş-i Īṣır: Fī-Beyāni’l-Īṣır T.

⁷⁷² Bu beyit, tezde 91. Beyittir.

⁷⁷³ Bu beyit, tezde 92. Beyittir.

⁷⁷⁴ Bu beyit, tezde 93. Beyittir.

⁷⁷⁵ Bahş-i Mizān: Fī-Beyāni’l-Mizān T.

93. Terāzū-yı ‘āmel naşş ile zāhir
Beşer keyfiyyeti derkinde kâşır⁷⁷⁶

Baḥş-i Defter-i ‘āmel⁷⁷⁷

94. Defātīr-i ‘amel cümle zuhūra
Gele şağ u şola semt-i zuhūra⁷⁷⁸

Baḥş-i Sü’āl Ve’l-Ḥavz⁷⁷⁹

95. Kıyāmetde ide Rabbim su’āli
Bilüriken ‘abdinūñ var sū-i ḥālī⁷⁸⁰

96. Muḥaḳḳaḳdur vücūd-ı ḥavz-ı kevşer
İde ben teşneye Rabbim müyesser⁷⁸¹

Baḥş-i Şırāṭ Ednāsa⁷⁸²

97. Cehennem köprüsi var kıldan ince
Kılıcdan daḥī keskindür netice⁷⁸³

⁷⁷⁶Gerçek tartı kıyamet günündedir. Kimin sevap tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (7/A’râf 8) ayetine telmih yapılmıştır.

Bu beyit, tezde 94. Beyittir.

⁷⁷⁷ Bu bölüm, tezde, “Fî-Beyāni’l-Mizān” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁷⁷⁸ Bu beyit, tezde 95. Beyittir.

⁷⁷⁹ Baḥş-i Sü’āl Ve’l-Ḥavz: Fî-Beyāni’l- Ḥavzı’l- Sü’āl T.

⁷⁸⁰ Bu beyit, tezde 96. Beyittir.

⁷⁸¹ Bu beyit, tezde 97. Beyittir.

⁷⁸² Bu bölüm, tezde, “Fî-Beyāni’l- Ḥavzı’l- Sü’āl” bölümünün devamında yer almaktadır.

98. Tamâm üç biñ yıllık yol oldı
Sa‘ âdet ehline âsân yol oldı⁷⁸⁴
99. Kebâ’ir ehline eyler şefâ‘ at
Resûl-i müttakî⁷⁸⁵ erbâb-ı tâ‘ at
100. ⁷⁸⁶Bu sâ‘ at var vücûd-ı nâr-ı ⁷⁸⁷cennet
Beķasın hükm iderler ehl-i sünnet
101. Beķâsına delîl ey ehl-i himmet
Kitâb u sünnet [ü]⁷⁸⁸ icmâ‘ -i ümmet
102. Muħalled⁷⁸⁹ ħūrîsi ħuld-i berînüñ
Niyâz u nâzı her bir nâzenînüñ

**Baħş-i Mî‘râci’n-Nebîyyi Şallallahû Te‘âlâ
‘Aleyhi Ve’s-selâm⁷⁹⁰**

⁷⁸³ Bu beyit, tezde 98. Beyittir.

⁷⁸⁴ Bu beyit, tezde 99. Beyittir.

⁷⁸⁵ Resûl-i müttakî: Resûl u müttekî T.

Bu beyit, tezde 100. Beyittir.

⁷⁸⁶ Bu beyit, tezde, “Fî-Beyâni’l-Cennet Ve’n-nâr” bölümünün devamında yer almaktadır.

Bu beyit, tezde 101. Beyittir.

⁷⁸⁷ nâr-ı: nâr u

⁷⁸⁸ [ü]: -C.

Bu beyit, tezde 102. Beyittir.

⁷⁸⁹ Bu beyit, tezde 103. Beyittir.

⁷⁹⁰ Baħş-i Mî‘râci’n-Nebîyyi Şallallahû Te‘âlâ ‘Aleyhi Ve’s-selâm: Der Beyân-ı Mî‘râci’n-Nebîyyi ‘Aleyhi’s-selâm T.

103. Uyanuğ Őaĥs-ıla ol Őāh-ı *Levlāk*⁷⁹¹
Şeb-i mi‘ rācda kıldı seyr-i eflāk⁷⁹²
104. Burāқа Mekmeden bindi ey⁷⁹³ server
Rikābında yūrūr Nāmūs-ı Ekber
105. Ĥaremdan Mescid-i AķŐāya vardı
Semādan cennet-i a‘ lāya vardı⁷⁹⁴
106. Şeb-i mi‘ rācı oldu māh-ı tābı
Ne ferŐūñ belki ‘ arŐūñ āfitābı⁷⁹⁵
107. Daĥı a‘ lāya andan oldu irŐādı⁷⁹⁶
İrişmez ol maķāma ‘ aķla naķķādı⁷⁹⁷
108. Ne māni‘ ķudret-i Ĥaķdan⁷⁹⁸ bu ĥāle
Bu da‘ vāda muĥāle yoķ ĥavāle
109. Bu mu‘ cizden te‘ accubde Őadā-dih

⁷⁹¹ *Levlāk*: “ Sen olmasan, sen olmasan; felekleri yaratmazdım.” mealindeki hadis-i kudsīden alınmıŐtır.³⁹ (Alī bin Sultān El-Kārī, El-Mevzūāt, Beyrut 1389, s. 67-68.)

⁷⁹² Bu beyit, tezde 104. Beyittir.

⁷⁹³ Ey: o T.

Bu beyit, tezde 105. Beyittir.

⁷⁹⁴ Bu beyit, tezde 106. Beyittir.

⁷⁹⁵ Bu beyit, tezde 107. Beyittir.

⁷⁹⁶ irŐādı: irŐād T.

Bu beyit, tezde 108. Beyittir.

⁷⁹⁷ naķķādı: naķķād T.

⁷⁹⁸ Ĥaķdan: Ĥaķda T.

Bu beyit, tezde 109. Beyittir.

Baḥş-i ‘Alāmet-i Kıyāmet⁸⁰⁰

110. Kıyāmetden muḳaddem on ‘alāmet

Zuhūr eyler gelür rüz-ı kıyāmet⁸⁰¹

111. Duḫān-ı dābbe⁸⁰² vü hem nār-ı deccāl⁸⁰³

Ṭulū‘ -ı şems mağribden bu beş ḫāl

112. Daḫı Ye‘cūc [u]⁸⁰⁴ Me‘cūcuñ ḫurūcı

İdüp sedd-i İskenderden ⁸⁰⁵urūcı

113. Nüzül-ı Ḥazret-i ‘İsa bin⁸⁰⁶ Meryem

Daḫı üç ḫasef olur Allah u ‘alem

114. Belī eşrāt-ı sâ‘atdur keşire

Ne cem‘ eyler resā’ilden şağire⁸⁰⁷

⁷⁹⁹ 17/İsrâ 1. “Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan (Allah) yürüttü.

Bu beyit, tezde 110. Beyittir.

⁸⁰⁰ Baḥş-i ‘Alāmet-i Kıyāmet: Der Beyān-ı Eşrāti’s-Sâ‘ati T.

⁸⁰¹ Bu beyit, tezde 111. Beyittir.

⁸⁰² Duḫān-ı dābbe: Duḫān u dābbe T.

Bu beyit, tezde 112. Beyittir.

⁸⁰³ nār-ı deccāl: nār u deccāl T.

⁸⁰⁴ [u]: - C.

Bu beyit, tezde 113. Beyittir.

⁸⁰⁵ sedd-i İskenderden: sedd-i Sikenderden T.

⁸⁰⁶ ‘İsa bin: ‘İsī’bnü T.

Bu beyit, tezde 114. Beyittir.

⁸⁰⁷ Bu beyit, tezde 115. Beyittir.

115. Resūlullah⁸⁰⁸ bi'ç set sâ' atidür
Çamu eşrâtiñ evvel âyetidür

54^a

116. Şahîhinde⁸⁰⁹ yazmışdur Meşârik
Mufaşşal eylemiş şerhin Mebârik

117. Sebeb ref' -i ' ulūma mevt-i ' âlim
Medâris münderis çalmaz ma' âlim⁸¹⁰

118. Zuhūr eyler zemîn üzre cehâlet
Zinâ vü hamr u enva' -i çalâlet⁸¹¹

119. Virür fetvâyı nâsa⁸¹² şahş-ı câhil
Helâk olur çamu mes'ul⁸¹³[ü] sâ'il

120. Ne müsteftî ne müftî hayra sâ' î
Olur ehl-i çalâlet şerre dâ' î⁸¹⁴

⁸⁰⁸ Resūlullah: Resūlullahı T.

Bu beyit, tezde 116. Beyittir.

⁸⁰⁹ Şahîhinde: Şahîhinde ki T.

Bu beyit, tezde 117. Beyittir.

⁸¹⁰ Bu beyit, tezde 118. Beyittir.

⁸¹¹ Bu beyit, tezde 119. Beyittir.

⁸¹² fetvâyı gelse nâsa: fetvâ-yı nâsa T.

Bu beyit, tezde 120. Beyittir.

⁸¹³ [u]: - C.

⁸¹⁴ Bu beyit, tezde 121. Beyittir.

Baḥşü'l-Kebâir⁸¹⁵

121. Kebâ'ir 'abdi imândan çıkarmaz
Mücerred ma'şiyetden küfre varmaz⁸¹⁶
122. Muḥalled beklemez nâr u⁸¹⁷ cahimūñ
Umar gufrânını Rabb-i Kerimūñ⁸¹⁸
123. Degil habt eyleyen tâ'ât-i nâsı
Kebâ'ir içre küfrūñ mâ'adâsı⁸¹⁹
124. Olursa tevbesüz bir 'abd-i mü'min
Degüldür mümteni' 'afv-ı Müheymin⁸²⁰
125. Maḥall-i 'afv degül şirkūñ günâhı
Yarın müşrik iderse biñ gün âhi⁸²¹
126. Şağire mağfiretten olmaz âbî
Kebîre cürm-i mü'min irtikâbı⁸²²

⁸¹⁵ Baḥşü'l-Kebâir: fî-beyâni'l-kebâ'ir T.

⁸¹⁶ Bu beyit, tezde 122. Beyittir.

⁸¹⁷ nâr u: nârın T.

⁸¹⁸ Rabb-i Kerimūñ: Rabb-i Raḥimūñ T.

Bu beyit, tezde 123. Beyittir.

⁸¹⁹ Bu beyit, tezde 124. Beyittir.

⁸²⁰ Bu beyit, tezde 125. Beyittir.

⁸²¹ Bu beyit, tezde 126. Beyittir.

⁸²² Bu beyit, tezde 127. Beyittir.

127. Şaġīre cürm için cā'iz ' iķābı
Kebā'irden de⁸²³ itseñ ictinābı

128. abūl ide⁸²⁴ du' āyı Rabbim Allah
Hulūş ile olınsa ' arz-ı dergāh

Baġşü'l-İmān Ve'l-İslām⁸²⁵

129. Didüm imān u İslām oldu vāġid
Bu ġükme ehl-i sünnet cümle oldu şāhid⁸²⁶

130. Bulınmaz birbirinsüz hiç taşāduķ
Bu ma' nā ile vaġdet oldu şādık⁸²⁷

131. Hulūş-ı ķalb ile imān⁸²⁸ inanmaķ
Resūl-i ⁸²⁹münzele iķrārı ķılmaķ

132. İnanmaktūr inan⁸³⁰ yüz dōrt kitāba
Ne geldiye Resūl-i Müsteķāba

⁸²³ De: Ger T.

Bu beyit, tezde 128. Beyittir.

⁸²⁴ İde: eyler T.

Bu beyit, tezde 129. Beyittir.

⁸²⁵ Baġşü'l-İmān Ve'l-İslām: Der Beyān-ı Vaġdeti'l İmān Ve'l-İslām T.

⁸²⁶ Bu beyit, tezde 130. Beyittir.

⁸²⁷ Bu beyit, tezde 131. Beyittir.

⁸²⁸ imāna: imān T.

Bu beyit, tezde 132. Beyittir.

⁸²⁹ Resūl-i: Resūle T.

⁸³⁰ İnan: daġı T.

Bu beyit, tezde 133. Beyittir.

133. Bu icmāle inanmağ oldu ĩmān
 Ḳabūl itmez ziyāde belki noḳşān⁸³¹
134. Ziyāde mü ’menūn bihde ne ḳābil
 Diyen kāfir dimiş ba’ zı resā’ il⁸³²
135. Yazar metn-i kitāb-ı Fıḳh-ı Ekber
 Ne ĩmān eksülür ne artar⁸³³
136. *Fezādethum*⁸³⁴ naḳıri ba’ zı āyet
 Ziyāde olmağ eyler Őehādet⁸³⁵
137. Bu irāda imāmuñ var cevābı
 Bu āyetden murād ancağ Őahābi⁸³⁶
138. Mücedded maḫhar olmuŐlar ḫitāba
 Ziyāde olmuş ĩmān-ı Őahābe⁸³⁷
139. Bu vech-ile bu āyetden ifāde
 Mufaḫḫal mü ’menūn bihdür ziyāde⁸³⁸

⁸³¹ Bu beyit, tezde 134. Beyittir.

⁸³² Bu beyit, tezde 135. Beyittir.

⁸³³ Bu beyit, tezde 136. Beyittir.

Vezin bozuktur.

⁸³⁴ 9/Tövbe 124-125. “Bunun üzerine onların (imanı) arttı.”

⁸³⁵ Bu beyit, tezde 137. Beyittir.

⁸³⁶ Bu beyit, tezde 138. Beyittir.

⁸³⁷ Bu beyit, tezde 139. Beyittir.

⁸³⁸ Bu beyit, tezde 140. Beyittir.

140. Bu vechüñ ğayri var bir vech-i ahar⁸³⁹

Ḥanīfiden kibār-ı Şāfī' den

141. Cihātı i' tibār ile ziyāde

Ẓuhūr eyler hūceden müstefāde⁸⁴⁰

54^b

142. Meşeldür za' f [u]⁸⁴¹ kuvvetde güzīde

Şenīde key būved-mānend dīde

143. Ne beñzer her gelen mü 'min cihāna

Yaқınında Resūl [u]⁸⁴² ins [u]⁸⁴³ cāna

144. Teşemmüm olsa bu nazm-ı gülīde⁸⁴⁴

Қалur mı būyı⁸⁴⁵ müşkil bir gülīde

Fī-Beyān-i ' Amel⁸⁴⁶

⁸³⁹ ber vech-i ahar: bir vech-i aḥsen T.

Bu beyit, tezde 141. Beyittir.

⁸⁴⁰ Bu beyit, tezde 142. Beyittir.

⁸⁴¹ [u]: - C

Bu beyit, tezde 143. Beyittir.

⁸⁴² [u]: -C.

Bu beyit, tezde 144. Beyittir.

⁸⁴³ [u]: -C.

⁸⁴⁴ nazm-ı gülīde: nazm-ı güli de T.

Bu beyit, tezde 145. Beyittir.

⁸⁴⁵ Būyı: bu T.

145. Nizā' itmiş bu fennüñ ehl-i 'ilmī
'Amel īmāndan cüz' mi degül mi⁸⁴⁷
146. İmām A'zam buyurmuş cüz degüldür
Bu söz taḥkīk gülzārında güldür⁸⁴⁸
147. Ḥulūş-ı kâlb ile īmāna fā'iz
Dise ben mü'minem Ḥaḳḳa bu cā'iz⁸⁴⁹
148. Dise ben mü'minem Allah dilerse
Bu istiṣnāda uğrar baḥr-ı ye'se⁸⁵⁰
149. Dimek maḥlūk īmāna⁸⁵¹ oldı cā'iz
Bu īmān olduğıçün kesb-i 'āciz
150. Ezelde mü'min ancak Ḥaḳ Te'ālā
Degil maḥlūk-i īmānda bu ma'nā⁸⁵²

Baḥş-i İmān-ı Muḳallid⁸⁵³

⁸⁴⁶ Fī-Beyān-i 'Amel: Fī-Beyān-i Cüz'iyyeti'l-A' māl T.

⁸⁴⁷ Bu beyit, tezde 146. Beyittir.

⁸⁴⁸ Bu beyit, tezde 147. Beyittir.

⁸⁴⁹ Bu beyit, tezde 148. Beyittir.

⁸⁵⁰ Bu beyit, tezde 149. Beyittir.

⁸⁵¹ maḥlūk īmāna: īmāna maḥlūk T.

Bu beyit, tezde 150. Beyittir.

⁸⁵² Bu beyit, tezde 151. Beyittir.

⁸⁵³ Bu bölüm, tezde, "Fī-Beyān-i Cüz'iyyeti'l-A' māl" bölümünün devamında yer almaktadır.

151. Muḳāllid i' tikādın böyle fikr it
Muṭābıḳ cāzim ammā ğayr-ı s̄abit⁸⁵⁴
152. Muḳallidde nedür vech-i tereddüd
Şaḥih oldur ki mü'mindür muḳallid
153. Bu mezbûre dimek ' āşī münāsib
Ġünāhı terk istidlāli yok⁸⁵⁵ vācib⁸⁵⁶

Baḥş-i Aḳsāmı'l-İmān⁸⁵⁷

154. Var imān için üç kısım-ı ḥaḳīḳī
Müretteb ğaybī vü ayn u ḥaḳīḳī⁸⁵⁸
155. Biri dünyā biri ' uḳbāda zāhir
Birisi rü'yet-i Bārīde bāhir⁸⁵⁹
156. Kemāl-i ḥikmet irsāl-i rüsülde
' İbāda luṭfıdur şerh' -i sübülde⁸⁶⁰
157. Ne ḥāletler yaratmış enbiyāda
Ḥuşuşā mu' cizātı ḥarḳ-ı ' āde⁸⁶¹

⁸⁵⁴ Bu beyit, tezde 153. Beyittir.

⁸⁵⁵ istidlāli yok: istidlāl-i T.

Bu beyit, tezde 154. Beyittir.

⁸⁵⁶ Vezin bozuktur.

⁸⁵⁷ Baḥş-i Aḳsāmı'l-İmān: Der Beyān-i Aḳsāmı'l-İmān T.

⁸⁵⁸ Bu beyit, tezde 155. Beyittir.

⁸⁵⁹ Bu beyit, tezde 156. Beyittir.

⁸⁶⁰ Bu beyit, tezde 157. Beyittir.

158. Mübeşşir münzir-i irsāl beşerden⁸⁶²

İ'ānetdür temyīz ḥayr u şerden

159. Müberrādur Nebī muṭlaḳ küfürden

Kebā'irden daḥī şun-ı siḥirden⁸⁶³

160. Şaġire mişli⁸⁶⁴ bir taṭfīf-i ḥubbe

Nebī itmez aña meyl ü maḥabbe

161. Netice ḥısseti müriş şaġā'ir

Nebīden menfidür mişl-i kebā'ir⁸⁶⁵

162. Dem-i bi'şet bunuñ ġayrı şaġire

Ta'ammüd menfidür mişl-i kebīre⁸⁶⁶

163. İmām A'zam şarāḥatla duyurdı

Kitāb-ı Fıḫ-ı Ekberde buyurdı⁸⁶⁷

164. Muḥammed Muştafā ni'me'l-me'ābı

Yok aşlā bir günāha irtikābı⁸⁶⁸

⁸⁶¹ Bu beyit, tezde 158. Beyittir.

⁸⁶² münzir-i irsāl-i beşerden: münzir irsāli beşerden T.

Bu beyit, tezde 159. Beyittir.

⁸⁶³ Bu beyit, tezde 160. Beyittir.

⁸⁶⁴ Mişl-i: mişl ü C

Bu beyit, tezde 161. Beyittir.

⁸⁶⁵ Bu beyit, tezde 162. Beyittir.

⁸⁶⁶ Bu beyit, tezde 163. Beyittir.

⁸⁶⁷ Bu beyit, tezde 164. Beyittir.

**Baḥş-i Evvel ü Aḥir-i Enbiyā ‘Aleyhi’s-
selām⁸⁶⁹**

165. Gürūh-ı enbiyāya evvel Ādem

Eñ āḥirdür Muḥammed faḥr-ı ‘ālem⁸⁷⁰

166. Muḥammed enbiyānuñ efḍalidür

Bu ḥükmüñ şāhidi naşş-ı celidür⁸⁷¹

55^a

167. Teyakḳun yoḳ ‘adedden⁸⁷² enbiyāya

Bu fende zanna kim eyler ri‘āya

**Baḥş-i Melā’ike İnehā ‘İbādullah-i
Te‘ālā⁸⁷³**

168. ‘İbādullah durur cümle ferişte

‘İbādetden⁸⁷⁴ iṭā‘atden⁸⁷⁵ sirişte

⁸⁶⁸ Bu beyit, tezde 165. Beyittir.

⁸⁶⁹ Bu bölüm, tezde, “Der Beyān-i Aḳsāmı’l-İmān” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁸⁷⁰ Bu beyit, tezde 166. Beyittir.

⁸⁷¹ Bu beyit, tezde 167. Beyittir.

⁸⁷² ‘adedden: ‘adedde T.

Bu beyit, tezde 168. Beyittir.

⁸⁷³ Baḥş-i Melā’ike İnehā ‘İbādullah Te‘ālā: Der Beyāni’l-Melā’ike ‘Aleyhime’s-selām T.

⁸⁷⁴ ‘İbādetden: ‘İbādetde T.

Bu beyit, tezde 169. Beyittir.

⁸⁷⁵ iṭā‘atden: iṭā‘atde T.

169. Zükürundan ünüşundan berīdür
Ki ekl-i şurb-i şehvetden⁸⁷⁶ berīdür
170. Beşerden her Resül efđal melekden
Şevāb-ı ekşer ü ekmel melekden⁸⁷⁷
171. Meleklerden rüsül Cibril-i emşāl
Hem İsrāfīl nazir-i mişl-i Mikāil
172. Daḡi 'arş olan ḡāmil-i⁸⁷⁸ melā'ik
Bular mişli daḡi Rıdvān u Mālik
173. Nebiden ḡayriye bunlar mufađđal
Kütübden mu' teberde bu mufaşşal⁸⁷⁹
174. Mufađđaldur meleklerden 'avāma
Şāḡābe-i tābi' in ehl-i Kirāma⁸⁸⁰
175. Bulardan şoñra sā'ir mü'min⁸⁸¹ efđal
Meleklerden 'avāma ey mükemmel

⁸⁷⁶ ekl-i şurb-i şehvetden: ekl ü şurb ü şehvetden T.

Bu beyit, tezde 170. Beyittir.

⁸⁷⁷ Bu beyit, tezde 171. Beyittir.

⁸⁷⁸ ḡāmil-i: ḡāmil T.

Bu beyit, tezde 173. Beyittir.

⁸⁷⁹ Bu beyit, tezde 174. Beyittir.

⁸⁸⁰ Bu beyit, tezde 175. Beyittir.

⁸⁸¹ Mü'min: Müslim T.

Bu beyit, tezde 176. Beyittir.

176. Meleklerden degül şeytân-ı mârîd
Şevâhid cinden olmasında vârid⁸⁸²

177. Degil *Hârût u Mârût* emr-i zâhir
Eşah bunlar melekdür ğayrı kâfir⁸⁸³

Bağş-i Kerâmât-i Evliyâ⁸⁸⁴

178. Kerâmât-ı velî Hâkdur ne şübhe
Bunu inkâr idendür kavm-i Belhe⁸⁸⁵

179. Velî oldur ola Allaha ‘ârif
Ola Hâkka sivâdan kalbi şârif⁸⁸⁶

180. Ma‘âşîden tecennüb ide ğayet
Bula şehvâta talmağdan nihâyet⁸⁸⁷

181. Kerâmet ta‘rifidür ey⁸⁸⁸ kâlb-i sâde
Bilâ da‘ve’n-nübüvvet harğ-ı ‘âde

182. Nübüvvetden muğaddem her ‘âlâmet

⁸⁸² Bu beyit, tezde 177. Beyittir.

⁸⁸³ Bu beyit, tezde 178. Beyittir.

⁸⁸⁴ Bağş-i Kerâmet-i Evliyâ: Der Beyân-i Kerâmâti’l-Evliyâ Rağıya’llâhu Te‘âlâ ‘Anhum T.

⁸⁸⁵ Bu beyit, tezde 179. Beyittir.

⁸⁸⁶ Bu beyit, tezde 180. Beyittir.

⁸⁸⁷ Bu beyit, tezde 181. Beyittir.

⁸⁸⁸ Ey: - T.

Bu beyit, tezde 182. Beyittir.

Degildür mu' cize dirler kerāmet⁸⁸⁹

183. Tevātürle şahābīden rivāyet

Kitāb u sünnet itmişdür hikāyet⁸⁹⁰

184. Ta' ām u şürbet⁸⁹¹ her vaqt-i hācet

Zuhūri Meryeme oldı kerāmet⁸⁹²

185. Getürdi t̄arfetü'l- ayn içre Āşaf

Huzūra ' arş-ı Belkısı muraşşaf⁸⁹³

186. Seg-i Aşhāb-ı Kehf itmek tekellüm

Kerāmet olduğında yoķ tevehhüm⁸⁹⁴

187. ' Ömer yā Sāriye deyü buyurdı

⁸⁸⁹ Bu beyit, tezde 183. Beyittir.

⁸⁹⁰ Bu beyit, tezde 184. Beyittir.

⁸⁹¹ Şerbet: eşrūbe T.

Bu beyit, tezde 185. Beyittir.

⁸⁹² “Rabbi Meryem’e hüsnü kabul gösterdi; onu güzel bir bitki gibi yetistirdi. Zekerriyya’yı da onun bakımı ile görevlendirdi. Zekerriyya, onun yanına mâbede her girişinde orada bir rızık bulur. Ve “Ey Meryem, bu sana nereden geliyor?” der; o da: “Bu, Allah tarafındandır. Allah dilediğine sayısız rızık verir.” derdi. (3/Āl-i İmrân 37) ayetine telmih edilmiştir.

⁸⁹³ Bu beyit, tezde 186. Beyittir.

⁸⁹⁴ “Kehf (mağara) sahipleri...” Kehf, mağara ve in demektir. Bu ifadeyle inanmayan bir kavimden kaçarak dağda bir mağaraya sığınan bir grup genç kastedilir. Bu grubun kimler olduğu, nerede yaşadığı, sayıları, hangi mağarada kaç yıl kaldıkları Kur’ân’da açıklanmaz. Ancak, bu gençlerin bu mağarada uzun bir süre uyudukları, sonra uyandıkları ifade edilir. Sonunda içlerinden birini haklarında bilgi toplamak, yiyecek almak üzere şehre gönderirler. (18/Kehf 9,19,20). Ashāb-ı Kehf’e telmih edilmiştir.

Bu beyit, tezde 187. Beyittir.

Medīneden nihāvende duyurdi⁸⁹⁵

188. Kitāb-ı hūkm idüp ceryān-ı Nīle

Hel yıl bir⁸⁹⁶ bākire aqmaya sīle

189. Ebu'd-Derdā vü Selmāndan rivāyet

Olındı kışşa-yı Kaş^ç a hikāyet⁸⁹⁷

190. Şu üzre meşy kıлмақ ħarq-ı ^ç āde

^ç Alīden naql olınmışdur ifāde⁸⁹⁸

191. Havāda ehl-i taqvā itse tayrān

Kerāmet olmasında olma ħayrān⁸⁹⁹

192. Bular emşāli çoқdur evliyādan

Zuhūrı ħarq-ı ^ç āde etkıyādan

55^b

Baḥşü'l-Ferāset⁹⁰⁰

193. Ferāset ^ç āḳluñ ser-māyesidür

Kerāmetden de ĩmāniyyesidür⁹⁰¹

⁸⁹⁵ Bu beyit, tezde 188. Beyittir.

⁸⁹⁶ Hel yıl bir: Ki her yıl T.

⁸⁹⁷ Bu beyit, tezde 190. Beyittir.

⁸⁹⁸ Bu beyit, tezde 191. Beyittir.

⁸⁹⁹ Bu beyit, tezde 192. Beyittir.

⁹⁰⁰ Baḥşü'l-Ferāset: Baḥşü'l-Ferāset: Der Beyān-ı Envā^ç i's-Sebebi'l-Ferāset T.

194. Riyāziyye olan nev^c -i ferāset
Gerek esbābına hıfz u hırāset⁹⁰²
195. Kim itse ekl-i⁹⁰³ şürbden tecerrüd
Bedenden mümkün olduğda teferrüd
196. Bular olmazsa da şer^c an nef^ī
Tecerrüd itdüğü miqdārı keşfi⁹⁰⁴
197. Olur mü'minde kâfirde bu hālet
Velī olmasına itmez delālet⁹⁰⁵
198. Eṭibbālarda hulkıyye ferāset
Olur halk ile hulk üzere⁹⁰⁶ delālet
199. İderler böyle istidlāli gāhī
Ki dirler böyledür hükmi-i İlähī⁹⁰⁷
200. Büyük başuñ olur 'aqlında kuvvet
Cumūdu'l-ayn medlül-i ğabāvet⁹⁰⁸

⁹⁰¹ Bu beyit, tezde 194. Beyittir.

⁹⁰² Bu beyit, tezde 195. Beyittir.

⁹⁰³ ekl-i: ekl ü T.

Bu beyit, tezde 196. Beyittir.

⁹⁰⁴ Bu beyit, tezde 197. Beyittir.

⁹⁰⁵ Bu beyit, tezde 198. Beyittir.

⁹⁰⁶ halk ile hulk üzere: hulk ile halk üzere T.

Bu beyit, tezde 199. Beyittir.

⁹⁰⁷ Bu beyit, tezde 200. Beyittir.

Baḥş-i İstidrâc⁹⁰⁹

201. Hudâ a' dâsi-çün ḥarḳ-ı ' âdet⁹¹⁰

Ḳazâ-i ḥâcetin eyler irâdet⁹¹¹

202. İdüp İblîsi müstevlî cihâna

Virüp ḳudret aña ṭayy-ı mekâna⁹¹²

203. İdüp Fir' avnı mâlik Mıṣra⁹¹³

Muṣâdif olmamışdur ke's-i kesre

204. Musahḥar eylemişdür âb-ı Nîli

Revân itdi ne semte olsa meyli⁹¹⁴

205. Ne fırsat virdi Ḥâḳ ol ḥâksâre

Mu' ammer itdi yüz yıl çâr-pâre⁹¹⁵

206. Temîm-i Dârinüñ gördügi deccâl

Ḥavâriḳdan olur aña ' acceb ḥâl⁹¹⁶

⁹⁰⁸ Bu beyit, tezde 201. Beyittir.

⁹⁰⁹ Baḥş-i İstidrâc: der beyâni'l-istidrâc T.

⁹¹⁰ ' âdet: ' âde T.

Bu beyit, tezde 202. Beyittir.

⁹¹¹ irâdet: irâde T.

⁹¹² Bu beyit, tezde 203. Beyittir.

⁹¹³ mülki yok Mıṣra: mâlik mülk-i Mıṣra T.

Bu beyit, tezde 204. Beyittir.

⁹¹⁴ Bu beyit, tezde 205. Beyittir.

⁹¹⁵ Bu beyit, tezde 206. Beyittir.

207. Çıkar maḥbūs iken itmez ku‘ ūdı
Düşer ardınca yitmiş biñ Yahūdī⁹¹⁷
208. İder arz semāya emr ü her bār⁹¹⁸
Ola emriyle⁹¹⁹ enbata⁹²⁰ emtār
209. Künūz-ı⁹²¹ arz ardınca revāna
Ucuzluḡ yūzdüre cümle cihāna
210. İde ḡatlı itdügin ardınca iḡyā
Ḥaḡīḡatde olur bu cümle eṣyā⁹²²
211. Bu istidrāca ba‘ zı mübtelādur
Degil luṡf [u]⁹²³ kerem ḡahr [u]⁹²⁴ belādur

Baḡşü’l -Velī Rahmetullahi ‘ Aleyhim ⁹²⁵

⁹¹⁶ Bu beyit, tezde 207. Beyittir.

⁹¹⁷ Bu beyit, tezde 208. Beyittir.

⁹¹⁸ İder arz semāya emr ü her bār: İde arz u semāya emr her bār T.

Bu beyit, tezde 209. Beyittir.

⁹¹⁹ Emriyle: re’yile T.

⁹²⁰ Enbata: inbāt T.

⁹²¹ Künūz-ı: Künūza T.

Bu beyit, tezde 210. Beyittir.

⁹²² Bu beyit, tezde 211. Beyittir.

⁹²³ [u]: - C.

Bu beyit, tezde 212. Beyittir.

⁹²⁴ [u]: - C.

⁹²⁵ Baḡşü’l Velī Rahmetullahi ‘ Aleyhim: Der Beyān-ı Merātibi’l-Evliyā T.

212. Velīler rütbede irmez Nebīye
Bedīhīdūr bu söz her bir zekīye⁹²⁶
213. Sukūt-ı emr u nehy olmaz velīden
Hilāf-ı şer^c şey gelmez velīden⁹²⁷
214. Velīler efđali Ebū⁹²⁸ Bekr-i Şiddīk
Budur icmā^c-i ümmet eyle taşđık⁹²⁹
215. Ömer de efđalidür evliyānuñ
Ebū Bekr-i velīden mā-^c adānuñ⁹³⁰
216. Bulardan şoñra Zī'n-nūreyn efđal
Hayā gencīnesi hilm-ile ekme^l⁹³¹

56^a

217. Gelüp nevbeti⁹³² Aliyyü'l-Murtażāya
Mufađđaldur bulardan mā-^c adāya
218. Hilāfetde bu tertīb üzre vākı^c
Budur Haķ i^c tiķād u cezm-i nāfi^c⁹³³

⁹²⁶ Bu beyit, tezde 213. Beyittir.

⁹²⁷ Bu beyit, tezde 214. Beyittir.

⁹²⁸ Ebū: Bū T.

⁹²⁹ Bu beyit, tezde 215. Beyittir.

⁹³⁰ Bu beyit, tezde 216. Beyittir.

⁹³¹ Bu beyit, tezde 217. Beyittir.

⁹³² Nevbeti: nevbet T.

Bu beyit, tezde 218. Beyittir.

219.Otuz yılda tamām oldu hilāfet

Otuzdan soñraya dinür emaret⁹³⁴

220.İşit “*ḥayru’l-ḳurūn ḳarnī*” kelāmı

Müyeyzdür? şaḥābe-i kirāmı⁹³⁵

Baḥşü’l- ‘Aşere-i Mübeşere⁹³⁶

221.On er aşḥābdan [idem] ismiyle tarif⁹³⁷

Resülullah kı lup cennetle tebşīr

222.Zübeyr u Çār Yār u Ṭalḥa Sa‘ da

Sa‘ id ü İbni ‘Avf u Ebū ‘Ubeyde⁹³⁸

223.Üç yüz on üç ğuzāt-ı ehl-i Bedre

Bulardur⁹³⁹ müjde geçer cennetde şadra

⁹³³ Bu beyit, tezde 219. Beyittir.

⁹³⁴ Emaret: imāmet T.

Bu beyit, tezde 220. Beyittir.

⁹³⁵ Bu bölüm, tezde, “Fī-Beyān-i Efdālū’l-Ümmete Ve’l-Mübeşşerīn Bi’l-Cennete Mine’l- alü’l-Aşḥāb” bölümünde yer almaktadır.

Bu beyit, tezde 221. Beyittir.

⁹³⁶ Baḥşü’l- ‘Aşere-i Mübeşere: Fī-Beyān-i Efdālū’l-Ümmete Ve’l-Mübeşşerīn Bi’l-Cennete Mine’l- alü’l-Aşḥāb T.

⁹³⁷ Tarif: taḳrīr T.

Bu beyit, tezde 222. Beyittir.

⁹³⁸ Bu beyit, tezde 223. Beyittir.

⁹³⁹ Bulardur: budur T.

Bu beyit, tezde 224. Beyittir.

224. Daḥı bī' at iden taḥt-ı ŧecerde
Mübeŧŧer münḥaŧır biñ beŧ yüz erde⁹⁴⁰

225. Betül ü Fāḥıma⁹⁴¹ ehl-i sa' ādet
Kılur cennet nisāsına siyādet

226. Ḥasan olmış Ḥüseyin-ile ki ceyyid
ŧebāb-ı ehl-i cennet iḥre seyyid

227. Daḥı ŧıddıka ' Ā 'iŧe Ḥadice
Girerler cennete budur netice⁹⁴²

228. ' Aceb mi sā 'ir ezvāc-ı Resüle
Olınsa cezm-i cennetde vüsüle⁹⁴³

229. Daḥı sā 'ir ŧaḥābī zıkr-i ḥayra
Muḥaŧŧaŧ kıl kıyās⁹⁴⁴ itme ğayra

**Baḥŧ-i Efḍal-i Hazıhi'l-Ümme Ba' de'ŧ-
ŧaḥābe⁹⁴⁵**

230. Bu ümme efḍali ba' de'ŧ-ŧaḥābe

⁹⁴⁰ Bu beyit, tezde 225. Beyittir.

⁹⁴¹ Betül ü Fāḥıma: Betül-i Fāḥıma T.

Bu beyit, tezde 226. Beyittir.

⁹⁴² Bu beyit, tezde 228. Beyittir.

⁹⁴³ Bu beyit, tezde 229. Beyittir.

⁹⁴⁴ kıyās: kıyāsı T.

Bu beyit, tezde 230. Beyittir.

⁹⁴⁵ Baḥŧ-i Efḍal-i Hazıhi'l-Ümmete Ba' de'ŧ-ŧaḥābe: Der Beyāni't- Tābi' in T.

Muḥakḳak ṭābi' idür düşme tāba⁹⁴⁶

231. Mu' ayyen kimdür efḍal aḥlafa⁹⁴⁷

Düşilmüş ba' zı var i' tisāfa

232. Medīne ehli terciḥinde erḡab

Didiler efḍal⁹⁴⁸ İbn-i Müseyyeb

233. Dimişdür Başralı efḍal-i ehl-i Kūfe

Bu söz hoş geldi sāmi' den ulūfe⁹⁴⁹

234. Bu mebhāşda eḥādīs-i metīne

Üveysün ḥükmi ider ḥayriyyetine⁹⁵⁰

Baḥş-i Keyfiyyeti'l- İmāmi'l -Hümām⁹⁵¹

235. E 'imme efḍalidür Ebū⁹⁵² Ḥanīfe

⁹⁴⁶ Bu beyit, tezde 231. Beyittir.

⁹⁴⁷ Aḥlafa: iḥtilāfa T.

Bu beyit, tezde 232. Beyittir.

⁹⁴⁸ Efḍal: efḍali T.

Bu beyit, tezde 233. Beyittir.

⁹⁴⁹ Bu beyit, tezde şu şekilde yer almaktadır:

“Dimişdür Başralı efḍal Ḥasandur

Bunu terciḥ kılmak ḥüsn-i zandur” T.

Bu beyit, tezde 234. Beyittir.

⁹⁵⁰ İmām-ı Müslim, Hz. Ömer'den rivayetinde, Hz. Ömer'in şöyle dediğini nakleder: “Ben Hz. Peygamber'den işittim ki, Üveys ṭābi'inin içinden hayırlı olanlardır.” Bu hadise telmih edilmiştir.

Bu beyit, tezde 236. Beyittir.

⁹⁵¹ Baḥş-i Keyfiyyeti'l İmāmi'l Hümām: Der Beyāni'l-E 'immet'il-Erba' at u Tilāmizihim T.

Anuñcün var teşānīf-i munīfe

236. Risāle *Fıḫu'l-Ebsaḫ Fıḫ-ı Ekber*

Vaşiyyet hem kitāb ʿ Ālim-i Eyser⁹⁵³

237. Uşūl-i dīnde evvel⁹⁵⁴ müdevven

Ṭarīḫatda ḫaḫīḫatde mübeyyen⁹⁵⁵

238. Ḥavāric Şīʿa vü Ḳaderiyye dehri

İderdi bunlara ḫaḫḫıyla ḫahri⁹⁵⁶

239. Yidi aşḫābdan aḫz itdi [çün] ʿ ilmi

Ne ʿ ālī rütbede idrāk ü fehmi⁹⁵⁷

240. Şaḫābīden bir üstādı Enesdür

ʿ Ulüvv-i şānını bilmekde besdür⁹⁵⁸

56^b

**Baḫş-i Vefāt-ı Ebū Yūsuf u İmām
Muḫammed u Züfer Raḫmetullahi ʿ Aleyh⁹⁵⁹**

⁹⁵² Ebū: Bū T.

Bu beyit, tezde 237. Beyittir.

⁹⁵³ Bu beyit, tezde 238. Beyittir.

⁹⁵⁴ Evvel: ol T.

⁹⁵⁵ Bu beyit, tezde 239. Beyittir.

⁹⁵⁶ Bu beyit, tezde 240. Beyittir.

⁹⁵⁷ Bu beyit, tezde 241. Beyittir.

⁹⁵⁸ Bu beyit, tezde 242. Beyittir.

241.Ebū Yūsuf da Harūn-ı Reşīde

İrüp gitdi iki yüz seksen ikide⁹⁶⁰

242.Muḥammed gitdi yüz seksen toḡuzda

Züfer merḥūm [da]⁹⁶¹ yüz elli sekizde

Temmet⁹⁶²

82⁹⁶³

(mefā' ilün mefā' ilün)

1. Efendim vaşl-ı dildāre

Göñül bir dem çeker biñ hū

Kemālī şıdḡ-ıla yāre

Göñül bir dem çeker biñ hū

2. Terahhüm eyle ey mehru

Diyār-ı ḡurbet eldir bu

Vaṭan asılına? arzū

⁹⁵⁹ Baḡş-i Vefāt-ı Ebū Yūsuf u İmām Muḥammed u Züfer Raḡmetullahi 'Aleyh: Fī- Beyān-i Aḡvāl-i Ebū Yūsuf u Muḥammed T.

⁹⁶⁰ İki yüz seksen ikide: yüz seksen ikide T.

Bu beyit, tezde 251. Beyittir.

⁹⁶¹ [da]: -C.

Bu beyit, tezde 252. Beyittir.

Manzume, burada kesilmiştir.

⁹⁶² Temmet yazısı bulunmasına rağmen manzume burada yarıda kesilmiş ama bir sonraki sayfada kaldığı yerden devam etmiştir.

⁹⁶³ Bu şiire, kaynaklarda rastlanılmamıştır.

Gönül bir dem çeker biñ hu

3. Sirişkim döndü ummāna

Cünūnum rāh-ı sulţāna

Visal-i kūy-ı cānāna

Göñül bir dem çeker biñ hū

4. Müşerref eyle bezmin-le

Yanar dil şem'-i şevkın-le

Demadem zār-ı aşkın-la

Göñül bir dem çeker biñ hū

5. Ezelden yar ile vafdir

Bir iken ayrılıp āhir

Anın-çün rūz u şeb zāhir

Göñül bir dem çeker biñ hū

**

243. Fuḫūlından sayılmış tābi' inūñ

Muḫarrerdir bu söz olmuş yakinin

244. Dimiş üstad-ı medḫin ol güzel hū

Şebbetē 'inde ḫamādi nisbetū

245. Mübarek ismi Nu' man bin Şābit⁹⁶⁴

Bu nahliñ fer' i müşmir aşlı şābit

246. Bütün 'ömr-i 'aziz⁹⁶⁵ oldu yetmiş

⁹⁶⁴ Nu' man bin Şābit: Nu' man İbn-i Şābit T.

Dem-i hicret yüz elli sâle yetmiş

247. Cihân ‘ilmini itdi⁹⁶⁶ cümle bende
Geçüp re’s-i mi ’ata oldu zinde

248. Ümmet⁹⁶⁷ a‘zamıdır ‘ilm içinde⁹⁶⁸
Bilinmişdür kitâb-ı Müsnedinde

249. Dağî biş yüz biñ mes’ele var ictihâdı
Beş yüz altmış da şâkird-i reşâdı

250. Müceddid olmağın bu söz mü’eyyed
Gelür her yüz yazında⁹⁶⁹ [bir]⁹⁷⁰ müceddid

57^a

Bağs-i Vefât-ı İmâm Mâlik Raḥmetullahi ‘Aleyh⁹⁷¹

251. Medîne ‘âlimi Mâlik Zemânî
Ḥadîsuñ nûrı tutmuşdı cihânı⁹⁷²

252. Sünen taşhîhi bağsında ururdı?

⁹⁶⁵ ‘azîz: ‘azîzî T.

⁹⁶⁶ ‘ilmini itdi: ‘ilmine idi T.

⁹⁶⁷ Ümmet: E’imme T.

⁹⁶⁸ ‘ilm içinde: ‘ilm ü sinde T.

⁹⁶⁹ Yazında: başında T.

⁹⁷⁰ [bir]: -C.

⁹⁷¹ Bu bölüm, tezde, “Fî- Beyân-i Aḥvâl-i Ebû Yûsuf u Muḥammed” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁹⁷² Bu beyit, tezde 253. Beyittir.

Tamâm ʿömri de seksen dörde vardı⁹⁷³

253. Vefâtı kaç ʿ- i târihinde hicret
Bırakdı ʿ âleme envâ ʿ kudûret

Bağs-i İmâm Şâfi Raḥmetullahi ʿ Aleyh⁹⁷⁴

254. Vefât itdügi yılda Bū Ḥanîfe
Cihâna geldi bir zât-ı şerîfe⁹⁷⁵

255. Muḥammed Şâfi ʿî ü İbn-i İdrîs
İdüp Mâlik Muḥammed aña tedris⁹⁷⁶

256. Elinden ehl-i bid ʿ at düşdi derde
Tamâm-ı ʿ ömri vardı elli dörde⁹⁷⁷

257. Ne şâhib-fazlıdur üstâd-ı ekmel
Ola şâkirdi Aḥmed İbn-i Ḥanbel⁹⁷⁸

Bağs-i Gürûh-ı Müctehidîn⁹⁷⁹

258. Gürûh-ı müctehid üçdür ḥaḳîḳat

⁹⁷³ Bu beyit, tezde 254. Beyittir.

⁹⁷⁴ Bu bölüm, tezde, “Fî- Beyân-i Aḥvâl-i Ebû Yûsuf u Muḥammed” bölümünün devamında yer almaktadır.

⁹⁷⁵ Bu beyit, tezde 256. Beyittir.

⁹⁷⁶ Bu beyit, tezde 257. Beyittir.

⁹⁷⁷ Bu beyit, tezde 258. Beyittir.

⁹⁷⁸ Bu beyit, tezde 259. Beyittir.

⁹⁷⁹ Bağs-i Gürûh-ı Müctehidîn: Der Beyân-ı Aḳsâmu’l-Müctehidîn ve Aḳsâmu’l-Muḳkallidîn T.

Biri müstenbiṭ-i ḥükm-i şerī^c at⁹⁸⁰

259. Bulara müctehīd fi'ş-şer^c dirler

Uşūliyle fūrū^c ı zābṭ iderler⁹⁸¹

260. Bular bir kimseye taqlīd itmez

Bular bir kimseniñ ardınca gitmez⁹⁸²

261. Kitāb u sūnnet icma^c -i⁹⁸³ ümmet

Ḳıyās-ile bu dörde bezl-i himmet

262. İmām A^c zam idüp hem üç e'imme

Fūrū^c için ḳavānīn-i mühimme⁹⁸⁴

263. Bu dörtten cümle aḥkāma şevāhid

Çıḳarmış her biri başḳa ḳavā^c id⁹⁸⁵

264. İkinci müctehid mezḥebidür⁹⁸⁶ pes

Ebū Yūsuf Muḥammed gibi çok kes

265. İder üstādına ba^c zı ḥilāfi

⁹⁸⁰ Bu beyit, tezde 260. Beyittir.

⁹⁸¹ Bu beyit, tezde 261. Beyittir.

⁹⁸² Bu beyit, tezde 262. Beyittir.

⁹⁸³ icma^c -ı: icma^c u T.

Bu beyit, tezde 263. Beyittir.

⁹⁸⁴ Bu beyit, tezde 264. Beyittir.

⁹⁸⁵ Bu beyit, tezde 265. Beyittir.

⁹⁸⁶ Mezḥebidür: mezḥebdedür T.

Bu beyit, tezde 265. Beyittir.

Fürū' indadur ancak ih̄tilāfi⁹⁸⁷

266. Uşūlinde degil k̄ādir h̄ilāfa

Budur taḥk̄īk⁹⁸⁸ varma i' tisāfa

267. Üçinci müctehiddür fi'l-mesā'il

Ṭaḥāvi rütbesinde çok efāḍil⁹⁸⁹

268. Uşūlinde fürū' nda imāma⁹⁹⁰

Degil k̄ādir h̄ilāfın ihtimāma

269. İmām A' zam uşūlini muvāfık

Bulurlar ba' zı cüz' iyye mutābık⁹⁹¹

270. İmāmında yoğ-iken naşş-ı zāhir

Olurlar ba' zı⁹⁹² istinbāta k̄ādir

Baḥşü'n Fī'l-Muḳāllid Fi'l-Mesā'il⁹⁹³

⁹⁸⁷ Bu beyit, tezde 267. Beyittir.

⁹⁸⁸ Taḥk̄īk: taḥk̄īkī T.

Bu beyit, tezde 268. Beyittir.

⁹⁸⁹ Bu beyit, tezde 269. Beyittir.

⁹⁹⁰ imāma: imāme T.

Bu beyit, tezde 270. Beyittir.

⁹⁹¹ Bu beyit, tezde 271. Beyittir.

⁹⁹² Ba' zı: bumı T.

Bu beyit, tezde 272. Beyittir.

⁹⁹³ Bu bölüm, tezde, “Der Beyān-ı Aḳsāmu'l-Müctehidīn ve Aḳsāmu'l-Muḳḳallidīn” bölümün devamında yer almaktadır.

271. Muḳallid cümle dörde münḫaşırdur
Kemāl-i ictihādı münkesirdür⁹⁹⁴

272. Ki evvelki kısımdu ey⁹⁹⁵ tervīc
İmām Kerḫī gibi Aşḫāb-ı Taḫrīc

273. Bularuñ şānıdur tafşīl-i mücmel
Fürū' iñ mübhemin itmek mufaşşal⁹⁹⁶

57^b

274. Olur Aşḫāb-ı Tercīh ey birāder
İkinci kısmı añla eyle ezber⁹⁹⁷

275. Ḳudūrī hem daḫı Şāḫib-dirāye⁹⁹⁸
Bularıñ şānı ey Şāḫib-dirāye

276. Budur evfaḳ diye ya' ni kıyāsa
Budur evfaḳ⁹⁹⁹ diye cumhūr-ı nāsa

277. Üçinci kısmı Aşḫāb-ı Temā' iz

⁹⁹⁴ Bu beyit, tezde 273. Beyittir.

⁹⁹⁵ Ey: anda T.

Bu beyit, tezde 274. Beyittir.

⁹⁹⁶ Bu beyit, tezde 275. Beyittir.

⁹⁹⁷ Bu beyit, tezde 276. Beyittir.

⁹⁹⁸ Ḳudūr hem daḫı şāḫib-dirāye: Ḳudūrī daḫı hem şāḫib-Hedāye T

Bu beyit, tezde 277. Beyittir.

⁹⁹⁹ Evfaḳ: erfakdur T.

Bu beyit, tezde 278. Beyittir.

Ḳavī sözden za^c īfi farḳa fā^z iz¹⁰⁰⁰

278. Kimidür şāhib-i *Kenz u Vikāye*

Mütūn Aşhāb-ı Erbāb-ı Dirāye¹⁰⁰¹

279. Muḳalliden dāḥī kısım-ı dördinci¹⁰⁰²

Degildir mu^c teber ismi vü resmi

280. Bular farḳ eylemez ḡaşş ü semīni

Şimālinden ki temyīz¹⁰⁰³ itmez yemīni

Baḥş-i Naşb-i Lā^z iḳū^l-e^zimme¹⁰⁰⁴

281. İmām naşb eylemekdür ḥalḳa vācib

Budur icmā^c -ı ümmet ey muşāḥib¹⁰⁰⁵

282. Umūr-ı müslimīn olmaḳ iḳāmet¹⁰⁰⁶

Olur muḥtāc bir Müslim imāmet¹⁰⁰⁷

283. Ḳureyşī hem¹⁰⁰⁸ mükellef ḥürr u zāhir

¹⁰⁰⁰ Bu beyit, tezde 279. Beyittir.

¹⁰⁰¹ Bu beyit, tezde 280. Beyittir.

¹⁰⁰² kısım-ı dördinci: dördinci kısım

Bu beyit, tezde 281. Beyittir.

¹⁰⁰³ Temyīz: farḳ T.

¹⁰⁰⁴ Baḥş-i Naşb-i Lā^z iḳū^l-E^zimme: Der Beyān-ı Naşbi^l-İmām T.

¹⁰⁰⁵ Bu beyit, tezde 283. Beyittir.

¹⁰⁰⁶ iḳāmet: iḳāme T.

Bu beyit, tezde 284. Beyittir.

¹⁰⁰⁷ imāmet: imāma T.

Ola tenfīz-i ahkām üzre kâdir

284. Degil şartından olmağ nesl-i Hâşim

Degil ma' şüm olmağ şart-ı lâzım¹⁰⁰⁹

285. Zamâne efdal¹⁰¹⁰ olmağ imâma

Degil lâzım nizâm u intizâma

286. İmâm olursa cevr ü zulme meşğul

İmâmetden olınmaz kendi ma' zül¹⁰¹¹

287. Kılıñ didi Resûl-i Hayy [u]¹⁰¹² Kâdir

Namâz-ı half-i her bir birr u fâcir

Bahşü'l- Mesh ' Ale'l- Huffleyn¹⁰¹³

288. İki huff üzre mesh it kıl namâzı

Hadîş ile muhakkağdur cevâzi¹⁰¹⁴

289. Hasen bulmuş tutup râh-ı şavâbı

Cevâzın re'y iden yetmiş şahâbi¹⁰¹⁵

¹⁰⁰⁸ Hem: vü T.

Bu beyit, tezde 285. Beyittir.

¹⁰⁰⁹ Bu beyit, tezde 286. Beyittir.

¹⁰¹⁰ Efdal: efdali T.

Bu beyit, tezde 287. Beyittir.

¹⁰¹¹ Bu beyit, tezde 288. Beyittir.

¹⁰¹² [u]: -C.

¹⁰¹³ Bahşü'l- Mesh ' Ale'l- Huffleyn: Der Beyân-ı Cevâzi'l-Mesh ' Ale'l- Huffleyn T.

¹⁰¹⁴ Bu beyit, tezde 290. Beyittir.

Bahş-i Fazl-ı Emâkin¹⁰¹⁶

290. Haķikâtdē olur fażl-ı emâkin

Mezîd olur olursa fażl-ı sâkin¹⁰¹⁷

291. Medîne Mekke gibi her mevâzi^c

Şeref üzre şeref anlarda vâkı^c ¹⁰¹⁸

292. Buka^c ın cümlesinden oldu efdal

Münevver merķadî ser-ħayl-i mürsel¹⁰¹⁹

Bahş-i Nebîz-i Temr¹⁰²⁰

293. Ħarâm olmaz nebîze olmazsa münķîr¹⁰²¹

Nebîz-i cerre olsa olma münķîr

Bahşü'l aķl¹⁰²²

294. Budur mesmû^c olan ekşer naķilden

Eşah^c ilimdür ¹⁰²³ efdal^c aķıldan

¹⁰¹⁵ Bu beyit, tezde 291. Beyittir.

¹⁰¹⁶ Bahş-i Fazl-ı Emâkin: Der Beyân-i Fazlı'l- Emâkin T.

¹⁰¹⁷ Bu beyit, tezde 292. Beyittir.

¹⁰¹⁸ Bu beyit, tezde 293. Beyittir.

¹⁰¹⁹ Bu beyit, tezde 294. Beyittir.

¹⁰²⁰ Bahş-i Nebîz-i Temr: Fî-Beyân-i Aĥvâli'n-Nebîz T.

¹⁰²¹ Münķîr: müskir T.

Bu beyit, tezde 295. Beyittir.

¹⁰²² Bu bölüm, tezde, "Fî-Beyân-i Aĥvâli'n-Nebîz" bölümünün devamında yer almaktadır.

Baḥş-i Melek-i Kirāmen Kātib̄in¹⁰²⁴

58^a

295. ʿ Amel kitābı var küffār için hem
ʿ Umūm-ı naşş-ile Allahu ālem¹⁰²⁵

Baḥş-i Aḥvāl-i Tıfl-i Müşrik¹⁰²⁶

296. Bulınmaz tıfl-ı müşrik-çün delāʿil
Olur mı cennete yā nāra nāʿil¹⁰²⁷

Baḥş-i'l-Maʿ dūm¹⁰²⁸

297. Degil maʿ dūm olan nefsinde bir şey
Muḥakḳıklar buyurmışlar pey-ā-pey¹⁰²⁹

Baḥş-i İsbetü'l-ʿ Ayn ve Sıhr¹⁰³⁰

298. Daḥı el-ʿ ayn u ḥakḳun oldı şāyiʿ

¹⁰²³ Eşah ʿ ilimdür: Eşahhı ʿ ilmidür T.

Bu beyit, tezde 296. Beyittir.

¹⁰²⁴ Baḥş-i Mülk-i Kirāmen Kātib̄in: Fī- Beyān-i Eṭfālī'l-Müşrikīn T.

¹⁰²⁵ Bu beyit, tezde 298. Beyittir.

¹⁰²⁶ Bu bölüm, tezde, “Fī- Beyān-i Eṭfālī'l-Müşrikīn” bölümünün devamında yer almaktadır.

¹⁰²⁷ Bu beyit, tezde 297. Beyittir.

¹⁰²⁸ Baḥş-i'l-Maʿ dūm: Fī- Beyānī'l- Maʿ dūm T.

¹⁰²⁹ Bu beyit, tezde 299. Beyittir.

¹⁰³⁰ Bu bölüm, tezde, “Fī- Beyānī'l- Maʿ dūm” bölümünün devamında yer almaktadır.

Baḥsü'l-Mesail Fī Ḥaḳkı'l-Müctehidīn¹⁰³²

299. Dimişler müctehid ḥaḳkıında söz var

İmām A^c zam buyurmuş re'y-i muḥtār¹⁰³³

300. Muşib olur ḳamūsı ibtidāda

Ḥaṭā eylerse gāhī intihāda¹⁰³⁴

301. Delīl-i ḥükme nisbet bu mübeyyen

Ki Ḥaḳ birdür olur ya^c ni mu^c ayyen¹⁰³⁵

Baḥş-i Du^c ā¹⁰³⁶

302. Dirilerden du^c ā vü hem taşadduḳ

Ki var emvāta nef^c ī için taḥaḳḳuḳ¹⁰³⁷

Baḥş-i Cümeli'n-Nuşuş^c Alā Zāhiretin¹⁰³⁸

303. Nuşuş-ı zāhir üzre ḥaml-i vācib

^c Udūla zāhirūñ imkānı vācib¹⁰³⁹

¹⁰³¹ Bu beyit, tezde 300. Beyittir.

¹⁰³² Baḥsü'l-Mesail Fī Ḥaḳkı'l-Müctehidīn: Beyāni'l- Müctehid Ḳad Yuḥṭī^c vü Ḳad YuşībuT.

¹⁰³³ Bu beyit, tezde 301. Beyittir.

¹⁰³⁴ Bu beyit, tezde 302. Beyittir.

¹⁰³⁵ Bu beyit, tezde 303. Beyittir.

¹⁰³⁶ Baḥş-i Du^c ā: Beyān-i Du^c āi'l-Emvāt T.

¹⁰³⁷ Bu beyit, tezde 304. Beyittir.

¹⁰³⁸ Bu bölüm, tezde, “Beyān-i Du^c āi'l-Emvāt” bölümünün devamında yer almaktadır.

**Bahsi'n-Nuşûş Ve'l-Emsâl-i İsyân Ve'l-
Emn?¹⁰⁴⁰**

304. Nuşûş-ı redd ü istihlâl-i 'işyân

Bulardur emn gibi küfr ü tuğyân¹⁰⁴¹

Bahş-i Ye's¹⁰⁴²

305. Tarîk-i ye'si sedd it olma zâhib

Odur küfr ü dalâlet olma râğıb¹⁰⁴³

306. Günâhuñ büsbütün dutsa cihânı¹⁰⁴⁴

Ümidüñ kesme rahmetden **Rızâyî**

Temmet¹⁰⁴⁵

59^a // [YB 31^b]

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm¹⁰⁴⁶

¹⁰³⁹ vâcib: hâcibT.

Bu beyit, tezde 305. Beyittir.

¹⁰⁴⁰ Bu bölüm, tezde, "Beyân-i Du'âi'l-Emvât" bölümünün devamında yer almaktadır.

¹⁰⁴¹ Bu beyit, tezde 306. Beyittir.

¹⁰⁴² Bu bölüm, tezde, "Beyân-i Du'âi'l-Emvât" bölümünün devamında yer almaktadır.

¹⁰⁴³ Bu beyit, tezde 307. Beyittir.

¹⁰⁴⁴ cihânı: fezâ'i T.

Bu beyit, tezde 308. Beyittir.

¹⁰⁴⁵ Tezde, mahlas beytinden sonra, "hâtimetü'r-risâle" bölümü yer almaktadır.

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Ḥamd şābitdür saña ey Ḥaḫḫ-ı Rabbi'l-ālemīn
İderüz saña 'ibāded daḫī senden nesta'ın
2. Çār unşurdan mürekkeb eylediñ ecsāmımız
Saña ḫurbet bulmağa ḫılursa¹⁰⁴⁷ sebeb hem mā'-ı
main¹⁰⁴⁸
3. Ol Ḥabībīn ravzına¹⁰⁴⁹ bī-ḫad şalāt-ile selām
Āline aşḫābına olsun daḫī tā yevm-i dīn
4. Daḫī cümle tābi'ın [u]¹⁰⁵⁰ 'ālemīn [u]¹⁰⁵¹ 'āmilīn
Raḫmetullahi 'aleyhim ecma'in ü etba'ın
5. Bilgil iman i' tıḫātdur Ḥaḫ Te'ālā zātına
Birligine ḫudret-i¹⁰⁵² evşāfına āyātına
6. Hem melekler hem kitāblar enbiyā ü mürselīn
Yevm-i āḫir ḫāline aḫvāline eyle yaḫīn

¹⁰⁴⁶ Mukayesede kullandığımız bu nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümü 4622/2 numarada “İlm-i Hâl Risālesi diye kayıtlı olan mecmuanın 31b-42a varakları arasındadır.

¹⁰⁴⁷ ḫılursa: ḫıldın YB.

¹⁰⁴⁸ mā'-ı main: mā-i ḫayīn YB.

Vezin bozuktur.

¹⁰⁴⁹ Ravzına: Rūḫına YB.

¹⁰⁵⁰ [u]: -C.

¹⁰⁵¹ [u]: -C.

¹⁰⁵² ḫudret-i: ḫudrete YB.

7. Ḥayr [u]¹⁰⁵³ şer Ḥaḫ Te' ālā taḳdīr ider sırr u 'ayān¹⁰⁵⁴
Mü' mīn olmaz [bilmeyen]¹⁰⁵⁵ kılmayan ikrāruñ¹⁰⁵⁶
billisān
8. Ehl-i tefsir [u]¹⁰⁵⁷ ḥadīs ba' zı hem ehl-i kelām
Didiler imān 'amelsiz kāmīl olmaz ve's-selām

[YB 32^a]

**

9. Şart-ı İslām beşdür eyle şehādet [hep] dā'imā
Dāḥī beş vaḳt oldu mi' rāc-ı mü'mīn[e]¹⁰⁵⁸ da'imā¹⁰⁵⁹
10. Birisi¹⁰⁶⁰ zek' ātdur mālīk olursa nişāb
Savm-ı şehr hacc-ı Beytullahı olursa müsteṭāb¹⁰⁶¹
11. Şartı lāzım farzı dā'im oldu çün beş vaḳt namāz
Mü'mīn olan terk eylemez¹⁰⁶² līk şimdi kıla rāz

¹⁰⁵³ [u]: -C.

¹⁰⁵⁴ Ḥayr [u] şer Ḥaḫ Te' ālā taḳdīr ider sırr u 'ayan: Ḥayr u şer taḳdīr idüpdür Ḥaḫ Te' ālā bes
'ayānYB.

¹⁰⁵⁵ - C: bilmeyen YB.

¹⁰⁵⁶ ikrāruñ: ikrār YB.

¹⁰⁵⁷ [u]: -C.

** YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹⁰⁵⁸ Mü'mīn: mü'mīn'in YB.

¹⁰⁵⁹ da'imā: kā'imā YB.

¹⁰⁶⁰ -C: dāḥī YB.

¹⁰⁶¹ Vezin bozuktur.

¹⁰⁶² Eylemez: itmez YB.

12. Pes namāz dört dürlü oldu dinle imdi ʿāķīle

Farz u [vācib]¹⁰⁶³ dāķī sünnet ğayrısıdur nāfile

13. Dāķilinde farz [u]¹⁰⁶⁴ vācib sünneti mevcūddur¹⁰⁶⁵

Müsteħabbı müfsidi mekrūhı hem mevdūddur¹⁰⁶⁶

14. Farzı bilmek farz olup¹⁰⁶⁷ vācibi vācibe cinān

Müfsidi mekrūhı bilmek cümle lazımdur ʿıyān

15. Farz odur ki¹⁰⁶⁸ anı inkār iden¹⁰⁶⁹ kāfir olur

Ķaşd-ile terk eyleyen fāsıķ daķī fācir olur

16. Vācibi ger ķaşd-ile terk eylese¹⁰⁷⁰ aşım olur

[YB 32^b]

Sehv itse secde-i sehvi aña pes lāzım olur

17. Pes ezān ķāmet cemāat terk ider¹⁰⁷¹ fāsıķ olur

Anı ʿözr ikrār-ile¹⁰⁷² oldurmak¹⁰⁷³ lā ʿiķ olur

¹⁰⁶³ -C: [vācib] YB:

¹⁰⁶⁴ [u]: -C.

¹⁰⁶⁵ Mevcūddur: mevcūddurur YB.

¹⁰⁶⁶ Mevdūddur: mevdūddurur YB.

¹⁰⁶⁷ Olup: olupdur YB.

¹⁰⁶⁸ Oldurur ki: oldur kim YB.

¹⁰⁶⁹ İden: eyleyen YB.

¹⁰⁷⁰ Eylese: eyleyen YB.

¹⁰⁷¹ İder: iden YB.

¹⁰⁷² ikrār-ile: ısrār-ile YB.

18. Naql odur kim ʿāmiline naql¹⁰⁷⁴ olundu çok şevāb
Tārikine yoḡdur¹⁰⁷⁵ [hic]¹⁰⁷⁶ ne şevāb [u] ne ʿiḡāb

59^b

19. Namāziñ şartları vardır¹⁰⁷⁷ daḡī bilgil ey ʿazīz
Diñle imdi bunları ḡıfz¹⁰⁷⁸ eyleyüp eyle temīz

20. Bes necāsetten ṭahāret şartı lāzımdur aña
Ger ḡaḡiḡiyyete ve hükm-i Ekberi saña

21. Görüben cemʿ eyledüm on beş kitābdan muʿteber
Şübhe iderseñ buña menşūruna eyle nazār

22. Dinle imdi evvelā lābüddür ādāb-ı ḡelā
¹⁰⁷⁹Ḳıl ṭahāret zāhir [u]¹⁰⁸⁰ bāṭın¹⁰⁸¹ bulasun ʿulā

23. Şol ayaḡıñ basa evvel istiʿāze idüben
Bes şeyāṭın-ile ḡaçar gine¹⁰⁸² gelmez gidüben

¹⁰⁷³ Oldurmak: oldurmaga YB.

¹⁰⁷⁴ Naql: naqli YB.

¹⁰⁷⁵ Yoḡdur: yoḡdurur YB.

¹⁰⁷⁶ -C: [hic] YB.

¹⁰⁷⁷ Namāziñ şartları vardır: şartları vardır namāziñ YB.

¹⁰⁷⁸ ḡıfz: ḡıfzı YB.

¹⁰⁷⁹ - C: Dāḡī YB.

¹⁰⁸⁰ zāhir [u]: zāhir-i YB.

¹⁰⁸¹ bāṭın: bāṭında YB.

¹⁰⁸² Gine: yine YB.

[YB 33^a]

24. Kıble¹⁰⁸³ aya [ve]¹⁰⁸⁴ güne ardın ve öñin dönmeye
Yola şū eṭrāfına bevl itme la' net denmeye¹⁰⁸⁵
25. Şu içinde dāhī ḥalkıñ gölgesinde açma rāz
Yemiş altında dāhī ḥayvān itsün? iḥtizār¹⁰⁸⁶
26. Mağselende itme dāhī oturup¹⁰⁸⁷ ey puser
Söyleme hem ḥācet? üzre? Çıkana itme nazar
27. Eyle istincā taş-ıla yā ağac yā bir kesek
Silme hergiz yaprağ-ıla [...]
28. Şağ eliñle yuma¹⁰⁸⁸ silme anuñla hem dāhī
Hem ide ri' āyet¹⁰⁸⁹ bunları maḳbūl olsun ey aḥī
29. Dāhī bevlīñ kesilince gözleyüp kıl iḥtizār
Tā ki redd olmaya Ḥaḳ ҡatında ҡıldıḡuñ namāz
30. Dāhī merdūd olmaya her demde itdüḡiñ niyāz¹⁰⁹⁰

¹⁰⁸³ Kıble: Kıbleye YB.

¹⁰⁸⁴ -C: [ve] YB.

¹⁰⁸⁵ Vezin bozuktur.

¹⁰⁸⁶ Bu beyit, YB nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁸⁷ Oturup: uruturup YB.

¹⁰⁸⁸ Yuma: yuvma YB.

¹⁰⁸⁹ Hem ide ri' āyet: Ayet ri' āyet bunları YB.

¹⁰⁹⁰ Beytin ikinci mısrası, cönkte ve YB nüshasında bulunmamaktadır.

60^a

31. Çün ʿ azāb-ı kabr [...] oldu sebab

Mü ʾmin iseñ key hazer kııl görmeyesin hiç [...]

**

32. Dört dürlü oldu istibrā işit gel ey¹⁰⁹¹ ʿ azīz

Farz [u]¹⁰⁹² vācib sünnet [u] bidʿ atdür¹⁰⁹³ eyle temīz

33. Aydan dirhemden artuğsa neces u bevl ey civān

[YB 33^b]

Farz anı yumak hiç şübhesiz bellū beyān

34. Ger bu mikdar olmasa¹⁰⁹⁴ vācib eksik olsa sünnet ol

Yel çıqup yumak riyādır sünnet olmaz bidʿ at ol

35. Şūyı qatı urmaya üçe degin murdardur ol

Şoñra müstaʿ mel olur hükm-i anıñ aña uşul

36. ʿ Add-ı miqdār itmediler pāk olunca kāmīlūn

Ẓann-ı gālib bir-le ide aña göre kāmīlūn

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹⁰⁹¹ Ey: ey ey YB.

¹⁰⁹² [u]: -C.

¹⁰⁹³ Bidʿ atdür: bidʿ atdürür YB.

¹⁰⁹⁴ Olmasa: olsa YB.

37. Orta barmaq k̄ārn-ıla ide istincā ʾ¹⁰⁹⁵ hoş
Şoñra pāk bez-ile silüp eyle istinkā ʾ¹⁰⁹⁶ hoş

38. Şoñra girse içeri dāhī barmağı uci
Naķz ider olsa vuzū naķız olur hem oruci

**

39. Abdest almağın¹⁰⁹⁷ farzı ki olmuşdur çehār
Olmasa ba^ç zı¹⁰⁹⁸ biri yok vuzūya i^ç tibār

40. Yüz yumak hem kollarını dirsek-ile ey hümām
Rub^ç u re^s mesh idüp topuk-la ayağ yumām¹⁰⁹⁹

41. Gözlerisen müddetin mesh eyle huffa ey civān

[YB 34^a]

Sünnet oldı kimse mesh itmese farzı ç ayān

42. Ger beden şūdan kaçarsa pak ide ç āzāsını
Dāhī taḥlīl farzı olur barmaqları arasını

60^b

¹⁰⁹⁵ istincā ʾ: istinkā ʾ YB.

¹⁰⁹⁶ Bu mısra, YB nüshasında bulunmamaktadır.

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹⁰⁹⁷ Almağın: almaqlığın YB.

¹⁰⁹⁸ Ba^ç zı: ba^ç zıya YB.

¹⁰⁹⁹ Vezin bozuktur.

43. Hâtemi tar olsa taḥrîk eyleyüp faşl eyleye
Üzn-ile beyne'l-^c izârı şû-ile ğusl eyleye

**

44. Abdest almağın¹¹⁰⁰ bilgil yigirmi sünneti var
Dâḥî niyyet itmek hem besmeledür âşikâr¹¹⁰¹

45. Ellerin üç kez yumağ taḥrîk-i hâtem eylemek
Ağzını burnını üç kez ayrı şû-ile yumağ

46. İderiseñ¹¹⁰² maḫmaḫa misvāk ide çoğdur şevâb
1¹¹⁰³ Hâzır olmazsa misvāk barmağ-ıla pes aşâb

47. 1 kâblayu mesh ide başa bakısı-ile kulağın
Taḥlîl itmekdür eliyle şakalın barmağların

[YB 34^b]

** YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹⁰⁰ Almağın: almağlığıñ YB.

¹¹⁰¹ YB nüshasında mısraların yeri değışmiştir:

“Abdest almağlığıñ bilgil yirgirmi sünneti
Āyet ri^c âyet olmağ isterseñ Resûliñ ümmeti

Biri istincâ³ vü istibrâdur evvel bir uyar
Dâḥî niyyet eylemek hem besmeledür âşikâr”

¹¹⁰² İderiseñ: ideriken YB.

¹¹⁰³ Cönkte mısralara numaralar verilmiştir. biz bu mısraları, nüsha karşılaştırmasında düzenleyerek, metni tamir ettik.

48. 2¹¹⁰⁴ Şağalın yüzinden¹¹⁰⁵ aşağı şarkanı¹¹⁰⁶ mesh
eylemek

2¹¹⁰⁷ Meşâri hâceb içinde¹¹⁰⁸ şûya idhâl eylemek

49. 3¹¹⁰⁹ Kıbleye¹¹¹⁰ karşı turup tertîb-i Kur'ân eylemek
Üçe dek her 'uźvunı ğusline tekrâr eylemek

50. 3¹¹¹¹ Yuriken her 'uźvunı ovmak gerekdür ey civan
Mu' tedil ğünlerde yiri ğurumadan yu hemân

51. 4¹¹¹² Müsteħabbı ikidür abdestiñ añla ey puser
4¹¹¹³ Hâğ ğatında itmesi sevgilüdür hem mu' teber

52. 4¹¹¹⁴ Yuncak â' zâsınıñ şağını [pes]¹¹¹⁵ evvel yumağ¹¹¹⁶

**

53. Bilgil abdestiñ içinde tokuz oldı menahı
Şol eliyle yüz yumağ isrâf eylemek şavtı

¹¹⁰⁴ Cönkte, bu mısranın önünde 2 rakamı bulunmaktadır.

¹¹⁰⁵ Yüzinden: yüzden YB.

¹¹⁰⁶ şarkanı: şarķana YB.

¹¹⁰⁷ Cönkte, bu mısranın önünde 2 rakamı bulunmaktadır.

¹¹⁰⁸ İçinde: içine YB.

¹¹⁰⁹ Cönkte, bu mısranın önünde 3 rakamı bulunmaktadır.

¹¹¹⁰ Kıbleye: Kıble YB

¹¹¹¹ Cönkte, bu mısranın önünde 3 rakamı bulunmaktadır.

¹¹¹² Cönkte, bu mısranın önünde 4 rakamı bulunmaktadır.

¹¹¹³ Cönkte, bu mısranın önünde 4 rakamı bulunmaktadır.

¹¹¹⁴ Cönkte, bu mısranın önünde 4 rakamı bulunmaktadır.

¹¹¹⁵ -C: [pes] YB.

¹¹¹⁶ İkinci mısrası: biri dâhî şû aluben boynuna mesh eylemek YB.

54. Mażmaża istinşāk [şol-ile]¹¹¹⁷ hem gözetmek¹¹¹⁸ ‘avreti
Sümkürüp şağ-ıla şuyı¹¹¹⁹ yüze [şū]¹¹²⁰ urmağ k̄āti

61^a // [YB 35^a]

55. Dāhī esnā³-i vuzūda dünyevī k̄ılma kelām
Üçden artuğ yuma ā^c zā k̄uru k̄almazsa temām

**

56. Bilgil¹¹²¹ imdi ey birāder ören ādāb-ı vuzū³
Vağtinden evvel hāzır olmağ eylegil kendüñe hū

57. İllā ‘özri olsa anıñ eyleye hoş ictināb
Dāhī yüksek yirde al müste^c mal olur zirā āb

58. K̄ādīr-iken hiç kimesden¹¹²² isti^c ānat eyleme
Ger zarūret olsa eyle tek i^c ānet eyleme

59. Dāhī ‘uzvıñ yuriken hoş şehadet k̄ılasın
Sūre-i K̄adri oğu üç kez¹¹²³ Hāğğa k̄urbet bulasın

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹¹⁷ -C: şol-ile YB.

¹¹¹⁸ Gözetmek: görünmek YB.

¹¹¹⁹ şuyı: şuya YB.

¹¹²⁰ -C: [şu] YB.

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹²¹ Bilgil: diñle YB.

¹¹²² Hiç kimesden: kimesden hiç YB.

¹¹²³ oğu üç kez: üç kez oğu YB.

60. Ger temām olsa vuzū silmeyi ‘ādet eylegil
Dāhī arınan şūdan iç tekrār şehādet eylegil

61. Şükri Hāḳḳa eyleyüben kıl iki rek‘ at namāz¹¹²⁴
Tā ki maḳbūl ola Hāḳ ḳatında her dürli niyāz

**

62. Naḳz iden abdesti toḳuz oldı bilgil ey civān

[YB 35^b]

Evvelā ne ḥāric olsa bul¹¹²⁵ sebīlinden hemān

63. Hem gözinde ‘illet olsa yaşı çıḳsa ‘özl olur
Hem bedenden ḳan cerāḥat çıḳsa abdesti zūr olur¹¹²⁶

64. Savt-ile gülmek namāzda kendüsinden gitmek ola
Ṭayanup yā yaşlanup yā söykenüben¹¹²⁷ uyumak ola

65. Ḳuşmaḳ aḡzı toḳusu¹¹²⁸ [...] cünūn
İki sünnet biri ḳā’im toḳuna ey zū-fünūn

66. İki ‘avret arasında daḥī böyle¹¹²⁹ oldu rāz

¹¹²⁴ kıl iki rek‘ at namāz: iki rek‘ at kıl namāz YB.

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹²⁵ Bul: bil YB.

¹¹²⁶ YB nüshasında, bu iki mısranın yerleri birbirileriyle deḡişmiştir.

¹¹²⁷ Söykenüben: sökünüp YB.

¹¹²⁸ Ḳuşmaḳ aḡzı toḳusu: Ḳuşmaḳ aḡzı toḳusunda men‘ ide sekiz cinūn YB.

¹¹²⁹ Böyle: böle YB.

Oğlana dāhī mübāşiret¹¹³⁰ eylese¹¹³¹ kıı ıhtirāz

61^b

**

67. Bilgil¹¹³² vuzū üç cins olupdurur¹¹³³ hülāşā mu^c teber

Farz [u]¹¹³⁴ vācib biri mendūb diñle ey şāhib-hüner

68. Her namāz için¹¹³⁵ farzdur pes tavāf [içün] vucūb

Ġayb u kizb için almağ dāhī sefr için nüdüb¹¹³⁶

69. Yatmağ uyumağ için alması merğubdur¹¹³⁷

Dāhī meyyit yuyana bilgil vuzū⁷ mendūbdur

[YB 36^a]

70. Ġusl içinde farz olan üç nesne oldu ġāsīle

Mazmaza istinşāk ide^c uzvın kamū tāhir kıla

71. Bir kıılñ altı kalursa ġusl¹¹³⁸ pes nāfiz degil

¹¹³⁰ mübāşiret: mübāşir YB.

¹¹³¹ Eylese: eyle YB.

** YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹³² Bilgil: bil YB.

¹¹³³ olupdurur: oldı YB.

¹¹³⁴ [u]: -C; YB.

¹¹³⁵ İçin: içinde YB.

¹¹³⁶ Vezin bozuktur.

¹¹³⁷ Yatmağ uyumağ için alması merğubdur: Yaticak vakt uyumak için olmasa merğubdur YB.

¹¹³⁸ ġusl: ġusli YB.

Anuñla kıldığı şer‘ân dahî câ‘iz¹¹³⁹ degil

72. Ger beden şūdan kaçarsa ovması vâcib olur
Mühr dāhî tar ola döndürmesi vâcib olur

73. Er kişi saçını çözmek vâcib oldu ey kişi
Dibleri ıslanmak¹¹⁴⁰ lâzım oldu¹¹⁴¹ olsa dışı

**

74. İşid imdi toköz oldu işbu ğuslün sünneti
Niyet idüp elleriñ fercin yumakdur key qati

75. Gövdede olsa neces pāk eyleye evvel anı
Şūyı üç kez dōke ova hāli yirde hem teni

76. Dāhî abdest ala evvel ger zarūret olmasa
Şoñra ayagiñ yuya evvel tahāret olmasa

77. Pes ğusülden şoñra abdest red olındı ey veled

[YB 36^b]

Pes Resūlullah itmedi anı¹¹⁴² çok sened

78. Dört dürlü oldu ğusl itmek işitgil ey ‘aziz

¹¹³⁹ câ‘iz: câ‘ize YB.

¹¹⁴⁰ Işlanmak: ıslansa YB.

¹¹⁴¹ Oldı: olmadı YB.

** Cönkte, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹⁴² İtmedi anı: anı itmedi YB.

Farz vācib[u]¹¹⁴³ sünnet hem müsteḥabdur ıl temīz

79. Beş maḥalde usl itmek farz olupdur ey civān
İṣṭihā²-ile meni nāzil olursa her zamān

62^a

80. Uyanuben bulur-sa ger mezi yāḥūd meni¹
‘Avretiyle kendü ortasında yā¹¹⁴⁴ bulsa anı

81. Lezzet-i inzāl^c-ile ger ‘avretiñ azsa düşi
Uyanub¹¹⁴⁵ bulmaz-ise usl ider illā er kişi

82. Dāḥī sünnet yirine dek girse anıñ āleti
İRkeḡe yā dişiye işit nice¹¹⁴⁶ olur anıñ¹¹⁴⁷ ‘ādeti

83. İttifāı fā^c ile mef^c üle farz oldı usl
Dāḥī ḡayz hem nifās ‘avretten olursa faşl

84. uslden şoñra meniniñ atresi nāzil ola¹¹⁴⁸
avl-i avā budurur usl-i anıñ bāṭıl ola¹¹⁴⁹

85. Adem oḡlı ölmeg-ile yuması vācib olur

¹¹⁴³ [u]:-C,YB.

¹¹⁴⁴ yā: -YB.

¹¹⁴⁵ Uyanup: Uyanuben YB.

¹¹⁴⁶ Nice: ne YB.

¹¹⁴⁷ Anıñ: - YB.

¹¹⁴⁸ Ola: olur YB.

¹¹⁴⁹ Ola: olur YB.

Pes zarūretden teyemmüm çün aña nâ'ib olur

86. Dört maħalde ğusl itmek sünnet oldu ey sa'îd

Vaķfe vü ihrām yevm-i cum'a yevm-i 'ıyd

87. Kâfir İslāma gelicek ğusl itmek müsteħab

Ger cünub degil-ise farz olmaĝa budur sebeb

88. Her kişi kim isteye namāz¹¹⁵⁰ itmek ibtidā

Evvelā lābüddür ana altı şart anda ide¹¹⁵¹

89. 'Avretin setr eyleyüp¹¹⁵² niyyet kıla abdest ala

Şū bulunmazsa teyemmüm ide pāk topraĝ-ıla

90. Yā marazdan 'aciz olsa yā olsa ħavf u 'adū¹¹⁵³

Yāhūd bir mīl uzāk olursa kendüsine¹¹⁵⁴ şū¹¹⁵⁵

91. Gövdesi tonı namāz kılduĝı yir hem pāk ola

Kıbleye qarşı tura beş vaķt namāz kıla

62^b

92. Bu şerā'ıtden¹¹⁵⁶ birin terk eylese bātil olur

¹¹⁵⁰ namāz: namāzda YB.

¹¹⁵¹ Evvelā lābüddür ana altı şart anda ide: evvelā budur altı şartın ide edā YB.

¹¹⁵² Eyleyüp: eyleye YB.

¹¹⁵³ 'adū: 'adūnı YB.

¹¹⁵⁴ Kendüsine: kendüye YB.

¹¹⁵⁵ Vezin bozuktur.

[YB 37^b]

Ƙıldıđuđu ger sehv[-ile] ger ʿamd-ile bī-ħāşıl olur

93. ʿÖzr-i şerʿi ʿarız olsa baʿzısı maʿzûrdur

Ƙādir olduğun iderse ğayrısı maʿzûrdur

94. Bu tahāret zāhiridir bāṭınıñ Ƙıl taşfiye

Kibr ü kin buʿz u ğasetden hem riyādan taħliye

95. Tā ki maḳbûl ola Hāḳ Ƙatında Ƙıldıđun namāz

Dāħī merdûd olmaya her dem[de] itdüđüñ¹¹⁵⁷ niyāz

**

96. Altıdur farz-ı namāzıñ biri tekbir-i iftitāh

Ƙıyāma¹¹⁵⁸ ṭurmaḳ oḳumaḳ Ƙurʿān bulmaḳ¹¹⁵⁹ felāh

97. Secde Ƙılmaḳ soñ oturmaḳ hem rükûʿ itmek temām

Biri olmazsa namāzıñ bāṭıl olur veʿs-selām

98. Pes İmām Aʿzam Ƙatında farz olupdur çün ğurûc

Şunʿı birle muşallī pes temām olsa ʿurûc

99. On üç oldu vācibi şerʿ-ile bulmuşdur şübût

¹¹⁵⁶ şerāʿiṭden: şerāʿiṭ YB.

¹¹⁵⁷ İtdüđüñ: itdün YB.

** YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹⁵⁸ Ƙıyāma: urı YB.

¹¹⁵⁹ bulmaḳ: bulmaḳlık YB.

[YB 38^a]

100. Hem taıyyāt oñ? oturmāk?  adli erkān eylemek
avme celse [...] Gzlemek¹¹⁶⁰

63^a

**

101. Dāı tekbırāt-ı ıyd tertıb-i erkāndur temām
Ger temām olsa namāzıñ aa ola vir selām
102. Secde-i sehvi vācibi terk idecek lāzım olur
ad-ile ıldıı eksik olsa aım olur
103. Ya rükn ılsa ziyāde on teehhüdde daı
Yā edāsı denlü rüknün fikr iderse ey āı
104. Tekbır-ile iki secde [bir]¹¹⁶¹ taıyyātdur tamām¹¹⁶²
İder iseñ bu sücüdü nāı olur temām¹¹⁶³
105. Bu namāzıñ sünneti otuz olupdur der- isāb

** YB nüshasında, bölüm çizgisi konulmuştur.

¹¹⁶⁰ avme celse [...] Gzlemek: Cehr-i ifā yirlerini gzlemek YB.

** Cnkte, bölüm çizgisi konulmuştur.

¹¹⁶¹ -C: [bir] YB.

¹¹⁶² tamām: selām YB.

¹¹⁶³ Vezin bozuktur.

Terk ideriseñ aşd-ile olmaz namāzında Őevāb

106. İki ellerin¹¹⁶⁴ aldurup tekbīri ad ide temām

Cümle tekbīrāt hem cehr- ile eylese imām¹¹⁶⁵

107. İstiāze besmele vü cehr-i? āmin ü Őenā [hem]¹¹⁶⁶

[YB 38^b]

Secde yirin¹¹⁶⁷ gözleye etse namāzında ıyām

108. Arasın başına¹¹⁶⁸ berāber eyle inde'r-rūkū

Ayaın¹¹⁶⁹ ũstin göre addin burnunu¹¹⁷⁰ etse lām

109. Cümle¹¹⁷¹ tekbīrāt-i zevāid dāī tesmī eylemek

Ba de tamīd ide kendüsi olmazsa imām

110. Dizlerin utup rūkū da ellerin tefrī ide

Tesbīi ũç ide evvel¹¹⁷² Hāa idüp itirām

111. Secdede dāī yine tesbī-i ā lā eyleye

oltuun tefrī ide illā ki ola izdihām

¹¹⁶⁴ Ellerin: elin YB.

¹¹⁶⁵ eylese imām: eylese olsa imām YB.

¹¹⁶⁶ -C: [hem] YB.

¹¹⁶⁷ Yirin: yirinde YB.

¹¹⁶⁸ Başına: başın YB.

¹¹⁶⁹ Ayaın: Ayaı YB.

¹¹⁷⁰ addin burnunu: burnunu addin YB.

¹¹⁷¹ Cümle: - YB

¹¹⁷² Evvel: -YB.

112. Yire yâķın olan â' zâsını evvel indüre
Göge yakın olanı kıaldıra çün itse kıyâm

113. Şol ayağın döşeyüp şağın yönelte kıbleye
Ellerin kıoysa dizine yönlenüp Beytü'l-ħarâm

63^b

114. Ger taħıyyât okusañ kıaldır şehâdet barmağın
Farz iki¹¹⁷³ şoñra sünnetde Fâtiħa okı müdâm

[YB 39^a]

115. Dâħî mervîdir du' âlar taşlıyeden şoñra hem
Şağın¹¹⁷⁴ şolın¹¹⁷⁵ dönüp niyet idüp vir señ selâm

116. Hem tıval evsať kısarın yirlerini gözlegil
Pes zarûretde seferde iktizâsınca makâm

117. Bu sünen hep dâħilindedür salatın ey aħî
On iki rek' at mü'ekked günde sünnetdür temâm

118. Öylenin şoñ sünnetin dört kıлмақ ise ' âdetin
Dâħî ' aşrın dâ'imâ kılsa ola tāmū ħarâm

¹¹⁷³ Farz ikide: Farzın iki YB.

¹¹⁷⁴ Şağın: Şağın YB.

¹¹⁷⁵ şolın: şolın YB.

**

119. Fāsīd iden kırk olupdur¹¹⁷⁶ namāzı ey ʿazīz
Söylemek gülmekdür hem ʿahḳaha-ile temīz

120. Yimek içmek az çok hem ağlamak redd-i selām
Feth kılmak aña kim kendüye olmaya imām

121. Mayecuza kadar okusa şoñra feth itse aña
Fāsīd olur aḳz iderse ger imām öñden şoña

122. Baḳuben nesne okumak eylemek āh eylemek

[YB 39^b]

Halkdan isteyecegin ol dem Hudāya söylemek

123. Bī-ʿözr itmek tenaḳnüh şāz olup ḥamd eylemek
Kaḳıyup tesbīḥ idüp tehlīl idüp ʿamd eylemek

124. Dāḥī isticraʿ iderse işidüben çün muşāb
Aḳsırāna raḥm-ile hem aña virirse cevāb

125. Gögsi kıbleden dönüp hem sekr-i iḡmā [ü]¹¹⁷⁷ cünün
Secde yirinde olursa [hem] necis ey zü-fünün

** YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadır.

¹¹⁷⁶ Olupdur: olup pes YB.

¹¹⁷⁷ [ü]: -C, YB.

126.   Avret olan   uzvının keş eylese hem rub   ını
Pes bir  yet oqınca f sid ider bil anı

64^a

127. İki eliyle olan f sid ider fi   l-i keş r
Ba   zlar  c kez olandur didiler şuğl-i   as r

128.  atlı-i hayye  atlı-i   aqreb oldu m steşn  ey r
Kim bunuñ haqqında vardur  ad s-i  řik r

129. Secdede iki ayağın  aldurursa ey puser
D h  şafdan gir   ksa   t r i un na z ider

[YB 40^a]

130. Yiriñ hem¹¹⁷⁸  atılığın  uymaz agnı secdede¹¹⁷⁹
D h  burnun b -   zr aqv  budur f sid ide

131. D h    avret yanına olsa mu az  erkişi
D h  te  h r itmese f sid olur anıñ işi

132. şehvet-ile   avretine yapuşursa er kişi
Ger nam z i inde d h  olsa ne olur işi

133. İkisiniñ de nam zı didiler b t l olur
Pes za ire na ld r kim ř bhe¹¹⁸⁰ z   il olur

¹¹⁷⁸ Yirin hem: hem yirin YB.

¹¹⁷⁹  atılığın  uymaz agnı secdede: d h  burnuñ b   zre budur f sid ide YB.

134. Dāḥī Ẓurʿān maʿ nāsın tebdīl iderse āşıkār
Ẓurb-ı maḥrec aşşı kılmaz maʿ nīyedür ʿ itibār

135. Dāḥī tekbīr evvelinde medd iderse hemzesin
Dāḥī tesbīḥāt içinde böyledür yoğ iʿ tizār

136. Bilki¹¹⁸¹ itmām şalat eylemeden şınsa vuzū
Yā teyemmüm eyleyen yāḥūd münecces bulsa şū

137. Yā teʿ allüm eylese ümmī olan bir āyeti

[YB 40^b]

Yā çıķarsa iç edügi yā geķürse müddetī

138. Dāḥī imām-ile kılan ķādir olursa rükūʿ
Secde kıлмаķ¹¹⁸² ķabil olsa kıl tefekkür yā ḥuşūʿ

64^b

139. Yā ķazāya ķalmışın kılsa tefekkür nā-tamām
Ümmī hem ḥalkā dönse ger şalat içre imām

140. Yā dıyķ şargısı düşse yā ʿ özr zāʿil ola
Yā şabāḥ farzıñ kılarķen gün tođā bāḥıl ola

¹¹⁸⁰ Şübhe: şübheleler YB.

¹¹⁸¹ Bilki: bilgil YB.

¹¹⁸² Kıлмаķ: itmek YB.

141. Vaqt-i ‘aşrıñ dāh̄il olsa cum‘ a olmadan pes¹¹⁸³ temām
On iki aḥir mesā’ il naḳz ider ḳable’s-selām

142. Pes ḥılālinde¹¹⁸⁴ olursa bu mesā’ ilden biri
İttifāḳı fāsıd ider ḳılduḡuñ ey dīn eri

143. Pes namāz içinde mekrūh olan elli var temām
Naḳz-ı sūnnet dāh̄ī ṭavil-i şalat itmek imām

144. Sedl?-i şevb keşf-i re’si hem şiyāb bezlede
İtmeye ḳādir olanlar yā tezellül ḳaşd ide

[YB 41^a]

145. Ger yaḳasın yā etegin düşerürse nā-gehān
İki eliyle iderse fāsıd olur¹¹⁸⁵ ey civān

146. Secde yirinden giderse ṭdiken yāḥūd ya tezek
İki kez mekrūh olupdur üç ola bātıl emek

147. Ger yiriñ ḳatılıḡın tuymazsa anlıñ¹¹⁸⁶ secdede
Yine dülbent üstüne mekrūh secde [ey dede]

148. Bir kimesne geldüḡün ṭuysa uzatsa rüknuni

¹¹⁸³ Pes: -YB.

¹¹⁸⁴ ḥılālinde: ḥılāletde YB.

¹¹⁸⁵ Olur: ider YB.

¹¹⁸⁶ Anlıñ: alınıñ YB.

Şirk itmiş olur olur ol atup yabāna dīnini¹¹⁸⁷

149. Gövdesin şevbin saçın rükban oynamak
Barmağın çıtladup ellerini bögrüne kılamak

150. Hem gerinmek dāhī [...] ¹¹⁸⁸ ağzın açup esnemek
Çevre bakmak göz yummak kıollarını döşemek

65^a

151. Bī-^c özl itmek terebbu^c yalnız kıurmak imām
Yer vār-iken girü kıurma¹¹⁸⁹ öñ şafı eyle temām

152. Şalınma¹¹⁹⁰ şağa şola ¹¹⁹¹eylegil Hakkıa huşu^c

[YB 41^b]

Hem imāmdan kıalma evvel hem rükū^c da¹¹⁹² hem sücūd

153. Dāhī etrafında şuret olması mekrūhdur
Hem kuşkusuz gömleg-ile kılması mekrūhdur

154. Hem öñünde ocağ vü tennūr olmaıklık harāb
Dāhī bevl ya teğayyüt ider-iken ıztırab

¹¹⁸⁷ Vezin bozuktur.

¹¹⁸⁸ [...]:ikā YB.

¹¹⁸⁹ Kıurma: kıurmak YB.

¹¹⁹⁰ Şalınma: Hem şalınma YB

¹¹⁹¹ şağa şola: şağ u şola YB.

¹¹⁹² Rükū^c da: rükū^c YB.

155. Mağseleñde dāḥī kabr üstünde kıılma key şaķın
Hem tariķ-i ʿām üzre hem necis olsa yaķın

156. ¹¹⁹³Öñünde nāʿim olsa dāḥī ādem yüzine
Karşu kıılmaķlık ḥarāmdur secde ¹¹⁹⁴dāḥī özine

157. Bir kimsenin dāḥī ekilmiş yā sürülmüş yirine
Girüben kıılma namāz meger rızāsı biline

158. Şoñrağı rekʿ atde üç āyet ziyāde itmegil
Dāḥī bir kaç sūreyi tekrār iʿāde itmegil

159. Yuķarusundan oķuma şoñrağından mābaķī
Bir ikisin atlama sureniñ hem ey müttakī

[YB 42^a]

160. Dāḥī taʿyīn-i kıırāʿat-ı ʿadd-i āyet eylemek
Farz olursa kııldıǵuñ lāzım [riʿāyet] eylemek

**

161. Pes ḥaram oldu namāz ¹¹⁹⁵dört ḥāl içre muṭlaķā
Gün toǵārken istivāda diñgil ey şāḥib-liķā

¹¹⁹³ - C: hem YB.

¹¹⁹⁴ dāḥī secde: secde dāḥī YB.

**YB nüshasında, bölüm çizgisi bulunmaktadr.

¹¹⁹⁵ Pes ḥaram olur: namāz oldu YB.

162. Hem ğurūb vaktinde mekrūh oldu illā¹¹⁹⁶ ‘aşr-i yevm
Huṭbeye çıksa imām aşla namāz kılmaya kavm

65^b

163. Dāḥī tafsilin¹¹⁹⁷ dilersen bunlarıñ sen yā imām
Yazmışem menşürin¹¹⁹⁸ evvel kıl taleb bul ihtirām

164. Bunlara ḥaşr eylemek degil murādım¹¹⁹⁹ ey **Selīm**
Eksigin işlāḥ ide “*fevka zî-‘ilmin ‘alīm*”¹²⁰⁰

165. ¹²⁰¹İbn ‘ Amrīñ çün murādudur rızā-ile vişāl
Ḥaḳ müyesser eyleye cümle mü’minine ber-kemāl

166. Ḥamd şükr olsun Ḥudāya hem Ḥabībine selām
Āline aşhābına dāḥī ilā yevmi’l-қыyām

83¹²⁰²

(mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün)

¹¹⁹⁶ illā:- YB.

¹¹⁹⁷ Tafsilin: taf ilin YB.

¹¹⁹⁸ Menşürin: menşürü YB.

¹¹⁹⁹ murādım: murād YB.

¹²⁰⁰ 12/Yusuf 76’da geçen bu ayet “fevka küllü zî- ‘ilmin ‘alīm” şeklindedir. Beyitte vezne uygun olması için eksik yazılmıştır.“Bütün ilim sahiblerinin üstünde daha iyi bir bilen vardır.”

¹²⁰¹ Yazmada yok, yazmada yazanı okuyamadım.

Başka, bir manzumedir. Eksiktir.

¹²⁰² Kaynaklarda bu şiire rastlanılmamıştır.

1. Rabbim ol hālîķ durur kim bî-şebîh [u] bî-naẓîr
Benim ol Aḥmeddurur kim hem beşirdür hem nezîr
2. Hem kitâbım Rabbimiñ Ẓur’ânıdur bî-rayb [u] şek
Dînim İslâm dinidür kim oldur bedr-i münîr
3. Milletindenim Resûlüñ kıblem ol Beytü’l-ḥarâm
Aşlım ol Âdemdurur kim oldur Ebü’l-Kebîr
4. İtikâdda ehl-i sünnet ve’l-cemâ’ at mezḥebim
Hem ‘amelde mezḥebim Nu‘ mân zü’l-‘izzi’l-kesir
5. Yâ İlâhî eyle âsân bu cevâbı sen bize
Şol zamân kim şoralar bizden anı Münker Nekîr

**

84¹²⁰³

¹²⁰³ *Marifetname (cilt 2)*, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Tetkik ve Takdim, Ahmed Davudoğlu, Devran Yayıncılık, İstanbul, 1991, s.511-517.

Bu manzume, Mârifetnâme’nin Üçüncü Fenn’inin Dördüncü Nev’i olarak: “İ’tikâdı tashîh ve ehl-i sünnet ve’l-cemâat mezhebine tatbiki bildirir” takdimiyle yer alır ve hususi bir başlıkla isimlendirilmez. Kasîde-i İ’tikâdiyye, mahalle mekteplerinde şöhret bulmuş ve uzun yıllar Anadolu’nun muhtelif yerlerinde, husûsen doğu memleketlerinde akâid metni olarak çocuklara ezberletilmiştir. Toplamda 114 beyitten ibaret olan bu manzumenin 96 beyti Akâid konularını, sonraki 11 beyti ise 32 farzı hülâsa eder. (*Cevâhiru’l- ‘Akâid -Kasîde-i İ’tikâdiyye Şerhi-* Erzurumlu İbrahim Hakkı Musacalızâde Mehmed Saîd, Notlarla yayına hazırlayan Muhammed Yetim, Sultantepe Yayınları, İstanbul 2012,s.6)

Ayrıca bu şiirin Sunullah Gaybî’nin olduğunu delilleriyle ortaya konulan şu çalışmaya bakınız: Bilal Kemiikli, Popüler Dinî Kültürümüze Dâir Bir Manzûme ve Üç Şâir –“Hudâ

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Hüdā Rabbim nebim Hāḡḡa Muḡammedür Resūlullah
Hem İslām dīnidür dīnim kitābımdur kelāmullah
2. ' Amelde Ebū¹²⁰⁴ Hānīfe mezhebim hem ' itikādumda
Olupdur ehl-i sūnnet ve'l cemā' at mezhebim¹²⁰⁵
vallah¹²⁰⁶
3. Dāḡī zürriyetiyim Ādem Muḡammed milletindenim
İbādet itmege kıblem olupdur¹²⁰⁷ her yerde Beytullah¹²⁰⁸

66^a

4. Bulunmaz ol Hūdānīñ¹²⁰⁹ [nazīri]¹²¹⁰ mişl-i mānendi
Ki şüretten münezzehdür müberrādur Te'ālallah¹²¹¹

Rabbim”- Mânzumesi Üzerinde Tartışmalar, Journal of Islamic Research, Vol: 14, No:3-4, 2001, page:492-500.

Not: Mukayeseli metnini kurarken makale için M, kitap için K ifadesini kullandık.

¹²⁰⁴ Ebū: Ebū M.

¹²⁰⁵ Mezhebim: mezhebi M.

¹²⁰⁶ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Akâid içre ehl-i sūnnet oldu mezhebim cem'a

Amelde Bū Hanīfe mezhebidir mezhebim vallāh” K.

¹²⁰⁷ Olupdur: olur M.

¹²⁰⁸ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Dahi zürriyetiyim hazreti Adem nebinin hem

Halil'in ümmeti dahi kıblem Kâbe Beytullah” K.

¹²⁰⁹ Hūdānīñ: Hüdāvendin M.

¹²¹⁰ -C: [nazīri] M.

5. Şerîki yok vü toğmağdan toğurmağdan münezzehdür¹²¹²
Ehaddür küfvü yok ihlâş içinde zıkr ider Allah
6. Tebeddülden teğayyürden dâhî eşkâl [u]¹²¹³ elvândan
Muhaqqâk ol müberrâdur budur¹²¹⁴ şîfâtullah¹²¹⁵
7. Ne göklerde ne yirlerde¹²¹⁶ ne şâğ [u]¹²¹⁷ şolda ne öñ ard
üstde¹²¹⁸
Ne altında şeş cihetden ol münezzehdir yok
mekânullah¹²¹⁹
8. Hüdâ vardur velî varlığına yok evvel [ü]¹²²⁰ âhîr
Velî varlığı kendüden degildür gayrıdan vallah¹²²¹

¹²¹¹ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Bulunmaz Rabbimin zıddı ve ne de misli âlemde
Ve suretten münezzehdir mukaddestir Taâlâ’llah” K.

¹²¹² Şerîki yok vü toğmağdan toğurmağdan münezzehdür: Şeriki yok berîdir doğmadan dahi
doğurmağdan M.; Şeriki yok berîdir doğmadan doğurmağdan ancak K.

¹²¹³ [u]: -C

Bu beyit, kitapta 7. Beyittir.

¹²¹⁴ Sîfâtullah: selb-i sıfatullah K.

¹²¹⁵ şîfâtullah: evsâf-ı zâtullah M.

¹²¹⁶ Ne göklerde ne yirlerde: ne yerlerde ne göklerde M.

¹²¹⁷ [u]: -C.

¹²¹⁸ ard üstde: artıda M.

¹²¹⁹ Ne elinde şeş cihetden ol münezzehdir yok mekânullah: Berîdir şeş cihetden ol ki hiç
yokdur mekânullah M.; Cihetlerden münezzehdir ki hiç olmaz mekânullah K.

Bu beyit, kitapta 8. Beyittir.

¹²²⁰ [ü]: -C.

¹²²¹ Velî varlığı kendüden degildür gayrıdan vallah: Yine varlığı kendüden budur ekvâl-i vasf’ullah
M.; yine ol varlığıdır kendiden gayri değil vallah K.

9. Bu ‘ âlem cümle yoğiken var idi ol yüce Sübhân¹²²²

Değildir kimseye muhtâc aña muhtâc ğayrullah¹²²³

10. Şîfât-ı ekmele-ile muttaşîf ol ğadir [u] ğayyûm¹²²⁴

Dâhî noğsân şîfâtlardan berîdir Hâzret-i Allah¹²²⁵

11. Sübutiyye şîfâtı bil ‘ ilm [u] ‘ ğudretdür¹²²⁶

İrâdetdür dâhî ğulğ-ı başar sem‘ [u] Kelâmullah¹²²⁷

**

Bu beyit, kitapta 9.beyittir.

¹²²² Bu ‘ âlem cümle yoğiken var idi ol yüce Sübhân: Bu ‘ âlemler yoğiken ol var idi Kâdir u Kayyûm M.

¹²²³ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Bu âlem yoğiken ol var idi ferd ve tek ve تنها

Değildir kimseye muhtaç ve hep muhtaç ğayrullah” K.

Bu beyit, kitapta 10.beyittir..

¹²²⁴ Şîfât-ı ekmele-ile muttaşîf ol ğadir [u] ğayyûm: Sîfât-ı bâ-kemâl ile O dâ’im muttaşîfdur hem M.

¹²²⁵ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Sîfât-ı bâ kemaliyle ol daim muttaşîftır kim

Kamu noksan sıfatlardan berîdir Zülcelal Allah” K.

Bu beyit, kitapta 15.beyittir.

¹²²⁶ Sübutiyye şîfâtı bil ‘ ilm [u] ‘ ğudretdür: Subûtiyye şîfât-ı zât-ı ‘ ilmile irâdetdür M.

** “Fî Beyân-ı Sîfât-ı Subûtiyye” M.

¹²²⁷ İrâdetdür dâhî ğulğ-ı başar sem‘ [u] Kelâmullah: Hayât u kudret u halk u basar semi’ kelâmullah M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Subutiye şîfâtı kim ne aynîdir ne ğayrîdir

Kadim ve daim ve zatıyla kaimdir Sîfatullah” K.

* Bu beyit, kitapta 22.beyittir.

12. Velī haydur hayātı cümle hayya [hem]¹²²⁸ muhālifdür

Dime kim ekmel-i şurb-ile degüldür bil hayātullah¹²²⁹

13. ‘ Alīm oldur ki ‘ ilmüne erişmez kimseniñ ‘ ilmi¹²³⁰

İhāta eylemişdür cümle eşyayı¹²³¹ ‘ ilmullah

14. Semi‘ dur hem işidür cümle ol sır-ile cehri¹²³²

Münezzehdür kulağdan¹²³³ ol şıfatdur anda Sem‘ ullah

15. Başır oldur haķıķatde cemī‘¹²³⁴ eşyāya nāzirdür

Veli gözden münezzehdür dīnür ammā ki ‘ Aynullah¹²³⁵

66^b

16. Cemī‘-eşyāya kādirdür yaradur hem mürīd oldur

Dilediği olur mevcūd¹²³⁶ ‘ alā vefķ-ı murādillah¹²³⁷

¹²²⁸ -C: [hem] M.

¹²²⁹ Dime kim ekmel-i şurb-ile degüldür bil hayātullah: Dem ü lahm ekl ü şurb ile değıldir hiç hayātullah M.

Bu beyit, kitapta bulunmamaktadır.

¹²³⁰ ‘ ilmi: ‘ akılı M.

¹²³¹ Eşyayı: bu eşyayı K.

Bu beyit, kitapta 17.beyittir.

¹²³² Semi‘ dur hem işidür cümle ol sır-ile cehri: Semi‘ dur hem işidür her kelâmi sır ile cehri M.; semi’ oldu her âvazı iştir sır ile cehri K.

Bu beyit, kitapta 20.beyittir.

¹²³³ Kulağdan: özinden M.

¹²³⁴ Cem‘ : ki K.

Bu beyit, kitapta 19.beyittir.

¹²³⁵ dīnü ammā ki ‘ Aynullah: basardır min sıfatillah K.

¹²³⁶ Mevcūd: peydah M.

17. Mütekellümdür ammā ki ¹²³⁸müberrādur lisāndan ol¹²³⁹

Ḥurūf [u] lafz [u] şavt-ile degil vaşf-ı Kelāmullah¹²⁴⁰

**

18. ‘İbādıdur Ḥaḳḳuñ yirlerde göklerde melekler hep

Olurlar cümlesi her laḥzada¹²⁴¹ münḳād emrullah¹²⁴²

19. Yoḳ anlarda yimek içmek dāḥī dişilik erkeklik

Müberrādur olur bundan ḳamusı oldı Ḥaḳḳullah¹²⁴³

20. Dāḥī¹²⁴⁴ Cebrā’īl¹²⁴⁵ [u] Mīkā’īl İsrāfīl [u] ‘Azrā’īl

¹²³⁷ Bu beyit, kitapta bulunmamaktadır.

¹²³⁸ ammā ki: ol ammā K.

Bu beyit, kitapta 21.beyittir.

¹²³⁹ müberrādur lisāndan ol: berīdir dilden ağızdan K.

¹²⁴⁰ degil vaşf-ı Kelāmullah: deḡildür bil Kelāmullah M.

** “Fī-Beyāni’l-Melâ’ike” M.

¹²⁴¹ Laḥzada: lemhada M.

¹²⁴² Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Hakkın mükerrem ibadıdır melekler yerde göklerde
Avamından avam-ı nâsı afzal eylemiş Allah” K.

Bu beyit, kitapta 23.beyittir.

¹²⁴³ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Yimezler dahı içmezler Hak’ın emriyle âmiller
Dahı ankarda erkeklil dişilik yok bi-emrillah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Yemek içmek hem erkeklik dişilik yoktur onlarda
Hakka hiç âsi olmazlar mutidirler li’emrillah” K.

Bu beyit, kitapta 24.beyittir.

¹²⁴⁴ Dāḥī: ve K.

Bu beyit, kitapta 25.beyittir.

Muḳārreblerdür bu dört melekler kim ¹²⁴⁶emīnullah ¹²⁴⁷

**

21. Ḥaḳuñ yüz dört kitābı ¹²⁴⁸ hem ¹²⁴⁹ nebīler üzre
münzeldür ¹²⁵⁰

Yüzi anıñ şuḥuf dördi kitāb içinde şerʿullah ¹²⁵¹

22. Virildi Ādeme on şuḥuf Şite altısın ¹²⁵² virdi

Otuz şuḥufide İdrise onun dāḫī Ḥalīlullah ¹²⁵³¹²⁵⁴

23. Zebūrı Dāvuda virdi dāḫī Tevrātı Mūsāya

Velī ¹²⁵⁵ İncil ʿİsāya getürdi ¹²⁵⁶cümle Rūhullah ¹²⁵⁷

24. Ḥabībullahıa Ḳurʿān indürüp ḥacetce ḥacetce ¹²⁵⁸

¹²⁴⁵ Cebra ʿīl: Cibrīl M.

¹²⁴⁶ melekler kim: meleklerdür M.

¹²⁴⁷ Muḳārreblerdür bu dört melekler kim Emīnullah: Mukarrebdirpeygamberdir bu dördü hep emīnullah K.

** “Fî-Beyâni’l-Kütüb” M.

¹²⁴⁸ kitābı: kitabıdır K.

Bu beyit, kitapta 26.beyittir.

¹²⁴⁹ Hem: kim K.

¹²⁵⁰ Münzeldür: inmiştir K.

¹²⁵¹ Yüzi anıñ şuḥuf dördi kitāb içinde Şerʿullah: Kitaptır onların dördü suhuf yüzü kelimullah K.

¹²⁵² Altısın: ellisin M.

¹²⁵³ Otuz şuḥufide İdrise onun dāḫī Ḥalīlullah: otuz suhufun İdris’e hem on suhufun Halilullah M.

¹²⁵⁴ Bu beyit, kitapta bulunmamaktadır.

¹²⁵⁵ Velī: ve hem K.

Bu beyit, kitapta 27.beyittir.

¹²⁵⁶ Getürdi: getirmiş K.

¹²⁵⁷ cümle Rūhullah: Cebrail vallah K.

¹²⁵⁸ Ḥabībullahıa Ḳurʿān indürüp ḥacetce ḥacetce: Habībullahıa Kurʿan’ı getürdi hâcet oldukça M.; K.

Yigirmi üç yıl içinde tamām oldu ¹²⁵⁹Vahyullah

25. Dāhī bil enbiyā haqqında kim vācib şıdk hem teblīğ

Emānet feṭānet hem bular vācibdūr yā Allah¹²⁶⁰

26. Velī kitmān aḥkām-ile hem kizb u ḥıyānetden

Ḥamaqatdan¹²⁶¹ müberrādur cemī' in enbiyāullah¹²⁶²

27. Nebīlerden yigirmi sekizi zıkr oldı Qur'ānda

Olarıñ bilmesi vācib didi ba' z velīyullah¹²⁶³

Bu beyit, kitapta 28.beyittir.

¹²⁵⁹ içinde tamām oldu: itmam eyleyip kat' K.

¹²⁶⁰ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Dahı bilmesi vāci enbiyā hakkında bunlardur

Biri şıdk u emānetdür biri teblig-i hükmullah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Dahi ben enbiya hakkında bildim ismet ve fitnat

Nezafet hem emanet şıkla teblig-i hükmullah” K.

Bu beyit, kitapta 29.beyittir.

¹²⁶¹ Ḥamaqatdan: Münezzehdür M.

¹²⁶² Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Gadrla zenb ve humk ve kizb ve ketman ve hıyanetten

Münezzahtir müberradır cemi enbiyaullah” K.

Bu beyit, kitapta 30.beyittir.

¹²⁶³ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Nebiler ismini bilmek didiler ba'zılar vācib

Yigirmi sekizini i'lām ider Furkân-ı Hablullah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Nebiler ismin bilmek dediler bazıları vācib

Yirmi sekizin bildirdi Kur'an'da bize Allah” K.

Bu beyit, kitapta 31.beyittir.

28. Ki evvel¹²⁶⁴ Ādem [u] İdrīs [u] Nūḥ [u] Hūd hem¹²⁶⁵

Şālīḥ

Dāḥī İşḫaḳ [u] İsmā‘īl [u] İbrāhīm-i Ḥalīlullah

29. Dāḥī Ya‘ḳūb-ile Yūsuf Şuayb [vü] Lūt-ıla Yaḥyā

Zekerıyyā-ile Hārūn dāḥī¹²⁶⁶ Mūsā Kelīmullah

30. Süleymān-ile Eyyüb dāḥī İlyās-ile Dāvud¹²⁶⁷

Birisi Elyasa‘ dur hem dāḥī ‘ İsa-ı Rūḥullah¹²⁶⁸

31. Biriniñ ismi¹²⁶⁹ Zülküfl biri Yūnus nebīdür hem

Biri dāḥī¹²⁷⁰ Ḥabīb-i Ḥaḳ Muḥammedür Resūlullah

¹²⁶⁴ Ger evvel: biri Adem biri İdris K.

Bu beyit, kitapta 32.beyittir.

¹²⁶⁵ Hem: ile K.

¹²⁶⁶ dāḥī: ahi K.

Bu beyit, kitapta 33.beyittir.

¹²⁶⁷ Süleymān-ile Eyyüb dāḥī İlyās-ile Dāvud: Süleymān-ile hem Eyyüb Üzeyr İlyās-ile Dāvud M.

¹²⁶⁸ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Ve Davud ve Süleyman ve dahi İlyas ve Eyyubdur

Birisi Elyasadır dahi İsa’dır o ruhullah” K.

Bu beyit, kitapta 34.beyittir.

¹²⁶⁹ İsmi: adı M.

¹²⁷⁰ Biri dāḥī: Hitamı ol M.;K.

Bu beyit, kitapta 35.beyittir.

32. ‘Üzeyr u Loḡmān [u] Z̄ü’l-ḡarneyn bu üçde¹²⁷¹ iḡtilāf
oldı

Neb̄idür didi ba‘ źlar didi ba‘ źı veliyyullah¹²⁷²

33. Cemī‘-i enbiyāniñ evveli Ādem veli aḡır

Muḡammed faḡr-i ‘ālemdür bilki oldur Ḥabībullah¹²⁷³

34. İkisiniñ arasında neb̄iler geldi hep şādıḡ¹²⁷⁴

Ḥesābın kimseler bilmez bilür ancaḡ anı¹²⁷⁵ Allah

35. Ḳazā ḡader hem belā ḡayr şer¹²⁷⁶ Ḥaḡ cānibindendür

Dāḡī yevm-i ḡiyāmetde olur¹²⁷⁷ mevtaya ba‘ sullah¹²⁷⁸

36. Ḥisāb kitābıñ gelmesi Ḥaḡ rüz-ı maḡşerde

Sū’al ider kişiniñ ḡavl [ü] fi‘ linden ogün Aullah¹²⁷⁹

¹²⁷¹ bu üçde: üçünde M.;K.

Bu beyit, kitapta 36.beyittir.

¹²⁷² Neb̄idür didi ba‘ źlar [u] didi ba‘ źı Velīyyullah: Ki bazı enbiyâdır der ve bazı der veliyullah K.

Bu beyit, kitapta 36.beyittir.

¹²⁷³ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Cemî-i enbiyânun evvelidir Hazret-i Ādem

Hem âhırı Muhammed fahr-i âlemdür Habibullah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Cemi enbiyanın evvelidir Hazret-i Adem

Kamudan afzal ve ahir Muhammeddir Habibullah” K.

Bu beyit, kitapta 37.beyittir.

¹²⁷⁴ Neb̄iler geldi hep şādıḡ: kati çok enbiya gelmiş K.

Bu beyit, kitapta 38.beyittir.

¹²⁷⁵ Anı: hemân M.

¹²⁷⁶ Ḳazā ḡader hem belā ḡayr şer: Kazâ vü kader ile hayr u şer M.

¹²⁷⁷ Olur: var ider M.

¹²⁷⁸ Bu beyit, kitapta bulunmamaktadır.

37. ‘ Ameller vezn olup dāhī sırāta varmamuz Hāğdur
Sekiz cennet muḥaḳḳağdur virür mü ’minlere Allah¹²⁸⁰

38. Ki cennet içre mü ’minler bila keyf ü vela şübhe¹²⁸¹
Görürler anda¹²⁸² Allahı ‘ ayān olur Hicābullah¹²⁸³

67^b

39. Su ’al-i Münkereyn ḳabr-i ‘ azāb dāhī gerçekdür¹²⁸⁴
Cehennem hem yedi katdır girer müşrīk ola billah¹²⁸⁵

¹²⁷⁹ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Hısâbıyla kitâbı var Hudânun hem rûz-ı mahşerde
Sorarlar her kişünün kavlı fi’linden bi-emrillah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Kitabıyla hesabı var Hüdanın ruz-i mahşerde
Sorarlar herkesin ef’al ve akvalin bi’emrillah” K.

Bu beyit, kitapta 56.beyittir.

¹²⁸⁰ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Ameller vezn olundukta sıratı geçemez hakır
Ve Kevser’le sekiz cennet verir müminlere Allah” K.

Bu beyit, kitapta 58.beyittir.

¹²⁸¹ Ki cennet içre mü ’minler bila keyf ü vela şübhe: Behişt içre duhûl itdükde mü ’minler bilâ şübhe M.

¹²⁸² Anda: Cennetde M.

¹²⁸³ Hicābullah: Cemâlullah M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Giricek cennete müminler onda çok bulup nimet
Görürler şüphesiz onda niteliksiz cemalullah” K.

Bu beyit, kitapta 59.beyittir.

¹²⁸⁴ Su ’al-i Münkereyn ḳabr-i ‘ azāb dāhī gerçekdür: Su ’al-i Münkereyn ile ‘ azāb-ı kabri gerçekdür. M.

40. Şürûṭ dāḥī İslâmın şehâdeddür şalat [u] şavm¹²⁸⁶

Zek^c at [u] hac ğanîlere çün haber virdi Resulullah¹²⁸⁷

**

41. Namâziñ şartları bilkim tışından olan altıdur

İçinde rükni hem altı olıpdur cümle Farzullah¹²⁸⁸

42. Tışındaki tahâret setr-i ^c avret vaḳti bilmek hem¹²⁸⁹

Dāḥī abdest-ile¹²⁹⁰ niyet hem istiḳbâl-i Beytullah

43. İçindeki kıyâm-ile kırâ[’]at hem rükū^c oldı

¹²⁸⁵ Cehennem yedi etbakdur görürler müşrik-i bi’llah M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Ve cennetle cehennemşimdi var ehliyle bâkidir

Cehennem yedidir ehlin yakar daim o nâ” K.

Bu beyit, kitapta 60.beyittir.

¹²⁸⁶ Şürûṭ dāḥī İslâmın şehâdeddür şalat [u] şavm: Şurûṭı beşdür İslâmın salât u şavm ile tevhîd M.

¹²⁸⁷ Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Şurutu beştir İslâmın ki tevhid ce salat ve şavm

Zekat ve hac ganiler hakkına farz eylemiş Alla”h K.

Bu beyit, kitapta 99.beyittir.

** “Fî-Beyâni Ferâizü’s-Salât” M.

¹²⁸⁸ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Salâtun şartları hâricde olan altı farzlardur

İçindeki dahı erkân altı cümle farzullah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Namazın şartı hâricde olanlar altı olmuş

Ve erkânı içinde oldular hem altı farzullah” K.

Bu beyit, kitapta 100.beyittir.

¹²⁸⁹ Vaḳti bilmek hem: vaktini bilmek M.; bilmektir K.

Bu beyit, kitapta 101.beyittir.

¹²⁹⁰ Dāḥī abdest-ile: ve abdest almak ve K.

Dāhī tekbīr-i evvel қа' de-i uħra¹²⁹¹ Sücūdullah¹²⁹²

**

44. Vuzūnuñ farzıñ yüzün yumağ elini dirseg-ile

Hem ayağın topuğla başı mesh ide did Allah¹²⁹³

**

45. Ğuslūñ farzları bil mażmaza hem istinşāk

Dāhī cümle bedenini yumağdur 'eyā ' İbādullah¹²⁹⁴

**

46. Teyemmüm itmek vācib olur ğusl-ile abdeste

Şu bulunmaz mümkün olmayan yirlerde maħşūş eyledi

Allah¹²⁹⁵

¹²⁹¹ қа' de-i uħra: қа' de-i âħir M.

¹²⁹² Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Namazın içinde tekbir ve kıyam ile kırattır

Ruku' ve ka'de-i uhra ikişer secededir lillah K.

* Bu beyit, kitapta 102.beyittir.

** “Fî-Beyâni Ferâ'izi'l-Vüdu' “M.

¹²⁹³ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Vudûnuñ farzı yüz yumak kolın dirsekleriyle hem

Ayakların topuklarla başa mesh it didi Allah” M.

** “Fî-Beyâni Furûzi'l-Gusl” M.

¹²⁹⁴ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Dahı guslün furûzı mazmaza ile hem istinşāk

Biri de cümle ebdânın yumağdur yâ ' ibadellah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Guslün farzı üçdür kim temazmazdır hem istinşāk

Üçüncü cümle azasın yümeğtir tevbeten lillah” K.

Bu beyit, kitapta 104.beyittir.

**Fî-Beyâni Vücûbi't-Teyemmüm

¹²⁹⁵ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Teyemmüm vācib oldı bil gusulde hem ü 'abdestde

Su bulunmadığı yirde bize hâ eyledi Allah M.

**

47. Hüdāya cümle ‘uzvumdan eger geldi ise ‘ișyān

Bișimān olup anlara didim Estağfirullah¹²⁹⁶

48. Helāl itdüğünü bilüp ben anları kabul itdüm

Harāmı işidüp kaçdum hemān hıfz eyleye Allah¹²⁹⁷

49. Dāhī şer‘ e muhālif var ise aqvāl [ü] ef‘ ālim¹²⁹⁸

O hālî terk idüp döndüm yüce dergāhına billah¹²⁹⁹

**"Fî-Beyâni Furûzi't-Teyemmüm" M.

“Teyemmüm farzı üç oldu birisi ibtidâ niyet

İkincisi üçüncüsü iki darb it didi Allah” M.

Bu beyit, kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Teyemmüm eylemek vacibdir abdest ile gusl için

Su bulunmazsa ya kudreti yoğiserdir bu şer’ullah” K.

Bu beyit, kitapta 105.beyittir.

** "Fî- Beyâni Tarîki'l-İstigfâr" M.

¹²⁹⁶ Bișimān olup anlara didim Estağfirullah: Geçüp andan Didim estagfirullah tevbeten lillah M.

Bu beyit, makalede 48. Beyittir. Kitapta, şu şekilde geçmektedir:

“Eger benden küfr amden ve hataen sâdır oluysa

Ben o küfrün ceminden berî oldum li vechillah” K.

Bu beyit, kitapta 112.beyittir.

¹²⁹⁷ Bu beyit, makalede, şu şekilde geçmektedir:

“Helâl itdüğünü bildim helâl ânî kabûl itdim

Haram itdüğü eşyâdan kaçup bildim harâmullah” M.

Bu beyit, makalede 49. Beyittir. Kitapta bulunmamaktadır.

¹²⁹⁸ muhālif var ise aqvāl [ü] ef‘ ālim: muhalifse benim ef‘al u ekvalim M.; muhalifse eğer efal ve ekvalim K.

Bu beyit, kitapta 113. Ve makalede 50. Beyittir.

¹²⁹⁹ O hālî terk idüp döndüm yüce dergāhına billah: o hâl-i mâziyi terk eyledim döndüm li-vechillah M.; ben onlardan rücu ettim ve tübtü kurbetullah K.

50. Muḥammed Muṣṭafānīn itdügi teblīg aḥkāmı

Ḳābul itdüm anı cümle didüm Elḥāmdülillah¹³⁰⁰

68^a

51. Dil-ile eyleyüp ikrār ḳalp-ile eyledüm taṣdīḳ¹³⁰¹

Seniñ ḥıfz-ı emānında emānet ola ya Allah¹³⁰²

Biḥamdilillah tamamdur bu risāle ŧeb [u]¹³⁰³ rüz istinād it Zü'l-
celāl.

69^b¹³⁰⁴

85¹³⁰⁵

Ḳaṣīdetü'n-Ḥazrete'n-Nebī 'Aleyhi Ve's-selām

(mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün)

1. Elā ey server-i mahbüb mine'l- eyni ile'l-eyni

¹³⁰⁰ Ḳābul itdüm anı cümle didüm Elḥāmdülillah: Ḳābul itdüm idüb taṣdīk Didim Âmentü Billah
M.; Kabul ettim onu âmentü billah ve hükmüllah K.

Bu beyit, kitapta 114. Ve makalede 51. beyittir.

¹³⁰¹ Dil-ile eyleyüp ikrār ḳalp-ile eyledüm taṣdīḳ: Dilimdeki olan ikrār ve kalbimde olan taṣdīk
M.

¹³⁰² Bu beyit, kitapta, ŧu ŧekilde geçmektedir:

“Dilim ikrarını kalbimle taṣdīk eyledim candan

Senin hıfzında imanım emanet olsun Ey Allah” K.

Bu beyit, kitapta 115. Ve makalede 52. beyittir.

¹³⁰³ [u]: - C.

¹³⁰⁴ 69b-69a-68b-68a

¹³⁰⁵ Amil Çelebioğlu, Muhammediye II, MEB Yayınları, İstanbul, 1996, s. 171-173.

Güzel yüzüñi arz eyle götür yüzden hicābeyni

2. Yüzün benven Mesānīdir yerāhu men yerānīdür
Velakin len terānīdür taḥayyertü bi-hāteyni
3. Sözüñdür ḥikmet-i imān yüzündür raḥmet-i Raḥmān
Özüñdür derdlere derman devā kıl bi'l-gıyāseyni

69^a

4. Çü sensin es'ad-ı evlā çü sensin maḳşad-ı a'lā
Çü sensin merşad-ı eclā-i icmada¹³⁰⁶ yak sirāceyni
5. Ridāk levlāk le'amruk tāc-ı ḳamū şāhlar saña muḥtāc
Benim ḳapuñda yalın aç aç üstüme cenāḥeyni
6. Eyā gönül çü rehber ol ḳamū ḥalkā peygamber ol
Çü Sırru'llah-ı a.C Ekber ol sözüne ḫut şımāḥeyni
7. Ki tā gözler göre anuñ sarāyından tecellīsin
Ḳılam cānı nişār aña¹³⁰⁷ sürem dergāha ḥaddeyni
8. Niyāz içre ḳapusında yüzüm ḫobrağa ḳomuşdum
Seḫerde bir nidā etti (irdi) ki yā hāzā bi-hāzeyni
9. Ki her kim 'azm ide bize gerek kim dünyāden beze
Yana 'aşḳ oduna sıza bi-nārin beyne nūreyni

¹³⁰⁶ eclā-i icmada: eclā içinde K.

¹³⁰⁷ Aña: ona K.

10. Hevâlarda ola çün vâz hevâmızda ide pervâz
Hüviyetten gele âvâz ki gör Hâkdan mücâzeyni
11. Fiğân ettim ki (yâ) Mahbûb Celâlin eşiginde ben
Esîrem h̄or u sergerden ğarîbem yokmu ünseyni
12. Görürsün gözlerim yaşın akar tâ kim göre yüzüñ
Göñül çan cân ‘aşkıñ odında olupdur ke’l-ferâşeyni
13. Ğarîbem ‘âlem-i kevnden eriştim kapuña fazl it
Götür yüzden hicâbı kim bulam ondan h̄alâşeyni

68^b

14. Tecellî kııl vişâliñden ki (kim) yanmışım h̄ayâliñden
H̄ayâtıma h̄ayât oldur ki senden ire feyzeyni
15. Pes andan toğdu şems-i zât gönülden inkişâf etti
Vücûdum küll-i maḥv oldu çün etti inbisâteyni
16. Eşer qalmadı hiç benden hemîn bir ‘âlem-i toprak
H̄isâb etti bu kez mahbûb turâba bi’l-lihâzeyni
17. Ve yâ hazâ şu kim bizi görem derse bu ‘âlemde
Taḥayyürde qalır cânı edemez ittilâ‘ ayni
18. Qapumuzda zelîl olḫur¹³⁰⁸ fuzû‘¹³⁰⁹ it elleri baĝlı

¹³⁰⁸ Olḫur: ol dur K.

Ki tā kim ʿaynımız saña ʿayān ola bilā-ğayni

19. Çü yār etdiñ bizi yāre nazar ılma pes āğyāre

Gözükme dare deyyāre dilerseñ inkıřāfeyni

20. Rızāmız iste gel gir sen otur vaḥdet sarāyında

Ki tā vuşlat řarābından şunavuz biz revāqayni

21. Ki zirā kimse kim bizden devā isterse derdine

Devālar idevüz aña ki görmeye helākeyni

22. Viřālimiz zūlāinde ie geçe ḥayālinden

Cemālimiz kemālinden ire aña viřāleyni

23. Seķānī řerbete¹³¹⁰ aḥyā fuādi sümme aḥyāni

Ki ta bir¹³¹¹ Ḥızr olam cāmım bi-ʿaynin beyne'l-lāmeyni

24. Pes aldım meşreb-i řāfī řarāb-ı selsebīlinden

Getürdüm bir zūlāli kim içen terk ede kevneyni

68^a

25. Bu kevşerden kim içerse beķā-i lem-yezel buldu

Vücūdun eyledi řahīr biḏādin beyne vā veyni

26. Tecellī zatuhu Ḥaķķa^{1312c} alā men yabudur Ḥaķķa

¹³⁰⁹ Fużūʿ : huzū K.

¹³¹⁰ şerbete: şerbeten K.

¹³¹¹ Bir: ben D.

Yuhibbu'l-Ḥaḫḫ taḫḫīkân feḫṣâ 'an ilâheyni

27. Çü geldi seyyidü'l-ebrâr serâ min sırrıhi'l-esrâr

Çü ıoğdu menba'ü'l-envâr tecellî bi'l-celâleyni

28. Ki¹³¹³ çü sensin raḫmet-i Raḫmân çü sensin subḫat-i

Subḫân nüṣḫa-i

Yazıcıoğlına dermân anı kırtar mineleyni¹³¹⁴

temmet

70^a

Es-selâmu 'aleyke yâ Resûlallâh

Es-selâmu 'aleyke yâ Nebîyullâh

Es-selâmu 'aleyke yâ Şafîyallâh

Es-selâmu 'aleyke yâ Ḥabîbullâh

Es-selâmu 'aleyke yâ Nebîyyi'r-raḫmete

Es-selâmu 'aleyke yâ şefî'ü'l-ümmete

Es-selâmu 'aleyke yâ Seyyide'l mürselîn

70^b

¹³¹² Ḥaḫḫa: Hakkan D.

¹³¹³ Ki: - D.

¹³¹⁴ Yazıcıoğlına dermân anı kırtar mineleyni: Yazıcı'oğluna yaz ihsan onu kırtar mine'l-eyni D.

Ḳavā'id-i imlā' taḥrīr ve beyān olunur. Ma'lūm ola ki 'ilm-i inṣā' ulūm-ı işnā' aṣeriñ birisidür. Şurūṭ u ādāb keşidesi vardır. Ez cümle mektūb üç nev'dur. Zīra kim mürselun ileyhe ya'nī mektūb irsāl olınan kimesne yā ā'lā yā aḳrān yā ednā

71^a

olur. Ednādan ā'lāya yazılan kâğıda 'arīza yā 'arz-ı hāl dirler. Ā'lādan ednāya yazılır ise nüvāziş-nāme ve mişāl dirler. Aḳrāndan aḳrāna yazılır ise mektūb ve muḥabbet-nāme dirler. Her biriniñ ta'bīri başkadur. Meşelā ednādan ā'lāya yazılan mektūbuñ ta'bīri niyāz- mendāne u dil-pezīr u mevķi' ḥiṭāb ṣīḡa-i ḡā'ib ile kişide sebk u taḥrīr olunur. Ā'lādan ednāya bunuñ 'aksine yazılır. Edāt-ı tevķir ile su'āle cevāb ve ṣīḡa-i cem' ile tevciye ḥiṭāb olmaz zīrā bu maḥalde ṣ ṣīḡa-i -yı cem' ma'nāyı ta'zīm ifade ider. Siyāk-ı siyāka [...] olmaḳ lāzım gelür. Mürselün ileyhe erbāb-ı istiḥkākdan ola bu şüretde rütbesine göre nev'-i iltifātı müş'ir mu'āmele olunmaḳ münāsibdür. Aḳrāndan aḳrāna yazılan mektūblarda bi-ḥasebi'l-merātib edāt-ı ta'zīmi müşt Emil elfāzla ve dil-nüvāzāne kelimāt ile merātib-i edāt ḥaddine rā'at olunur. Zīrā aḳşā-yı murād temhīd-i bünyād ve edāt-ı ittiḥāddur. Her ne deñlü nüvāziş ve iltifātı muḥtevē olur ise o deñlü bā' iş-i tezā'id-i muḥabbet olur. Velakin merātib-i mürā'at bulınma ifrāt ve tefrīt-i muḥabbetlerinden sālīm ola ve daḫī ednādan ā'lāya mektūb yā arz-ı hāl taḥrīr eyledikde ḳā'ide budur ki kâğıdıñ mişfindan aşağısına yaza

ve hem çok söz yazmaya hemân merâmını ne ise anı yaza
meger kim tafşile muhtâc

71^b

muhtâc ola ol zamân câ'izdür vü daḥî akrândan akrâna ve
dostdan yârâna mektûb taḥrîr eyledikde kıâ'ide budur kimi
naşfindan yaza eger daḥî yukârı yazar ise ve münâsib ebyât
ve eş'âr kıatar ise lâyıķ ve lâ-be'sdür. Bilkim ba'ış teẓâ'id-i
meveddit ve muḥabbet olur. Ve daḥî mektûb yazılup
temâm olduķda üzerine bir miķdâr rîķ yâḥûd turâb şaca zirâ
taḥķîķ bereket tobraķdadur. Fil-i hazâ yazuya ḥâķ şacmak
ḥuşûl-ı merâm için esra'dur. Ve daḥî mektûbîñ şâĝ
cânibinden aşâĝı köşesinden mikras ile bir miķdâr kıa'ı
eyleye vechî budur ki mektûb maḥâllini vâşıl ve merâm ı
neise ḥâşıl ola ve daḥî mektûb irsâl iden kimesne ile mektûb
olunan kimesne arasında mümâlahet ve muşâḥabet vâķi'
olmamış olsa yâḥûd zamân mufâraķat çok olsa anda şerḥ-i
iştiyâķ ve temennâ-i mülâķât yazdıysa kezâlık mürselün
ileyhe nisâ' tâ'ifesinden kendü ḥâtûnı yâḥûd zî raḥme
maḥremi olsa anda daḥî zıkr-i mülâķât ve temennâ-i şerḥ-i
iştiyâķ yazdıysa âdabdan degildür ve daḥî kâtibiñ
ķalemtraşları müte'addid et'adur olmak lâzımdur bârî hiç
olmaz ise ikisinden birini ķalem yunmak için isti'mâl
eyleye ve birini ancak kıa'ı için ḥıfz eyleye ve daḥî ķalemin
uzun yonup münharif kıa'ı eyleye ve her bâr bilenmiş ola ve
ĝâyet keskin ola ķalemiñ yongasın ve kâĝıdıñ parcasın ve
mürekkebiñ kıatresin 'amden bilâ zârûretde ayak altına
bıraķmaķdan ĝâyet ihtirâz

eyleye zirā kim kātib faqr u zillet getirir iş bu beyti ‘alā
 tarīki’n-naşīha güzel nuṭḡ itmişlerdür. Qalemlle qāğıda kim
 hürmet itse bulur maqşūdun. Her qānde gitse ri‘āyet
 itmeyen aqlāma tūtersa ḥaqr ū ḥor olur. Qānde gider ise
 ehl-i ferāset olanlara bu miqdār kāfidur. Temmeti’l-implā bi-
 Avnillahi Te‘ālā

Kitāb-ı Subhātü’l-‘Uşşāk Li’l-Latīfi Raḥimehullah

Min Eḥādīsi’n-Nebeviyye¹³¹⁵

(fā‘ ilātün mefā‘ ilün fa‘ ilün)

1. Ol Resūl-i Emīn ü şādıq- va‘ d¹³¹⁶
 Bir ḥadīşinde eylemiş bunı ‘ahd
2. Qırq dāne ḥadīşi bir kimse¹³¹⁷
 Ezber itse ya ğayra naql itse
3. Şühedā-ile ḥaşr ola ol kul
 Fuqāhā zümresinde yazıla ol

¹³¹⁵ Ali Çelik, Manzum Hadis Tercümelere ve Latîfi’nin “Subhatu’l Uşşâk”, Kitap Yayınları, Ankara 2010.

¹³¹⁶ Bu manzume, cönkte, baştan eksiktir.

Sebeb-i Te’lif-i Risāle K.

¹³¹⁷ Kimse: kimesne K.

4. Daḥī yārın ire ʿ ināyetüme
Daḥil ola gelüp şefāʿ atüme
5. Bu kelāmı çün istimāʿ itdüm
Feraḥumdan ʿurup semāʿ itdüm
6. Dīl ü cānuñ bu oldı sevdāsı
Cemʿ ola tā mübārek enfāsı
7. Gerçi-kim istiṭāʿ atim yoğıdı
Heves-i¹³¹⁸ ragbetüm velī¹³¹⁹ çoğıdı
8. Feth-i bāb-ı kelām idüp fettāḥ
Kıldı söz ʿuflına dilüm miftāḥ

72^b

9. Bu eḥādisi eyledüm tedvīn
Tā riʿ āyet ola bu dīn-i güzīn
10. Bu müzeyyen kelāmı zīnetden
Fāriğ oldum¹³²⁰ ḥayāl [ü]¹³²¹ şanʿ atden
11. Ḥaḳdan ilhāmdur¹³²² kelām-ı Nebī

¹³¹⁸ Heves-i: Heves ü C.

¹³¹⁹ Velī: evet K.

¹³²⁰ Oldum: oldum oldum K.

¹³²¹ [ü]: - C.

¹³²² ilhāmdur: ilhāmdurur T.

N'ola nazmında gözlesem edebî

12. Kavli hikmet¹³²³ kelâmı mu' cizdür¹³²⁴

Nice 'allâme bunda 'acizdür

13. Bu yiter ki¹³²⁵ hemân muvâfık ola

Nazm-ı mefhūmiyet¹³²⁶ muvâfık¹³²⁷ ola

14. Göricek tâ ehālî-i İslâm

Bile mu' ciz kelâmdur¹³²⁸ bu kelâm

15. Meyl-i i' caz ide koyup sihri

Ya' nî kim vird idinmeye¹³²⁹ şî' ri

16. 'İlm-i dîndür ' ulūmdan maqşūd

Ehli anuñla tâ ola mes' ūd¹³³⁰

17. Söz odur ki kişi¹³³¹ nâfi' ola

Ma' şiyet ' illetini dâfi' ola

¹³²³ Kavli hikmet: Kavlı-i hikmet K.

¹³²⁴ kelâmı mu' cizdür: kelâm-ı mu' cizdür K.

¹³²⁵ Ki: kim K.

¹³²⁶ Mefhūmiyet: mefhūmına K.

¹³²⁷ muvâfık: mutâbık K.

¹³²⁸ kelâmdur: peyâmıdır K.

¹³²⁹ İdinmeye: idine K.

¹³³⁰ Bu beyit, kitapta, 17.beyittir.

¹³³¹ Kişi: kişiye K.

Bu beyit, kitapta, 18.beyittir.

18. Vay ol 'ömre anuñla şanāī¹³³² ola
Cehl-i 'ilm añlaya vü qānī^c ola
19. Nazm odur ki haber vire Hāqdan
Pes n'olur lağv u şī^c r-i nā-Hāqdan
20. Hūbdur gerçi kim feşāhatda
Meded irmez velī kıyāmetde
21. Umaram ki bu mūcib-i¹³³³ ğufrān
Ola derd-i me^c āşīye dermān
22. Derd-i dil-ħasteye devā yazdum

73^a

- Bast-ı qānūn idüp şifā yazdum
23. Olmayaydı¹³³⁴ eger Resūl [ü]¹³³⁵ Kitāb
Kim bilürdi nedür ħaṭā vü şavāb
24. Şīve-i şī^c ri itmedüm çendān
Tā ki her kimse idine iz^c ān
25. Vāzīḥ u rūşen eyledüm¹³³⁶ taḥrīr

¹³³² şanāī^c: zāyi' K.

Bu beyit, kitapta, 16.beyittir.

¹³³³ mūcib-i: mūcib u K.

¹³³⁴ Olmayaydı: Olmasaydı K.

¹³³⁵ [ü]: - C.

Türki nazm-ile eyledüm taqrir¹³³⁷

26. Behre-mend ola tā ki mü'minler

Sebeb-i rahmet eyleye dāver¹³³⁸

27. Aradum halk için ehem¹³³⁹ olanı

Bileler tā ki şehd ü sem olanı

28. İştifā bahırnuñ güherlerini

Nūr deryāsınuñ dürerlerini

29. Cem' idüp cümlesini dürc itdüm¹³⁴⁰

Ne kadar¹³⁴¹ 'ömrümden aña harc itdüm

30. Çün 'adedde budur hadis-i şahih

Oldı şad dāne nitekim tesbih

31. Didim ismine **Subhatü'l 'Uşşāk**

Tā ki elden qomaya her müştāk

32. Kim bu gencineye ola gencür

Olur [devā]¹³⁴² ol hāzin-i hazāne-i nūr

¹³³⁶ Eyledüm: eyleyüp K.

¹³³⁷ Taqrir: tefsir K.

¹³³⁸ dāver: devālar K.

¹³³⁹ Ehem: fehm K.

¹³⁴⁰ Cem' idüp cümlesini dürc itdüm: cem' idüben bu nazma dere itdüm K.

¹³⁴¹ Ne kadar: nakd-i K.

¹³⁴² - C: [devā] K.

33. Bunı sen şanma dürr-i ummānī
 Ḳa‘r-ı cāndur bu gevherüñ kānı

34. Gördi luṭṭfin bu dürr-i dil-cūnuñ
 Cigerin deldi reşk-i ulunuñ¹³⁴³

35. Ger şatılsa bu dürr-i bī-hemtā

73^b

Olmaz iki cihān birine bahā

36. Buña şarrāf ehl-i ‘irfāndur
 Müşter olmaz ol ki nā-dāndur

37. Nice dūr belki şeb-çerāğ-ı Hüdā
 Ki virür nūr-ı sırrı ḳalbe ziyā

38. Ḳarañu dillerde çerāğ-ı münīr
 Nūr baḫş olmada ḳamer tenvīr

39. Her kime kim bu nūr olsa¹³⁴⁴ hādī
 Yol vire zulmet içre her vādī

40. Hızır¹³⁴⁵ tevḫīḳ ile refīḳ ola ol
 Bula āḫir ḫayāt ābına yol

¹³⁴³ Ulunuñ: lü’lü’nun K.

¹³⁴⁴ Olsa: ola K.

¹³⁴⁵ Hızır: Hızıra K.

41. ani ekber-i¹³⁴⁶ devlete alib
Kimyā-yı sa‘ adete rāgıb

42. ‘ İllet-i nad-i cān bunuñla gider
Kimyādur ki albi hāliş ider¹³⁴⁷

43. Mürde-diller bulur bununla¹³⁴⁸ hayāt
Dem-i ‘ İsa-ile nitekim emvāt

44. Dilde¹³⁴⁹ yokdur şafası mürdedür ol
Zinde eyler anı kelām-ı Resūl

45. utsa mirāt-ı albi jeng-i hevā
Vir aña işbu şayal ile cilā¹³⁵⁰

1. “Men erāde en yetekelleme me‘ allahi fel’yarai’l-
ur’an.”¹³⁵¹

2. “Men hāfe’llahe te‘ ālā hāfe minhu külle şey’in.”¹³⁵²

¹³⁴⁶ ekber-i: iksir-i K.

¹³⁴⁷ Bu beyit, kitapta, 43.beyittir.

¹³⁴⁸ Bununla: bu sözle K.

Bu beyit, kitapta, 42.beyittir.

¹³⁴⁹ Dilde: dil ki K.

Bu beyit, kitapta, 45.beyittir.

¹³⁵⁰ Bu beyit, kitapta, 44.beyittir.

¹³⁵¹ Allah ile konuşmak isteyen kimse, Kur’an okusun (Rivayetin kaynağı tespit edilememiştir)

¹³⁵² Bu hadis kitapta şu şekildedir: Men hāfe’llahe hāfe minhu külli şey’i K.

3. “Men şallā ‘aleyye merraten lem yebka‘ zünūbehü zerraten.”¹³⁵³
4. “Lā tesubbū’s-sultāne fe’innehu zıllullahi fi’l-arz.”¹³⁵⁴
5. “‘Adlün se‘ātün ya‘ dilü ‘ibādete seb‘ine seneten.”¹³⁵⁵
6. “İnne eḥabbe’n-nāsi yevme’l-ḳiyāmeti imāmün ‘ādilün.”¹³⁵⁶
7. “Ṭalebū’l-‘ilmi ferīzatün ‘alā külli müslimin ve müslimetin”¹³⁵⁷
8. “Üṭlubū’l-‘ilme mine’l-mehdi ile’l-laḥdi.”¹³⁵⁸
9. “Lā faḳra eşedde mine’l-cehli.”¹³⁵⁹

Kim Allah’tan korkar ise, her şey on(un heybet ve vakarın)dan korkar. (Deylemî, Firdevsü’l-Ahbâr, II, ha.5947.)

¹³⁵³ Z̄enūbe: z̄enbūhu K.

Kim benim üzerime bir kere salātu selâm getirirse onun zerre miktarı hiç günahı kalmaz (Aclûnî, Keşfu’l-Hafâ ve Muzîlu’l-İlbâs Ammae’ş-teheae mine’l-Ehâdîsi fi Elsineti’n-Nâs, II, ha. 2516; es-Sâgânî, Mevzûātu’s-Sâgânî, ha.46)

¹³⁵⁴ Sultan’a hakaret etmeyiniz; çünkü o, Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir. (Kuzâî, Şihâbu’l-Ahbâr, ha 590; Beyhakî, Şuabu’l-İman, VI, ha7372)

¹³⁵⁵ Bir saat adâletle hükmetmek yetmiş sene ibâdete denktir. (Deylemî, Firdevsu’l-Ahbâr, II, ha.1487)

¹³⁵⁶ imân: imāmün K.

Kıyâmet gününde insanların (Allah katında) en sevimsisi adâletle hükmeden idârecilerdir. (Tirmizi, Sünenu’t-Tirmîzî, III, ha. 1329)

¹³⁵⁷ Ṭalebū’l-‘ilmü: el-‘ilmü K.

¹³⁵⁸ “Beşikten mezera ilim talep ediniz/ ilim arayınız” (Kaynağı tespit edilememiştir.)

74^a

10. “İnne alīle’l-‘ameli me‘a’l-‘ilmi keırun ve inne keıra’l-‘ameli me‘a’l-cehli alīlūn.”¹³⁶⁰
11. “Men teaddeme ‘‘ālimān feke’ennemā celese ‘ale’l-muhafı.”¹³⁶¹
12. “Men ekrame anıyyen liinā’ihi zehebe lehu ülüā dīnihi.”¹³⁶²
13. “Evvelu mā yuāsebu bihi’l-‘abdü yevme’l-ıyāmeti e-alātü.”¹³⁶³
14. “Men terake vaten mine’-alāti zebea nefschu bi-ayri sikkinin.”¹³⁶⁴
15. “E-ubatü temne‘u’r-rıza.”¹³⁶⁵

¹³⁵⁹ Cehāletten daha kötü fakirlik yoktur. (Tabarānı, el-Mu‘cemu’l-Kebır, III, 1688)

¹³⁶⁰ Bilgi ile yapılan az amel (gerçekte) çok; bilgisizce yapılan çok amel (gerçekte) azdır. (Kuzāı, ihābu’l-Ahbār, h.n.654)

¹³⁶¹ Bir ālimin önüne geçen kimse sanki mushafın üstüne oturmuş gibi olur.(Kaynağı tespit edilememiştir.)

¹³⁶² Bir zengine zenginliğinden dolayı ikramda bulunan kişinin dininin üçte ikisi gitmiştir. (Makasıd, 477; Aclūnı, Kefū’l-Hafa, h.n.2444.)

¹³⁶³ Kıyāmet gününde kulun hesaba çekileceğı ilk şey namazdır. (Ebū Āvud, Sünen, h.n. 864, Tirmizı, h.n. 413.)

¹³⁶⁴ Kim bir vakit namazı (kasten) terk ederse sanki kendisini bıçaksız boğazlamı gibidir. (Kaynağı tespit edilememiştir.)

16. “Düm ‘ala’ṭ-ṭahāreti yüvesse¹³⁶⁶ ‘aleyke’r-rızķu.”

17. “Men meleke zāden ev¹³⁶⁷ rāhiletan tūbelliĝuhu ilā Beytillah ve lem yeḥucce fe‘aleyhi en yemūte yehūdiyyen ve naṣrāniyyen.”¹³⁶⁸

18. “Ez-zekātü fitratu’l-İslām.”¹³⁶⁹

19. “Ra’sü’l-‘aķli mederātü’n-nāsi¹³⁷⁰ ba‘de’l-imān.”¹³⁷¹

20. İinne min mūcibāti’l-maĝfirati bezlü’s-selāmi ve ḥüsnü’l-keleāmi.”¹³⁷²

21. “El-kelemetü’ṭ-ṭayyibatü ṣadaķatün.”¹³⁷³

¹³⁶⁵ Eṣ-ṣubḥa: Eṣ-ṣubḥatü K.

Sabah uykusu rızka mânî olur. (Müsned, 23, Beyhakî, Şuabu’l-İman, h.n.4731; Ebu Nuaym, Hilve, 251.)

¹³⁶⁶ Yüvesse‘: tevesse‘ K.

Temizliĝe devam et rızkın genişlesin. (Kaynaĝı tespit edilememiştir.)

¹³⁶⁷ Ev: Ve K.

¹³⁶⁸ Tebellegü: tebluĝuhu K.; fe‘aleyhi: felā ‘aleyhi K.

Her kim kendisini Beytullah’a ulaştıracak bir binite ve aızıĝa sahip olur da haccetmezse onun için ancak Yahūdî yahut Hristiyan olarak ölmek vardır. (Tirmizi, 336)

¹³⁶⁹ “Ez-zekātü fitratu’l-İslām.” Kanṭaratü’l-İslām. Zekât, İslām’ın köprüsüdür. (Kuzâî, h.n.191; Aclûnî, h.n. 1416.)

¹³⁷⁰ mederātü’n-nāsi: müdarātü’n-nās.

¹³⁷¹ Akıl(lı olman)ın başı, imandan sonra insanlarla iyi geçinmektir. (Suyûtî, h.n. 4368; Kuzâî, h.n.135)

¹³⁷² Selāmı yaymak ve (gönül alıcı şekilde) güzel konuşmak, maĝfired olunmanın gereklerindedir. (Buhârî, Edebü’l-Müferd, 811; Hâkim, Müstedrek, 23.)

¹³⁷³ Güzel söz, sadakadır. (. Müslim, Zekat, 56; Müsned, II, 316, 350, 374)

22. “Ḥayru’l-kelāmi mā ḳalle ve delle.”¹³⁷⁴

23. “Men tevāza‘a rafe‘ahullah ve men tekebbera veza‘ahullah.”¹³⁷⁵

24. “Ḥüsnu’l-ḥulḳı nıṣfu’d-dīni.”¹³⁷⁶

25. “El-mü‘minu mir’ātü’l-mü‘mini.”¹³⁷⁷

26. “Lā yedḥulu’l-cennete men kāne fī ḳalbihi miṣḳālū zerratin min kibrin.”¹³⁷⁸

27. “Terku kelimatın mine’l-ğıybeti eḥabbu ilā’llahi min elfi rek‘ati ṣalātin.”¹³⁷⁹

28. “El-ğıybetü eṣeddü mine’z-zinā.”¹³⁸⁰

¹³⁷⁴ Hayırlı söz az ama kapsamlı olandır. (Bu ifade hadis değil Arap atasözüdür.)

Bu hadis, kitapta, 23. hadistir.

¹³⁷⁵ Tevâzû sahibi olan kimseyi Allah yüceltir, kibirli kimseyi ise alçaltır. (İbn Mâce, h.n. 4176; Müsned,76.)

Bu hadis, kitapta, 24. hadistir.

¹³⁷⁶ Güzel ahlâk dinin yarısıdır. (Suyûtî, h.n. 3718.)

Bu hadis, kitapta, 25. hadistir.

¹³⁷⁷ Mü‘min mü‘minin aynasıdır. (Ebû Dâvud, h.n.4918; Buhârî,239; Aclûnî, h.n.2687)

Bu hadis, kitapta, 22. hadistir.

¹³⁷⁸ min kibîr: mine’l-kibri K.

Kalbinde zerre miktarı kibir olan kimse cennete giremez. (Müslim, İman, 147-149; Ebû Dâvud, Libas,26.)

¹³⁷⁹ Gıybetten bir kelimeyi terk etmek, Allah’a bin rekat namazdan daha sevgilidir. (Kaynağı bulunamamıştır.)

29. “Sū’ul-ḥulḳı yufsidu’l-‘amele kemā yufsidu’l-ḥallü’l-‘asele.”¹³⁸¹

30. “İnne’l-ḥasede ye’ḳulü’l-ḥasenāti kemā te’ḳulü’n-nāru’l-ḥaṭabe.”¹³⁸²

31. “Men kezame ḡayḗan ve hüve yegdiru ‘alā infāzihi melea‘ İlah ḳalbehu emnen ve imānen.”¹³⁸³

32. “El-ḡaḗabu yufsidu’l-imāne kemā yufsidu’ş-şabru’l-‘asele.”¹³⁸⁴

33. “Men ‘eşlaḡa beyne’l-işneyni istevcebe şevābe şehīdin.”¹³⁸⁵

34. “Men ‘afā ‘inde’l-ḳudreti ‘afā‘ İlah te‘ālā ‘inde’l-‘usreti.”¹³⁸⁶

¹³⁸⁰ Gıybet etmek, zinâdan daha kötüdür. (Aclûnî, h.n. 1812)

¹³⁸¹ Kötü ahlâk ameli ifsad eder, sirkenin balı ifsad ettiği gibi. (. Suyûtî, h.n. 4722)

¹³⁸² Hased etmek, ateşin odunu yok ettiği gibi iyilikleri yok eder. (İbn Mâce, h.n. 4210; Ebû Dâvud, h.n. 4903; Buhârî h.n. 376)

¹³⁸³ Yefdiru: yeḳdiru K.; menā: emnan K.

Kim uygulamaya gücü yettiği halde öfkesini yutarsa Allah onun kalbini iman ve emniyetle doldurur. (Suyûtî, h.n. 8997; Aclûnî, h.n. 2594.)

¹³⁸⁴ Öfke imanı ifsad eder tıpkı sabr denilen maddenin balı ifsad ettiği gibi. (Aclûnî, 1806)

¹³⁸⁵ Kim iki kişinin arasını ıslah ederse ona şehid sevabı vacip olur (Kaynağı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 72. hadistir.

¹³⁸⁶ te‘ālā: - K.

Gücü yettiği halde kim affederse, zor günde (kıyâmette de) Allah onu affeder. (Suyûtî, h.n. 8854)

35. “Niyyetü’l-mü’mini hayrun min ‘amelihî ve niyyetü’l-fâsıķı şerrun min ‘amelihî.”¹³⁸⁷

36. “Ed-dällü ‘ale’l-hayri ke-fâ‘ilihi.”¹³⁸⁸

37. “Men kazâ hâceten li-ehihi kazâ’llah hâceteĥu.”¹³⁸⁹

38. Ütlübü’l-hayra ‘inde ĥisâni’l-vücühi.”¹³⁹⁰

39. “El-idetü deynün”¹³⁹¹

40. “Es-seĥıyyü fî civâri’llahi Te‘âlâ ve ene refıķuhu.”¹³⁹²

41. “Eş-şadaķätü tuĥfiu ‘ğazabe’r-Rabbi.”¹³⁹³

Bu hadis, kitapta, 33. hadistir.

¹³⁸⁷ Mü’minin niyeti amelinden hayırlıdır; fâsıĥın niyeti de amelinden daha kötüdür. (Sehâvî, Makâsıd, h.n.1260; Suyûtî, h.n. 9295-9296)

Bu hadis, kitapta, 34. hadistir.

¹³⁸⁸ bir hayra kılavuzluk eden sanki onu işlemiş gibidir. (Müslim, İmare, h.n. 1893; Tirmizi, h.n. 2670,2671)

Bu hadis, kitapta, 35. hadistir.

¹³⁸⁹ Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir. (İbn Cezvî, el-İlelü’l-Mütenâhiye,512; Suyûtî 205)

Bu hadis, kitapta, 36. hadistir.

¹³⁹⁰ Kitapta bu hadis bulunmamaktadır.

Hayrı yüzü güzel olanların yanında arayın.

¹³⁹¹ söz vermek borçlanmaktır. (Deylemî, h.n. 7453)

Bu hadis, kitapta, 37. hadistir.

¹³⁹² Te‘âlâ: - K.

Sahî/ cömert kimse Allah’ın yanındadır ben de onunla beraberim. (Kaynaĥı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 44. hadistir.

42. “Men nehera sâ’ilen cāi’an min bābihi ‘azzebehullah
fī’n-nāri elfe senetin.”¹³⁹⁴

43. “Lā terudde’s-sā’ile ve lev bi-şıkkı temratin.”¹³⁹⁵

44. Da’ vetü’l-ğurabā’i maqrūnetün bi’l-icābeti.¹³⁹⁶

74^b

45. Du’ā’u’l-vālidı liveledihi kadu’ā’in-nebiyyi’l-
ümmetihi.”¹³⁹⁷

46. “Kālbü’l-mü’mini min ‘arşullah.”¹³⁹⁸

47. “İttekū da’vete’l-mazlūmi velev kāne kāfirān.”¹³⁹⁹

¹³⁹³ sadaka vermek Rabbin öfkesini söndürür. (Tirmizi, Zekat, h.n.664)

Bu hadis, kitapta, 71. hadistir.

¹³⁹⁴ Kim bir dilenciye kapıdan kovarsa Allah ona cehennemde bin sene azap eder. (Kaynağı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 38. hadistir.

¹³⁹⁵ Bir parça hurma ile bile olsa dilenciye geri çevirme. (Muvatta, h.n. 923; Nesâi, 381; Tirmizi, h.n. 2352)

Bu hadis, kitapta, 39. hadistir.

¹³⁹⁶ Gariplerin duası, kabul olunmaya daha yakındır. (Kaynağı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 40. hadistir.

¹³⁹⁷ Babanın çocuğuna yaptığı dua, sanki peygamberin ümmetine yaptığı dua gibidir. (Suyûtî, h.n. 4199; Deylemî, h.n. 2859)

Bu hadis, kitapta, 41. hadistir.

¹³⁹⁸ Mü’minin kalbi Allah’ın ‘Arş’ıdır. (Aclûnî, h.n. 1886)

Bu hadis, kitapta, 42. hadistir.

48. “Ez-zulme zulumâtün yevme’l-қыyâmete.”¹⁴⁰⁰

49. “El-müslim men selimu’l-müslimüne min lisânehi veyedihi.”¹⁴⁰¹

50. “Men kâne zāvecheyni fī’d-dünyā kâne lehu lisānān yevme’l-қыyâmeti mine’n-nār.”¹⁴⁰²

51. “Lā yedhulu’l-cennete fettāt.”¹⁴⁰³

52. “Rāḥatu’l-insāni fī ḥıfzı’l-lisān.”¹⁴⁰⁴

53. “Min ḥüsn-i islāmi’l-mer‘i terkü mālâyāniyye.”¹⁴⁰⁵

¹³⁹⁹ Kâfir de olsa mazlûmun duasından sakınınız. (Deylemî, h.n. 306; Gümüşhanevî, 4)

Bu hadis, kitapta,43 hadistir.

¹⁴⁰⁰ Zulüm, kıyâmet gününün zulumâtından/ karanlıklarında bir karanlıktır. (Buhârî, 99; Müslim, 2578,2579; Tirmizi, 2030)

Bu hadis, kitapta, 45.hadistir.

¹⁴⁰¹ Müslüman, (diğer) Müslümanların elinden ve dilinden selâmette olduğu kimsedir. (buhârî, 8;Müslim, I, h.n.40-42)

¹⁴⁰² Kim dünyada iki yüzlülük ederse onun kıyâmet gününde ateşten iki dili olur. (Benzer ifade için bkz. Ebû Dâvud, IV, 268, h.n. 4873.)

Bu hadis, kitapta, 47 hadistir.

¹⁴⁰³ fettât: nemâm K.

Nemâm/ laf taşıyan cennete giremez. (Buhârî, Edeb, 50; Müslim, İman, 168;)

Bu hadis, kitapta, 48.hadistir.

¹⁴⁰⁴ İnsanın rahatı dilini tutmaktadır. (Deylemî, h.n. 6271)

Bu hadis, kitapta, 49.hadistir.

¹⁴⁰⁵ Kişinin mālâyânîyi terk etmesi, onun Müslümanlığının güzelliğindedir. (Buhârî, IV, 120, 122)

Bu hadis, kitapta, 50.hadistir..

54. “Men keşura mezāhuhu zehbe ve kāruhu.”¹⁴⁰⁶

55. “Veylun li’llezī yuḥaddiṣü liyuḍḥike veylun lehū veylun lehū.”¹⁴⁰⁷

56. “Men kezzābe kizzābe fe hüve mel’ ünün.”¹⁴⁰⁸

57. “Men ğaşşe feleyse minnā”¹⁴⁰⁹

58. “İnne ekşera ehl-i cennet belehun.”¹⁴¹⁰

59. “İnna’llahi yuḥibbu külli ḳalbin ḥazīnin.”¹⁴¹¹

60. “Mūtū ḳable en temūtū.”¹⁴¹²

¹⁴⁰⁶ Kim şakayı çok yaparsa ağırbaşlılığı gider. (Tabarânî, 334; Beyhakî 257, 263)

Bu hadis, kitapta, 51.hadistir.

¹⁴⁰⁷ İnsanları güldürmek için konuşan kimseye yazıklar olsun yazıklar olsun. (Tirmizi, IV, h.n.2315; Ebû Dâvud, Edeb, 80)

Bu hadis, kitapta, 52.hadistir..

¹⁴⁰⁸ Kim ki (bilerek) yalan söylerse o lânetlenmiştir. (Deylemî, h.n. 5909)

Bu hadis, kitapta, 54.hadistir.

¹⁴⁰⁹ Aldatan bizden değildir. (Müslim, h.n.1101; Tirmizi, III, H.n. 1315; Ebû Dâvud, III, h.n.3452)

Bu hadis, kitapta, 55. hadistir.

¹⁴¹⁰ Muhakkak ki Cennet ehlinin çoğu saf(kalpli) olanlardır. (Heysemî,X, 264; Beyhakî, h.n. 1163)

Bu hadis, kitapta, 56. hadistir.

¹⁴¹¹ Muhakkak Allah mahzûn olan her kalbi sever. (Hâkim, Müstedrek, IV, 351; Ebû Nuaym, 90)

Bu hadis, kitapta, 56. hadistir.

¹⁴¹² Ölmeden önce ölünüz. (Aliyyu’l-Karî, h.n. 539; Sehâvî, h.n. 1213)

Bu hadis, kitapta, 56. hadistir

61. “İnne li-küllü kavmin fitnetün ve fitnetü ümmeti'l-mâl.”

1413

62. “Hubbu'd-dünyâ re'sü külli haşretin.”¹⁴¹⁴

63. “Huffetu'l-cenneti bi'l-mekârihi ve huffete'n-nâri bi's-şehavâti.”¹⁴¹⁵

64. “Men şabelle gulâmen be şehveten 'azabillah [te'âlâ] fi-nâri elfe 'âm.”¹⁴¹⁶

65. “Le'anallahu min 'amile 'amel-i kavm-i Lûṭ.”¹⁴¹⁷

66. “İzâ rakibe ez-zekeru zekerân ehtezzet 'arşu'r-raḥmani fe'in mâte müşrikan ve [mel'ünen].”¹⁴¹⁸

¹⁴¹³ ümmeti'l-mâl: kavmi'l-mâl K.

Her ümmetin bir fitnesi vardır. Benim ümmetimin fitnesi de maldır. (Aclûnî, I, h.n. 726)

Bu hadis, kitapta, 59. Hadistir.

¹⁴¹⁴ Her günahın başı dünya sevgisidir. (Beyhakî, VII, h.n.1051; İbn Ebi'd-Dünya, Zemmü'd-Dünya, h.n.9, Aclûnî, I, h.n.1099)

Bu hadis, kitapta, 60 hadistir.

¹⁴¹⁵ Cennet zorluklarla, cehennem de şehvetlerle perdelenmiştir. (Buhârî, Rikak, 28; Müslim, Cennet,1)

Bu hadis, kitapta, 61. hadistir.

¹⁴¹⁶ Şabelle: teşabbele K. – C: [te'âlâ] K.; 'âm: senetin K.

Kim bir oğlan çocuğunu şehvetle öperse Allah onu cehennemde bin sene azap eder. (kaynağı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 60. hadistir.

¹⁴¹⁷ Allah Lût kavminin işlediği ameli işleyen kimseye lâmnet etmiştir. (Kaynağı bulunamamıştır.)

Bu hadis, kitapta, 62. hadistir.

67. “Ez-zinā yūrişu’l-faqr.”¹⁴¹⁹

68. “Eş-şöhretü âfetün.”¹⁴²⁰

69. “El-^c aynu Haqqun.”¹⁴²¹

70. “Lā yuflihu qavmün [...] imre’tün.”¹⁴²²

71. “El-vaḥdetu ḥayrun min celīsi’s-sū’i.”¹⁴²³

72. “Küllü ümmetin mu’âfin ille’l-mucāhirün.”¹⁴²⁴

73. “En-nedemü tevbetün.”¹⁴²⁵

¹⁴¹⁸ - C: [mel’ünen] K.

Bir kimse livata ettiği zaman, o fiilin çirkinliğinden dolayı arş titrer. Eğer o hal üzere lanetlenmiş kâfir olarak ölür. (kaynağı bulunamamıştır)

Bu hadis, kitapta, 64. hadistir.

¹⁴¹⁹ Zinâ yapmak fakirlik getirir. (Beyhakî, IV, h.n.5418; Kuzâî,h.n.45)

Bu hadis, kitapta, 65. hadistir.

¹⁴²⁰ Şöhret âfettir. (kaynağı bulunamamıştır)

Bu hadis, kitapta, 74. hadistir.

¹⁴²¹ Göz değmesi haktır. (Buharî, VII,242, 306; Müslim, Selam, IV, h.n.2187)

Bu hadis, kitapta, 75. hadistir.

¹⁴²² Başlarına kadın geçen kavim iflah olmaz. (Tirmizi, Fiten,75)

Bu hadis, kitapta, 76 hadistir..

¹⁴²³ Tek başına olmak kötülerle oturmaktan daha hayırlıdır. (Aclûnî, II, 334, h.n. 2893; Deylemî, II, h.n.7542)

Bu hadis, kitapta, 77. hadistir.

¹⁴²⁴ her ümmet affedilmiştir, ancak açıktan günah işleyenler müstesnâ. (Tabarânî, I, h.n. 632; Aclûnî, II, h.n.1966.)

Bu hadis, kitapta, 78. hadistir.

74. “Lā yedhulu’l-cennete ‘abdün lā ye‘menu cāruhū
bevā‘ igāhu.”¹⁴²⁶

75. “Ṭūbā-i lehu limen şealehu ‘aybuhu ‘an ‘uyūbi’n-nāsi.”
¹⁴²⁷

76. “Ḳuli’l- Ḥaḳḳa velev kāne mürrān.”¹⁴²⁸

77. “Efdāli’ş-şadaḳati kelimet-i Ḥaḳḳın.”¹⁴²⁹

78. “El-kāsibu Ḥabībullahi.”¹⁴³⁰

79. “Et-tāciru’ş-şadūḳu’l-emīnu me‘a’n-nebiyyine ve’ş-
şaddiḳine ve’ş-şehedā’i.”¹⁴³¹

¹⁴²⁵ En-nedemu tevbetun: En-nedemu tevbetun. keffāretü’z-zenbi en-nedāmetu K.

Günahın kefareti pişman olmaktır pişmanlık ise tevbe etmektir. (İbn Mâce, II, h.n. 4252)

Bu hadis, kitapta, 79. hadistir..

¹⁴²⁶ Komşusu zarar vermesinden emin olmayan hiç kimse cennete giremez. (Buharî, VII, 78;
Müslim, I, h.n.46; Tirmizi, IV, h.n.2520)

Bu hadis, kitapta, 80. hadistir.

¹⁴²⁷ Lehu: - K.

Başkalarının ayıplarıyla meşgul olmaktan kendi ayıbı meşgul eden kimseye ne mutlu.

(Aclûnî, II, h.n.1673; Deylemî, II, h.n.3741)

Bu hadis, kitapta,81. hadistir.

¹⁴²⁸ Acı da olsa gerçeği söyle. (Müsned, V, 159)

Bu hadis, kitapta, 82. hadistir.

¹⁴²⁹ Sadakanın en faziletlisi, hakikati söylemektir. (tespit edilememiştir.)

Bu hadis, kitapta, 83. hadistir.

¹⁴³⁰ Çalışan kimse Allah’ın sevgili kuludur. (tespit edilememiştir.)

Bu hadis, kitapta, 84. hadistir.

80. “Le‘ane Resûlullah ekele’r-rabâ’ ve mûkilehu ve kâtibehu ve şâhidehu.”¹⁴³²

81. “Ceffe’l-ķalemu bimā ente’l-aķ.”¹⁴³³

82. “Men şabbera ‘alā muşibetin yu‘ivve źuhullah.”¹⁴³⁴

83. “El-ķanā‘ at māle lā-yefnei.”¹⁴³⁵

84. “Ṭübā-yı limen kāne faķirān fī’d-dünyā ve ‘azizān fī’l-āhireti.”¹⁴³⁶

85. “Mevtü’l-fuķarāi’ rāħatün ve mevtü’l-ağniyāi’ muşibetün.”¹⁴³⁷

¹⁴³¹ Doğru sözlü ve güvenilir tüccar, (kıyâmette) peygamberler, siddikler ve şehitlerle beraberdir. (Tirmizi, Buyû, 4; İbn Mâce, Ticâret, 1)

Bu hadis, kitapta, 85. hadistir.

¹⁴³² Resûlullah faiz yiyene, yedirene, onu yazana ve şahitlik edene lânet etmiştir. (Suyûfî, V, h.n. 7256)

Bu hadis, kitapta, 86. hadistir.

¹⁴³³ Kader kalemi senin lâyıık olduğun şeye göre yazmıştır. (Buhârî, Kader, 2)

Bu hadis, kitapta, 87. hadistir.

¹⁴³⁴ şabbera: teşabbera K.

Bir musibete sabreden kimseye Allah (hayırdan) onun karşılığını verir. (tespit edilememiştir.)

Bu hadis, kitapta, 88. hadistir.

¹⁴³⁵ māle: kenzün K.

Kanaat etmek, bitmeyen bir servettir. (Aclûnî, II, 151; Kuzâî, h.n.42)

Bu hadis, kitapta, 89. hadistir.

¹⁴³⁶ Dünyada fakir, ahrette aziz olan kimseye ne mutlu. (tespit edilememiştir.)

Bu hadis, kitapta, 90. hadistir.

¹⁴³⁷ Fakirlerin ölümü rahatlıktır zenginlerin ölümü ise musibettir. (tespit edilememiştir.)

86. “Ed-dünyâ sâ‘ atün fec‘ alhâ tâ‘ aten.”¹⁴³⁸

87. “Devletü’l-ağniyâi’ fî’d-dünyâ lâ beķā’ lehâ devletü’l-fukarâi’ fî’l-aḥiret lâ fenâa’ lehâ.”¹⁴³⁹

88. “Ed-dünyâ sicnu’l-mü’mini ve cennetü’l-kâfiri.”¹⁴⁴⁰

89. “Eş-şeyḥu şābbün fî ḥubbi’l-işneyni ṭūlu’l-‘ömri ve keşretü’l-māli.”¹⁴⁴¹

75^a

90. “Ḥalāvetü’d-dünyâ mürāretü’l-āḥireti ve mürāretü’d-dünyâ ḥalāvetü’l-āḥireti.”¹⁴⁴²

91. “Kefī bi’l-mevti ve i‘zān.”¹⁴⁴³

Bu hadis, kitapta, 91. hadistir.

¹⁴³⁸ Dünya hayatı bir anlıktır, sen onu tâatle geçir. (Aliyyu’l-Kârî, h.n. 134; Sâgânî, h.n. 105, Aclûnî, h.n. 1330)

Bu hadis, kitapta, 92. hadistir.

¹⁴³⁹ Zenginın devleti dünyadadır ama onun bekadı yoktur, fakirin devleyi ahrettedir ama onun zevali yoktur. (Tespit edilememiştir.)

Bu hadis, kitapta, 93. hadistir.

¹⁴⁴⁰ Dünya, mü’minin hapishanesi kâfirin cennetidir. (Müslim, Zühd, 1; Tirmizi, Zühd, 2324)

Bu hadis, kitapta, 94. hadistir.

¹⁴⁴¹ Yaşlı kimse iki şeyi sevme konusunda gençtir: uzun ömür ve mal çokluğu. (Müslim, II, 724; Tirmizi, IV, 2338)

Bu hadis, kitapta, 95. hadistir.

¹⁴⁴² Dünyanın tatlılığı ahretin acılığıdır; dünyanın acılığı ise ahretin tatlılığıdır. (Deylemî, I, h.n. 2520)

Bu hadis, kitapta, 96. hadistir.

92. “Lā tesubbū’l- emvāt.”¹⁴⁴⁴

93. “İne’l-meyyite leyu’ azzibu bibukāi’ ehlihi.”¹⁴⁴⁵

94. “Yüb’ aşü küllü ‘ abdin ‘ alā mā mâte ‘ aleyhi.”¹⁴⁴⁶

95. “El-ḥamru cimā’ u’l-işmi.”¹⁴⁴⁷

96. “Men le’ ibe bi’ş-şatıncı ve’n-naḫıru ileyhi kâne...
laḥme’l-ḥıncır.”¹⁴⁴⁸

97. “Le’ anallahu’r-rāşı ve’l-mürteşı.”¹⁴⁴⁹

¹⁴⁴³ Öğüt verici olarak ölüm yeter. (Kuzâî, h.n.851)

Bu hadis, kitapta, 97. hadistir.

¹⁴⁴⁴ Ölmüş (kimselere) hakaret etmeyiniz. (Münâvî, Feyzu’l-Kadir, V, 3-4)

Bu hadis, kitapta, 98. hadistir.

¹⁴⁴⁵ (Şu bir gerçek ki)ölüye, ailesinin ağlaması ile azab edilir. (Buhârî, Cenâiz, 33, 34, 45; Tirmizî, Cenâiz, 24-25)

Bu hadis, kitapta, 99 hadistir.

¹⁴⁴⁶ Her kul öldüğü hal üzere diriltilir. (Aclûnî, II, 3195; Suyûtî, VI, 9994)

Bu hadis, kitapta, 93. hadistir.

“Temme’l-Kelâm bi avni’llâhi’s-selâm

“Ve’l-hamdü li’llâhi ale’t-temâm”K.

¹⁴⁴⁷ içki bütün kötülükleri toplayıcıdır. (Aclûnî,I, 1225)

Bu hadis, kitapta, 66. hadistir.

¹⁴⁴⁸ Kim kumar oynar yahut oynayana bakar ise sanki domuz etini yemiş gibidir. (benzer rivayet için bkz. Aclûnî, II, h.n. 2597)

Bu hadis, kitapta, 67. hadistir.

¹⁴⁴⁹ Allah rüşvet alana da verene de lanet etmiştir. (İbn Hıbban, Sahih, XI, 467; Müsned, I, 416, II, 212, 387)

Bu hadis, kitapta, 68. hadistir.

98. “İttekū fī'l-bünyāni 'ani'l-ḥarāmi fe'innü esāse'l-ḥarābün.”¹⁴⁵⁰

99. “Men lebise'l-ḥarīra fī'd-dünyā lem yelbeshu fī'l-aḥireti.”¹⁴⁵¹

Temmete'l Ḥadīṣü'ş-şerīf¹⁴⁵²

75^a // [İE 59^a]¹⁴⁵³

**

(mefā' ilün mefā' ilün fe'ülün)

1. Ene'l-mevcūdu¹⁴⁵⁴ fe'tlubnī tecidnī
Ve in¹⁴⁵⁵ tetlub sivā'ī lem tecidnī

¹⁴⁵⁰ esāse'l-ḥarābün: esāsehu ḥarābün K.

Haram maldan binalar yapmaktan sakınınız, çünkü o harap olmanın temelidir. (Beyhakî, VII, h.n. 10722)

*Bu hadis, kitapta, 69. hadistir.

¹⁴⁵¹ Kim dünyada ipek elbise giyerse ahrette onu giyemez. (Buhârî, Libas, 50, VII, 274; Müslim, Libas II, 1187)

Bu hadis, kitapta, 93. hadistir.

¹⁴⁵² Kesretü'zzāḥki tümītu'l-ḳalbi (Çok gülmek, kalbi öldürür; İbn Mâce, II, 1403) hadisi cönkte eksiktir.

Bu hadis, kitapta, 53. hadistir.

¹⁴⁵³ Süleymaniye kütüphanesi, İbrahim Efendi Koleksiyonu no:460, Leali Ahmed b. M. Es-Saruhani, Sure-i Rahman tercümesi.

** Başlık bulunmamaktadır.

¹⁴⁵⁴ Mevcūdu: maṭlūbu İE.

¹⁴⁵⁵ Ve in: Fe in İE.

2. Ene'l-maḫṣūdu lā taḫṣud sivā 'ī¹⁴⁵⁶
Keṣīru'l-ḡavṣi¹⁴⁵⁷ fe'ṭlubnī tecidnī
3. Ene'r-Rabbu'l-lezī yaḥṣā 'azābī
Cemī' u'l-ḥalkı fe'ṭlubnī tecidnī

[İE 60^b]

4. Ene'l-meliku'l-muheymīn celle ḡadri
'Azīmu'l-mülki fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁵⁸
5. Ene'l-ma' būdu lā ta' bud sivā 'ī
Ene'l-cebbāru fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁵⁹
6. Ene'li'l-'abdi erḡamu min eḡhi
Ve min ebeveyhi fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶⁰
7. Tecidnī fī sevadi'l-leyli 'abdī
Ḳarīben minke fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶¹
8. Tecidnī fī sücūdike ḡıyneted' ü
Ve ḡıyne [...] ¹⁴⁶²fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶³

¹⁴⁵⁶ sivā 'ī: sivāi İE.

¹⁴⁵⁷ ḡavṣi: ḡalkı İE:

¹⁴⁵⁸ Bu beyit, İE nüshasında 16. Beyittir.

¹⁴⁵⁹ Bu beyit, İE nüshasında 17. Beyittir.

¹⁴⁶⁰ Bu beyit, İE nüshasında 18. Beyittir.

¹⁴⁶¹ Bu beyit, İE nüshasında 19. Beyittir.

9. Tecidnī rāḥimen birren ra'ūfen

75^b

Bi-küllī'l-ḥalkı fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶⁴

10. Tecidnī vāḥiden şameden 'azīman¹⁴⁶⁵

Keşīru'l-birri fe'ṭlubnī tecidnī

[İE 61^a]

11. Tecidnī müsteğışen bi-mügışen

Ene'l-ḳahhāru fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶⁶

12. Tecidnī vāsi'an bi'l-Ḥaḳḳ-ı¹⁴⁶⁷ 'abdi

Ene'l-mezkūru fe'ṭlubnī tecidnī

13. İzi'l-mazlūmi¹⁴⁶⁸ nā-dānī keẓīman

Eḳūlu lebbeyke fe'ṭlubnī tecidnī

¹⁴⁶² [...]: teḳūmu İE.

¹⁴⁶³ Bu beyit, İE nüshasında 20. Beyittir.

¹⁴⁶⁴ Bu beyit, İE nüshasında 21. Beyittir.

¹⁴⁶⁵ 'azīma: 'azīmanİE.

Bu beyit, İE nüshasında 22. Beyittir.

¹⁴⁶⁶ Bu beyit, İE nüshasında 23. Beyittir.

¹⁴⁶⁷ bi'l-Ḥaḳḳ: bi'l-ḥalk İE.

Bu beyit, İE nüshasında 24. Beyittir.

¹⁴⁶⁸ Mazlūmi: lehfānu İE:

Bu beyit, İE nüshasında 25. Beyittir.

14. İzi'l-muẓtarru ẓāle “len terānī”

Nazārtu ileyhi fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁶⁹

15. İzā ' abdi ' aşānī lem tecidnī

Serī' u'l-aḫzi fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁷⁰

[İE 61^b]

16. Ve men mişlī ve leyse¹⁴⁷¹ eyne yekūnū mişlī

Ve leyse¹⁴⁷² yekūnū fe'ṭlubnī tecidnī

17. Helümme ileyye lā-taḫsud sivā 'ī

Ene'l-mennānu fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁷³

[İE 61^a]

18. Ve in hüve tābe tübtü ' aleyhi ' abdi

Ene'l-şevābu fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁷⁴

19. Elezḳuru leyleten nādeyte sırran

Elem esma' hu¹⁴⁷⁵ fe'ṭlubnī tecidnī

¹⁴⁶⁹ Bu beyit, İE nüshasında 26. Beyittir.

¹⁴⁷⁰ Bu beyit, İE nüshasında 27. Beyittir.

¹⁴⁷¹ -C: ve leyse.

Bu beyit, İE nüshasında 29. Beyittir.

¹⁴⁷² Ve leyse: feleyse İE.

¹⁴⁷³ Bu beyit, İE nüshasında 30. Beyittir.

¹⁴⁷⁴ Bu beyit, İE nüshasında 28. Beyittir.

¹⁴⁷⁵ Esmā' hu: esma' ke İE.

20. Felâ yüncîke yâ ‘abdî sivâ ‘î

Mine’n-nirâni fe’ṭlubnî tecidnî¹⁴⁷⁶

21. Ve leyse’l¹⁴⁷⁷-firdevse ğayrı

76^a

Ene’r-rızzâķu fe’ṭlubnî tecidnî

22. Ehel¹⁴⁷⁸ fî’l-ḥalkı men yu’ṭî cezîlan

Sivâ ‘î leyse fe’ṭlubnî tecidnî

[İE 62^a]

23. Ta’ rifu¹⁴⁷⁹ ğāfiru’z-zenbi ğayrı

Ene’l-ġaffāru f fe’ṭlubnî tecidnî

24. Sea’ ğfir li’l-‘ibādi felā ubālî

‘Azābu’l-ḥaṣri¹⁴⁸⁰ fe’ṭlubnî tecidnî

Bu beyit, İE nüshasında 31. Beyittir.

¹⁴⁷⁶ Bu beyit, İE nüshasında 32. Beyittir.

¹⁴⁷⁷ Ve leyse’l: velen yuḥliku’l İE.

Bu beyit, İE nüshasında 33. Beyittir.

¹⁴⁷⁸ Ehel: vehel İE.

Bu beyit, İE nüshasında 34. Beyittir.

¹⁴⁷⁹ Ta’ rifu: etu’ rifu İE.

Bu beyit, İE nüshasında 35. Beyittir.

¹⁴⁸⁰ ‘Azābu’l-ḥaṣri: ğadāte’l-ḥaṣru İE.

Bu beyit, İE nüshasında 36. Beyittir.

[İE 59^b]

25. Ve ekrimi min mezīd bilā hisābin

Ene'l-vehhābu fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁸¹

26. Verḥam min ʿibādin¹⁴⁸² men ʿaşavnī

Bi-cehlin minhū fe'ṭlubnī tecidnī

27. Ve ekrim men yetūbu ileyye havfen

İle'l¹⁴⁸³-ekrāmu fe'ṭlubnī tecidnī

28. Liye'l alā-i ve'n-na' māu ʿindi abdi

Līye'l-ḥayrātun fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁸⁴

[İE 62^a]

29. Tea' rrezni felem ter ḳaṭṭ u mişlü

Veleste terāh fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁸⁵

[İE 58^b]

30. Liye'd-dünyā¹⁴⁸⁶ ve mā fī hā cemi' an

¹⁴⁸¹ Bu beyit, İE nüshasında 4. Beyittir.

¹⁴⁸² ʿibādin: ʿibādi İE.

Bu beyit, İE nüshasında 5. Beyittir.

¹⁴⁸³ İllā alā: lī alā İE.

Bu beyit, İE nüshasında 6. Beyittir.

¹⁴⁸⁴ Bu beyit, İE nüshasında 7. Beyittir.

¹⁴⁸⁵ Bu beyit, İE nüshasında 38. Beyittir.

Liye'l-melekūt¹⁴⁸⁷ fe'ṭlubnī tecidnī

31. Eta' rif men lehu ismün keismī

Ene'r-Raḥmanu fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁸⁸

[İE 60^a]

32. Eta' rif men yuġiṣu'l-ḥalkın ġayrı

Mine'n-nirāni fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁸⁹

33. Eta' rif münkızan¹⁴⁹⁰ ġayrı serī^c an

76^b

Mine'l-mühelkätü fe'ṭlubnī tecidnī

[İE 60^a]

34. Eta' rifi men yuḳal li'l-ṣey'i ġayrı

Bikün feyeküne fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁹¹

[İE 62^a]

¹⁴⁸⁶ İle'd-dünyā: lā ed-dünyā İE.

Bu beyit, İE nüshasında 8. Beyittir.

¹⁴⁸⁷ İle'l-melekūt: lā el-melekūt İE.

¹⁴⁸⁸ Bu beyit, İE nüshasında 9. Beyittir.

¹⁴⁸⁹ Bu beyit, İE nüshasında 10. Beyittir.

¹⁴⁹⁰ Münkızan: münfızanİE.

Bu beyit, İE nüshasında 11. Beyittir.

¹⁴⁹¹ Bu beyit, İE nüshasında 11. Beyittir.

35. Eta' rif sātiren li'l-^ç aybi ğayrı
Ene's-settāru fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁹²

[İE 60^a]

36. Enāllahulellezī lā şey'e mişlī
Ene'd-deyyānu fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁹³

37. Ene'l-meliku'l-mülūki küllü milkin¹⁴⁹⁴
Liye'l-mirāsu fe'ṭlubnī tecidnī

38. Ene ufnad duhūr¹⁴⁹⁵ ḳāble ḳāblin
Ve ba' de'l-ba' din¹⁴⁹⁶ fe'ṭlubnī tecidnī

[İE 62^a]

39. Ene'l-vahhābu yā ^ç abdi serī' an
Ve fi'l' azīzi fe'ṭlubnī tecidnī¹⁴⁹⁷

40. Ene'l-ferdü'l-müdebbir fevḳa ^ç arşın

¹⁴⁹² Bu beyit, İE nüshasında 37. Beyittir.

¹⁴⁹³ Mişlī: mişl İE:

Bu beyit, İE nüshasında 14. Beyittir.

¹⁴⁹⁴ Ene'l-meliku'l-mülūki ve küllü mülkin: Ene'l milkü'l-mülükü küllü milkin İE.

Bu beyit, İE nüshasında 15. Beyittir.

¹⁴⁹⁵ Duhūr: duhūran İE.

Bu beyit, İE nüshasında 16. Beyittir.

¹⁴⁹⁶ ba' de'l-ba' di: ba' de'l-ba' dü İE.

¹⁴⁹⁷ Ve fi'l' azīzi: Ve fi'l' ahdü İE.

Bilā teklīf¹⁴⁹⁸ fe'ṭlubnī tecidnī

**1499

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Başlayalum evvelā Bismillah deyu¹⁵⁰⁰
Evvelinde faẓl-ı Bismillah deyu
2. Mustafānuñ mu' cizātın söyleyem
Diñler isen anı¹⁵⁰¹ şerḥ eyleyem
3. Diñle imdi bir 'acaib ḥoş ḥaber
Muştafādan idelüm¹⁵⁰² ey şāḥib-i hüner
4. Mescidinde bir gün ol dīn serveri¹⁵⁰³

77^a

¹⁴⁹⁸ Bilā teklīf: Bile'l- teklīf İE.

¹⁴⁹⁹ Nurettin Albayrak, *Dini Türk Halk Hikâyeleriinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri – Kaynakları ve Metin Tesisi-*, Marmara Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.
Cönkte, bir başlık bulunmamaktadır.

Metindeki kurulumundan eksik beyitler olduğu için, beyit numaraları farklılıkları gösterilmemiştir. Tezde Hāzā Dāzītān-ı Geyik başlığıyla bulunan bu manzume, 109 beyittir.

¹⁵⁰⁰ Başlayalum evvelā Bismillah deyu: Yine başladım söze Allah deyu T.

¹⁵⁰¹ Anı: ben saña T.

¹⁵⁰² İdelüm: aydam T.

¹⁵⁰³ Hikaye burada kesilerek yaklaşık 30 beyit sonrasında devam etmiştir.

5. Kırk kişiyüz avlayuben tutmuşuz
Bir gice dahı yabānda yatmışuz
6. Resül [aydur]¹⁵⁰⁴ hele çözüñ siz anı
Disün ol yiri gögi yaradanı
7. Çözdiler ol geyigüñ ayağını
Berk dutuben boğazınıñ bağını
8. Bağlu yerden geyicegi aldılar
Muştafānun karşıısına¹⁵⁰⁵ geldiler
9. Ne sözüñ var ise söylegil¹⁵⁰⁶
Benim peygamberligim¹⁵⁰⁷ şerh eylegil
10. Didi çöziñ boğāzını¹⁵⁰⁸ hemān
Benim peygamberligim kılıñ^{1509c} ayān
11. Kāfir¹⁵¹⁰ aydur çözicek geyik kaçır
İki kez şıçrasa¹⁵¹¹ çehān¹⁵¹² geçer

¹⁵⁰⁴ Aydur: - C.

¹⁵⁰⁵ Karşıısına: huzūruna T.

¹⁵⁰⁶ Ne sözüñ var ise söylegil: didiler kim ne sözüñ var söylegil T.

¹⁵⁰⁷ Benim peygamberligim: peygamberliğin bize T.

¹⁵⁰⁸ Didi çöziñ boğāzını: Didi boğāzını hem çözüñ T.

¹⁵⁰⁹ Benim peygamberligim kılıñ: İtsün peygamberliğim size T.

¹⁵¹⁰ Kāfir: Bunlar T.

¹⁵¹¹ şıçrasa: segirtse T.

¹⁵¹² çehān: bir belen T.

12. Resûl aydur çöziñ sözimi tutıñ

Geyik kaçarsa yerine ¹⁵¹³beni tutıñ

13. İş bu kavle râzı olup üşdiler

Geyigiñ ¹⁵¹⁴boğâzını çözdiler

14. Çün ki geldi ol geyicek ¹⁵¹⁵mağfile

Hağ Çalabuñ adını getürdi ¹⁵¹⁶dile

15. Hağ Çalab dîl virdi luţfundan aña

Vir şalavât dâ'imâ öñden şoña ¹⁵¹⁷

16. Eydür Hağ Çalâbıñ peygamberi

Eydür ey iki cihân serveri ¹⁵¹⁸

77^b

17. Tañrı birdür sen Resûlsün bî-gümân

Yerde gökde işbu söz oldı 'ayân

18. Her kim bunda Hağ [Nebi] ¹⁵¹⁹bildi seni

¹⁵¹³ Geyik kaçarsa yerine: Geyiğiniz kaçarsa T.

¹⁵¹⁴ Geyigiñ: Geyicegin T.

¹⁵¹⁵ Çün ki geldi ol geyicek: Çün çözüldi geldi geyik T.

¹⁵¹⁶ adını getürdi: getürüb adın T.

¹⁵¹⁷ Vir şalavât dâ'imâ öñden şoña: Vir şalavât ne didi aydam saña T.

¹⁵¹⁸ Ey der Hağ Çalâbıñ peygamberi/ Ey der ey iki cihân serveri: Dir budur iki cihânuñ serveri/
Hağ Çalâbuñ sevgüli peygamberi T.

¹⁵¹⁹ Nebi: - C.

Oddan āzād olısar yarın cānı¹⁵²⁰

19. Her kim bunda seni ¹⁵²¹Ḥaḳ bilmedi

Yarın cehennem odında ¹⁵²²ḳaynadı

20. Yedigi zaḳḳum ola yeri caḥīm

Yüzü ḳara içdügi ola ḥamīm

21. Her kim seniñ ḥükmüñe fermān ola

Yedi cennet ḳapısı ¹⁵²³Rıdvān ola

22. Ben daḥı za^c ifem¹⁵²⁴ yā Muṣṭafā

Bu ḳara başıma gelüpdür çok cefā¹⁵²⁵

23. Çin elinden gelürdim¹⁵²⁶ ben ğarīb

Ağlar¹⁵²⁷ idim ḳarandaşım¹⁵²⁸ yavi ḳılıp

24. Gelüben Mekke tağında ḳuzuladum

Ḳuzulayup iki ḳuzu gizledüm¹⁵²⁹

¹⁵²⁰ cānı: teni T.

¹⁵²¹ Her kim bunda seni: Kim ki bunda seni ol T.

¹⁵²² cehennem odında: ol ṭamu dibinde T.

¹⁵²³ Yedi cennet ḳapısı: yeri cennet yoldaşı T.

¹⁵²⁴ Za^c ifem: göynüklüyem T.

¹⁵²⁵ Bu ḳara başıma gelüpdür çok cefā: Bu ḳara başım dilüm gördi cefā T.

¹⁵²⁶ Gelürdüm: gelmiş idim T.

¹⁵²⁷ Ağlar: İster T.

¹⁵²⁸ Ḳarandaşım: ḳardaşım T.

¹⁵²⁹ Ḳuzlayup iki ḳuzu gizledüm: İki ḳuzucık toğurdum gizledüm T.

25. İgen çıkdım ki otlayam¹⁵³⁰

Südenüben kızularım emzirem¹⁵³¹

26. Gelüp bu kâfirler oltağı avladılar¹⁵³²

Avlayuben¹⁵³³ dört yanım bağladılar

27. Kaçamādım yoğdı bende mecāl

Kaardaşın yavı kılanda olmaz¹⁵³⁴ mecāl

78^a

28. Kaardaşın yavı kılanlar n'olur

Kamusından¹⁵³⁵ yalımı alçağ olur

29. Kaardaş kişiniñ¹⁵³⁶ yürek yağıdur

Malı mülki bağçası hem bağıdur

30. Şimdi irdi baña bu ğam ey aḡī

N'eyleyeyüm ol iki kızuları¹⁵³⁷

31. Dişleri bitmedi ot otlayalar

N'eylesünler¹⁵³⁸ ol ıssız tağda bunlar

¹⁵³⁰ İken çıkdım ki otlayam: İrken turmuş idum ben ot otlayam T.

¹⁵³¹ Südenüben kızularım emzirem: Girü gelüb kızularum sütleyem T.

¹⁵³² Gelüp bu kâfirler oltağı avladılar: İş bu kâfirler beni avladılar T.

¹⁵³³ Avlayuben: çevre alub T.

¹⁵³⁴ Olmaz: ne T.

¹⁵³⁵ Kamusından: Kamulardan T.

¹⁵³⁶ Kaardaş kişiniñ: Kişinin kaardaşı T.

¹⁵³⁷ Şimdi irdi baña bu ğamı ey aḡī/ N'eyleyeyüm ol iki kızuları: Şimdi baña irdi bir göynük daḡi/
Neyleyem ol iki yavrıyı daḡi T.

32. Yā Resūl baña kefīl¹⁵³⁹ ol bugün
Yüregüm derdine dermān ol bugün
33. İrişeyim ol iki kıuzulara
Hālimi h̄aber vireyüm anlara
34. Çün işitdi Muştafā bu sözleri
Yaş-la t̄oldı mübārek gözleri
35. Resūl aydur kāfire sözüm t̄uṭıñ
Geyigü baña bağışlān yā şatuñ
36. Yā kefīl¹⁵⁴⁰ olayın kıluñ kıabül
Geyigiñüz¹⁵⁴¹ gelmezse dir ol Resūl
37. Geyigiñüz iki bahāsın aluñ¹⁵⁴²
Yāhūd her ne dilerseñiz¹⁵⁴³ kıluñ¹⁵⁴⁴
38. Anlar aydur nemüz eksik şatalum
İllā kefīl¹⁵⁴⁵ olursañ t̄utalum

¹⁵³⁸ N'eylesünler: Neyleyeler T.

¹⁵³⁹ Kefīl: pāyanda T.

¹⁵⁴⁰ Kefīl: pāyandan T.

¹⁵⁴¹ Geyigiñüz: Ger geyik T.

¹⁵⁴² Aluñ: alasız T.

¹⁵⁴³ Dilerseñiz: kim dilersiz T.

¹⁵⁴⁴ Kılun: kılasız T.

¹⁵⁴⁵ Kefīl:pāyanda T.

39. Geyigümüz gelmez ise bil anı¹⁵⁴⁶
Böyle bilgil¹⁵⁴⁷ öldürürüz biz seni

78^b

40. Râzı oldu çün Muhammed¹⁵⁴⁸ bildiler
Kavil deyüp öyle dağı kodılar¹⁵⁴⁹

41. Bunlar ol dem işbu fi' l kodılar¹⁵⁵⁰
Geyigi ol demde şalıvirdiler

42. Çünkü geyik âh ile uğrar yola¹⁵⁵¹
Kuzular ayrılığını kimler tuya

43. Açar idi geyiğin gözi yaşı
Yil gibi geçer idi tağı taş

44. Tağ taş dere depe dübdüz¹⁵⁵² geçer
Yaş yirine gözlerinden kan saçar

45. Aydur ey körpe kızum sizi¹⁵⁵³
Nice şorayım siziñ hâlünizi

¹⁵⁴⁶ ise bil anı: olursa ya' ni T.

¹⁵⁴⁷ Böyle bilgil: Belli bil kim T.

¹⁵⁴⁸ Muhammed: Resûl T.

¹⁵⁴⁹ Kavli deyüp öyle dağı kodılar: kâvli ikindiye degin kıldılar T.

¹⁵⁵⁰ Bunlar ol dem işbu fa' l kodılar: Çünkü bunlar işbu kavli kıldılar T.

¹⁵⁵¹ Çünkü geyik âh ile uğrar yola: Çıkdı derd ile geyik girdi yola T.

¹⁵⁵² Dübdüz: dimezT.

¹⁵⁵³ Aydur ey körpe kızum sizi: İrdi aydur ey iki körpe kuzi T.

46. Gelüñüz daħı¹⁵⁵⁴ yüzüñüzi göreyim

Çarnıñuz ac ise ıoyurayım¹⁵⁵⁵

47. Alur imdi anañuzı yaradan

Şağ ıalıñ ben gıdeyim aradan

48. Ey iki körbe ıuzular ıalıñuz¹⁵⁵⁶

Şimden şöıra anasız ıalıñuz¹⁵⁵⁷

49. Ana ne geldi bugün¹⁵⁵⁸ kim size

Didigüñ yoğ idi bu sözi bize

50. Geyük aydur kâfire dutılmışam

Hağ Resülini kefil itmişem¹⁵⁵⁹

51. İşbu sözi işidüb ağlaşdılar

79^a

Anasıyla birbirine şırışdılar¹⁵⁶⁰

52. Didiler südiñ bize oldı ħarām

¹⁵⁵⁴ Daħı: aħır T.

¹⁵⁵⁵ Çarnıñuz ac ise ıoyurayım: çarnıñuz açdur sizi emzureyim T.

¹⁵⁵⁶ Çalıñuz: geliñiz T.

¹⁵⁵⁷ Çalıñuz: ıaldıñız T.

¹⁵⁵⁸ Bugün: söyleñ T.

¹⁵⁵⁹ İtmişem: virmişem T.

¹⁵⁶⁰ Anasıyla birbirine şırışdılar: Anasıyla bir zaman meleşdiler T.

Ḥaḡ Resūline viresün bizden selām¹⁵⁶¹

53. Ḳo bizi bu tağ içinde ḳalalum¹⁵⁶²

Ḥaḡ¹⁵⁶³ Resūline ḳurbān olalum

54. Geyik aydur ben gideyim aradan

Siziñ yāriñüz olsun sizi Yaradan¹⁵⁶⁴

55. Bunı diyüp ol geyik döndü gerü¹⁵⁶⁵

Tañrı adın dile getürdü arı¹⁵⁶⁶

56. Kāfir begi-çün ādem gönderdi¹⁵⁶⁷

Varuñ yoluna duzaḳ ḳuruñ didi

57. Vardılar yola duzaḳ ḳurdılar

Ol geyik duzaḳ içinde tutdılar¹⁵⁶⁸

58. Ḳaldı geyik duzaḳ içinde ağlayu

Ḥaḡ Çalab buyruğuna bel bağlayu

59. Eydür ey ‘ālemleriñ sırrın bilen

¹⁵⁶¹ Ḥaḡ Resūline viresün bizden selām: DEğüresin Resūle bizden selām T.

¹⁵⁶² Ḳalalum: ölelim T.

¹⁵⁶³ Ḥaḡ: Tañrı T.

¹⁵⁶⁴ Siziñ yāriñüz olsun sizi yaradan: Siziñ ala eliñiz ol Yaradan T.

¹⁵⁶⁵ Bunı diyüp ol geyik döndü gerü: İş bu sözi diyüben döndü girü T.

¹⁵⁶⁶ Tañrı adın dile getürdü adı: Diñle imdi Tañrı hüḳmin gel beru T.

¹⁵⁶⁷ Kāfir begi-çün ādem gönderdi: Ol kāfir begi ādem virübidü T.

¹⁵⁶⁸ Vardılar yola duzaḳ ḳurdılar/ Ol geyik duzaḳ içinde tutdılar: GEyüğüñ yolına tuzaḳ ḳurdılar/
Ol geyiceği tuzağa tutdılar T.

Ey amū dertlere dermān ılan¹⁵⁶⁹

60. Kim¹⁵⁷⁰ ayırmazam baa oldu cefā

İllā kefieldür Muammed Mutafa¹⁵⁷¹

61. Dertime¹⁵⁷² dermān iridür yā Hakīm

Ben za if aldım duza iinde yā Raīm¹⁵⁷³

62. Ha Te ālā Cebrā' ile buyurdu

Var iri geyügi getir didi

63. Geldi Cebrā' il geyüğü getirür

79^b

Mutafanu uzūrına yitürür

64. Geldi geyik ortaya Allah deyü

ālimi gör yā Resūlallah deyü

65.  Ayıblanmasun¹⁵⁷⁴ benim ge geldigüm

Size ma lumdur benim n'olduğum¹⁵⁷⁵

¹⁵⁶⁹ alan: olan T.

¹⁵⁷⁰ Kim: Hi T.

¹⁵⁷¹ İllā kefieldür Muammed Mutafa: İllā kefil oldu baa Mutafa T.

¹⁵⁷² Dertime: Dertlüyem T.

¹⁵⁷³ Ben za if aldım duza iinde yā Raīm: Ben za ifem hem senü lufu  azım T.

¹⁵⁷⁴  Ayıblanmasun:  Ayıblama T.

¹⁵⁷⁵ n'olduğum: eglendüğün T.

66. Gördi kāfirler geyik gelürken¹⁵⁷⁶

Muştafa önünde ‘özür itdügin¹⁵⁷⁷

67. Gelüben bir araya dirildiler

Küfri koyup heb müselman oldılar¹⁵⁷⁸

81^a¹⁵⁷⁹

Hazā Risāle-i Nakşibendī

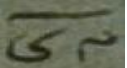
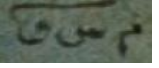
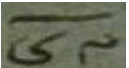
Bu faķir Bahā‘i Nakşibendī [...] Bağdāda velūd-ı Buḫārī birgün ‘ālem-i taḫayyürde fikr iderken Şeyḫ-i Ekber Ḥazret-i Muḫyi’d-dīn ḫuddise sırrahu’l-‘azīz ḫazretleriniñ cifr-i Ekberin vü Ḥasan-ı Başrī ve İmām Süyûtî vü İmām Ğazālī vü ḫaķir merḫūmñ ittiḫād vü ittifaķ idüp tettebbu‘ itdikleri vü istiḫrāc eyleyüp Ḳuṭbu’l-vaşilin vü ‘Ğavsü’l-‘ā’rifin Ḥazret-i ‘Alī Kerremallahu veche ḫazretleriniñ ‘ilm-i ledunnī ve esrār-ı İlāhī ḫattā Ḥazret-i Ādemden ilā aḫiri’l-fānī dünyāda olup olacaķ ‘acāibāt her ne ise istiḫrāc ve istinbāt eyledükleri üzere mikdārın “‘alā ḫādr-i ‘ukūlihim” fehvāsınca bu faķir yetmiş senesinde iki yüz dörde gelince zuhūr-ı ‘alāmat-ı ğarāibāt-ı cüz’i vü külli miķdārın beyān idelüm İnşā’lillah [u] Te‘ālā. Biñ yüz yetmiş

¹⁵⁷⁶ Gördi kāfirler geyik gelürken: Ol cuḫūdlar gördü geyük geldügin T.

¹⁵⁷⁷ ‘özür itdügin: ‘özürlendügin T.

¹⁵⁷⁸ Gelüben bir araya dirildiler/ Kafiri koyup heb mülemmā oldılar: Kırķ kişi ol dem müselmān oldılar/ Küfri koyub ehl-i imān oldılar T.

¹⁵⁷⁹ Cönk, 81a-79b arası tersten yazılmış 81a-80b-80a-79b şeklinde düzenlenmiştir.

bir senesinde isminde bir pā-şāh tahta cülūs idüp
salṭanatında seksen iki vü üç senesine sefer ide
livā'-i şerīfi ṭaşra ihṛāc idüp vaqt-i zamānında çok
nedāmetler zuhūra gele ve çok beldeleri küffāra teşhīr
eyleyüp vaqtinde bir iqlīm-i küffāra giriftār ola vü bir
devlet-i bergeşte olur. Ve'l-hāşıl fevt olup yirine
cülūs idecek imām tetebbu' olunduğda “*abese ve tevellā*

80^b

*En cāehu'l'amā'*¹⁵⁸⁰ āyet-i kerīminiñ tahtında münderic olan
esrār-ı ġarāibden ve ḥurūf-ı teheccī esrārından 'Abdulḥamīd
zuhūr eyledi vü anuñ vaqt-i zamānında olan ehl-i İslāmıñ ve
re'āya fuḳaralarınıñ Ḥaḳ nā-zahr ola. Zīrā 'āmālardandır vü
baḳar körlerdendir ve anuñ zamānında küffāra teşhīr olacaḳ
bir iqlīm vardır. Ol iqlīm tetebbu' eyledik ḥurūf- teheccī
üzre “*ḳaf ve'l Ḳur'āni'l-mecīd*”¹⁵⁸¹ ayeti kerīmesiniñ mā-
şadaḳı üzre ḥurūf-ı teheccī den ḳāfi aldūḳ ve Ḳur'āndan
“ra”yın aldūḳ mecīdiñ “cīn” ve “yā”sın alup ḥurūf idüp
istintāḳ eyledik. Ḳırım zuhūr eyledi. Ma'lūm oldu ki küffāra
teşhīr oluncaḳ iqlīm Ḳırım olmaḳ ihtimāli vardır ol
cānibdedir. Muḥyi'd-din 'Arabī ḳuddise sırrahu'l-'azīziñ
tetebbu' eyleyüp istihṛāc eylediḳi nazm-ı Celīlinde ḥurūf-ı
teheccī esrārına vāḳıf olup “bi'l-vādi'l-Muḳaddes-i tuva”
ḳavl-i şerīfi üzre ol iqlīm yıldız ṭarafında yeşil aṭa ta'bir
olunur. Üç ṭarafın saḥrā-i sevāda ihāṭā eylemişdür. Güzel
aṭa dir. Cāmi' vü medreseleri vü cebeleri müferriḳ güzel

¹⁵⁸⁰ 80/ Abese 1-2. “Ona bir kör geldi diye surat astı ve sırtını döndü.”

¹⁵⁸¹ 50/ Kaf 1. (şerefli) Kur'ân'a andolsun.

çā'ir ü cemen ü vādīleri vardır. Vü ehl-i İslām daḥī çoḡdur
semere-u şükūfeleri mübāhdur vü ol diyārı küffār-ı ḥāk-sār
zabṭ u taşarrufuna aldıḡı vaḡitde görelüm seb' a-i seyyārede
ḡankı kevkebiñ devri imiş. Böyle bir gündür ki gün güne
muḡālif gelür. Cemi'-i nās Zühre ṭab'ında olur. Göñüller
muḡāir vü sözleri nüfūs bulmaz dā'imā birbirin aldamaḡ
ḡaşdında olurlar. Celb-i māl sevdāsına düşerler. Ḥayā vü
edeb münḡaṭı' olur vaḡtiyle bārān vaḡitsiz tārāc olur.
İnsānda vü şıbyānda edeb vü ḡayā olmaz. Sā'at be-sā'at
tebdīl ü taḡīr olurlar. inşāf u merḡamet zā'il olur.
Aḡniyādan mürüvvet fuḡarādan ḡanā'at ḡalmayup dürlü

80^a

Dürlü bid'ātler zāhir ola ve devr-i kevkebin iḡtizāsınca ḡaḡt
u ḡalā ṭā'un veyā ḡahr-i ḡafācan ola emrāzı muḡtelife çoḡ
ola. Zuhūr ide. Ol devirde sene 1183 sene 1188 sene 1189
sene 1190 sene 1191 sene 1192 senelerinde selāṭin arasında
bir şaḡş zuhūr ide. Küffār ḡuvvetiyle ol iḡlime mālīk ola.
Ne misüllü şaḡş olmaḡın tetebbu' vü istiḡrāc eyleyüp ḡurūf-
ı teheccī esrārı üzre Muḡyi'd-dīn 'Arabīniñ ḡavli “ve's-
semā' zāi'l-burūc u şāhidin” vü “meşhūd” āyet-i Kerīminiñ
mā-şadaḡı üzre çuḡur gözli kıssa ḡollı vü ḡolları iḡ ḡarafına
egri naḡīf vü za'īf vü ḡuş isminde ola vü küffār ḡarafına
meyli ḡālib ola vü ol iḡlime bu kimsenin yüzünden
'umūmen küffāra teşḡīr vü ahālisi perişān vü perākende
olup ekşerisi mevt vü ba'zları şilā-yı vaṭan vü ba'zları
raḡiyyet üzre ola bu mişillü kimsenüñ zuhūrı selāṭin
beyinlerine iḡtilāl düşürüp beyinlerinde ḡīl u ḡāl çoḡ ola.

Dā'imā birbirleriniñ hilâfında olup cümlesi bergeşte olalar taṭvîl-i kelâm olmasun bu Zühre devridür. iki yüz devrinde tamâm olur ol vaqt bu 'âlem başka gûne olurlar

79^b

Vü ol iqlime daḥî küffârîñ yirinden ḥalâsı olup kemâ fi'l-evvel der aliyye tarafına geçüp ḳabz-ı taşarruf u selâṭîñ behre olan sene ve sene müvâfiḳ olduḳda ol iqlim yedi küffârdan ḥalâş olur. Elḥâmdülillah u Te'âlâ vü iki yüz dört sene başında bir şâhib-i seyf zuhûr idüp tecdîd-i dîn eyler “*Bismillahi mecrehâ vü mürsahâ*”¹⁵⁸² âyet-i Kerîmeniñ mâ-şadaḳı üzere Cifr-i Ekberden istiḥrâc olunmuşdur. Lakin âyet-i Kerîmeniñ zâhir ü bâṭın ma'nâ-yı luṭflarına vü esrâr-ı ḥurûflarına ıttılâ' ḥâşıl ider ise bu faḳîriñ cevâblarını añlayup ḥayr ola ve illâ emegi hevâdur vü bu faḳîr âyet-i Kerîmeniñ zâhir ü bâṭın tarafları keşf ü kerem-i bâriye mazḥar olup ḥurûf-ı teheccî üzere tetebbu' eyledikde “*Bismillahi mecrihâ*” âyet-i kerîmeniñ mâ-şadaḳı üzere iki yüz sâlında bir şâhib-i seyf zuhûr idecekdür. Muḥâmmed Manşûr isminde ola Ṭaḡîstân tarafında ola Mâverâ'ün-nehr vü medhûl-i ṭâ'ife ciftâ-i 'asker ile zuhûr idüp devriñ isrinde eḳher-i İslâm vü tecdîd-i dîn ola şâhib-i seyf ola bâb-i-ebvâbdan zuhûr ide.

¹⁵⁸² 11/Hûd 41. “Bismillah diyerek gemilere binin.”

Kaşide

1. Lemmā ezene Rabbünā bi'l bu' di ve be' adtüm
Leş? mā ketebtüm lenā fī varaķın ve be' adtüm
2. Ve şiyābünā'l-ķudmü dābet
Vecided adtü?
3. Ve şerrebetküm beledü'n-nās
Ve ķa' adtüm
4. Seferu ziyāu'l- 'ayni maħbūbi
Rakīku'ş-şūfti yecüzü 'ayni sūd
5. İmmaħi? yā ğul leşuftü
Yā mā sekkerenī ve ħallinā illel iltikaini
6. Künnā nilna ena ve'l-ke' si ve'l-maħbūb
Es' elūke yā Rabbi mā tūremel u' zül mā şuftü
7. İnne emra (rab)bike 'uyūnu's-sūde ħaf minhüm
De'l-aħrebü'n-nasi kunte ente teħāfu minhüm
8. Ve lehüm ħuvel fī muķal
Bi'llahi'l-emān minhüm

¹⁵⁸³ Cönk 85b-85a- 84b - 84a-83b--83a-82b-82a- 81b şeklinde yazılmıştır.

9. Şāmad-i dūl şabbahu hutṭ ehl-i ʿuṣṣāk

Merdānine in fevā

10. Sebʿun fī ġāb ḳusūrun minhūm

87

Ḳaside

1. Li-ecliʿr-rıfḳi veʿl-izzeti zūruʿl-ʿalili merra

İllā leyālīʿl-henā min buʿdikūm merra

2. Limali? şādıḳ? veʿl-kesir u min cerre

Baḳıyet lemmā mā leyte el-havz min demaʿī

3. Mā ḳıftu lemmā melet minni külli ʿan habbe

85^a

4. Yā ḫallū [...] ʿasel yā ḫallū [...] [...]

[...] yā ḫallū [...]

5. İneb? mersūsun fiʿl-ekfās

Min tahti ʿan surretek?

6. [...] hulūme akrās düvel ve [...]

[...] fī şefetik Le-veceʿa? reʿsü?

Mavāl

Evvelü ‘arabî semānî ‘arabî es-sâlisü ‘arabî ve’r-râbiu
‘arabî El-evvelü ‘arabî hindî [...] [...] şebihe cündiyyun
Kultü lehu bilâ? ‘indî kâle [...] hubbî ‘arabî ve’s-sānî
‘arabî [...] üstādî salleta ‘aleyye ihvānî selāse nāviyîne
‘ala ‘arabî ve’s-sâlisü ‘arabiyyun [...] me’hūran teceddede
bi-şebîhin El-fevru ve’r-râbiu ‘arabiyyun yâ kasru
tühdemü [...] [...] [...] Bi-cedîdin [...]

88

Kaşide

1. Selāmun ‘aleyküm inne qalbî yuḥibbüküm
Ve qale Resūlullah men ḥabbe yu‘ lem
2. Ve hā ene alem tüküm ‘ucceti
Femā kaşdiyye illā ta‘ işü
3. Ve teslimü ketebtü kitābi qable
Nuṭqî bi-ḥātirî ve qultü li-qalbî
4. Ente bi’ş-şevkı alemu ve bellig
Selāmî yā kitābî ve kul lehum
5. Maqāmeküm ‘indî ‘azizün mükerremün

Hüve? ahbāb [...] taḳzi'l-ḥavāici beyten ve nahnü
sükûtun

6. Ve'l-hevāye tükellemu işāretun

Bi-ṭarfi'l-ʿayni ḥıffete ehlihā

7. İşārete maḥzūnin ve lem tekellem

84^b

89

Ġayr

1. Selāmun ʿalā'l-aḥbābi fī külli sâʿatin

Selāmun cemîlün dāʾimun mütetābiʿun

2. Ḥarāmun ʿalā ḳalbî maḥabbeti ğayriküm

Kemā ḥarumet min ecli Mūsā

3. Merāziʿu ve leḳād nebetet fi'l-ḳalbî

Maḥabbetüküm kemā nebetet

4. Fî'r-rāḥateyni el-eselüke şābiʿu

Mavāl

Yā bārize'n-nehdi zekiyyun lā temmet kāfirun

Akmimî ruteni?? [...] min taḥti'l-ileyk nāfirun?

İz lem tecudu lî bi- vaşlıke Ƙabşe mâ sâfire
Ledu' iye 'aleyke şelâşe da' vet Bi't-Türki
hah ya kidi kâfirun

Mavâl

Yâ vâhidu eşkuke maḥbûbî Lebsi lû? kürk? yahya
nufûsu'l-halki leffeytü'l-yemene ve'ş-şâm ve arze't-Türk Lem
şuftü zeyû maḥbûbî Ve lâ esvede 'ayn es-sâdrü mermer
Ve'eleffenâd leftâdi nûr

Mavâl

Leine'l-cedîde lâna? ve ƙalbeke yaraşâ melân?
ene binâri'l-mehabbeti Min ƙaviyyin ve melân?
taḥannet yâ bedrî cismî keyfe şahire leḥân
Ahar ismâne'l-keâm min aƙdemin ƙâlû 'ani'llezî 'aleyne?
bu' de'r-ruftâḥân?

Mavâl

mâ tahsebenne 'alâ tûli'l-ğiyâb
[...] hatârî üşâhidu cemâlûke fi's-sabâhi ve'l-mesâk ḥatara
eşukuke? dâimun 'alâ harîrin ve mesâk ehuşşû 'aleyke

tefizzu mergubun fekattani'l-edeb küllü tezemezemi'l-ka's
ve teḡuli cabe bi-edebi ve mesāk temmet.

84^a

Mavāl

halīleyye inne'l-ıška min a'zami'l-belvā
Velā 'izzetellahi'l-muhibbi'llezi yehvā
neşertüm bisâte'l-bu'di beynī ve beyneküm [...] bisâte'l-
bu'di küllī metā tutva ve külū 'afa'r-rahmanı 'an külli mā
madā ve hallu bisâte'l-bu'di mā beyneñā yutvā ileyküm
tüzellu'n-nefsü ve hiye 'azīzetün ve leyse tüzellu'n-nefsü
illā limen tehvā felā tehücünī en ezille liḡayrikum ve es'elü
men yehvā ve men lem yekun yesva bu'ādukum hurrun ve
sabrūn ve 'alkamun ve kurbuküm ahlā mine'l-menni ve's-
selvā ve bi-dararun lev ya'lemu'n-nāse häletī ve kad kīle
enne'l-hāle yuḡnī 'ani'ş-şekvā temmet

Ġayr

1. Ketebtū ileyke minnī kitāben
Ve demu'l-ayni reşşen ba' de reşşin
2. Ba' de mā künnā innehu cümen? mişle't-türā
Fe-sirnā fil [...] kitābatina' si temmet

Mesele-i Işkât-ı devîr budur

Bir vaqt namâz beş yüz yigirmi dirhem hınța ider. Dört vaqt namâz iki biñ seksen dirhem hınța ider. Beş vaqt namâz iki biñ altı yüz dirhem

83^b

hınța ider. Altı vaqt namâz idüp vitr ile. Altı vaqt namâz üç biñ bir yüz yigirmi dirhem hınța ider. Ammâ üç biñ iki yüz dirhemden hesâb ide. Dört yüz dirhem bir vaqıyye sekiz yüz dirhem iki vaqıyye ider. Biñ altı yüz dirhem dört vaqıyye ider. Üç biñ iki yüz dirhem sekiz vaqıyye ider. Bir gün bir gicede sekiz vaqıyye ider. İki gün iki gice ki namâz on altı vaqıyye ider. Dört gün dört giceki namâz otuz iki vaqıyye ider. Beş gün beş giceki namâz kırk vaqıyye ider. Beş günde bir gele on günde iki gele yigirmi günde dört kîle otuz günde altı hınța ider. İki ayda on iki kîle hınța ider. Üç ayda on sekiz kîle hınța ider. Kîlesi birer ... dört aylıqdan devîr vîre. Ya'ni her birisine için üç devîr vire. Birer gurûşa üç aylıqdan devîr vire. Birer buçûk gurûşa ise

83^a

İki aylıqdan devîr vire. İkişer gurûşa ise bir buçûk aylıqdan devîr vire. Filân ibn-i filânıñ üç aylık ışkât-ı şalâtı için şu meblâğa saña virdim aldın kabûl itdiñ mi devr-i evvel üzre virdüm aldın kabûl itdiñmi vechi meşrûh üzre virdim aldın kabûl itdiñ mi taqdîr ola üzre virdim aldın kabûl itdiñ mi

ışkât devri tamâm olıcağ bir kaç dev̄ir fidye-i ŝavmı için ideler. Ne kadar ŝavmı kalır ise her bir günüñ ŝavmı için beş yüz yigirmi dirhem hınța hisâb ideler. Aña göre dev̄ir ideler ve bir kaç dev̄ir qalmıŝ zekatı için ne miqdâr ise ol miqdâr ideler ve bir kaç dev̄ir qalmıŝ qurbânı için ve bir kaç dev̄ir ŝadaqâ-ı fıtresi içü ve nüzür için ve bir kaç dev̄ir huquq-ı ‘ibâdı için ideler . Kefâret-i yeminî ve kefâret-i ŝavmı için dev̄ir câ’iz degil...

fidye ŝavmı için

zek’atı için

qurbânı için

ve ŝadaqa-i fitresi için

82^b

Huṭbe-i Muṭlak

Elḥamdülillahillezî nevvere kulûbe’l-‘arifîn bi envâr-i Muḥammedin ellezi qâle fî sücûdihi ümmetî ümmetî vâ ümmetâh ve va‘ade cennâti’n-na‘îm lil-müttekîne ve’l-ebrâr bi-sebebi mütâba‘ati Muḥammed ellezî qâle fî yevmi’l-mizân ümmetî ümmetî vâ ümmetâh ve vaa‘del ‘ikâbe ve’l-caḥîme ve’l-küffâra ve’l-füccâra bi-sebebi muḥâlefeti Muḥammed ellezî qâle fî yevmi’l-araŝât ümmetî ümmetî vâ ümmetâh. Tefekkerü keyfe yekûnu’l-hâl ve’l-aḥvâl izâ câ’e melekü’l-mevt lil-qabzı ve’l-intikâl fe vâllahi şümme vâllahi mâ necâ ehad mine’l-mevt ve’l-âcâl hattâ Muḥammed ellezî qâle fî aḥiri ‘ömrihi ümmetî ümmetî vâ ümmetâh.

82^a

Velā tefḥarū bi-keşreti'l-emvāli ve'l-evlad lā yenfe' ukūm til
ke'l-ḥāl fe vallahi kemā ḳālellahu tebāreke'l-cennet? izā
cā'e ecelühüm lā yesta'ḥırüne sâ'aten ve lā yestaḳdimūn
ḥattā Muḥammed ellezī fī aḥir nefsehi ümmetī ümmetī vā
ümmetāh Şehādeteyn şallallahu Te'ālā

--

Çokdan beri gecmez oldu niyâzım
Ağlamakdan kalmadı mu iki gözüm
Ayağıñ altına döşesem yüzüm
Basar gideriseñ kıyâme ne cek

81^b

Eyyühe'n-nās

İ'lemū enne ḳulūbekūm nâ'imūn ve 'aynekūm
nâzırūn ve entüm bi-a'māli'd-dünyâ meşğulūn mine'l-ḥalāl
ve'l-ḥarām tectemi'üne ve kem min māni' iz-zek'ati
yünādī'l-münādī yevme'l-ḳiyāmeti vā faḳarā vā faḳarā ve
kem 'ālimin mütekkebbirin yünādī'l-münādī yevme'l-
ḳiyāmet vā muşibetāh vā muşibetāh ve kem min 'ālimin
ğayri 'āmilin yünādī'l-münādī yevme'l-ḳiyāmet vā
ḥacīletāh vā ḥacīletāh ve kem min tāriki'ş-şalāti yünādī'l-
münādī yevme'l-ḳiyāmet vā sevāde vechāh vā sevāde
vechāh ve kem min şāribi'l-ḥamri yünādī'l-münādī

yevme'l-ķiyāmeti vā nedāmetāh vā nedemetāh elā inne
aḥsena'l-kelām e' ūzu billahi “yevme lā yenfa' u mālun ve lā
benūn illā men etāllāhe bi kalbin selīm”¹⁵⁸⁴

86^a

Hazā Şerḥ-i Hilye-i Resūl 'Aleyhi's-selām¹⁵⁸⁵

1. Didi ol peygamber aḥir zamān
Görmege dīdār mı müştāk olan
2. Hilyemi yazup naẓar ide añā
Seyr-i cemālim vire ğinā
3. Rūz-ı cezāda olam añā şeffī'
Cennet içinde ola ķadrim defī'
4. Çekmeye iḥrāk bāddan keder
'Ömrine vü mālına gelmeye zarar
5. Olmaya dünyāda zelīl-i faķīr
Yaķmaya ā' zāsını nār-ı sa'ır
6. İde [...] anı ol Rabbi'l-Mecīd
Görmeye ķabrinde azāb u şedīd

¹⁵⁸⁴ 26/ŞUARA-88-89. “O gün, ne mal fayda verir ne de evlāt. Ancak Allah'a selim bir kalp ile gelenler başka.”

¹⁵⁸⁵ Bu manzumenin, ilk 6 beytinin müellifi bulunamamıştır. Mehtap Erdoğan, Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013'de yok.

7. ¹⁵⁸⁶Faḥr-i ‘âlem didi benden soñra

8. Hilye-i pākimi kim görse benim
Ola görmüş gibi vech-i ḥasenim¹⁵⁸⁷

9. Arzū itse yüzüm görmegi ol
Ḳalbine neşe’-i Ḥaḳ itse ḥulūl¹⁵⁸⁸

10. Āteş-i dūzâḥ ola añā ḥarām¹⁵⁸⁹

11. Daḥı ḥaşr itmeye ‘üryân anı Ḥaḳ
Ola ğufrânına Ḥaḳḳıñ mülḥaḳ¹⁵⁹⁰

12. Anı ḥırz eylese bir ehl-i sefer
Zarar irmez dir añā peygamber¹⁵⁹¹

Bismillāḥirrahmānirrahīm¹⁵⁹²

¹⁵⁸⁶ 7. Beyitten sonra, Hâkânî’nin, “Hilye-i Sa’âdet” adlı hilyesinden beyitler başlamıştır. Bu beyit, Hâkânî’nin hilyesinin 149. Beytidir. Cönkte, 7. beytin ilk mısrası eksiktir. Hâkânî’nin hilyesinde bu beytin tamamı şöyledir:

“Nice pākize süḥandan soñra
Faḥr-ı ‘âlem didi benden soñra” (bkz. Erdoğan,a.g.e., s.123)

¹⁵⁸⁷ Bu beyit, kitapta 150. Beyittir.

¹⁵⁸⁸ Bu beyit, kitapta 151. Beyittir.

¹⁵⁸⁹ Bu beyit, kitapta 152. Beyittir.

Bu beytin ikinci mısrası eksiktir. Hâkânî’nin hilyesinde bu beytin tamamı şöyledir:

“ Āteş-i dūzâḥ olur añā ḥarām
Eyler ikrām ile firdevse ḥırâm” (Erdoğan,a.g.e., s.123)

¹⁵⁹⁰ Bu beyit, kitapta 155. Beyittir.

¹⁵⁹¹ Bu beyit, kitapta 156. Beyittir.

Ve mā erselnāke illā raḥmeten lil-‘ālemīn

Levlāke levlāke lemā ḥalaḳa’l-eflāk

1. Naql-ile böyle olupdı taḥḳīḳ
Ḥilye-i Ḥazret-i Şiddīḳ-i ‘atīḳ¹⁵⁹³
2. Vaşf idüp ḥilye-i pāk-i ‘Ömeri
Virdi şıḥhatle bu yüzden ḥaberi¹⁵⁹⁴
3. Ḥilye-i pāk [ü] laṭīf-i ‘Oşmān
Oldı bu vech-le taḥḳīḳ [ü] beyān¹⁵⁹⁵
4. Levḥ-i āyīne-i vech-i ezeli
Maḥrem rāz-ı nebī ya‘nī ‘Alī¹⁵⁹⁶

86^b

Siḥri bāṭıl itmek için hiç bunun gibi nev siḥr olmaz. Evvel yedi kerre Āyete’l-kürsī ve üç kerre “Fe evcese fī nefsihī ḥīfeten Mūsā”¹⁵⁹⁷ ayeti ve üç kere “elem neşrah leke”¹⁵⁹⁸ ve üç kerre “ihlāş” ve üç kerre “ḳul e‘üzü birabbi’l-felaḳ” ve

¹⁵⁹² Cevri’nin “Ḥilye-i Çehâr-yâr-ı Güzîn” adlı hilyesindedir. (Erdoğan,a.g.e., s.688)

¹⁵⁹³ Bu beyit, kitapta 32. Beyittir.

¹⁵⁹⁴ Bu beyit, kitapta 59. Beyittir.

¹⁵⁹⁵ Bu beyit, kitapta 84. Beyittir.

¹⁵⁹⁶ Bu beyit, kitapta 110. Beyittir.

¹⁵⁹⁷ 20/TAHA-67. “Bunun üzerine Mūsâ, içinde bir korku hissetti.”

¹⁵⁹⁸ 94/İNŞİRAH-1. “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?”

üç kere “ķul e‘üzü birabbi’n-nās” ve üç kere “Fātiħa su’re-sin” ve “su’re-i Baķara” evvelinden müflihun varınca okuya “Ve ķul cāel ħaķķu ve zeheķā’l-bātil inne’l-bātile kāne zehūķa”¹⁵⁹⁹ mücerreddür. Temmet

Her kim faķirlikden ħalāş olup ħani olayım dünyāda kimseye muħtāc olmayam dise namazı ķilup selām virdikten şoñra bu du‘ā-yı şerīfi üç kerre oķuya “Allahümme kemā ħaşşente vechi ‘an sücüdi ħayrike feşun vechi ‘an mes’elei ħayrike temmet temām oldu.

87^a

Ĥikāye-i Şāh-merān

Zamān-ı evāyilde üç faķr ma‘ ħımār var idi. Odun daşıyup geċinürler-idi. Fi vahid-i yevm cebele gitdiler. Bir tumana koyulup bir ıssız hana ķondılar. vahid hacer-imermer bulup mermeri ķaldurup altında vahid bi’r bulup iċi dolı ‘asel biri atulup ‘aseli ċıķarup biri yükleyüp biri dāħī döşediler?. Tamām olunca fi’l-bi’ri olan ķişi bi’rde ķoyverip gitdiler. O dāħī bir lāĝım bulup gitdi. Bir şū aķarşunuñ kenārında bir lāĝım dāħī bulup aña dāħī gitdi. Baķdı bir ‘acā’ib vilāyet yılānlar toptolu buña hücüm itdiler. Şāh-merān ķoyvermedi. Bir ‘acā’ib baķca iċinde sarayda oturup zevķ u şafā itdiler. Bir ħayli müddetden ba‘de oĝlan āh eyledi. Vilāyetini istedi. Bu marān buña didi. Saña ne oldu rāħatdasın [...] şāh merān didi: zamān-ı

¹⁵⁹⁹ 17/İSRĀ-81. “Yine de ki: Ĥak geldi; bātil yıkılıp gitti. Zaten bātil yıkılmaya mahkumdur.”

evayilde vahid oğlı on sekize irince ava ıķdı bir ceyrān bulup tutamadı. Gelüp ağladı babası didi ne ağlarsın beyān itdi: elhāşıl [...] hūmām ey at alup odı ceyrānı tā bir deñiz kenārında. Ceyrānı urtulamayup? deñize şaldı. Bu dāhı bir ayıga binüp yirişdi, düşdi, kesdi ve damlası deñize düşdügi birle bir tufan opup birini Halep vilāyetine atdı. Ma' veziri geldiler. Gelipler iken sultānları ölmüş imiş. Bunı sultān idüp veziri vezir itdiler. Bir nice müddetden ba' de bir oca arı buña bildirdi [.....] ıķdı. ārınca vilāyetine anda misāfir olup [.....] gidersin. Bir dem var cümle [...] gitti. Bir dellā ağırup bir sā' at [...] her kim görürse [...] ızım dāhı virem bu didi. İşidüben aldı gitti, bin altunı verdi, kızı dahi virdi, yatdı gice şabāh oldu. .Yahūdī bir at alup bu ođlānı dāhı alup gitdi. Bir cebel dibinde atı boğazladı, arnını yardı. Bu ođlāna didi. Gel gir bir sā' at uyu ne rüyā görürseñ

87^b

baña söyle didi. Bu geri gelüp bir uş gelüp havaya aldı. Gitdi cebeliñ başına bıraķdı, indi, baķdı, ıķdı, içinden uş açdı. Bu aldı. Baķdı, Yahūdī seniñ gibi görünür didi. Bunuñ yolu ne arāfa gider didi. O daşlardan biraz [...] diyem. Bir ac daş atdı Yahūdī aldı gitdi. Bu dāhı oradan kalkup bir yüksek cebele gitdi. Bir düş? eve gitdi, baķdı. sarāyıñ içinde bir aķ pır [...] Süleymān peyđamberi cebeliñ sultānı itmiş itmiş buña ģalini beyān itmiş didi. Ben her sene bir dīvāna inirim leylek-ile ģaber ide Süleymān peyđamber duyup her sene vilāyetine gitdi. Bir sene olunca

dīvān vaḳti gelince bu dīvāna gidince bu oḡlan gitdi. Baḳçede bir gül agācı dibinde yatdı, baḳdı. Üç gügercin gelüp şū bulup göle girdiler. Bu oḡlan buları görince ‘aḳlı gitdi geldi. Sarāya babalık dāḫī geldi, bu didi, yā baba ben silāhımı terk itdim beyān itdi didi, bir sene dāḫī dursa bildürem ceyāsın bu durdı. Gine geldiler esbābını o oḡlan alup geldi. Bunu muşambaya şarup biline bağlayup bunu kızla berāber Süleymān peygamber dev ile ma^ç leytek vilāyetine yolladı. Yedi sekiz seneden şoñra oḡlan uşaq şaḫibi olduḡdan şoñra bunuñ beli aḡırdı. Muşambayı çıḳardı. ḫamāmda bir taş altına ḳodı. Bir kız ḳoḳusını alup bulup gidüp oḡlana bir görünüp beni ararsan Çine Māçin ḳalesinde bulasın diyüp uçup gitdi. Bu oḡlan āḫ vāḫ idüp feryād eyledi. Babası bādişāḫ cümle kızları cem^ç birisini almadı. Allahım diyüp gine deñiz kenārına gidüp baḳdı. Gine yıḳa? [...] ceyrān dāḫī ḳaldırdı şuya atdı. Gine bir tufān ḳopup gine eyzān gine çıḳdı. Gine o Yahūdīye bir rast gelüp gine babaluḡuna dāḫīl olup ḫālını beyān itdi. Babaluḡ didi: ben saña dimedümme belinden çıḳarma. Gine bir sene oturdu. Ḳuşları cem^ç eyledi. Bilmeziñ didiler benim bir ḳardaşım

88^a

[...] var. Aḳbaba bādişāḫıdur didi aña var hem bir nāme yazdı. Benim ḫatırım için Süleymān Peygamberin başı-çün ya ḳardaşım bu evlādımı murādını ir gör aña vāşıl olduḡdan bir seneden şoñra o dāḫī aḳbaba ḳuşlarını cem^ç eyledi. Kimi bin yaşında kimi iki bin kimi dört kimi altı bin yaşında birisi

bilmedi, didiler. Bir kuş kaldı. O kuş bin yaşında dīvānā gelmez belki bilir dinildiğinde o dāhī geldi. Aḳbaba bādişāh aytdı. Haberini aldı mı? Ol kuş aytdı: Bādişāhim ben bugün uçup bir hevā alup tā gögüñ bir atına ıup bir vādī iinde bir mūnevver yir gōrdüm. İndüm badum bir ‘azim sarāy-ı mūcevher-i nakkaş-ı bi-ıyās inüp bir ağaca ondum. Bādişāhı aytdı: Bu nedür didi. Bu kuşdur didiler, didi bir pilāv yapun. Didiler et yer, bir deve kesdiler yedüm didi. Ü gün eglendim. Ba‘de uçup geldim. Bir müddetden şöñra gine gitdim. Ol sarāy altūn olmuş. Gōrdüm, bir oyun virdiler. Gine yidim uçdum, geldim, gine bir müddetden şöñra gitdim ol sarāy baır olmuş gōrdüm urşun atacaklardı açdım geldim bir dāhī gitmedim şimdi ben orarım gitmeye beyān eyledi. Bir ac kuş bu olanı alup ol sarāya yakın oldudan okusın aldılar. ızın anası olanı dūşmān eyledi. Babası ve ız dost idi. Her kim bu ızla ıarır her kim dutarsa ırāk ideriz didiler. Babasınıñ kolunda geldi. Alup geldiler. ızın anası olanı gōrince bu dāhī sevdi. ızı olana virdiler bir müddetden şöñra olan āh eyledi, āh anām atam didi. Bular dāhī buña [...] perīlerle beraber zev [u] şafā iderken altı ay oldu. Bir gece babası evinden ve birlice? ızın babası evinden bu zev [u] safada. gidüp gelürken

88^b

Bir gün yolda bir ūmenzārda bir avzada ız uzarken urt gelüp yūritdi olan bir depede gōmüp başı ucında oturdu. ızın babasına periler bildirdiler didi. Gelsün o bir ızım

olsuñ didi. Ođlan Һarām itdi bir dāhī evlenmegi. Her gūn yimek ta‘yin oldu. Bu Һāl űzre geunűrken bir gūn bir derdmend buña rast gelűp aytdı. Sen niye bűyle burada oturursun. Bu ođlan aytdı. Bana ne su‘al edersin Bađdāt Őhrinde bir yigit var. Kılıc yapar bir kılıcıñ gűvdesine bin altuna alur yapar. Ŭ bin altına mezabda çıkar. ba‘de űrsűn űzerine urup pareler. Yılda bir kılıc yapar pareler. gine yapar var aña su‘al eyle bu yigit gelűp aña su‘al eyledikde ol kılıc aytdı: Baña ne su‘al idersiñ? Mıűır Őhrinde bir terzi var. İki igne diger gine dikdűğini Őker minareye çıkar gine [...] iner çıkar gűnde kırk kez. Var aña su‘al eyle. Buña dāhī gelűp su‘al eyledikde bu dāhī didi: Bana ne su‘al idersin? Hindistān Őhrinde bir iĥtiyār var yol kenārına oturmuű gűrűr gelen geçeni. Allah iűn boynumuñ kűkine bir Őmār urun dir. Para istemez var aña su‘al eyle. Bu yigit vardı. Aña su‘al eyledi, bu kűr aytdı: ben bir gūn bir derviŐe rast geldim baña didi. On iki dive altunum var senűñle ortak olalum didi. Ben rāzı olup ortak olduđ yolda giderken tamāĥ itdim. Bu develer hep aldım ba‘de derviŐe kaŐd eyledim. Baña ne didi gűzlerin kűr olsun benim Őmārım yimeyince aılmasun didi. Ba‘de bu yigit Mıűra gelűp bunu aña beyān itdűkde bu terzi aytdı. Bir gūn műezzin idim minarede

89^a

eżān ođur-iken ű gűgercin gelűp ayaklarına zincīr asılmıű zincirden dutdum alayım diyű berk-i hava olup beni bir aca‘ib yire dāĥil eyledi. Bir gűl gűlistān bāđ bāđsitān bir

sarāy-ı cennet mişāli içinde bir maḥbūb-ı zaman peri kıızı kırk cāriye şāḥābı beni her gün bir cāriye ile yaturdı. Birine bir şey işlemedim tā otuz toköz oldu. Kırkıncı gece ziyāde zūr itdi. amān didi beni saña virdiler didi. Elḥāşıl taşarruf eyledim bu maḥbūb-ı zamān ḥaber alup bu baña müsteḥāḳ degil didi. Bunı gine yirine irgürdi didi. Geldim mināreye çıkdım bayağı gibi ezān okudum geldim. Bana su'al eylediler: ne olduñ didiler. Şimdi ben terziyüm ol gügercinler gelür görünür ol ecilden çıkup inirim. ' Aceb bir dāḥī ḳavuşabilür miyim diyü ba' de yigit Bağdāda gidüp aña bu terziyi beyān eyledükde bu ḳılıccı dāḥī aytdı ben diyār-ı ğurbetde ḳılıccı idim. On sekiz sene ğurbet gezüp geldim gece baqđım. Bir anam bir ehlim bir dāḥī baba yigit ehlimle beraber oturur bekledim [...] uyudılar girdim üçini dahi kestim. Çıkdım gitdim üç günden şoñra geldim ḥaber aldım ol yigit oğlum imiş [...] āh āh eyledim. Şimdi ḳılıccı yaparım. Şatacaḳ vaḳtinde olan gelür her biri kızgüne söyler niçün bizim başımız bu ḳılıccı-la kesdiñ. Ben dāḥī ḳılıccı pāre pāre iderim. İşte benim derdim budur ba' de ol yigit bunı gelüp bu oğlana bildürdükde ol oğlan dāḥī başına geleni ḥikāyet eyledi. Şimdi gelelüm şāḥ-marān aytdı: şimdi vaḳt oldu seni dünyā yüzine çıḳaram.

89^b

lakin benim ecelim seniñ elindedür didi taḳdir-i muḳadder öyle didi didi yā yigidim ḥamāma girme şāḥ-marānı görinen kişi ḥamāma girince alaca bulaca olur-imiş. ḥāddi bilirler kim şāḥ-merān görmüş ol zamānın bādişāḥı Meşūş-imiş. Bir

Yahūdi ḥakem gelüp aytdı. Şāh-merānı ḳaynadup anıñ şuyunu içmeli. elḥāşıl bu oğlan yedi Sene ḥamāma girmez ba‘de aḥbāb bunı ḥamāma ḳodılar. beyān oldı. Bunı bādişāha getirüp eziyet eylediler beyān eyledi. yahudi gelüp ḳuyuniñ ağazında oğudı. Şāh-merān dāḥī yılanları cem‘ idüp aytdı: ben Dūnya yüzine giderim belki elli biñ sene gelmem. Yirime muḳayyet oluñ deyüp gelüp, çığdı. Bu yigide aytdı beni sen getür Yahūdī eline virme lakin başımı Yahudi kessündidi şehid olam dedi yolda giderken oğlana aytdı: Yahūdī benim başım kes tenim ḳaynadur evvel çığan köpük zehirdür ba‘de devādur ba‘de çığan köpüği için o ḳan olur didi. Yahūdī bunı kesüp ḳaynadup evvel çığan köpüği bir yire ḳoydı. Ba‘de ortaya ba‘de bu kanları kendi ḫarāfında ḳodı. Bir iş zuḫūr itdi. Bunı çağırdılar bu ol şavtı işidüp loḳmānluđı kendi ḫarāfına ḳodı. elḥāşıl-ı kelām Yahūdī köpürüp yigit loḳmānluđı içüp bādişāhı dāḥī iyü itdi. ba‘de her dürlü otlar dile geldi. Her biri ben fulān¹⁶⁰⁰

90^a¹⁶⁰¹

90¹⁶⁰²

Medḫ-i Ramazān-ı Şerīf

(fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün)

1. Elvedā‘ ey şehri ‘āzam ḳayf-ı Yezdān elvedā‘

Ḥoşnūd-idi cümlesinden ehl-i imān elvedā‘

¹⁶⁰⁰ Hikaye burada kesilmiştir.

¹⁶⁰¹ Bu varakta, 86b deki şiirin başı vardır. Bu sebeple biz bu iki varağı birleştirdik.

¹⁶⁰² Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

2. Nice gözler görmedi adr-i berāt-ı ıydıñı
Ğıbta eyler ābr içinde ehl-i ur'ān elvedā'
3. ara gözler a olupdur senden ey nūr-i Hūdā
Baldu ramet nice yüz biñ ehl-i ısyān elvedā'
4. ün hadış-i uds içre didi Hā bi's-řavāb
Nice bilsün adriñi bu āciz insān elvedā'
5. Gündüzün ıyd oldu giceñ leyle-i adr-i berāt
Tōnanub řā'imler için hūrī ğilmān elvedā'
6. Gitdi deyu ağlaşurlar řasretüñden mü'minīn
Firatüñle doldı cümle dideler ān elvedā'
7. Rameti Hādan tōlubdı hep zemīn [u] ās-mān
Çok keremler ılmış-idi bize Ramān elvedā'
8. Ğam degildür olmaz ise mülk ü mālı ümmetiñ
Sen yetersiñ bize Hādan luř u iřsān elvedā'
9. Eyleme bizden řikāyet Hālīka luş eyleyüp
ıl řefā'at cürmümize yevm-i mīzān elvedā'
10. anlumuz ol cināne rūz-ı mařerde bizim
Yama ehl-i Zünübī tā ki zāra elvedā'
11. Ni' metle gelmişlerün şaz idüp mü'minleri

Mücede geldi senden evvel şehir-i Şa' bân elvedâ'

86^b

12. 'İlm-i tâ' at-la câmi' ler müzeyyen oluben
Bulmuşdı hasta diller derde dermân elvedâ'

13. Fazlını kıldı beyân sâ'ir şühür üzre senin
O Resûl-i bâ-şafâ maḥbûb-ı Sübhân elvedâ'

14. **Şadıķı** rû-yı siyâh olsun yarın şefi'
Ol daḥı bilmedi ḳadriñ mâh-ı tâbân elvedâ'
Vaşf u medḥ-i Ramazân-ı Şerîf temmet temâm

91^a¹⁶⁰³

91¹⁶⁰⁴

İlâhî-yi Terâvîḥ

1. Bu ayda Kur'ân indi Muḥammed Muştafâya¹⁶⁰⁵
Mürüvvet kânı ol şıdḳ-ı şafâya
Dirler sekiz aydur sekiz ulu liḳâya
Allahıñ birliğine tekbir¹⁶⁰⁶
2. Bu ayda her kim nefsin ac ider

¹⁶⁰³ Cönk 91a-90b şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁰⁴ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

¹⁶⁰⁵ Bu şiirin vezni bozuktur.

¹⁶⁰⁶ Mısra eksiktir.

Cennet nūrından bāşına tāc ider

Her ileri kendiye muhtāc ider

Allahıñ birliğine tekbīr idelüm

90^b

3. Bu ayda cennet apuları aılır
Üstümüze rahmet Őūyu saılır
Terāvi kılana hulle tonı biülür
Allahıñ birliğine tekbīr idelüm

4. Bu ayda ölenleriñ köŐkü yücedür
Bunda yosül ise anda hocādur
Bu giceler hem mübārek gicedür
Allahıñ birliğine tekbīr idelüm

5. Bu ayda mü'minler bezenmiŐ hūriler ister
İlāhī lufundan bize de göster
Münāfiqlar bu ayıñ ıduğın ister
Allahıñ birliğine tekbīr idelüm

Temmet

92^b 1607

Ey enbiyālar serveri ey enbiyālar rehberi

Ey enbiyālar serveri Resūllullāh

[...]

¹⁶⁰⁷ Cönk 92b-92a--91b-91a Şeklinde yazılmıştır.

‘Arab ve ‘Acem ittifâkıyla Muḥammed Hāna merḥum bu nüṣhayı yazup göndermişlerdür. Anlar daḥî ḥazīnede ḥıfz idüp vefâtından soñra andan hümâyün ağalarınıñ eline geçüp taşra ihyāsından biriniñ eline girmiştir. Nef i budur ki bir kimse ‘amelden ḳalsa yāḥūd bir ‘avrat toğurmasa ma‘cündür. Kıırḳ gün şabāh ve aḥşām altı dirhem yiye. Yigirmi yaşında kıız gibi ola ve yigit yigirmi yaşında yigit gibi ola ve cimā‘a ḳuvveti ola ve ‘avrat ḥayzını gördükden soñra yine ḥayz göre cemi‘bunda olan ‘illeti def‘ ola cemi‘ ‘ömründe evladı olmayanları bi-iznillahi Te‘ālā evladı ola. Bu ma‘cün mesānede ve zekerde olan ‘illeti giderir. Eger tecrübe ideyim dirseñ bir gice altı dirhem yiyesin göresinkim ne çıkār fā‘idesi ma‘lüm ola. El Hafız Ḥalīl Ağadan istimā‘ olunmuşdur. Eczālar [...]

**ḳaranfil, *fülfül, *kebabıye, *tārçın, *udī māverā,
*dār-ı fülful, *gerun toḥımı, *udül, *ısırgan tohumu,
*ana süti, *havve toḥımı, *şalgām toḥımı, *turban
tohumu, *maştaki şakızı, *sināmeki, *günlük kebābe
ḥicāz, *üzelik toḥımı, *acı bādem köz, *ḥaşlanmış
çörek otı*

Bu zıkr olunan eczayı saḥḳ idüp üç eczā miḳdārı bal ile ma‘cün idüp beş çekirdek habbetü’l-minne ḳat. Altmış dirhem mükerrer sukker ḳoyup isti‘māl ide

92^a

ler. Lakin bir şart-la ki her yedükce üç kez şalavāt-ı şerīf getüre vü cenābet yemekte ḥazer ide. İnşā’llah Te‘ālā nice fā’ideler müsahade oluna temmet.

Ḥummā emrāz için

Süzme yoğurt, şarımşak dögüp gelīk? teresini alup kurasu olmalı dögüp anı daḥī katup beline ayağına şüre [...] içinde yigirmi dört sā'at dura. Ba' de anı kaldırup on beş yāḥūd on yedi kadar yumurta kırup bir leğen içine koyup keskün raqı ile qarışdurup cümle gövdesini sarmalı yigirmi dört sā'at durmalı. [...] yememeli. Çorba yagsız yemeli. Yoğurt-ile yā sirke-ile yese zarar etmez. Temmet.

Yine *ağaç kāvunı, *üç diş şarımşak, *kırmızı, *tiryāk kat cümlesine dögüp qarışdurup limon suyuyla bedenine şürmeli ve hem içmeli. Temmet.

Eger ḥummā bir kaç gün eskimiş ise yedi sekiz gün beş gün [...] bir ukiyye şāfī et koyun eti olmalı kırmızı olmalı hiç yağı olmamalı ince kıyımlu bir beze yayup daḥī üzerine bir paralık siyāḥ biber eküp beli üzerine şürüp yigirmi dört sā'at durmalı muḥkem bağlamalı. Temmet.

91^b

Māyāşıl İçin

*Defne yaprāğı, *[...] tohımı, *çiğ bal ile ma'cün idüp yiye ve tozunı daḥī şu ile bişirüp bir kaşık şarı yağ katup ma'cün ile beraber bir kaç gün yiye. Temmet.

Yine māyāsıl için *tere tohımı, *deve dikenı tohımı, *hulbe tohımı kavurup döküp kahve gibi içmeli. Temmet.

Yine māyāsıl

Ayva' dögüp şuyını çıkarup şüzmeli. Ağarınca çiğ bal-ile balı kaynadup köpüğünü alup ba'de ayva' şuyunu daḥī katup tekrār kaynadup eger yarım okka ise otuz dirhem dārçın katup bir çanağ içine koyup ağzını muhkem örtüp on beş gün durmalı ba'de yiye. Lakin bir sā'at kadar şu içmeye. Temmet.

Yine māyāsıl

*Mercān, *pālāmūt eyice dögüp çiğ bāl-ile ma'cün ide. Lakin balı evvel kaynadup ba'de eczāya kata, bālı āteşten indürdükden sonra eczāyı kata qarışdurup ba'de tekrār kaynadup indirüp isti' māl ideler. Şabāḥ aḥşām ikişer üçer barmağ yiye. Temmet.

Yine māyāsıl

Ḥāzūni kavurup kahve gibi ola kuru kuru yiye. Temmet.

Yine māyāsıl

Çubuk zafranı alup pambuk-ile qarışdurup fitil idüp âr
nâmûsu mağalline şoqa. Temmet.

91^a

Melhem-i Cālinūs

*Zeyt, *bal mumı â' lāsı, *mastaki dirhem, *üstübec,
*sülüğen.

İbtidā zeyt yağı, bal mumı, mastaki bu üçünü ateşe
koyup saqı ide. Ba' de yire koyup üstübec ve sülüğen içine
koyup qarışdura ta şuyu qadar gâflet olunmaya. Temmet.

93^b¹⁶⁰⁸

92¹⁶⁰⁹

(11'li Hece Ölçüsü)

1. Bülbül niçün böyle feryād idersin

Ötme bülbül ötme bağrım¹⁶¹⁰ delindi¹⁶¹¹

Varup yād illere¹⁶¹² mekân tutarsin

Öte öte üstümüzden geçersin¹⁶¹³

¹⁶⁰⁸ Cönk 93b-93a-92b şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁰⁹ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İlahîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 721.

¹⁶¹⁰ Bağrım: bağrımı D.

¹⁶¹¹ Delindi: deldün D.

¹⁶¹² İllere: illerde D.

¹⁶¹³ Divanda bu mısra bulunmamaktadır.

Ötme bülbül ötme bağırim delindi

2. Öte öte üstümüzden¹⁶¹⁴ geçersin
Eski yeñi yârelerim açarsın

93^a

Seniñde kânadıñ vardır uçarsıñ¹⁶¹⁵
Ötme bülbül ötme bağırim delindi

3. Ey bülbül feryâdın ‘arşa mı çıkdı¹⁶¹⁶
Nice¹⁶¹⁷yanmışlarıñ bağırimı yaqdı
Seniñde yavruñı şâhin mi kâpdı
Ötme bülbül ötme bağırim delindi

4. Yiñilendi şol yüregim yâresi
Âh-ıla taldı yiriñ gögüñ arası
Kara yirde yatur cânlar pâresi
Ötme bülbül ötme bağırim delindi¹⁶¹⁸

5. Bülbül vâzgecegör sende bu işden
İyi kötü geçer sağ olan başdan
Ölüm ayırır kardaşı kardaşdan

¹⁶¹⁴ Üstümüzden: usanmaz da D.

Bu kıta, divanda 3. Kıtadır.

¹⁶¹⁵ Seniñde kânadıñ vardır uçarsıñ: Ecel şerbetini sen de içersin D.

¹⁶¹⁶ Ey bülbül feryâdın ‘arşa mı çıkdı: A bülbül feryâdun ta ‘Arş’a çıkdı D.

Bu kıta, divanda 2. Kıtadır.

¹⁶¹⁷ Nice: gene D.

¹⁶¹⁸ Bu kıtanın ilk mısrası, divanda şu şekilde geçmektedir: “Yunus eydür artdı bu dil yarası”D.

Ötme bülbül ötme bağırim delindi¹⁶¹⁹

6. **Derviş Yūnus** k̄ānadiñ var mı uçdiñ

Acı deryāları öte mi geçdiñ

92^b

Ayrılık şerbetin sende mi içdiñ

Ötme bülbül ötme bağırim delindi¹⁶²⁰

93^a

93¹⁶²¹

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. **Ḳudret-i dest-i ezelden 'ākıbet** var ayrılık

Ḳondı bugün bāşımıza çār na-çār ayrılık

2. **Ḳılma hātırdan ferāmuş rāhında** ḳurbān oldıgūm

Elvedā' olsun senüñle şimdi ey yār ayrılık

93^b

94¹⁶²²

(15'li Hece Ölçüsü)

¹⁶¹⁹ Bu kıta, divanda bulunmamaktadır.

¹⁶²⁰ Bu kıta divanda bulunmamaktadır.

¹⁶²¹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

¹⁶²² Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Şiir, baştan eksiktir.

1. Yetmiş iki millet gelür yarın maşşer yirine
Biñ ayak bir ayak üzre şormağa şübheñmi var
2. Hâzrete haber olunca biner nûrdan atına
Dört yana rûşen eyleyüb çağırır ümmetine
Kıldan ince kılıcdan keskin gelür yolun çatına
Zâhid aydur Hâk şırâtı geçmege şübhenmi var

94^a

95¹⁶²³

(11’li Hece Ölçüsü)

1. Arzûladım geldim monlâ hünkârı
Altûn kâdilleri yanar tûrmayup
Öter kûdumlar çalınır nâyları
Dervişleri semâh döner durmayup
2. Şeyh Muḥammed geldi Yemen elinden
Kemerini kuşaddılar beline
Belini kâmpı eylemiş eline
Cânsız düvârlara çakar durmayup
3. Hâcî Bekdâş yatar Urûm ilinde
Hâkıñ biñbir ismi vârdur dilinde
Kelle kucağında kâdeḥ elinde

¹⁶²³ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Şems-i Tebriz meze şunar durmayup

4. Şu yirleriñ ‘alīsiniñ velisi
Murtezādur şehīdlerin ulusı
Saña dirim saña tabīb velisi
Kevşer elinden de içer durmayup

96¹⁶²⁴

(11’li Hece Ölçüsü)

1. Rabb-i İlāhī emr-i Haq içün
Kırklarınıñ demine tağlar hū çeker
Ser-te-ser ser [...]
Özüm āhde gözüm ağlar hū çeker
2. Evvel aħir hayr bunuñ ucunda
‘aceb kibār olmaz mevtiñ köhnede
Her seher her seher gülşān içinde
Bülbül feryād ider bāğlar hū çeker

95^a 1625

97¹⁶²⁶

¹⁶²⁴ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Şiir, baştan ve sondan eksiktir.

¹⁶²⁵ Şiir, 95a-94b şeklinde yazılmıştır.

¹⁶²⁶ Amil Çelebioğlu, *Muhammediye II*, MEB Yayınları, İstanbul, 1996, s. 305-308.

(mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün)

1. Rivāyetde gelür bir gün Resüllullah olupdı şād
Ki dizinde oturmuşdı Hüseyin-ile Hasan şeh-zād
2. Hüseyini öpdi boynından¹⁶²⁷ Hasan ağzı¹⁶²⁸ tuğagından
İkisin bāb-ı şefkatden¹⁶²⁹ bu resme eyledi irād
3. İrişdi Cebra'il derhāl elinde var-idi üç şāl
Biri kıra biri şaru biri kızıl idi vekkād
4. Didi Allah selām ider buyurur kim revāmıdur
Beni nice sever çünkim baña karşı öper evlād

94^b

5. Benim 'ışkım anı¹⁶³⁰ ister ki benden gayrı şıgmaya
Benim maḥbūb gönül mülki benim-ile olur ābād
6. Bu kıra tonı¹⁶³¹ pes geysün [ki]¹⁶³² bu yas tonıdur didi
Şaru tonı Hasan geysün kim āgū içiser bī-dād
7. Kızıl tonı Hüseyin giysün¹⁶³³ şehid olur didi zīrā

Muhammediye'nin Vefātü'l-Hasan Ve'l-Hüseyin (R.A)bölümündedir.

¹⁶²⁷ Boynından: boynunda D.

¹⁶²⁸ Ağzı: ağzın D.

¹⁶²⁹ Şefkatden: şefkatte D.

¹⁶³⁰ Anı: onu D.

¹⁶³¹ Tonı: donı D.

¹⁶³² Ki: - C.

Dağı şöyle buyurdu Hâk¹⁶³⁴ gerek kim idesin¹⁶³⁵ munķād

8. Benim izzim Celâlim-çün anı¹⁶³⁶ sen öpdüñ
ağzından¹⁶³⁷

Aña ağı virem içe dudağından ide infād

9. Hem anı kim boğazından öpüpdüñ yâ Hâbîbim dir
Kafasından boğazladum budur ikisine mi^c ād

10. Şoñucı öyle öldüler ki kaçd itdi yine mel^c ün
Birine zehr içirdiler birini itdiler işhād¹⁶³⁸

95^b¹⁶³⁹

98¹⁶⁴⁰

İlahî-yi Medh

(fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün)

1. Ravza-i Rıdvaña viridi Hâk didârından ziyâ
Āb-ı rûyın hürmetine oldı bu ʿâlem binâ
Sen ki bir sulţânsın ins ü cin hükmünde seniñ

¹⁶³³ Giysün: alsın D.

¹⁶³⁴ Dağı şöyle buyurdu Hâk: Dahi Hak şöyle buyurdu D.

¹⁶³⁵ İdesin: olasıñ D.

¹⁶³⁶ Anı: onu D.

¹⁶³⁷ Ağzından: ağzında D.

¹⁶³⁸ Şiir burada kesilmiştir.

¹⁶³⁹ Cöñk, 95b-95a şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁴⁰ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Pādişāhlar hizmet-i pāyiñe olmaz sezā

2. İşidüp mi' rāciñı çün oldı hürrem nü-felek
İyd iderler teşrifiñle şāf tutup cümle melek
Girdi pāyiñ ' arşa irdi fahr ider tā haşre dek
Cümle meddāh ' āciz olur idemez medh-i şenā
3. Müntezir emriñe cümle ins ü cin ü mihr ü māh
Eylere zārı figānı rüz u şeb kārım günāh
Seyyid'il-kevneyn sensin senden özge yok penāh
Kıl şefā' at ben gedāya pādişāh-ı enbiyā

95^a

4. Zāt-ı pākiñ çün cihānı halk idüp ferd-i ehad
Heb günāh ehli umar efgān ile senden meded
Bir günāhkār ümmetiñ **Mir-zāde** gam-gin itme red
Raḥmetenli'l-'āleminsin ey Resul-i Kibriyā

96^a

Şalāvāt-ı Şerīfe

Allahümme şallī 'alā seyyidinā Muḥammed ve 'alā
ali Muḥammed 'adede in'āmillahi'l-Kerīm ve ifdālihi.

Eczā-yı ḥumra budur. Mücereddür. Hılāfı yokdur.
Evvela billur şişeyi alup ve şāniyen onu dört dirhem kezzāb
şūyı ile yedi dirhem kezzāb şüti ve yedi dirhem kibrit şūyı
yedi dirhem civā ve bir dirhem baldur lakin civāyı yetmiş

iki kez şūdan geçürmeli cümlesini birbirine katup şişeye
koya ba' de şişeyi ateşin yakınına koya o şişeyi kaynada tākī
içinde ola eczālar kurya şişe altun gibi şarı olur ba' de yedi
dirhem kezzāb şūyī dāhā koya şişeniñ içine ol dāhī
kuruyunca dek kaynada ba' de şişeyi [...] içinde olan tozı ola
bir kāğıd üzerine tōke dāhī yüz dirhem yā [...] ateşe koya tā
ki eyice kırmızı ola yarım dirhem bir yüzine tōke ve yarım
dirhem bir yüzine tōke humra olur bi-iznillah u Te'ālā.

96^b

Şalāvāt-ı Şerīfe

Allahümme şalli 'alā Muḥāmmedin bi 'adedi
in'āmillahi'l-Kerīm ve efdālihi

Sütlegen südün alup yārim beyāz ateşde kurudup ol
südden süre iyice çeke bade paşavraya sarıp ısıcak küle
göme yigirmi dört saat dura bütün beyāz olur deyu böyle
zıkr olunmuş dediler mā-müccerred 'indi. Temmet.

Ḥuṭbe-i Muṭlaḳ

Elḥāmdülillahillezi ḥalaḳa'l-insān 'allamehü'l-beyān
ve nevvare kulūbe'l-'ārifīn bī envāri't-tevhīd ve esrāri'l-
'irfān ve's-şalātu ve's-selāmu 'alā seyyidinā Muḥāmmedin
ed-dā'ī illallah ve ilā ḥaḳīḳati'l-īmān şehādeteyn.

Şallallah

Eyyühe'n-nās “*lā tegurrenekümü'l-ḥayatü'd-dünyā*”¹⁶⁴¹ ve şıḥḥatü'l-ebdān fe inne'd-dünya fānıyetün ve küllü men aleyhā fānin vetteḡullahe külle ḥıyn ve ān ve sāri'ū ilā maḡfıret min Rabbiküm ve Rıḡvan. Elā inne aḥsene'l-kelām ce'alenallahu ve iyyaküm mine'l-mütena'ımın fı a'la'l-cinān ve şerrefenā bi't-tecelliyyāti'l-āliyyati fı dāri'l-kerāmeti ve'l-iḥsān.

97^a

Mev'ıza

Eyyühe'n-nās i'lemü enne yevmeküm hāzā yevmün laṡıf ve 'ıydün şerıf fe-tübā limen aḥrace şadaḡatül-fiṡrı min atyebi'l-emvāl ve şāme-i Ramazane ve şümme etbe'ahū bi-ḥulūşı'n-nıyyeti ve şafāi'l-bāl.

Sıttın min şevvāl ce'alenallahu ve iyyāküm mine'l-vaşılın ilā zirveti'l-kemāl ve şerrefenā bi-ru'yeti'l-cemāl ve 'ıydi'l-vişāl.

E'üzü billah “*Rabbenā lā tuzıḡ ḡulübenā ba'de iz hedeytenā veheb lenā min ledunke raḡmeten inneke ente'l-vehhāb*”¹⁶⁴²

Ḳalkā

Elḡāmdülillahi ḡāmden ḡāmilıne ve's-şalātü ve's-selām 'alā seyyidinā Muḡammed ve ālihi ve şaḡbihi ecma'ın. “İnnallahe ve melā'ıketehū yuşallüne 'ale'n-

¹⁶⁴¹ 35/FÂTİR-5. “Ey insanlar! Allah'ın vâdi gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatici (şeytan) da Allah hakkında sizi kandırmasın!

¹⁶⁴² 3/ÂLİ İMRÂN-8 “Rabbimiz! Bize hidayet verdikten sonra kalblerimizi saptırma; katından bize bir rahmet ihsan et! Şüphesiz ki sen, çok çok bağışlayansın.”

nebiyyi yā eyyühellezîne āmenū şallū ‘aleyhi ve sellimū
teslīmā.”¹⁶⁴³

97^b

Seyyidü’l-beşer ve şefî‘ül-maḥşer *“İnnallāhe ve
melā’iketehū yuşallūne ‘ale’n-nebiyyi yā eyyühellezîne
āmenū şallū ‘aleyhi ve sellimū teslīmā.”*¹⁶⁴⁴ Allahümme şalli
ve sellim ve bārik ‘alā Muḥammedin şāḥibi’l-kirām ve’l-
iḥsān Mevlānā ve Mevlā’l-‘ālemīne Muḥammed yā
eyyühellezîne amenū şallū ‘aleyhi ve sellimū teslīmā.
Allahümme şalli ve sellim ve bārik ‘alā Muḥammed
şāḥibi’l-şerī‘ati ve’l-beyān Mevlānā ve Mevlā’l-‘ālemīn
Muḥammed yā eyyühe’r-rācūne minhe şefā‘atehū şallū
‘aleyhi ve sellimū teslīmā.

Ḥuṭbe-i ‘Iyd-i Fitr

Elḥāmdülillahillezi nevvere ḳulūbe’l-‘ārifīn bi-
envāri’l-tevhīd ve aşfā-hüm bi’s-sa‘ādeti’l-‘uzmā ve lehüm
‘indallāhi’l-mezīd ve’ş-şalātü ve’s-selāmü ‘alā seyyidinā
Muḥammed ed-dā‘ī illallahi’l-meliki’l-‘azīzi’l-ḥamīd
Şehādeteyn
Şallallahu Te‘ālā

¹⁶⁴³ 33/AHZÂB-56. “Şüphesiz, Allah ve melekleri Peygambere salat ederler. Ey iman edenler, siz
de O’na salat edin ve tam bir teslimiyetle O’na selam verin.

33/AHZÂB-56. “Şüphesiz, Allah ve melekleri Peygambere salat ederler. Ey iman edenler, siz de
O’na salat edin ve tam bir teslimiyetle O’na selam verin.

98^a

Ve'l-uḍḥiyetū vācibetūn ʿalā külli ḥürriṅ Müslimin muḳīm̄in musirin ve hiye baʿde ṣalāti'l-ıyd ilā eyyāmi't-teṣrīḳ fe'l-bedenetü ve'l-baḳaratü ʿan sebʿatin ve's-ṣātü ʿan vāḥidin ve ḳad yücze'l-cezāʿ mine'd-ḳan ve's-ṣeniyyü mine'l-maʿzi yüczü'ühü fe izā ve cebet cünübühā fekülü minhā veṭaʿ-mū el-kaniʿa ve'l-muʿterre kezālike seḥḥarnā hāleküm leʿalleküm teṣkürüne elā inne aḥsene'l-keḷāmi ve ebleḡa'n-nizāmi kelāmulahi'l-melekil-ʿazīzilʿallām kemā ḳālellahu tebāreke ve Teʿālā fi'l-keḷām ve izā ḳuriʿel-Ḳurʿānū fe'stemiʿū lehū ve enṣitū leʿalleküm türḥamūn ʿEūzu *“innallahe bi'n-nāsi le-raʿūfun rahīm.”*¹⁶⁴⁵ Allahümme rabbenā elḥamdülillahi ḥamden keṣīran kemā emera eṣhedü en lā ilahe illallah vaḥdehu lā ṣerīke leh ve neṣhedü enne seyyidenā Muḥammeden ʿabduhū ve Ḥabībuhu ve Resūluh.

99^a

¹⁶⁴⁵ 22/ Hacc-66 .“Sizi diri tutan, sonra öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur. Gerçekten insan pek nankördür.”

Hutbe-i Kurbân

Allahu Ekber Kebîren ve'l-ḥamdülillah ḥamden keṣîrân fesubḥānillahi bükreten ve aṣîlen -tekbîr- Elḥamdülillahillezî ce'ale'l-Ka'bete kıbleten li'l-enâm ve faḍḍala hâze'l-yevme 'alâ sâ'iril-eyyâm. Fe kâle Zü'l-celâl ve'l-ikrâm fe izâ efâztüm min 'Arafât fe izkerallah 'inde'l-meş'eri'l-ḥarâm -tekbîr-. Subḥâne men tefferede bi-kemâli'l-cüdî ve'l-in'âm ve emera bitaḥâhîri beytiḥî-li't-ṭa'ifîne ve'l-âkifîn ve'r-rüka'ıs-sücüd li'l-enâm ve şerrefenâ bi-yevmi'l-'Arafeti ve'l-'ıyd ve eyyâmi'ş-şuhûr ve'l-'avâm -tekbîr- Sübhâne men faraẓa't-ṭavâfe 'alet'ṭavâf bi'l-beyti'l-ḥarâm ve'l-vukûfe bi 'Arafatin ve lebsi'l-iḥrâm ve evcebe't-ṭavâfe'ş-şadri ve'l vukûf bi'l-

98^b

el meş'ari'l-ḥarâm

Şehâdeteyn

Şallallahu 'aleyhi ve 'alâ âlihî ve evlâdihî ve aşhâbihî ve ezvâcihî ve ḥulefâ-ihî'r-râşidîne'l-mürşidîne'l-mehdîyin min ba'dihî ve vüzerâ-ihî fî 'ahdihî ḥuşûşan minhüm 'alâ zevî ḳadrin cüllâ Ebî Bekr ve 'Ömer ve 'Osmân ve 'Alî ve beḳıyyetü'ş-şahâbeti mine'l-muhâcirîn ve't-tâbi'ine'l-'abidîne'l-aḫyâr ve'l-ebrâr Rıḍvānullahi Te'alâ 'aleyhim ve 'aleynâ ecma'in

Mev'ıza

İ'lemū enne yevmekūm hazā yevmūn 'ıyd ve taḥmīd ve tekbīr ve tevḥīd ve tesbīḥ ve temcīd yevmūn ŧerrefehullahu 'alā sā'iril-eyyām yevmūn ezenallahū Te'ālā fīhi ḥacce'l-Beyti'l-ḥarām ve't-ṭavāf ḥavle'l-Ka'beti ve'r-Rükn ve'l-Maḳām ve'l ziyārete ḳabr-i Nebiyyi 'Aleyhi'ŧ-ŧalāt ve's-selām

100^b¹⁶⁴⁶

99¹⁶⁴⁷

Kemāl Ümmi

(fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün)

1. Ey dirigā nefsum İblīs-ile el bir eyledi
'Aḳl u cānum ḳal' esin yıḳmaḡa tedbīr eyledi
2. Başladı nefsim çerisi ŧıdı bu 'aḳlım leŧkerin
Baḡtlu oldur ki 'aḳlım nefse ŧīr-gīl eyledi
3. Ey yarenlar 'ālem içre kim kime ḳılmışdurur
ŧol cefālar kim baña bu nefsi ŧirrir eyledi

100^a

4. Nice kim virdim naŧīḥat bāṭıl işden geçmedi

¹⁶⁴⁶ Cönk, 100b-100a şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁴⁷ Balbaba, Sefa (2009). Kemal Ümmi Divanı: Tenkitli Metin-İndeks. Yüksek Lisans Tezi.

Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi.s.240

‘Āṣī olup Ḥaḫ ḳātında yüzümi kir eyledi

5. Kārübān gitdi benümle yoldaş olmaz n’ideyim

İşde¹⁶⁴⁸ bugün işde yarın diyü te’ḥīr eyledi

6. Niçe kim ¹⁶⁴⁹yol ‘azmin itdim gitmege egler (anlar)

ḳomaz

Ḥırz-ı dünyā [boynuma]¹⁶⁵⁰ bend ü zencīr eyledi

7. Bāṭnım zerḳi henüz iḥlāşa tebdīl olmadı

Gerçi ḥırḳam zāhirim rengini taḡyīr eyledi

8. Nev civānem dāḥı illā belimi bükdi bu çarḥ

Geçdi ‘ömrüm āh-la derde uş beni pīr eyledi

9. Ne eṭībā [işbu]¹⁶⁵¹ derde dünyāda dermān ḳılar

Ne mu‘abbir bu¹⁶⁵² düşi fehm ü ta‘bīr eyledi

10. Bozamaz yüz biñ selāṭīn leşker ü tedbīr-ile

Ḥaḫ Te‘ālā her işe kim emri taḳdīr eyledi

11. ‘Acz u ‘aybım bī-‘ adeddür şāḡışa gelmez benim

Gerçi dilim biñde birin şerḥ ü taḳrīr¹⁶⁵³ eyledi¹⁶⁵⁴

¹⁶⁴⁸ İşde: uşda D.

¹⁶⁴⁹ Niçe kim: nitekim D.

¹⁶⁵⁰ - C: [boynuma]

¹⁶⁵¹ -C: [işbu]

¹⁶⁵² Bu: işbu D.

¹⁶⁵³ Taḳrīr: ta‘bīr D.

¹⁶⁵⁴ Şiir, sondan eksiktir.

101^a 1655

100¹⁶⁵⁶

Medḥi'n-Nebī

(mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün)

1. Ruḥuñ āyīne-i 'ālem nümādur
Cebiniñ pertevi nūr-ı Hudādur
2. aşıñ “Nün”¹⁶⁵⁷ gözüñ “Ṭahā” ourlar
açıñ “Velleyli” yüzüñ “Ve'd-ḍuḥādūr”
3. Dehāniñ ğonce-i bağ-ı melāḥat
Zebāniñ bülbul-i efaḥ-edādur
4. adīs-i La' liñ ey deryā-yı raḥmet
Niār itse aceb-mi cā-becādur
5. Medīne ehrini valıñ Hudādan
' Aceb baḥāyi-i fazl-ı Hudādur
6. adiñ arayı-i gūlzār-ı cennet
adiñ rek-i nihāl-i müntehādur
7. Gehi menzil gehi Beytü'l-Muaddes
ğehi seyrān gehiñ feva's-semādur

¹⁶⁵⁵ Cönk, 101a-100b şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁵⁶ Kaynaklarda, bu iire rastlanılmamıştır.

¹⁶⁵⁷ Nün: nūnı C.

8. Seniñ ey nūr-ı kevneyn-i ‘ayn-ı ‘arşa
Ğubār-ı mağdemiñ kühl-i cilâldur

9. Ser-i kūyında ħurbān olmağ ey cān
Bî-Ĥağğ-ı Ka‘ be-i Merve Şafādur

10. Şadefken Ka‘ be sen dürr-i yetīme
Ğam-ı hicriñle ħālā mübtelādur

11. Başıp seng-i siyāhı sīnesine libāsı
Māteme girse sezādur¹⁶⁵⁸

12. Ğam-ı hicriñle giryān çeşm-i zemzem
Cüdālīğ senden özge mācerādur¹⁶⁵⁹

100^b

13. Şarāb-ı şer‘ iniñ rengi cihār-ı
‘Ulūm-ı çār-yār-ı bā-şafādur

14. Biri Ebu Bekr Şıddık yār-i fi‘l-ğār
Mağabbet baħr içre āşinādur

15. ‘Ömerdür yār-i şānī fi‘l-ħağıkat
‘Adālet kişverine pādişāhur

¹⁶⁵⁸ Vezin bozuktur.

¹⁶⁵⁹ Vezin bozuktur.

16. Üçüncü Hâzret-i ‘Osmândurur hem
Şehîd-i kâtib kân-î hayâdur

17. Çihârım menba‘ -i ilm-i şecâ‘ at
Adüv-keş-i şîr-i Yezdân Murtażâdur

18. Nice medh eyleyem ol zât-ı pākî
Anîñ meddâhı çünki Hel-etâdur

19. Risâlet gülşeninde iki gonca
Hasanla hem Hüseyin-i Kerbelâdur

20. Kāmū aşhâb-ı¹⁶⁶⁰ âlin her birisi
Haqîkat evcine irmiş hümâdur

21. Eyâ kân-î kerem baħr-i mürüvvet
Murâdım rûz-ı maħşer bû-recâdur

22. Şefâ‘ at hırmanından itme maħrûm
Süleymânı ki mur-ı bî-nevâdur

101^b

101¹⁶⁶¹

(fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün)

1. Dest-gîr ol hâşimiye yâ Resûl-i hâşimî

¹⁶⁶⁰ aşhâb-ı: aşhâb u C.

¹⁶⁶¹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Cürmi bî-ḥad bî-şümâr başdan aşdı seyyiât

2. Ğarḳ-ı ʿ işyâñ olmışdur yâ Resûl-i Kibriyâ
Sen iriş feryâdına ey sâhil-i baḥr-i necât
3. Yâ ilâhî cürmini ʿ afv it bu ʿ âşî ḳullarıñ
Cümlesin cennetlik eyle ellerine vir berât
4. Şabr-ı Eyyüb ḥüzn-i Yaʿ ḳub ḥüsn-i Yûsuf ḥürmeti
Āyet-i “*Sebʿa’l-meşâni*”¹⁶⁶² sure-i “*Ve izâ raeyte*”¹⁶⁶³
5. Hüd-ı Şâlih İbn-i Meryem Ḥûn-ı Yaḥyâ hürmeti
Ḳul Muḥammed ümmetine rûz-ı maḥşer iltifât
6. Bir avuc ṭobrağı ğarka virse baḥr-i raḥmetiñ
Eksilür mü pâdişâhum yâ ider mi nâḳışât
7. Görsün ol bî-çâre yarın cennetde virdügi
Hürî ḡilmânın ḳuşurın bulsun anda ʿ âliyât
8. ʿ Ālî Aḥmed hürmetine yâ ilahe’l-ʿ âlemîn
Cürmini ʿ afv eyle ḳılma yerlerini esfelât
temmet

102^a

102¹⁶⁶⁴

¹⁶⁶² 15/ Hicr-87. “Andolsun ki, sana namazlarda tekrarlanan yedi ayeti (Fatiha’yı) ve Yüce Kur’an’ı verdik.”

¹⁶⁶³ 76/ İnsan-20. “Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün.”

1. Kapuña geldim

Zāriler kıldım

Cürmümi bildim efendim¹⁶⁶⁶

‘ Afv eyle ğufrān¹⁶⁶⁷

2. Fethī miskine

Gönlü ğam-ġine

Qalb-i derdine ‘ azizim¹⁶⁶⁸

Eylegil dermān

103¹⁶⁶⁹

İlāhī

(Mef’ ūlü mefā’ ilün mef’ ūlü mefā’ ilün)

1. Yanmağdan uşanmazam pervāne miyem bilmem

Hiç soñunu şaymazam dīvāne miyem bilmem

2. Her şām u seher zārım ğuş eylemez ol yārim

Bağmaz baña ħünkārım biğāne miyem bilmem

¹⁶⁶⁴ Vasfī Mahir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Buluş Kitabevi, Ankara, 1955, s. 362.

¹⁶⁶⁵ “Efendim” ve “azizim” kelimeleri vezin dışında tutulmuştur.

¹⁶⁶⁶ Efendim: - K.

¹⁶⁶⁷ Bu kıta, kitapta 4. Kıtadır.

¹⁶⁶⁸ ‘ azizim: -K.

¹⁶⁶⁹ Hüseyin Akkaya, *Abdülahad Nûri ve Divanı*, Kitabevi, İstanbul 2003, s. 300

3. albinde ocağım var bu sinede dāđım var
Āteşde urağım var hep yāne miyem bilmem¹⁶⁷⁰

4. Dīl-ḥāne ḥarāb oldu yıķıldı tūrāb oldu
Her cānib-i bāb oldu vīrāne miyem bilmem¹⁶⁷¹

102^b

velehu

5. Nūrī dem-i dehşetde baḥr-i ğam-ı firatde
Dā 'imīyem¹⁶⁷² ḥayretde dūrdāne miyem bilmem

104¹⁶⁷³

İlāhī

(müstef ilün müstef ilün müstef ilün müstef ilün)

1. Ey gülleri ḥandān idüp bülbülleri nālān iden
Gāḥ ḥūb cemālin gösterüp gāḥ gizleyüp pinhān iden

2. Sen Şemme vechullah didiñ hem zāhir [ü]¹⁶⁷⁴ bāḥın adıñ
Gāḥ gösterüp gāḥ gizlediñ ' aqlı odur ḥayrān ideñ

¹⁶⁷⁰ Bu beyit divanda 4. Beyittir.

¹⁶⁷¹ Bu beyit divanda 3. Beyittir.

¹⁶⁷² Dā 'imīyem: a' r-ı yem -i D.

Bu beyit, divanda 6. Beyittir.

¹⁶⁷³ Mustafa Tatcı- Musa Yıldız, *Azīz Mahmūd Hüdāyī Dīvān-ı İlāhīyāt*, Kitabevi, Ankara 2005, s.74.

¹⁶⁷⁴ [ü]: -C.

3. İtmez seniñ ‘ aşıklarıñ mülk-i Süleymāna nazār
Ancağ cemāliñ nūrıdur cānlarına dermān iden

4. Kimini şaldıñ Kā‘ beye kimi ider ‘ arşın şavāf

103^a

velehu

‘ Uşşākā vaşlıñ kııl ‘ atā ey herkese ihşān iden

5. Eyle **Hüdāyī**ye ‘ atā cūdıñ-la Hāğğānī vüçüd
Ey nuḫfeyi insān idüp ey ḫatreyi ‘ ummān iden

105¹⁶⁷⁵

(7’li Hece Ölçüsü)

1. ‘ Işkıñ-ile ‘ aşıklar
Yansın yā Resūlallah
İçüp ‘ ışkuñ şarābın
Ḳansın yā Resūlallah

2. Ol¹⁶⁷⁶ seni sevenlere
Ḳıl şefā‘ at anlara
Seni seven cānlara¹⁶⁷⁷
Cānsın yā Resūlallah

¹⁶⁷⁵ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İllâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s s.484.

¹⁶⁷⁶ Ol: şol D.

¹⁶⁷⁷ Seni seven cānlara: mü’min olan tenlere D.

Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

103^b

3. Ol¹⁶⁷⁸ seni seven kişi

Virir¹⁶⁷⁹ yoluña bāři

İki ʿālem¹⁶⁸⁰ güneşi

Sensin yā Resūlallah

4. ʿĀşıķam ol¹⁶⁸¹ dīdāra

Būlbülem o¹⁶⁸² gül-zāre

Seni sevmeyen nāra

Yansın yā Resūlallah

5. ʿĀşıķ Yūnusūñ¹⁶⁸³ cānı

ʿİlm-i maʿrifet¹⁶⁸⁴ kāmı

İki ʿālem güneři¹⁶⁸⁵

Sensin yā Resūlallah

¹⁶⁷⁸ Ol: şol D.

Bu beyit, divanda 2. Beyittir.

¹⁶⁷⁹ Virir: komış D.

¹⁶⁸⁰ ʿālem: cihān D.

¹⁶⁸¹ Ol: şol D.

Bu beyit, divanda 5. Beyittir.

¹⁶⁸² O: şol D.

¹⁶⁸³ ʿĀşıķ Yūnusun: Dervîř Yūnusun D.

Bu beyit, divanda 6. Beyittir.

¹⁶⁸⁴ Maʿrifet: řefāʿat D.

¹⁶⁸⁵ İki ʿālem güneşi: iki cihān sultānı D.

1. Ben seni severüm¹⁶⁸⁷ cāndan içeri
Yolum vardır¹⁶⁸⁸ bu erkāndan içeri
2. Şerī' at ʔarīkat yoldur varana
Haḳīkat meyvesi andan içeri¹⁶⁸⁹

104^a

3. Süleymān kuş dilin¹⁶⁹⁰ bilür didiler
Süleymān var Süleymāndan içeri
4. Ḳalmadı ʔākatim bende dermān yoḳ
Bu ne mezheb imiş dīnden içeri¹⁶⁹¹
5. Yūnusūñ gözleri ḥunābā teşbiye
Ḳapuñda ḳuldur sulḫāndan içeri¹⁶⁹²

¹⁶⁸⁶ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İlahîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s.421-422.

¹⁶⁸⁷ Ben seni severüm: severem ben seni D.

¹⁶⁸⁸ Vardur: ötmez D.

¹⁶⁸⁹ Bu beyit, divanda 8. Beyittir.

¹⁶⁹⁰ Dilin: dili D.

Bu beyit, divanda 9. Beyittir.

¹⁶⁹¹ Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

“Sülûk seyir iden ‘ışkun erine

Niçe mezheb olur dīnden içeri” D.

Bu beyit, divanda 10. Beyittir.

¹⁶⁹² Bu beyit, divanda şu şekilde yer almaktadır:

107¹⁶⁹³

1. Ayurma beni senden yaradan hū¹⁶⁹⁴
Düşüp ölürem ben bu yaradan hū¹⁶⁹⁵
2. Öldüğüm için ğamı çekerem¹⁶⁹⁶ hū¹⁶⁹⁷
Alur¹⁶⁹⁸ cānumı ʔostlar¹⁶⁹⁹ yaradan hū¹⁷⁰⁰

104^b

velehu

3. Ağlama direm şol gözlerüme hū¹⁷⁰¹
Çan yaş ağıdur ağıdan¹⁷⁰² çaradan hū¹⁷⁰³

“Meger Yûnus gözi tuş oldı dosta

Ki kaldı kapuda andan içeri” D.

Bu beyit, divanda 13. Beyittir.

¹⁶⁹³ Mustafa Tatcı, *Dîvân-ı İlahîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011, s.415.

¹⁶⁹⁴ Hū: - D.

¹⁶⁹⁵ Hū: - D.

¹⁶⁹⁶ ğamı çekerem: gussa mı yirem D.

¹⁶⁹⁷ Hū: - D.

¹⁶⁹⁸ Alur: ala D.

¹⁶⁹⁹ ʔostlar: yine D.

¹⁷⁰⁰ Hū: - D.

¹⁷⁰¹ Hū: - D.

¹⁷⁰² Ağıdan: ag u D.

Bu beyit, divanda 4. Beyittir.

¹⁷⁰³ Hū: - D.

4. Varup yüz sürem¹⁷⁰⁴ şeyh eşigüne hū¹⁷⁰⁵
Bir hırğa giyem¹⁷⁰⁶ yüz biñ pāreden hū¹⁷⁰⁷
5. Öldü diyeler ğuşsa ideler¹⁷⁰⁸ hū¹⁷⁰⁹
Ne bir¹⁷¹⁰ kuş olam¹⁷¹¹ uçam¹⁷¹² aradan hū¹⁷¹³
6. ‘Āşık Yūnusūñ¹⁷¹⁴ budur maqşūdu¹⁷¹⁵ hū¹⁷¹⁶
Ala¹⁷¹⁷ yārini çıka aradan hū¹⁷¹⁸

108¹⁷¹⁹

¹⁷⁰⁴ Varup yüz sürem: varam kul olam D.

Bu beyit, divanda 7. Beyittir.

¹⁷⁰⁵ Hū: - D.

¹⁷⁰⁶ Bir hırğa giyem: ‘Abā dikiñem D.

¹⁷⁰⁷ Hū: - D.

¹⁷⁰⁸ ğussa ideler: kaydum yiyeler D.

Bu beyit, divanda 3. Beyittir.

¹⁷⁰⁹ Hū: - D.

¹⁷¹⁰ Ne bir: bir D.

¹⁷¹¹ Olam: oluban D.

¹⁷¹² Uçam: çıkam D.

¹⁷¹³ Hū: - D.

¹⁷¹⁴ ‘Āşık Yūnusūñ: Emrem Yūnusun D.

¹⁷¹⁵ ‘Āşık Yūnusūñ budur maqşūdu: Emrem Yūnusun murādı budur D.

Bu beyit, divanda 8. Beyittir.

¹⁷¹⁶ Hū: - D.

¹⁷¹⁷ ala: ire D.

¹⁷¹⁸ Hū: - D.

¹⁷¹⁹ Kaynaklarda, bu şiire rastlanılmamıştır.

Şiir, sondan eksiktir.

İlāhī

1. Zikr ile devrān iderler ḥalvetīniñ dervişleri
Cānların ḫurbāñ iderler ḥalvetīniñ dervişleri

105^a

Müfred

5

Pādişāh olsan da dirler er kişi niyetine

Var muşallāda yatān mevtiye baḫda ‘ibret al

Ḥuṭbe-i Meḫmed Birgivi

Elḥamdulillahi'l-lezi teḫaddese ‘ammā eşrekehu'l-müşrikūn ve tenezzehe ‘ammā vaşafehu'l-mülḫidūn ve Te‘ālā ‘an maḫāleti'l-yehūdi ve'n-neşārā ve mā yetevvehmūn ve ma'stenkefu ‘an ‘ibādetihi bel kānu ilahun ya‘budūn ve neşhedu en lā ilah illāllahū ve vahdehu la şerīke leh şehādetü şehidallahū bihā ve'l-melāiketü ve'l-‘ālimūn ve neşhedü enne seyyidenā Muhammeden ‘abdühü ve Resūlühu ellezī ḫutime bihi'l-mürselūn. Şallallahu ‘aleyhi ve ‘alā ‘alīhi ve aşḫābihi ellezīne lehüm ecrun ğayrı memnūn ve Raḫıyallahu ‘an sādātinā ve ḫulefā-i nebiyyinā zevi-'l-ḫadr-i'l celiyyi Ebī Bekrin ve ‘Ömere ve ‘Oşmāne ve ‘Alī ve ‘an sāiri aşḫābi Resūlillahi ecma‘in. ‘İbādallah uşikūm bi-taḫvāllahi ve ṭā‘atihi innallahe me‘a'l-lezīne’net-

teğav ve'l-lezīne hüm muhsinūn şevveknāküm ile'l-cenneti
felime lā teştāküne ve havvefnāküm

105^b

Mine'n-nāri lime la-tehāfūn bi'l-leyli tenāmūn ve fī'n-
nehāri tağfulūn seferun ba'īdun bilā- zādin keyfe taqta'ūn
ve baḥrun 'amiḳun bilā-sefīnetin keyfe ta'burūn ve firāḳu'l-
ehli ve'l-ıyāli şa' bun keyfe teteferreḳūn ve sekretu'l-mevti
şedīdetūn keyfe teslimūn ve su'ālī münkerin venekīrin bilā-
ḥucetin keyfe tucībūn ve izā ḳāle'l-cabbāru celle celāluhu
ve 'amme nevālūhu ve'mtāzü'l-yevme eyyühe'l-mucrimūn
mā tef'alūn felyeḏḩakū kalīlen ve'l-yebkū keşīrān cezā'en
bimā kānū yeksibūn elā inne aḩsene'l-keḻāmi ve ebleğa'n-
nizāmi Kelamullahi'l-meliki'l-azīzi'l-allāmi ḳavluhu
ḩaḳḳun ve kelāmuhu şıḻḳun ve izā kuri'el-Ḳur'ānu
fa'stemi'ū lehu ve enşitu le'alleküm türḩamūn. *E'üzubillahi
mine'ş-şeyṫāni'r-racīm “küllü nefsin zā'ıḳatü'l-mevt
şümme ileynā turce'ün.”*¹⁷²⁰

Eclis

Elḩamdülillahi ḩamden keşīrān yüvä fī külle iḩsānin
ve neşhedü en lā ilahe illāllahu vaḩdehu lā şerīke lehu
şehādeten

106^a

¹⁷²⁰ 29/ Ankebut- 57. “Her can ölümü tadacaktır. Sonra döndürölüp Bize getirileceksiniz.”

bihā ravzāti'l-cināni venestecīru bihāmin 'ukubāti'n-nirani
 'ibādallahi veffeқанıllahu Te'ālā ve iyyāküm elā
 feṭṭakullahe ma'staṭ'atüm veleḳad mennallahu 'ale'l-
 mü'minine iz ba'aṣe fīhim resūlen mübeṣṣirān ve nezīrān
 ve dā 'ıyān ilallahi bi iznihi ve sirācen münirān fete'ālā
 'azze min ḳā'ilin muḫbirān ve amirān innallahe ve
 melā'iketehu yuṣallüne 'ale'n-nebiyyi yā eyyühe'l-lezīne
 āmenū ṣallū 'āleyhi ve sellimū teslīmān. Allahümme ṣalli
 'alā seyyidinā men hüve unzile 'aleyhi'l-kitābu'l-
 meknūnu'l-lezī lā yemessuhu ille'l- muṭahherün eyyühe'l-
 mütemessikün bişeri'atihi ṣallū 'aleyhi ve sellimū teslīmān.
 Allahümme ṣalli 'alā men hüve efḳalü külli kā'inin ve
 māseyyekün ve ileyhi yefza'ul evvelüne seyyidinā ve
 mevlanā ve mevlā'l-ḫarameyni Ebi'l- Ḳāsım Muḫāmmedin
 ve 'ala alihi Muḫāmmedin yā eyyühe'l-lezīne āmenū ṣallū
 'aleyhi ve sellimū teslīmān.

106^b

Bir ḳadem aṣaḡı ine

Allahümme'r-ḫami'l-ḫulefa'errāşidıneve'l-e'immeti
 'l-mehdiyī- ne'l- lezīne ḳaḳav bi'l-Ḥaḳḳı ve bihi kånū
 ya'dilün eyyidi'l-lahümme yā 'amıme'l-iḫsāni eyyāme
 devleti'l-sultāni'l-ḫāḳāni hāmī emşāri ehli'l-īmāni hādımu
 buldāni'l-kefereti ve ehli't-ṭuḡyāni elā ve hüve'l-sultān
 ibni's-sultān ḫalledallahu Te'ālā milkehu ve eyyede
 salṭanatehu ve ce'alehu 'ādilen ve nāşirān.

Allahümme'nşurna vensur 'asâkirana ver-züknâ ve bârik lenâ fî rızqına ve 'azzibi'l-keferate bi eydinâ vec'al hazâ'l-belede âminen vâ'fû 'annâ vağfirlenâ verhamnâ ente mevlâna fanşurnâ 'ale'l-ķavmi'l-kâfirîn E'uzübillahi mine's-şeytâni'r-racîm. İnnallahe ye'muru bi'l-'adli ve'l-ihsâni ve itâi 'zî'l ħurba ve yenha 'ani/'l-fahşâ'i

107^a

ve'l-münkeri ve'l-bağî ya' izuküm le'âlleküm tezekkerün temmet.

Elhâmdülillahi şümme'l-hâmdülillahi elhâmdülillahi 'l-lezî hedâna li-hazâ vemâ künna linehtediye levlâ en hedânallahu ve mâ tevfiķî ve'tişâmi illâ billahi elhâmdülillahi'l-lezî ħalaķa'l-'arşâ ve'l-levĥâ ve'l-ķaleme min nūr-i envâri'l-Muştafa ve ħalaķa'l-cennete ve eşmârehâ ve eşċârehâ min nūr-i envâri'l-Muştafa ve ħalaķa beyte'l-ma'mûri ve'l-muķâddesi min nūr-i envâri'l-Muştafa ve ħalaķa'l-enbiyâ'e ve'l-mürselîne ve'l-'ulemâ'e min nūr-i envâri'l-Muştafa ve ħalaķa'l-mü'minîne ve's-şüheda'e ve's-şalihîne min nūr-i envâri'l-Muştafa ve ħalaķa Ebâ Bekrin ve Şıdķahu ve 'Ömere ve 'adlehu min nūr-i envâri'l-Muştafa. Ve ħalaķa 'Oşmâne ve ħayâhu

107^b

ve 'Aliyyen ve şecâ'atehu min nūr-i envâri'l-Muştafa. Ve ħalaķa Ĥasanen ve Ĥüseynen ve ħulķahu min nūr-i envâri'l-Muştafa. Eşhedu en lâ ilahe illallah vaĥdehu lâ şerîkelehu ve neşhedu enne seyyidenâ Muĥammeden 'abdühu ve

Resūluhu Allahümme'rza 'an sādātinā zevī'l-ḳadri'l-
celiyyi. Ebā Bekrin ve 'Ömere ve 'Osmāne ve 'Aliyyi ve
'An sā'ir-i aşhāb-ı Resūlillahi Te'ālā ecma'īn. Eyyühe'nnās
i'lemū enneli'l-kıyameti şiddeten ve hevleten ve ḫayreten
ve ḫasareten ve nedāmeten ve melaleten ve melameten
kemā yeḳülü Ebūna Ādemu 'aleyhi's-selāmu yā Rabbi inni
lā es'elüke'l-yevme zürriyeti bel es'elüke'l-yevme nefsi
nefsi ve yeḳülü Nūḫ 'Aleyhi's-selām yā Rabbi inni lā
es'elüke'l-yevme evlādi bel es'elüke'l-yevme nefsi nefsi ve
yeḳülü İbrāhīmu 'Aleyhi's-selāmu yā Rabbi inni lā
es'elüke'l-yevme veledi İsmā'īl bel es'elüke'l-yevme nefsi
nefsi ve yeḳülü Mūsā 'Aleyhi's-selām yā Rabbi inni lā
es'elüke'l-yevme aḫī Harūn bel es'elüke'l-yevme...

SONUÇ

Çalışmamız, esas itibariyle Millî Kütüphane’de 06 Mil Yz Cönk 59 numaralı cönkü tanıtarak, transkripsiyonlu metnini verme üzerine kurulmuştur. Bu amaçla cönte yer alan manzum ve mensur metinleri, yayımlanmış veya üzerinde ilmî çalışma yapılmış divanlarla, makalelerle ve tezlerle karşılaştırarak hazırladık. Metni oluştururken cönteki metinleri esas aldık ve kaynaklarla arasındaki farkı dipnotta gösterdik.

Cönte nesih, bozuk nesih, bozuk nesih kırması, bozuk divanî kırması gibi bir çok yazı türü bulunması cönkün bir çok kalemden çıktığının ispatıdır.

Cönkün derleyicisi yani müstensihî hakkında “Hafız Mehmed” kaydından başka bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak cönkün birden fazla kalemden çıktığı bilindiğinden “Hafız Mehmed” cönkün derleyicilerden biridir yorumunu yapmak daha doğru olacaktır.

Cönkün derlenme tarihi hakkında kesin bir kayıta rastlayamadık. Ancak, cönte yer alan şairlerin 13. ve 18.yy arasında yaşamış olduklarından ve 18.yy’dan sonrasına ait bir metnin cönte bulunmamasından yola çıkarak cönkün 18.yy’da derlenmiş olduğunu düşünebiliriz.

Cönte mahlası belli olan 43 şaire ait 92 şiir; mahlası belli olmayan 11 şiir ve 5 Arapça şiir olmak üzere toplamda 108 şiir vardır. Mahlası belli olan şiirlerden 1’i Farsçadır.

Cönte yer alan şiirlerin 28’inde “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün”, 20’sinde “mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün”, 12’sinde “8’li Hece Ölçüsü” ve 7 kez “11’li Hece Ölçüsü” kullanıldığı görülür. Bu verilere göre cönte en çok bu dört kalıp kullanılmıştır diyebiliriz.

Muhtevada bulunan şairlerden 10’u 17. yy’da, 5’i 16. yy’da, 4’ü 15. yy’da, 4’ü 18. yy’da ve 1’i de 14. yy’da yaşamıştır. 15 şiire kaynaklarda ulaşamadığımız için şairlerinin hangi şair olduğunu

belirleyemek. Mahlası bilinen 4 şairin (Mirzâde, Eşref, Süleyman ve Şeyh-zâde) hayatları hakkındaki bir bilgi kaynaklarda yer almadığı için ulaşamadık. Cönkte yer alan şairlerden bu dört şair “Mirzâde, Eşref, Süleyman ve Şeyh-zâde” ve cönkte olup kaynaklarda olmayan 11 şiir gün ışığına çıkarılmıştır.

Şiirin başlangıcında şairin ismini verip mahlas beyiti bulunmayan şiir sayısı 5’tir. Şiirlerde herhangi bir başlık veya mahlas beyiti bulunmayan şiir sayısı 14’tür. Şiirde herhangi bir başlık bulunmayıp mahlas beyiti bulunan şiir sayısı 34’tür.Şiirin başlangıcında ve sonunda mahlası belli olmayan şiirlerden sahiplerini belirleyebildiğimiz şiir sayısı 4’tür.

Cönkte 34 tane “ilahi” başlıklı şiir, 3 tane “medhi’n-Nebi” başlıklı şiir, 1 tane “medh-i Ka’betullah” başlıklı şiir, 1 tane “nazire” başlıklı şiir, 1 tane “güfte-i Sultan Süleyman” başlıklı şiir, 1 tane “medh” başlıklı şiir, 1 tane “münâcât” başlıklı şiir, 1 tane “na’t-ı Nebi” başlıklı şiir, 1 tane “medh-i Ramazan-ı Şerif” başlıklı şiir bulunmaktadır. Ayrıca, 5 tane” müfred yer almaktadır.

Cönkte, şiirlerin yanında başka manzum metinler de bulunmaktadır. Bu metinler şunlardır: “Nazmu’l-Leâlî”, “İlm-i Hâl Risâlesi”, “Subhatu’l- Uşşâk”, “Tercüme-i Kasîde-i Fe’tlubnî Tecidnî”, “Geyik Hikâyesi”, “Hazâ Şerh-i Hilye-i Resûl ‘Aleyhi’s-selâm”.

Cönkte, manzum metinlerin yanısıra mensur metinler de bulunmaktadır. Bu metinler şunlardır: “Kavaid-i İmlâ”, “Risâle-i Nakşîbendî”, “Hikâye-i Şâh-merân”, “Hutbeler, Mevzeler, Salât-ı Şerîfler, Dualar”.

Cönkteki metinlerde çok fazla imla ve harekelendirme yanlış olduğunu, müstensih tarafından şiirlerin bilimsel çalışmalardaki hallerine kıyasla eksik veya fazla yazıldığını hatta iki ayrı şiirin birleştirilerek tek bir şiir gibi yazıldığını görmekteyiz.

Ayet ve hadislerin yazımında da oldukça yanlış ve eksik harekelendirme yapılmış olduğunu söyleyebiliriz. Böyle durumlarda ayet ve hadislerin doğru şekillerini yazdık.

Türk Halk Edebiyatı, Türk Halkbilimi ve Türk İslâm Edebiyatı ürünlerini içeren bu cönk, muhteva bakımından oldukça zengindir ve bu üç edebî alan için önemli malzemeler sunmaktadır.

Çalışmamızda elde ettiğimiz en önemli sonuç şimdiye kadar araştırmalarda gözden kaçmış, üzerinde çalışılmamış metinlere rastlamış olmamızdır. Gün ışığına çıkardığımız bu metinlerin içerisinde çok sayıda şiir olmakla beraber, Selîm' e ait “İlm-i Hâl Risâlesi” ve “Tercüme-i Kasîde-i Fe'tlubnî Tecidnî” bulunmaktadır. Bu iki manzumenin cönkümüzde bulunuyor olması, cönkümüzü son derece önemli kılmaktadır.

“Nazmu'l-Leâlf”, “Geyik Hikâyesi” ve “Subhatu'l-Uşşâk” adlı manzumelerin üzerinde yapılan çalışmalarda, cönkün nüsha olarak kullanılmadığı anlaşılmıştır. Bu manzumelerin bir nüshası olması bakımından da cönkümüz son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

"Zakirî, Hasan" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.8. Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 637.

"Nüzulî Mustafa", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 7, Dergah Yayınları, İstanbul 1990, s. 96.

Aça, Mustafa, "Balıkesir'de Bulunan Bir Cönk ve İçinde Yer Alan Fal-i Nebât Örneği", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 59, 2011, s. 313-324.

Ak, Coşkun, *Muhibbî Dîvân*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

Akkaya, Hüseyin, *Abdülahad Nûri ve Divanı, İnceleme ve Tenkitli Metin*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003.

Albayrak Nurettin, *Dînî Türk Halk Hikâyeleriinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri –Kaynakları ve Metin Tesisi-*, Marmara Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.

Alıcı, Lütfi, "Tezkirelere Göre Kahraman Maraşlı Divan Şairleri", *KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kahramanmaraş 2005.

-----, *Halîlî-i Mar'aşî, Divançe ve Etvâr-ı Seb'a*, Ukde Yayınevi, Kahramanmaraş, 2010.

Altuntaş, Hacı İsmail Hakkı, *Niyâzî-i Mısri Divan-ı İlâhiyyat ve Açıklaması*, 2011.

Aypay, İrfan, *Nahifî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1992.

Bektaş, Ekrem, “Nâbî'nin ‘Bu’ Redifli Gazeline Urfalı Şairler Tarafından Yapılan Tahmiş ve Yazılan Nazireler”, *Gazi Türkiyat Dergisi*, Güz 2008,S. 3, s.51-66.

Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Basımevi(Tıpkı Basım), c.1, Ankara 2000, s.140.

Cunbur, Müjgân, “Folklor Araştırmalarında Cönklerin yeri”, *I. Uluslararası Türk Folkloru Semineri Bildirileri*, Ankara 1974.

Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.

Çağrı, Mustafa, “İbrahim Hakkı, Erzurumlu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 21. İstanbul 2000, s. 306.

Çelebioğlu, Amil, *Muhammediye II*, MEB Yayınları, İstanbul 1996.

Çelik, Ali, Manzum Hadis Tercümeleleri ve Latîfî'nin “Subhatu'l Uşşâk”ı, Kitap Yayınları, Ankara 2010.

Dağ, Hakan, ‘*Ābidī Ravzatü'l-İslām (Giriş- İnceleme- Metin- Sözlük- Tıpkıbasım)*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2002.

Dizdaroğlu, Hikmet, “Türk Saz Şiirinin Sorunları”, *Köz Dergisi*, C.1, S.3, 1980, s. 2-18

Doğan, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara 1986.

Ekinci, Ramazan, *Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

Elçin, Şükrü, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

Erdem, Avni, *Musikişinas Divan şairleri*, Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı Yayınları, Ankara 1999.

Erdoğan, Kenan, “Manisalı Bir Şâir: Mustafa Nüzûli Efendi ve Taziyetnâmesi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 13, Erzurum 1999, s. 203-215.

Erdoğan, Mehtap, *Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Türk Musikisi Antolojisi*, C. I-II, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1943.

-----, *Türk Şairleri*, C. I-II, İstanbul 1945.

Egüz, Esra, “İstanbul’a İçeriden ve Dışarıdan Bakışlar: Veysî, Nedim, Râmî ve Süheylî’nin İstanbul’a Dair Birer Manzumesi”. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 40, 2009, s.35-93.

Eroğlu, Süleyman, Mutasavvıf, Bestekâr Bir Şair: Zâkirî Hasan Efendi ve Yayınlanmamış Şiirleri, *Turkish Studies*, Volume 9/12 Fall 2014, s. 235-254.

Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetname (cilt 2)*, Tetkik ve Takdim: Ahmed Davudoğlu, Devran Yayıncılık, İstanbul 1991.

Gökyay, Orhan Şaik, “Cönk”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1993, s.73-75.

-----, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, İstanbul, 1984, s. 107-149.

Güneş, Mustafa, *İznikli Eşrefoğlu Rûmî’nin Hayatı- Eserleri ve Dîvânı*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2006.

Gürbüz, Mehmet, “Sözlü Kültür Belleğinde Bir Divan Şairinin İzleri: Cönklerde Nâbî”, *Millî Folklor*, S.95, 2012, s.55

Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lugatı: Türk dillerinin iştikaki ve edebi lugatlar*, Maârif Vekâleti, C.2, Ankara 1927.

İpekten, Haluk, vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

İvgin, Hayrettin, “Millî folklor Araştırma Dairesi’ndeki Cönkler ve Bunlar Arasında Doğu Anadolu ile Fırat Havzası Cönkleri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ,5-6 Mayıs1986), s. 234.

Kara, Mustafa, “Muhibbî”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, Dergah Yayınları, İstanbul 1982, s.427.

Kara, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2006, s.305.

Karaaliöglu, Seyit Kemal, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1983.

Karahan, Abdülkadir, “*Kanunî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi*”, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1966.

Karataş, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

Kaya, Doğan, *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

Kılıç, Filiz, *Âşık Çelebi, Meşâ’irü’ş-Şu’arâ-İnceleme-Metin*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.

Kırkıl, Harun, *Halil Hayatı Eserleri ve Ravzatü'l-İmân İsimli Eserinin Metin Tetkiki*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Buluş Kitabevi, Ankara 1955.

Koz, Sabri, “Cönk”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.2, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977, s. 83-85.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Lugatı, İstanbul 2005.

Mutlu, Hafsa, *Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi ve Divanı*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Necdet, Ahmet, *Tekke Şiiri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997.

Örnekleriyle Türkçe Sözlük, MEB, Ankara 1996.

Özfirat, Bayram, *Tokatlı İshâk Efendi'nin Nazmu'l-Ulûm, Nazmu'l-Le'âlî ve Manzûme-i Keydânî Adlı Mesnevileri (İnceleme-Metin)*, Selçuk Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006.

Özkırımlı, Atilla, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.

Özön, Mustafa Nihat, *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1954.

Privratsky, Bruce G., “*Kitabı Mukaddes'in Türkçe Tercümelerinin Tarihiçesi, 16 – 21 yy.*” http://www.filipus.org/pdf/Turkce_KM_Tarihi_Version_R.pdf

Püsküllüoğlu, Ali, *Edebiyat Sözlüğü*, Özgür Yayınları, İstanbul 1996.

Sakaoğlu, Saim, “Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri”, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu* (Elazığ, 5- 6 Mayıs 1986), s. 219-226.

-----, “Türk Saz Şiiri”, *Türk Dili Dergisi*, (Halk Şiiri Özel Sayısı), 1989, s.445-450.

Sarıççek, Ramazan, *Kemâl Ümmî Hayatı, Sanatı ve Divanı (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1997.

Sevgi, Ahmet, *Lâtîfî (Hayatı ve eserleri) İnceleme- Metin*, Gazi Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara 1987.

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümü no:4622/2.

Süleymaniye kütüphanesi, İbrahim Efendi Koleksiyonu no:460.

Şengel, Ali Rıza, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 3*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1981.

Şeyh Süleyman Efendi, *Lugat-i Çağatâyî ve Türki-i Osmânî*, Türk Dilleri Araştırmaları, İstanbul 2003.

Tapsız, Meliha, *Bolulu Himmet Divan, Manzum Tarikatname, Adab-ı Hurde-i Tarikat*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1995.

Tarama Sözlüğü II (C-D), TTK Basımevi, Ankara 1965.

Tatcı, Mustafa - Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât*, Kitabevi, Ankara 2005.

Tatcı, Mustafa, *Dîvân-ı İlâhîyât*, Kapı Yayınları, İstanbul 2011.

-----, *Yunus Emre Külliyyatı (Tahlil)*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2005.

Tavukçu, Orhan Kemal, *Dede Ömer Rûşenî Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, e-kitap:

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78365/dede-omer-ruseni-divani.html>,

Tekin, Arslan, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul 2010.

Toparlı, Recep, *Şemseddin Sivâsî Divanı*, Gurbet Yayınları, Sivas 1984.

Toptaş, Emine Sıdika, *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i eş'âr ve Fevâ'id (52a-128b) (İnceleme-Metin)* Hacettepe Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014.

Türk ansiklopedisi, C. 11, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1963.

Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C.1, AKMB, Ankara 2001.

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, C.1, Ankara 2002.

Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2011..

Uslu, Mustafa, *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Yağmur Yayınları, İstanbul 2007

Uzun, Mustafa, "Dede Ömer Rûşenî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.9. İstanbul 1994, s. 81-83.

Uzun, Mustafa, "Nahîfi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.32. İstanbul 2006, s. 297-299.

Ülkütaşır, M. Şakir, "Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri", *Türk Kültürü*, S.60, Ankara 1967, s.906-908.

Ünver, İsmail, "Kemal Ümmî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 25. Ankara 2002, s. 229-230.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, I-IX, İstanbul 1935.

Yılmaz, H. Kamil, "Aziz Mahmud Hüdâyî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 4. Ankara 1991, s. 338-340.

Zavotçu, Gencay, *Rıza Tezkiresi. (İncelenme-Metin)*, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2009.

Elektronik kaynaklar

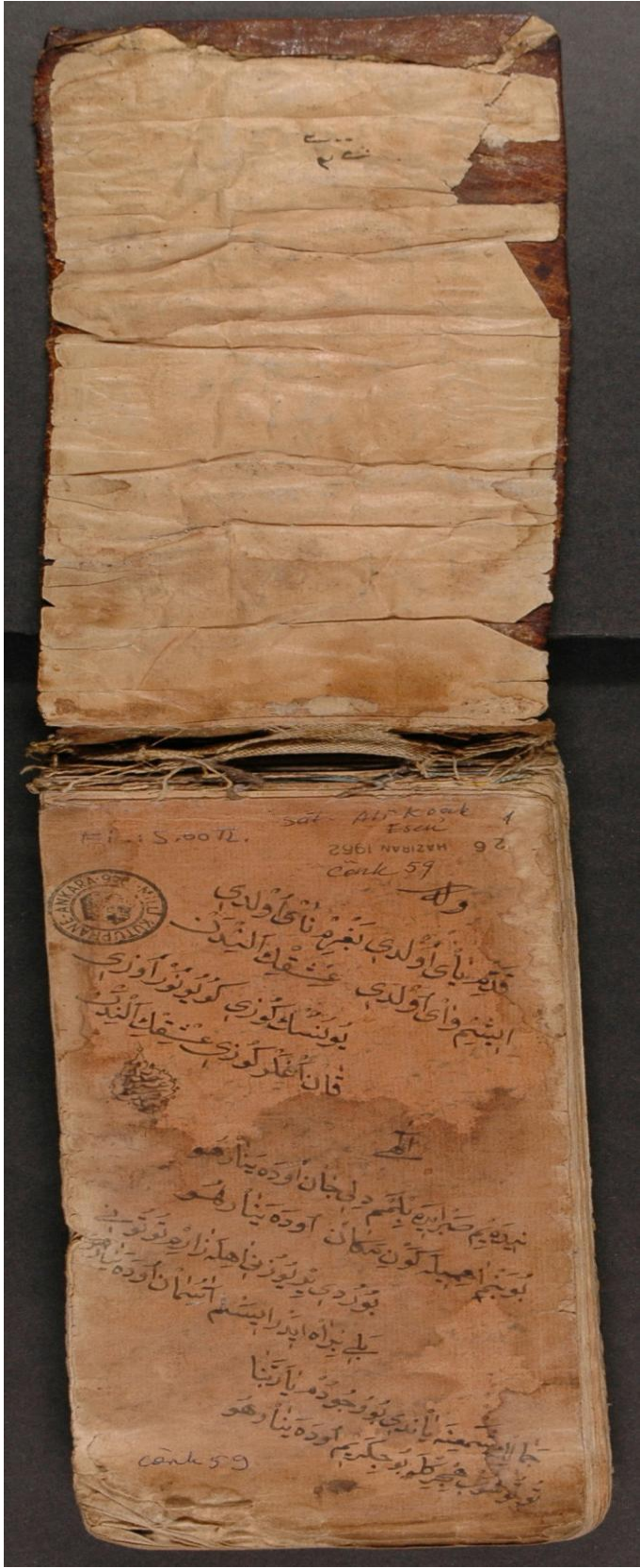
<http://sonpeygamber.info/sair-yahudi-ve-hz-muhammed-sav-e-yazdigi-nati> (son erişim tarihi: 09/06/2015)

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1173> (son erişim tarihi: 09/06/2015)

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/> (son erişim tarihi: 19/08/2015)

EKLER

Cönkten Örnek Varaklar

سۈت ۱۱۱۱۱۱۱ ۱
Esen
2961 NVOI24H 92
Cank 59

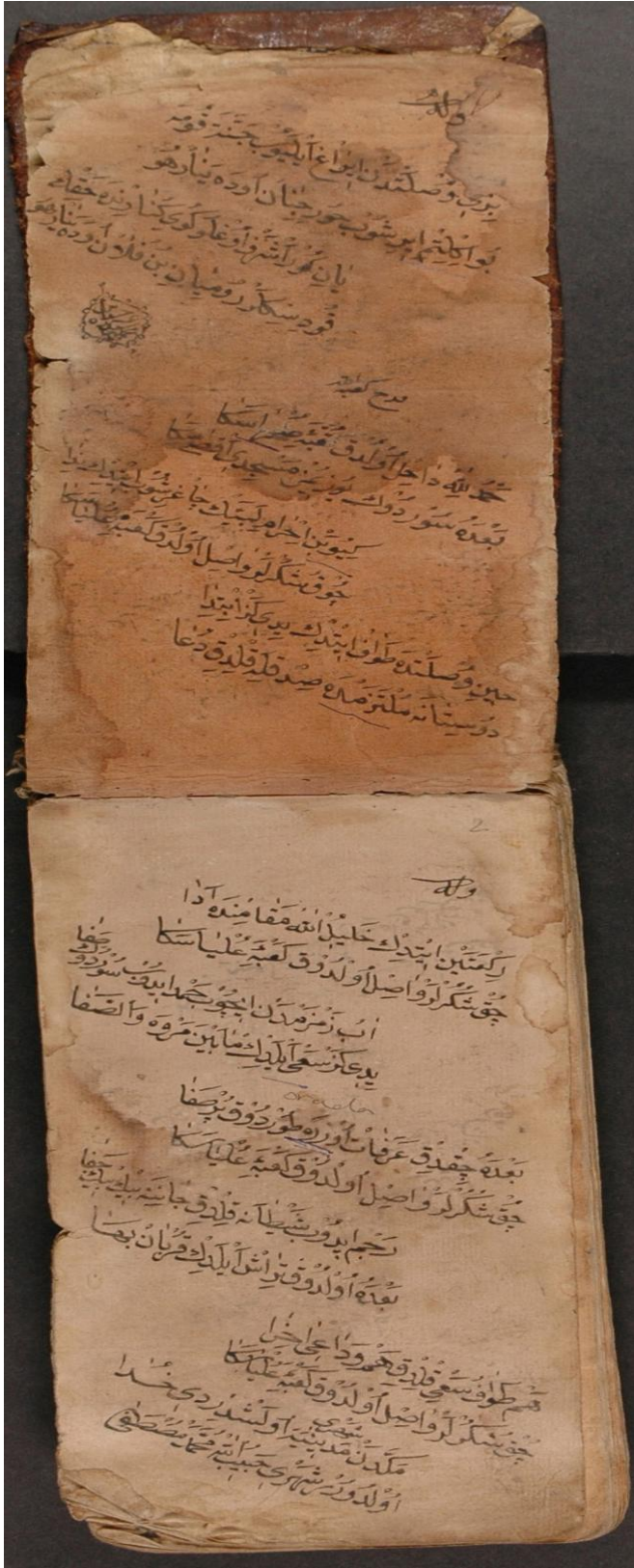

ول
قائى باي اولدي لغه ناي اولدي
ايتمه فاي اولدي عشقك ائيدت
يونسك اوزي كويونوز اوزي
قان اغلر اوزي عشقك ائيدت

نيزيم صبريم نيزيم دلجان اوده نيار هو
بوتيم اهيبلتون مغان اوده نيار هو
بوزدي تويوز فاهله زار تو تو
بلي براه ايدر ايشتم اتمان اوده نيار هو

ما ايشتمه نازدي بوخوده نيار نيا
تويوز بوخوده نيار هو
Cank 59

vr. 1^a

vr.1^b-2^a

فصل در صفات ائمه و اولاد و اهل بیت
کتابی است که در بیان احوال و صفات ائمه و اولاد و اهل بیت است

فصل در بیان احوال و صفات ائمه و اولاد و اهل بیت
کتابی است که در بیان احوال و صفات ائمه و اولاد و اهل بیت است

اولاد الحسن و حسین و اولاد علی

چند وفات ابراهیم و ایام محمد و نظر صحابه ائمه علیهم

ابو یوسف صاحب طایفه ابراهیم کندی یکی نوز سکن اکیه
محمد کندی یوز سکن طقوز زفر و یوز سکن یوز سکن

مالت صحابه ائمه علیهم

صدیق کندی طوقش جها
غلام محمد کس دوره و اردی
بر قوی عالم انواع کورن
جمانه کندی بر فلات شریفه
ایوب مالک محمد کاندیس
غلام محمد و اردی ائمه دوره
اولاد کندی احمد ابن حنبل

چند وفات امام

مرد عالم مالک زمان
سکنی تصدیق کننده اردی
و فاق قطع کار بخنده جوی
وفات از کلمه اوستیف
محمد شافعی ابن ادریس
الفیقه اهل بوم و کندی دره
نصاحه فضل و کاتب اکل

چند خبر

بری مشکیط حکم شریف
اصولیک فقهی ضبط ابدی
بولار کسنگ اردی کسنگ
فرع ایچون قلی منین مهت
حقیقش هر یو شوقه و اعد
انور یوز سکن کس
فرعنده دورا ایچقا اختلافی
بود تحقیق و ارساعتسافی
طحاوی رتبه سنده چوقه افاضیل
دکل قادره خلافین اهتنامه
بولار یوز سکن قیسه مطابق
اولاد یوز سکن کاتب قادر

چند خبر

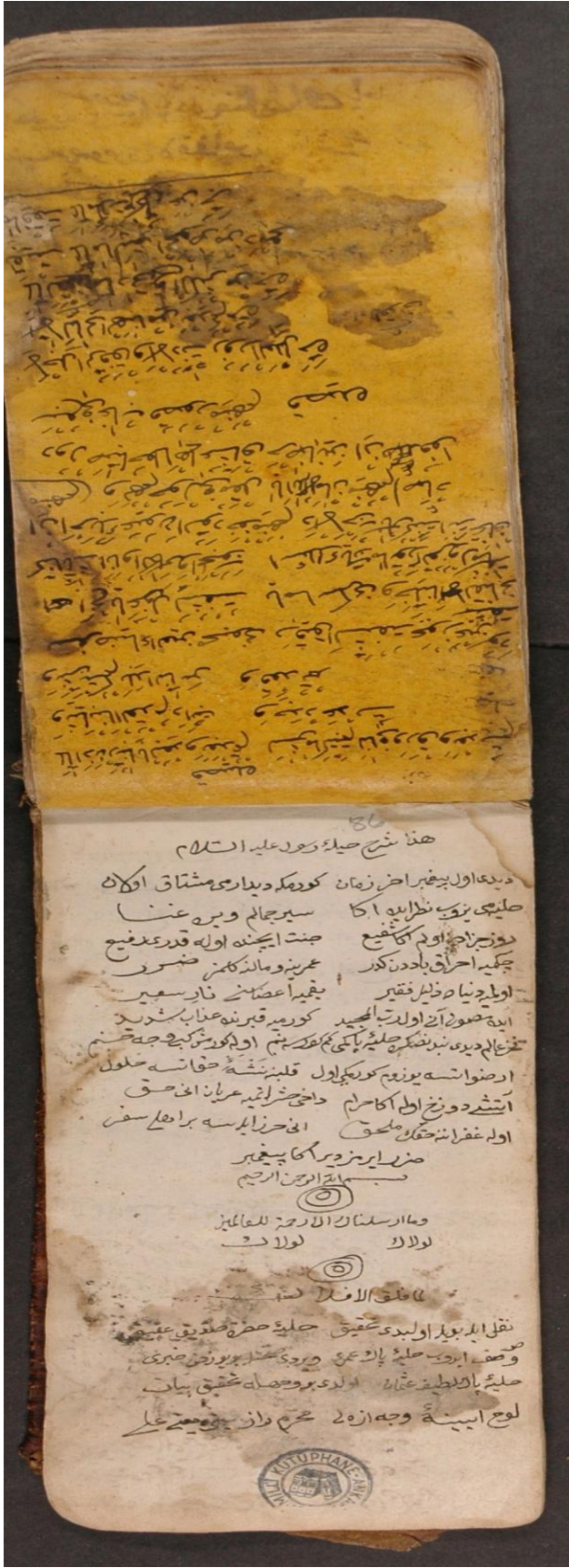
محمد و حنفی و اوجر حقیقت
بولار یوز سکن خالذع مدد
بولار یوز سکن تقلید ائمه
کتاب و سنت اجماع ائمه
امام اعظم ایوب و جلاله
بود و نیده جلاله و اهد
ایچو یوز سکن هبیه دریس
ایزلا و ساز سز بعضی خلافتی
اصولیکه دکل قادره خلافت
اوچو یوز سکن در مسائل
اصولیکه و فوعنده امام
امام اعظم اصولیکه خلافتی
امام سندن یوز سکن کاتب

فلساقل

کمال اجتهاده منکر دور
امام کوی کاتب همان شرح
فرعینک و سببین ائمه کاتب

چند فی المقتد

مقلد کمال دور و محضر
اول کس کس دور
بولار کس کس دور

هذا شيخ صياد و هو عليه السلام

ديعا اول بغير ارض زمان كودك ديدار مشتاق اولان
صليبي نوب نظر بيه اكا سير جام و بره غنا
روز ناي اولم اكا قمع صنت ايگنه اوله قدر عذيق
چكيد احراق بادون كدر عجز و مالد كمن ضرر
اول چينا و ذليل فقير بغيره اعضايش نار سغير
ايده صورت آن اولت الحميد كورمه قبرنه عذاب شرد
تغزلم ديري بندشك حليه باكي كه كده نيم اولم كور شوكه جبه
ارضواته بوزيم كوركي اول قلبه نشه حفاشه خلوك
اشد و وزخ اول اكلم داخل خورشيد عمان الخ حق
اوله غفرانه حقاك ملحوق اني حز ابرسه بر اهل سفر

ضرب ابرمه ويرا كاسي سغير
بسم الله الرحمن الرحيم

وما ارسلناك الا رحمة للعالمين
لولاك لولاك

نقل اليه بعباد اولدي حقيق حليه حظه حقيق عيني
وصفه ابرمه حليه باكي عري وروي حله بوزن صبري
حليه باكي حليه عتار اولدي بروضه حقيق هيات
لوح ابيته وجهه 2 مخم لاز و حقيقه على

